

สรุปบทเรียนการพัฒนาระบบการดูแล **เด็กปฐมวัย**
และการจัดการ **สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา**

สรุปบทเรียน
การพัฒนาระบบ
การดูแลเด็กปฐมวัย

สรุปบทเรียนการพัฒนาาระบบการดูแลเด็กปฐมวัย

บรรณาธิการอำนวยการ

นางสาวดวงพร เฮงบุญยพันธ์

บรรณาธิการ

รศ.ดร.ชนิษฐา นันทบุตร

ผศ.ดร.พีรพงษ์ บุญสวัสดิ์กุลชัย

กองบรรณาธิการ

นางสาวณัฐกานต์ เล็กเจริญ

นางสาวเกศรินทร์ อินทองหลาง

นางไพรินทร์ ยอดสุบัน

นางธัญญา แสงอุบล

นางสาวพัชณีย์ เมืองศรี

นายปวัน พรหมตัน

นางสาวนท ศิริกานต์

นางสาววรรณิษา ภูมินอก

นางสาวรุ่งนภา กันทะไชย

นางสาวประกายแก้ว ศิริพูล

นางสาวรัตน์ดาวรรณ คลังกลาง

นางนิตยา พันธงาม

นางวนิดา ศรีพรหมษา

นายปัญญา พงษ์ถาวร

ข้อมูลและเนื้อหา

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

ภาคเหนือตอนบน

เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

องค์การบริหารส่วนตำบลสถาน อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอมะเขี จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เทศบาลตำบลปากอตา อำเภอมะลาว จังหวัดเชียงราย

เทศบาลตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

เทศบาลตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดเชียงใหม่

ภาคเหนือตอนล่าง

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

องค์การบริหารส่วนตำบลวังดิน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

เทศบาลตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

องค์การบริหารส่วนตำบลแก้งแก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

เทศบาลตำบลภู่อ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

เทศบาลตำบลส่องดาวหนองแดง อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

เทศบาลตำบลโคกกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์

องค์การบริหารส่วนตำบลไหล่ทุ่ง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

องค์การบริหารส่วนตำบลยางซึก อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ภาคกลาง

องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

เทศบาลตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

ภาคใต้ตอนล่าง

เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
องค์การบริหารส่วนตำบลบาโงย อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง
องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

ภาคเหนือตอนบน

เทศบาลตำบลก้อ อำเภอสี จังหวัดลำพูน
เทศบาลตำบลจิม อำเภอปง จังหวัดพะเยา
เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน
เทศบาลตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
เทศบาลตำบลปากอตา อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย
เทศบาลตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
เทศบาลตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดเชียงใหม่

ภาคเหนือตอนล่าง

เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

เทศบาลตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
เทศบาลตำบลผึ่งแดด อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร
เทศบาลตำบลดงเย็น อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
เทศบาลตำบลหนองนาคำ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น
เทศบาลตำบลภูป้อ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์
องค์การบริหารส่วนตำบลยางซึก อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ภาคกลาง

องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

ภาคใต้ตอนล่าง

เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
องค์การบริหารส่วนตำบลบาโงย อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล
เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สน.๓)

อาคารศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ

เลขที่ ๔๔ ซอยงามดูพลี แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

โทรศัพท์ ๐ ๒ ๓๔๓ ๑๕๐๐

www.Thaihealth.or.th และ www.punsook.org

ศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน (ศวช.)

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๒

โทรศัพท์/แฟกซ์ ๐ ๔๓ ๒๐ ๒๑๔๒

คำนำ

เวทีสานพลัง สร้างปัญญา พัฒนาเด็กปฐมวัยและประถมศึกษา เป็นเวทีจัดการความรู้ การพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นพื้นที่ เรียนรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งเรียนรู้ นวัตกรรมหรืองานเด่นของการดูแลเด็กปฐมวัย ซึ่งความรู้ดังกล่าวเกิดขึ้นจากการถอดบท เรียนของแต่ละพื้นที่ โดยสะท้อนให้เห็นรูปธรรม และแนวทางในการดำเนินงานพัฒนา ระบบการดูแลเด็กปฐมวัย ตลอดจนการนำใช้เครื่องมือและกลไกการจัดการพื้นที่ที่มีความ แตกต่างกันในแต่ละบริบทของพื้นที่

หนังสือสรุปบทเรียนการพัฒนากระบวนการดูแลเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย เนื้อหา ๓ ส่วน ได้แก่ (๑) บทนำที่แสดงภาพรวมการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น และกระบวนการ ถอดบทเรียน (๒) ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น จำนวน ๓๑ เรื่อง พร้อม แผนภาพ และ (๓) บทเรียนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา จำนวน ๒๓ เรื่อง พร้อม แผนภาพ คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้อง จะสามารถนำไปเป็นเอกสารประกอบการ เรียนรู้ สำหรับเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และใช้ประโยชน์เพื่อการเทียบเคียงงานในพื้นที่ตนเอง รวมถึงการต่อยอดงานและพัฒนางานในพื้นที่ตนเองในอนาคตต่อไปได้

ชนิษฐา นันทบุตร และคณะ

เมษายน ๒๕๖๒

สารบัญ

คำนำ	๕
สารบัญ	๖
สารบัญภาพ	๑๑
บทนำ	๑๗

ส่วนที่ ๑ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๒๒
---	----

ภาคเหนือตอนบน

๒๔

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๒๖
---------------------------------------	----

เทศบาลตำบลจิม อําเภอปง จังหวัดพะเยา	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๓๒

เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อําเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๓๘

องค์การบริหารส่วนตำบลสถาน อําเภอนาน้อย จังหวัดน่าน	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๔๔

เทศบาลตำบลแม่ยม อําเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๕๐

เทศบาลตำบลป่าก่อคำ อําเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๕๕

เทศบาลตำบลบ้านหลวง อําเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๖๑

เทศบาลตำบลเมืองปอน อําเภอขุนยวม จังหวัดเชียงใหม่	
ภาคเหนือตอนล่าง	๖๔

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๖๖
---------------------------------------	----

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก อําเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๗๑

องค์การบริหารส่วนตำบลวังดิน อําเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๗๖

เทศบาลตำบลพุดเตย อําเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์	
---	--

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๗๙

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๘๑
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๘๗
เทศบาลตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๙๒
องค์การบริหารส่วนตำบลแก้งแก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๙๗
เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	
การจัดการเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๐๒
เทศบาลตำบลหนองนาคำ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๐๖
เทศบาลตำบลภูป้อ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๑๑
เทศบาลตำบลส่องดาวหนองแดง อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๑๗
เทศบาลตำบลโคกกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

๑๒๐

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๒๒
องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๒๖
องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๓๒
องค์การบริหารส่วนตำบลไผ่ท่ง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๓๘
องค์การบริหารส่วนตำบลยางซิ่นก อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี	

ภาคกลาง

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๔๒
องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา	๑๔๔
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๕๐
เทศบาลตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๕๖
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๖๒
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๖๗
องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี	

ภาคใต้ตอนล่าง

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๗๑
เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา	๑๗๓
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๗๘
องค์การบริหารส่วนตำบลบาโงย อำเภอรามัน จังหวัดยะลา	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๘๒
เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง	
ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๑๘๗
องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล	

ส่วนที่ ๒ บทเรียนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๑๕๐

ภาคเหนือตอนบน ๑๕๒

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลก้อ อำเภอสี จังหวัดลำพูน ๑๕๓

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลจิม อำเภอปง จังหวัดพะเยา ๑๕๔

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒๐๔

เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดแม่แรง ๒๐๕

เทศบาลตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒๑๓

เทศบาลตำบลป่าก่อดำ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒๑๗

เทศบาลตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒๒๓

เทศบาลตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดเชียงใหม่

ภาคเหนือตอนล่าง ๒๒๔

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒๒๕

เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒๓๔

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ๒๓๕

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒๓๙

เทศบาลตำบลผึ้งแดด อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒๔๔

เทศบาลตำบลดงเย็น อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒๔๘

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ๒๕๓

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒๕๘

เทศบาลตำบลหนองนาคำ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

สนามเด็กเล่นตามรอยพ่อ เทศบาลตำบลภูป้อ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ๒๖๑

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

๒๖๓

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา (เพชรเสมา)

๒๖๔

องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

๒๖๕

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลยางซิ่นก

๒๗๔

อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ภาคกลาง

๒๗๙

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

๒๘๐

องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

ภาคใต้ตอนล่าง

๒๘๕

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลปริง อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

๒๘๖

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

๒๘๗

องค์การบริหารส่วนตำบลบาโจ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

๒๘๘

องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลท่าจี่ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ๓๐๕

สารบัญภาพ

ภาพที่ ๑.๑	ภาพรวมระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น	๒๓
ภาพที่ ๑.๒	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลจิม อำเภอป่ง จังหวัดพะเยา	๒๔
ภาพที่ ๑.๓	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลจิม อำเภอป่ง จังหวัดพะเยา	๒๕
ภาพที่ ๑.๔	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอกู่หัวช้าง จังหวัดลำพูน	๓๐
ภาพที่ ๑.๕	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอกู่หัวช้าง จังหวัดลำพูน	๓๑
ภาพที่ ๑.๖	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลสถาน อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน	๓๖
ภาพที่ ๑.๗	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลสถาน อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน	๓๗
ภาพที่ ๑.๘	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอมะเสเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๔๒
ภาพที่ ๑.๙	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอมะเสเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๔๓
ภาพที่ ๑.๑๐	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลปากอ่ดำ อำเภอมะลาว จังหวัดเชียงราย	๔๘
ภาพที่ ๑.๑๑	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลปากอ่ดำ อำเภอมะลาว จังหวัดเชียงราย	๔๙
ภาพที่ ๑.๑๒	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลบ้านหลวง อำเภอยอดทอง จังหวัดเชียงใหม่	๕๓
ภาพที่ ๑.๑๓	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลบ้านหลวง อำเภอยอดทอง จังหวัดเชียงใหม่	๕๔
ภาพที่ ๑.๑๔	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลเมืองปอน อำเภอยอดรวม จังหวัดเชียงใหม่	๕๕

ภาพที่ ๑.๑๕	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดเชียงใหม่	๖๐
ภาพที่ ๑.๑๖	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี	๖๔
ภาพที่ ๑.๑๗	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี	๖๕
ภาพที่ ๑.๑๘	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลวังดิน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตต์	๖๙
ภาพที่ ๑.๑๙	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลวังดิน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตต์	๗๐
ภาพที่ ๑.๒๐	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์	๗๔
ภาพที่ ๑.๒๑	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนพุดเตย เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์	๗๕
ภาพที่ ๑.๒๒	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น	๗๙
ภาพที่ ๑.๒๓	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น	๘๐
ภาพที่ ๑.๒๔	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	๘๕
ภาพที่ ๑.๒๕	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	๘๖
ภาพที่ ๑.๒๖	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแก้งแก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๙๐
ภาพที่ ๑.๒๗	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแก้งแก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๙๑
ภาพที่ ๑.๒๘	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	๙๕
ภาพที่ ๑.๒๙	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	๙๖

ภาพที่ ๑.๓๐	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลหนองนาคำ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น	๑๐๐
ภาพที่ ๑.๓๑	การจัดการเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลหนองนาคำ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น	๑๐๑
ภาพที่ ๑.๓๒	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลภูปอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์	๑๐๕
ภาพที่ ๑.๓๓	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลสองดาวหนองแดง อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร	๑๐๙
ภาพที่ ๑.๓๔	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลสองดาวหนองแดง อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร	๑๑๐
ภาพที่ ๑.๓๕	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลโคกกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	๑๑๕
ภาพที่ ๑.๓๖	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลโคกกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	๑๑๖
ภาพที่ ๑.๓๗	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	๑๒๐
ภาพที่ ๑.๓๘	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	๑๒๑
ภาพที่ ๑.๓๙	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์	๑๒๕
ภาพที่ ๑.๔๐	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลไหล่ทุ่ง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี	๑๓๐
ภาพที่ ๑.๔๑	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลไหล่ทุ่ง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี	๑๓๑
ภาพที่ ๑.๔๒	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลยางซึก อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี	๑๓๖
ภาพที่ ๑.๔๓	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลยางซึก อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี	๑๓๗
ภาพที่ ๑.๔๔	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา	๑๔๒

ภาพที่ ๑.๔๕	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา	๑๔๓
ภาพที่ ๑.๔๖	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี	๑๔๘
ภาพที่ ๑.๔๗	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี	๑๔๙
ภาพที่ ๑.๔๘	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี	๑๕๔
ภาพที่ ๑.๔๙	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี	๑๕๕
ภาพที่ ๑.๕๐	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ อำเภอมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี	๑๖๐
ภาพที่ ๑.๕๑	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ อำเภอมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี	๑๖๑
ภาพที่ ๑.๕๒	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี	๑๖๕
ภาพที่ ๑.๕๓	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี	๑๖๖
ภาพที่ ๑.๕๔	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา	๑๗๑
ภาพที่ ๑.๕๕	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา	๑๗๒
ภาพที่ ๑.๕๖	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบาโจ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา	๑๗๖
ภาพที่ ๑.๕๗	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบาโจ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา	๑๗๗
ภาพที่ ๑.๕๘	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง	๑๘๑
ภาพที่ ๑.๕๙	ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล	๑๘๕

ภาพที่ ๑.๖๐	ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล	๑๘๖
ภาพที่ ๒.๑	ภาพรวมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา	๑๙๑
ภาพที่ ๒.๒	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	๑๙๒
ภาพที่ ๒.๓	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลจิม อำเภอปง จังหวัดพะเยา	๑๙๗
ภาพที่ ๒.๔	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน	๒๐๓
ภาพที่ ๒.๕	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดแม่แรง เทศบาลตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	๒๐๘
ภาพที่ ๒.๖	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลปากอ่ดำ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย	๒๑๒
ภาพที่ ๒.๗	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	๒๑๖
ภาพที่ ๒.๘	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดเชียงใหม่	๒๒๒
ภาพที่ ๒.๙	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์	๒๒๘
ภาพที่ ๒.๑๐	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์	๒๓๔
ภาพที่ ๒.๑๑	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลผึ่งแดด อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร	๒๓๘
ภาพที่ ๒.๑๒	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลดงเย็น อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร	๒๔๓
ภาพที่ ๒.๑๓	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น	๒๔๗
ภาพที่ ๒.๑๔	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	๒๕๒
ภาพที่ ๒.๑๕	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลหนองนาคำ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น	๒๕๗

ภาพที่ ๒.๑๖	สนามเด็กเล่นตามรอยพ่อ เทศบาลตำบลภู่อ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์	๒๖๐
ภาพที่ ๒.๑๗	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา (เพชรเสมา) องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	๒๖๓
ภาพที่ ๒.๑๘	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์	๒๖๘
ภาพที่ ๒.๑๙	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลยางซึก อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี	๒๗๓
ภาพที่ ๒.๒๐	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี	๒๗๙
ภาพที่ ๒.๒๑	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา	๒๘๕
ภาพที่ ๒.๒๒	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลบาโจย อำเภอรามัน จังหวัดยะลา	๒๙๒
ภาพที่ ๒.๒๓	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล	๒๙๘
ภาพที่ ๒.๒๔	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง	๓๐๕

บทนำ

“เวลาที่สานพลัง
สร้างปัญญา
พัฒนาเด็กปฐมวัย
และประภมศึกษา”

วันที่ ๒๒-๒๔ เมษายน ๒๕๖๒

ณ ห้อง Hall ๗-๘

ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี

๑. ที่มา

“เด็กปฐมวัย” เป็นกลุ่มประชากรเป้าหมายในการดูแลที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มุ่งพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งลักษณะการดูแลเด็กปฐมวัยมีความแตกต่างกันอย่างน้อยใน ๒ ช่วงอายุ^๑ ได้แก่ ช่วงอายุ ๐-๓ ปี และช่วงอายุ ๓-๕ ปี ซึ่งทั้ง ๒ ช่วงวัยนี้ยังคงอยู่ในการดูแลจากผู้ปกครองและครอบครัวเด็กปฐมวัยเป็นหลัก โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือโรงพยาบาลชุมชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาครอบครัว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ และหน่วยงานในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัย ตลอดจนการค้นหา และนำเงินทุนทางสังคม และศักยภาพของชุมชนเพื่อพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยในพื้นที่

การพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น ยึดหลักการทำงาน ๔ หลักการ คือ ๑) การใช้พื้นที่เป็นฐานการพัฒนา (Area-based development) ๒) การคำนึงถึงสุขภาพในทุกนโยบายของชุมชนท้องถิ่น (Health in all policies) ๓) การสร้างการมีส่วนร่วม และ ๔) การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของการขับเคลื่อนระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ เป็นการพัฒนางานและกิจกรรมและการทำงานร่วมของ ๖ กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) ศูนย์พัฒนาครอบครัว (ศพค.) รพ.สต. อาสาสมัครและทุนทางสังคมต่างๆ ในชุมชน รวมถึงภาคท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยอาศัยการขับเคลื่อนงานเชิงระบบ จากความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งนี้ได้ยึดแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัยภายใต้ ๖ ชุดกิจกรรมหลัก ได้แก่ (๑) การพัฒนาศักยภาพสำหรับเด็กปฐมวัยหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กปฐมวัย (๒) การพัฒนาหรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้หรือการดูแลเด็กปฐมวัย (๓) การพัฒนาบริการสำหรับการดูแลเด็กปฐมวัย (๔) การจัดตั้งกองทุนหรือจัดให้มีสวัสดิการช่วยเหลือกันเพื่อการดูแลเด็กปฐมวัย (๕) การพัฒนาและนำใช้ข้อมูลในการส่งเสริมแก้ไขหรือจัดการปัญหาเด็กปฐมวัย และ (๖) การพัฒนากฎ กติกา ระเบียบที่สนับสนุนการดูแลเด็กปฐมวัย

---

^๑ ขนิษฐา นันทบุตร และคณะ. (๒๕๕๙). แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยและระบบการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยชุมชนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

ในการยกระดับการดูแลเด็กปฐมวัยในพื้นที่ให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สภาวะแวดล้อม สุขภาพ และการเมืองการปกครอง เพื่อให้เด็กปฐมวัยเติบโตอย่างมีคุณภาพและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม จากการดำเนินการที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาขีดความสามารถของพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นศูนย์เรียนรู้ (ศร.) การพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น ซึ่งได้รับการหนุนเสริม และสร้างกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการสนับสนุนเครื่องมือ และกลไกในการดำเนินงานจากหลายภาคส่วน ทั้งจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยสำนักสนับสนุนสภาวะชุมชน (สำนัก ๓) ซึ่งทำหน้าที่กำหนดทิศทาง นโยบายในการขับเคลื่อนงานพัฒนาเด็กปฐมวัย และให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ ศูนย์สนับสนุนวิชาการภาค (ศวภ.) และศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน (ศวช.) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทำหน้าที่หนุนเสริมทางด้านวิชาการ การสร้างองค์ความรู้จากการจัดการความรู้ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ ก่อให้เกิดผลผลิตผลลัพธ์ และรูปธรรมที่ส่งผลกระทบต่อารดูแลเด็กปฐมวัยทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากประสบการณ์การดำเนินงานที่ผ่านมา ได้มีการนำใช้ประสบการณ์ที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้และพัฒนามาปรับใช้เพื่อจัดการกับประเด็นปัญหาและความต้องการของประชากรกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัย ซึ่งก่อให้เกิดความโดดเด่นของการดำเนินงาน จนสามารถนำไปใช้เป็นกรณีตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จ หรือมีความเป็นเลิศในการทำงาน หรือเป็นนวัตกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดในการพัฒนาศักยภาพและความโดดเด่นในด้านต่างๆของพื้นที่ ในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจน ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับพื้นที่ที่ต้องการพัฒนาในประเด็นที่มีความคล้ายคลึงกัน และสามารถนำไปปรับใช้และพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยทั้งในพื้นที่และข้ามพื้นที่

หนังสือสรุปบทเรียนการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย (๑) ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น จำนวน ๓๑ เรื่อง พร้อมแผนภาพ และ (๒) บทเรียนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา จำนวน ๒๓ เรื่อง พร้อมแผนภาพ ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นคู่มือประกอบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการประชุมเวทีสานพลังสร้างปัญญา พัฒนาเด็กปฐมวัย และประถมศึกษา ให้กับพื้นที่ที่เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้ร่วมเรียนรู้ วิเคราะห์เทียบเคียงการดำเนินงานกับพื้นที่ตนเอง เพื่อสะท้อนให้เห็นรูปแบบการดำเนินงานในการดูแลเด็กปฐมวัย ความแตกต่างของกลไกการจัดการ นำสู่จินตนาการการต่อยอดงานและพัฒนางานในพื้นที่ตนเองในอนาคตต่อไปได้

๒. กระบวนการถอดบทเรียน

กระบวนการถอดบทเรียนการพัฒนากระบวนการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการทบทวนและสรุปข้อมูลที่แสดงหลักฐานยืนยันการดำเนินงานในด้านต่างๆ โดยใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง ทั้งข้อมูลจากระบบข้อมูลตำบล (TCNAP) ข้อมูลจากการวิจัยชุมชน (RECAP) และข้อมูลจากแบบสอบถามสุขภาพะเด็กปฐมวัย (ระดับบุคคลและครอบครัว และระดับหมู่บ้านและตำบล) ร่วมกับข้อมูลจากแหล่งอื่น ได้แก่ จปฐ. กชช๒ค. ข้อมูลจาก รพ.สต. และข้อมูลของหน่วยงานองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้การเรียนรู้สถานการณ์การพัฒนากระบวนการดูแลเด็กปฐมวัยของพื้นที่ และสามารถนำข้อมูลไปใช้วางแผนและต่อยอดการพัฒนากระบวนการดูแลเด็กปฐมวัยได้ โดยมีขั้นตอนของกระบวนการถอดบทเรียนมีดังนี้

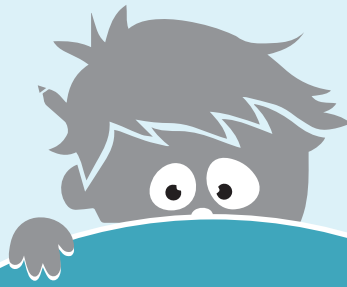
๑) ทบทวนข้อมูลสถานการณ์ของพื้นที่ สรุปข้อมูลบริบทของชุมชน สถานการณ์ทางด้านสุขภาพะชุมชน (กลุ่มประชากรเป้าหมาย ทูทางสังคม ๖ ระดับ) และผลลัพธ์ของการพัฒนากระบวนการดูแลเด็กปฐมวัย จากแหล่งข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนที่ศักยภาพของชุมชนในการดูแลเด็กปฐมวัย

๒) วิเคราะห์และสรุประบบหลักและระบบรองของพื้นที่ในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น โดยวิเคราะห์การดำเนินงานและกิจกรรมที่ดำเนินการเทียบเคียงชุดกิจกรรมหลัก (ศพด. ศพค. รพ.สต. และทูทางสังคมอื่นที่เกี่ยวข้อง) กับ ๑๗ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

๓) วิเคราะห์และสรุปงานเด่น นวัตกรรม และสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาในพื้นที่ตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชากรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่

๔) สรุปบทเรียนเรื่องเด่น นวัตกรรมของพื้นที่ และสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาที่ต้องการนำเสนอในเวทีสานพลัง สร้างปัญญา พัฒนาเด็กปฐมวัย และประถมศึกษา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กำหนดให้มีข้อมูลและความรู้ที่ควรถ่ายทอดอย่างน้อยใน ๘ ด้าน ได้แก่ ๑) แนวคิดการพัฒนางานเด่นหรือนวัตกรรม ๒) กลุ่มประชากรเป้าหมาย ๓) ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น ๔) ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน ๕) รูปธรรมงาน ๖) วิธีดำเนินงาน ๗) ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์) และ ๘) ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเด็กปฐมวัย ผู้ปกครองและครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น

ทั้งนี้ในส่วนของหนังสือเล่มนี้มีการนำเสนอประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ๒ ประเด็น ได้แก่ ๑) ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น จำนวน ๓๑ เรื่อง พร้อมแผนภาพ และ (๒) บทเรียนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา จำนวน ๒๓ เรื่อง พร้อมแผนภาพ ดังรายละเอียด

ส่วนที่
๑

ระบบการดูแล
เด็กปฐมวัย
โดยชุมชนท้องถิ่น

ภาพรวมระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

กลุ่มเป้าหมาย

- เด็กปฐมวัย 0-๕ ปี
- เด็ก 0-๓ ปี
- เด็ก ๓-๕ ปี
- เด็กสุขภาพปกติ
- เด็กพิการ
- เด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- เด็กป่วย
- อาศัยอยู่กับพ่อแม่
- อาศัยกับพ่อแม่หรือแม่
- อาศัยอยู่กับญาติ
- อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย
- อาศัยอยู่กับผู้สูงอายุ

๑. การพัฒนาศักยภาพ

พัฒนาศักยภาพพ่อแม่และครอบครัว

- ▶ มีอบรมพ่อแม่ผู้ดูแลเด็กเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการและสร้างการเรียนรู้
- ▶ มีอบรมพ่อแม่ผู้ปกครองเรื่องการรับมือมีคู่หมั้นและดูแลสุขภาพ
- ▶ มีอบรมและส่งเสริมการเข้าร่วมชมแผนป้องกันอหิวตภัย
- ▶ มีอบรมเตรียมความพร้อมก่อนมีครอบครัว
- ▶ เสริมสร้างครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง

พัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็ก

- ▶ มีอบรมครูผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการและดูแลสุขภาพเด็ก
- ▶ สนับสนุนการศึกษาดูงาน
- ▶ ส่งเสริมครูผู้ดูแลเด็กปฐมวัยให้มีการศึกษาต่อ

๓. การพัฒนาระบบบริการ

การส่งเสริมพัฒนาการตามวัย

- ▶ จัดทำหลักสูตที่ท้องถิ่น
- ▶ พัฒนาและนำใช้ชื่อจากภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ▶ การคัดกรองพัฒนาการโดยใช้ DSDPM
- ▶ จัดทำสมุดประจำตัวเด็ก
- ▶ จัดการการสอนในรูปแบบของโครงการ เช่น โครงการการเรียนรู้อิสระโลกกว้างส่งน้องอนุบาลสู่ที่ประถม

การสร้างการเรียนรู้

- ▶ จัดทำหลักสูตระยะท้องถิ่น
- ▶ จัดกิจกรรมบันทึกความดี
- ▶ จัดกิจกรรมอยู่สอนหลานหลานสอนอยู่
- ▶ จัดการเรียนรู้เรื่องการออม
- ▶ โครงการรักการอ่าน
- ▶ ส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวมอนเตสซอรีให้เด็กลงมือทำตามความชอบ
- ▶ การเรียนรู้ด้านศาสนา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
- ▶ สอนการจักสานของเล่นพื้นบ้าน สอนเล่นดนตรีพื้นเมือง

๒. การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดูแลเด็กปฐมวัย

การจัดสภาพแวดล้อมในศพค.

- ▶ จัดมุมของเล่น
- ▶ จัดพื้นที่สนามเด็กเล่น แปลงผัก แปลงเกษตร
- ▶ จัดตั้งธนาคารสื่อนิทาน
- ▶ จัดตั้งมาตรการความปลอดภัย
- ▶ ตรวจสอบเครื่องเล่นและทำความสะอาดของเล่นเป็นประจำ
- ▶ การจัดแผนป้องกันอหิวตภัยและการซ่อมแซมให้แก่ครูผู้ดูแลเด็กในศพค.

การจัดสภาพแวดล้อมที่บ้าน

- ▶ มีครอบครัวพ่อแม่ผู้ดูแลเลขาการจัดสภาพแวดล้อมในบ้านที่เหมาะสมแก่เด็ก
- ▶ ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการรักการอ่าน
- ▶ มีครอบครัวพ่อแม่เรื่องการให้โทรศัพท์มือถือในเด็ก

การจัดสภาพในชุมชน

- ▶ การพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้
- ▶ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สวนสุขภาพ
- ▶ จัดบริการห้องศูนย์ ICT
- ▶ การสำรวจและทำค่ายแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์น้ำโรค

การจัดการอาหารโดยชุมชน

- ▶ จัดกิจกรรมเรียนรู้เรื่องอาหารปลอดภัย
- ▶ การจัดกิจกรรมปลูกผักกางมุ้ง (ผักปลอดสารพิษ) ในศพค.
- ▶ จัดทำมาตรการจัดการอาหาร ตั้งแต่เลือกวัตถุดิบ การปรุงและการเลือกทาน

๔. การพัฒนาและนำใช้ข้อมูล

- ▶ การสร้างความร่วมมือจัดทำระบบข้อมูลเด็กปฐมวัย
- ▶ จัดทำระบบข้อมูลเด็กปฐมวัย ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานการอยู่อาศัย การประเมินพัฒนาการ การได้รับภูมิคุ้มกันโรค ข้อมูลสถานะสุขภาพ เช่น การเจ็บป่วย การตรวจสุขภาพของเด็กปฐมวัย การประเมินโภชนาการ การตรวจสุขภาพปากฟัน เป็นต้น
- ▶ การนำข้อมูลร่วมวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนการดูแลร่วมกับองค์กรชุมชน

การจัดบริการกรณีปกติและฉุกเฉิน

- ▶ จัดบริการรับส่งเด็กในศพค.
- ▶ จัดบริการรถรับส่ง๒๔ ชั่วโมงกรณีฉุกเฉิน

การควบคุมป้องกันโรค

- ▶ คัดกรองเด็กก่อนเข้าศพค.
- ▶ จัดพื้นที่หรือห้องดูแลเด็กป่วยพร้อมอุปกรณ์และยาจำเป็น
- ▶ มีครอบครัวพ่อแม่ ครูผู้ดูแลเรื่องการดูแลสุขภาพ
- ▶ ส่งเสริมการรับวัคซีน
- ▶ การจัดการบริการอานันต์นครกรม

๖. การพัฒนากฎ กติกา ระเบียบแบบปฏิบัติ

กฎ กติกา ข้อตกลงในศพค.

- ▶ การให้เด็กหยุดเรียนจนกว่าจะหายป่วย
- ▶ การกำหนดจุดรับส่งเด็กนักเรียน
- ▶ การไม่นำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือบุหรี่มาในศพค.
- ▶ การไม่จำหน่ายสินค้าในศพค.

กฎ กติกา ข้อตกลงในชุมชน

- ▶ โครงการระบุดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- ▶ โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
- ▶ โครงการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด

การดูแลสุขภาพเมื่อเจ็บป่วย

- ▶ คัดแยกเด็กป่วย
- ▶ จัดทำระบบส่งต่อ
- ▶ การเยี่ยมบ้าน
- ▶ จัดบริการให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง

๕. การจัดตั้งกองทุนและสวัสดิการช่วยเหลือกัน

- ▶ จัดให้มีกองทุนกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพ
- ▶ จัดกิจกรรมช่วยเหลือในชุมชน
- ▶ จัดสวัสดิการตั้งแต่เกิดจนตาย
- ▶ จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน

ภาพที่ ๑.๑ ภาพรวมการพัฒนากระบวนการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

ภาคเหนือตอนบน

ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลจิม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

ระบบเศรษฐกิจ

กลุ่มจัดการสามัคคีหมู่บ้านควาร

- ฝึกทักษะการจัดการสามัคคีให้สมาชิก
- ส่งจำหน่าย
- แบ่งเงินการขายเป็นการออม
- พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

กลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้า

- พัฒนากิจกรรมให้สมาชิก
- ออมเงิน
- ทุนออมนำฝากธนาคาร

กลุ่มฟื้นคืนชนบท

- ทำแปลงจากเศษไม้
- จัดจำหน่าย
- แปรรูปผลิตภัณฑ์

กลุ่มเยี่ยมหมวกและจักสาน

- จักสานหมวกไม้ไผ่
- แปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่นหมวกจักสานจากพลาสติกแข็ง
- โรงเรือนธนาคารทอ.วิม
- สมาชิกจากร.ร.และทอ.
- บ้านสวนเกษตรผสมผสาน
- เกษตรทฤษฎีใหม่

ระบบการจัดการขยะ

การจัดการขยะบ้านเลี้ยว

ปบย.ต้นแบบ : คนดีแบบ

- คิดแยกขยะ
- จัดกระยะในชุมชน
- จัดทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ

การจัดการขยะในโรงเรียน

การจัดการขยะจากโรงเรียนผู้สูงอายุ

- สอนนักเรียนคัดแยกขยะ
- ระดมคัดแยกขยะ
- นำขยะที่นำมาขายที่โรงเรียน
- ประสิทธิ์สิ่งของจากขยะ
- ขยะรีไซเคิลทำสื่อการสอน

ระบบการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

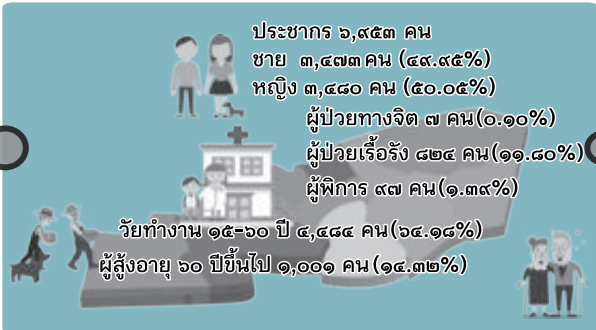
การอนุรักษ์สมุนไพร

กลุ่มสมุนไพรพื้นบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ป่าบึงรักษาด้วยกรรมวิธีและการใช้สมุนไพร
- ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร
- ถ่ายทอด/เผยแพร่ความรู้

โรงเรียนส่งเสริมสมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่น

- กลุ่มหมอนเนื่องเข้ามาถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียน
- วันจันทร์และวันอังคาร

ระบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์ป่าชุมชน

ป่าชุมชนบ้านเลี้ยว

- ออกระเบียบการใช้ป่าชุมชน
- สำรองป่า สำรองสมุนไพร
- ปลูกพืชสมุนไพร
- บรวบป่า / ทำฝาย
- จัดทำแผนที่ป่าต้นน้ำ
- เก็บของป่ามาบริโภค กลุ่มหมวก ดอกหญ้า

ระบบการมีส่วนร่วมในชุมชน

การป้องกันกาบุงจุดดริบเป็น

ปบย.ต้นแบบ : คนดีแบบ

- ระดมคัดกรองด้านกาบุงจุดดริบเป็น
- สร้างความโปร่งใสในการบริหารงาน
- ทำ MOU กับสำนักงาน ปบย.

การบูรณาการสาธารณสุข

อปท.จัดการสาธารณสุข : มาแต่ดั้งเดิม

- แต่งตั้งกรรมการสุขภาพส่วน
- ซ้อมแผนฉีดวัคซีน อุทกภัย ระบาดวิทยา
- การกู้ชีพกู้ภัย

ระบบสุขภาพ

การรณรงค์เสริมสุขภาพ

ร.ส่งเสริมสุขภาพ

- แก้ไขปัญหาเด็กอ่อน
- ดูแลสุขภาพฟัน
- การจัดการการ
- การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร/นิสิตสหกิจ

ระบบปฐมวัย ๔ G

- การคัดกรองโรคติดต่อในโรงเรียน
- ส่งเสริมพัฒนาการให้สมบูรณ์

การดูแลแบบประคับประคอง

ศูนย์ศาลาสองใจ

- จัดพิธีกรรมให้ผู้ป่วยระยะสุดท้าย
- พัฒนาแกนนำ และเยี่ยมบ้านผู้ป่วย

ภาพที่ ๑.๒ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลจิม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

ระบบดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลจิม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

เด็กอายุ 0-3 ปี ๒๐๒ คน (๒.๙๑%)
 เด็กอายุ ๓-๕ ปี ๑๓๔ คน (๑.๖๔%)
 เด็กอายุ ๖-๑๒ ปี ๓๖๘ คน (๖.๗๐%)

เด็กที่เข้าโรงเรียนทั้งหมด ๘๖ คน (๒๔.๕๑%)
 เด็กอ่าน ๗ คน (๒.๐๗%)
 เด็กค่อนข้างดีและดี ๑๙ คน (๑๐.๑๖%)
 นักเรียนเป็นหา ๓๙ คน (๒๐.๘๕%)
 นักเรียนมีปัญหาสุขภาพจิต ๒๙ คน (๑๕.๕๐%)

ปัจจัยเงื่อนไข

- (๑)โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร
- (๒)ความร่วมมือของผู้ปกครองและโรงเรียน
- (๓)การเข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

ทุนทางสังคม

เทศบาลตำบลจิม

โรงเรียนเทศบาลตำบลจิม

รพ.สต.จิม

สสจ.พะเยา

การดำเนินงาน

ทางส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร

การเตรียมการ

- ศึกษาปัญหาสุขภาพของเด็กนักเรียน
- เข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
- ทำโครงการรับการสนับสนุนงบประมาณ
- ดำเนินการตามหลัก 4 G Good Health, Good Environment, Good Service, และ Good Governance

ด้านโภชนาการ

- แก้ไขปัญหาด้านโภชนาการ เช่น ให้ความรู้และควบคุมอาหารกลางวัน
- นำใช้นวัตกรรม ฐานปฏิบัติการลดพุง
- นำใช้นวัตกรรม ฐานปฏิบัติการพิชิตความสูง

การกำจัดเหา

- ใช้ใบน้อยหน้าและผลมะกรูดปั่นเอาเฉพาะน้ำมันหมักศีรษะ
- ให้คำแนะนำผู้ปกครอง และนักเรียนในการป้องกันและกำจัดเหา

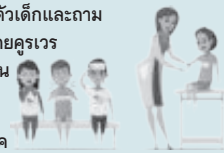

การส่งเสริมความรู้ความจำ

- นวัตกรรมขยับกาย ขยายสมอง
- นวัตกรรม คัพซอง

การคัดกรองปัญหาสุขภาพ

- การคัดกรองโดยการสัมผัสตัวเด็กและถาม
- การคัดกรองหน้าโรงเรียนโดยคุณครู
- การคัดกรองโดยครูประจำชั้น

การป้องกันโรค

- นวัตกรรมเช็ดขี้ แล้วทิ้ง ป้องกันการติดเชื้อ
- นวัตกรรมการใช้แก้วน้ำ
- กิจกรรมดื่มแล้วเก็บลงถัง

สุขภาพฟัน

- การย้อมสีฟันจากสมุนไพรธรรมชาติ

การส่งเสริมพัฒนาการ

- กิจกรรม "wood song"
- กิจกรรม "อยู่สอนหลาน หลานสอนอยู่"

การจัดการสิ่งแวดล้อม

- จัดมุมสื่อการเรียนรู้โดยวัสดุธรรมชาติ
- จัดสถานที่ต่างๆของเทศบาลเป็นแหล่งเรียนรู้

ผลลัพธ์การดำเนินงาน

เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการดีขึ้นและเรียนต่อในระดับสูงขึ้น ร้อยละ ๙๗ %

เด็กปฐมวัยป่วยใช้เลือดออกและมือเท้าปาลลดลง ร้อยละ ๔๐ %

ผู้ปกครองมีความรู้ในการผลัดสือเส้านาน ร้อยละ ๑๓ %

เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับหน่วยงานต่างๆ

ภาพที่ ๑.๓ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลจิม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลJim อำเภอปง จังหวัดพะเยา

นายสมหวัง คำตัน
นายกเทศมนตรีตำบลJim
เบอร์โทร ๐๖๑-๘๐๖๗๑๒๘

“เทศบาลตำบลJim นำอยู่อย่างยั่งยืน การศึกษาได้มาตรฐาน ประชากรอยู่ดีมีสุข”
เทศบาลตำบลJim อ.ปง จ.พะเยา แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๐ หมู่บ้าน จำนวน
ครัวเรือน ๒,๐๘๒ ครัวเรือน ประชากร ๖,๙๓๓ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๓๓๗ คน
คิดเป็นร้อยละ ๔.๘๖ ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๑๗๔ คน ร้อยละ ๕๑.๖๓ เพศ
หญิง ๑๖๓ คน ร้อยละ ๔๘.๓๗ เด็ก ๐-๓ ปี จำนวน ๒๐๒ คน ร้อยละ ๒.๙๑ เด็ก ๓-๕
ปี จำนวน ๑๓๕ คน ร้อยละ ๑.๖๔ โดยเด็ก ๑ ปี ๘ เดือน - ๓ ปี เข้าเรียน ศพด. ใน
พื้นที่ จำนวน ๘๖ คน ร้อยละ ๒๕.๕๑ การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่
อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน ๑๖๕ คน ร้อยละ ๖๓.๘๗ รองลงมา คือ อาศัยอยู่กับญาติ
เพียงลำพัง จำนวน ๑๑๕ คน ร้อยละ ๔๓.๓๒ และอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยายเพียงลำพัง
จำนวน ๕๔ คน ร้อยละ ๒๐.๔๓ พักอาศัยอยู่กับผู้สูงอายุ จำนวน ๘๗ คน ร้อยละ ๓๓.๐๗
เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีพัฒนาการสมวัย จำนวน ๓๓๕ คน ร้อยละ ๙๙.๔๐ และพบว่า
มีพัฒนาการช้ากว่าวัย จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๐.๕๙ เด็กที่มีน้ำหนักตามเกณฑ์ จำนวน
๓๑๔ คน ร้อยละ ๙๓.๑๗ น้ำหนักค่อนข้างน้อย จำนวน ๑๐ คน ร้อยละ ๒.๙๖ น้ำหนัก
ค่อนข้างมาก จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๐.๕๙ น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ จำนวน ๔ คน ร้อยละ
๑.๑๘ และน้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ จำนวน ๗ คน ร้อยละ ๒.๐๗ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ
จำนวน ๒๗ คน ร้อยละ ๒.๙๔ มีเด็กปฐมวัยที่ได้รับวัคซีนครบถ้วน จำนวน ๓๓๗ คน
ร้อยละ ๑๐๐ และในระยะ ๖ เดือนที่ผ่านมา มีเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเจ็บป่วยทั่วไป จำนวน
๒๕๕ คน ร้อยละ ๗๕.๖๖

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลJim ขับเคลื่อนงานและ
กิจกรรมโดยใช้หลักการของการพัฒนาชุมชนโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน มีการยกระดับคุณภาพ
การศึกษาและพัฒนารายได้ เพื่อความอยู่ดีมีสุขและมีการคำนึงถึงสุขภาพในทุกนโยบาย

และการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์การพัฒนาพื้นที่ โดยอาศัย
ทุนทางสังคมในพื้นที่ คือ เทศบาลตำบลจิม รพ.สต. ๓ แห่ง ได้แก่ รพ.สต.จิม รพ.สต.
บ้านหนองบัว รพ.สต.บ้านเลี้ยว เป็นต้น ศพด. ๑ แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย
ที่ปึงการอุณยมิตร และโรงเรียน ๖ แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลตำบลจิม (คือ เวียงจ่า)
โรงเรียนชุมชนบ้านดอนไชย โรงเรียนบ้านสันกลาง โรงเรียนบ้านควาร โรงเรียนบ้านแบ่ง
โรงเรียนบ้านเลี้ยว และทุนทางสังคมในชุมชนที่ร่วมดูแลเด็ก เช่น กลุ่ม อสม. กลุ่มชมรม
ผู้สูงอายุ กลุ่มจักสาน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

การดูแลเด็กปฐมวัยในพื้นที่ใช้หลัก ๔G ดังนี้ ๑) G = Good Health มุ่งงานและ
กิจกรรมดังนี้ (๑) การป้องกันควบคุมโรคติดต่อ (๑.๑) การคัดกรองสุขภาพ เพื่อป้องกัน
และควบคุมโรคติดต่อ มีการคัดกรองเด็กใน ศพด. ทุกวัน แบ่งเป็น ๓ ช่วง ได้แก่ ก่อน
ขึ้นรถรับส่ง โดยการสอบถามผู้ปกครอง ก่อนเข้า ศพด. โดยมีครูที่ทำหน้าที่ประจำวัน
ตรวจคัดกรองภาวะเสี่ยงหรือความผิดปกติ หากพบเด็กป่วยจะคัดแยกเด็กและประสาน
ผู้ปกครองมารับกลับบ้าน ก่อนเข้าชั้นเรียน โดยครูประจำชั้น ตรวจ หู ตา จมูก คอ เล็บมือ
รวมทั้งเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายต่างๆ ถ้ามีอาการผิดปกติประสานผู้ปกครองทราบเพื่อนำเด็ก
ส่งต่อโรงพยาบาล ติดตามอาการเด็กจากผู้ปกครอง หากมีกรณีที่สงสัยว่าเด็กเป็นโรคติดต่อ
จะแยกเด็กแล้วประสานผู้บริหาร เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
รพ.สต. และผู้ปกครอง หากมีอาการรุนแรงส่งต่อไปยังโรงพยาบาล (๑.๒) กิจกรรมเช็ดๆ
แล้วทิ้ง เพื่อลดปัญหาการแพร่กระจายของเชื้อโรค เทศบาลมีการจัดประชุมร่วมกับ
ผู้ปกครองในการกำหนดแนวทางปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เกิดนวัตกรรมเช็ดๆ แล้วทิ้ง โดย
ใน ศพด. นำผ้าอ้อมเด็กมาตัดให้มีขนาดเท่าผ้าเช็ดหน้าเรียงใส่ในกล่องพลาสติกคล้าย
กระดาษชำระ และติดตั้งกล่องพลาสติกกับผนังห้องเพื่อให้เด็กสามารถดึงผ้าเช็ดหน้ามาใช้
และนำไปใส่ไว้ในตะกร้าที่เตรียมไว้ เพื่อนำกลับไปซัก (๑.๓) กิจกรรมดื่มแล้วเก็บลงถัง
เพื่อลดการสะสมของเชื้อโรค ศพด. จะจัดเตรียมแก้วน้ำสำหรับใช้ดื่มน้ำไว้ตามจุดที่กำหนด
ให้เด็กใช้แก้วน้ำที่เตรียมไว้ และเก็บลงในถังที่เตรียมไว้ นำกลับไปทำความสะอาด (๒) ด้าน
การส่งเสริมพัฒนาการให้สมวัย ประกอบด้วย (๒.๑) กิจกรรม wood song คือ การนำ
ผลิตภัณฑ์จากไม้มีลักษณะคล้ายแก้วมาเคาะเป็นจังหวะตามเสียงเพลงโดยพร้อมเพียงกัน
เข้ามาเสริมในการจัดกิจกรรมหลักเป็นประจำทุกวัน นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรม
แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ปกครอง ผู้สูงอายุและเด็กปฐมวัย โดยจัดกิจกรรม ๑ ครั้ง/สัปดาห์
(๒.๒) กิจกรรม อ้อยสอนหลาน หลานสอนอ้อย ศพด. ร่วมกับเทศบาล จึงจัดให้มีกิจกรรม

“อ้อยสอนหลาน หลานสอนอ้อย” ขึ้นเพื่อให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างเด็กและผู้ปกครอง มีการจัดกิจกรรมอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง มีกิจกรรม ได้แก่ อ้อยสอนหลาน เป็นผู้สูงอายุ ผู้ปกครองสอนเด็ก แบ่งเป็น ๔ ฐาน ได้แก่ ฐานที่ ๑ การจักสาน โดยให้อ้อยสอนเด็ก สานปลาและตะกร้อจากใบมะพร้าว ฐานที่ ๒ การจัดทำตุ๊กตจากผ้า ฐานที่ ๓ เล่านิทาน พื้นบ้าน ฐานที่ ๔ ทำของเล่นจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ม้าก้านกล้วย ปืน เป็นต้น หลานสอนอ้อย เด็กสอนผู้สูงอายุ ผู้ปกครองเล่น wood song และสามารถกลับไปทำที่บ้าน ได้ (๒.๓) กิจกรรมบันทึกความดี ศพด. จัดให้มีการบันทึกความดีของเด็กทุกคน เช่น ช่วยเพื่อนยกของ เก็บของเล่นเข้าไปไว้ที่เดิม ตอบคำถามหน้าชั้นเรียน เป็นต้น เมื่อเด็กทำความดีก็จะได้ดาวเป็นรางวัลสำหรับความดีที่ทำ โดย ศพด. จัดทำเป็นบอร์ดบันทึกความดีของเด็กแต่ละคน และเมื่อสิ้นภาคเรียน เด็กที่มีจำนวนดาวมากที่สุดจะได้รับรางวัล

๒) G = Good Environment มิงงานและกิจกรรมดังนี้ (๑) การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก จัดมุมสื่อการเรียนรู้ที่ใช้วัสดุธรรมชาติหรือของเหลือใช้มาผลิตเป็นสื่อและเล่านิทานผ่านสื่อ และทำความสะอาดของเล่นและห้องเรียน (๒) การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ส่งเสริมอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม สร้างแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็ก ได้แก่ ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง สวนสัตว์จำลอง สวนสุขภาพ เป็นต้น

๓) G = Good Service มิงงานและกิจกรรมดังนี้ (๑) การเยี่ยมบ้าน ปรับใช้แนวทางการเยี่ยมบ้านของโรงเรียน เยี่ยมบ้านเด็กทุกคนอย่างน้อย ๒ ครั้งต่อปี พบผู้ปกครองรับฟังความคิดเห็น เช่น พัฒนาการเด็ก ปัญหาหรือพฤติกรรมเด็กเมื่ออยู่บ้าน การให้บริการรวมทั้งข้อเสนอแนะจากผู้ปกครอง นำผลการเยี่ยมบ้านมาวิเคราะห์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก (๒) ธนาคารสื่อนิทาน เพื่อให้บริการผู้ปกครองสามารถยืมสื่อต่างๆ เช่น นิทาน หุ่นงูเท้า หุ่นชัก หน้ากาก เป็นต้น กลับไปอ่านให้เด็กฟังได้ และให้ส่งคืนภายใน ๓ วัน

๔) G = Good Governance มิงงานและกิจกรรมดังนี้ (๑) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (๒) การเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น มีดังนี้ ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัย จำนวน ๓๓๗ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน เด็กที่เข้าเรียนในศพด. อายุ ๑.๘-๓ ปี จำนวน ๘๖ คน ได้รับการส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น ตรงต่อเวลา รับผิดชอบ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียน เป็นต้น นอกจากนี้เด็กยังมีทักษะในการทำกิจวัตรประจำวันและช่วยเหลือตนเองได้ ศพด.ได้รับการสนับสนุนจาก

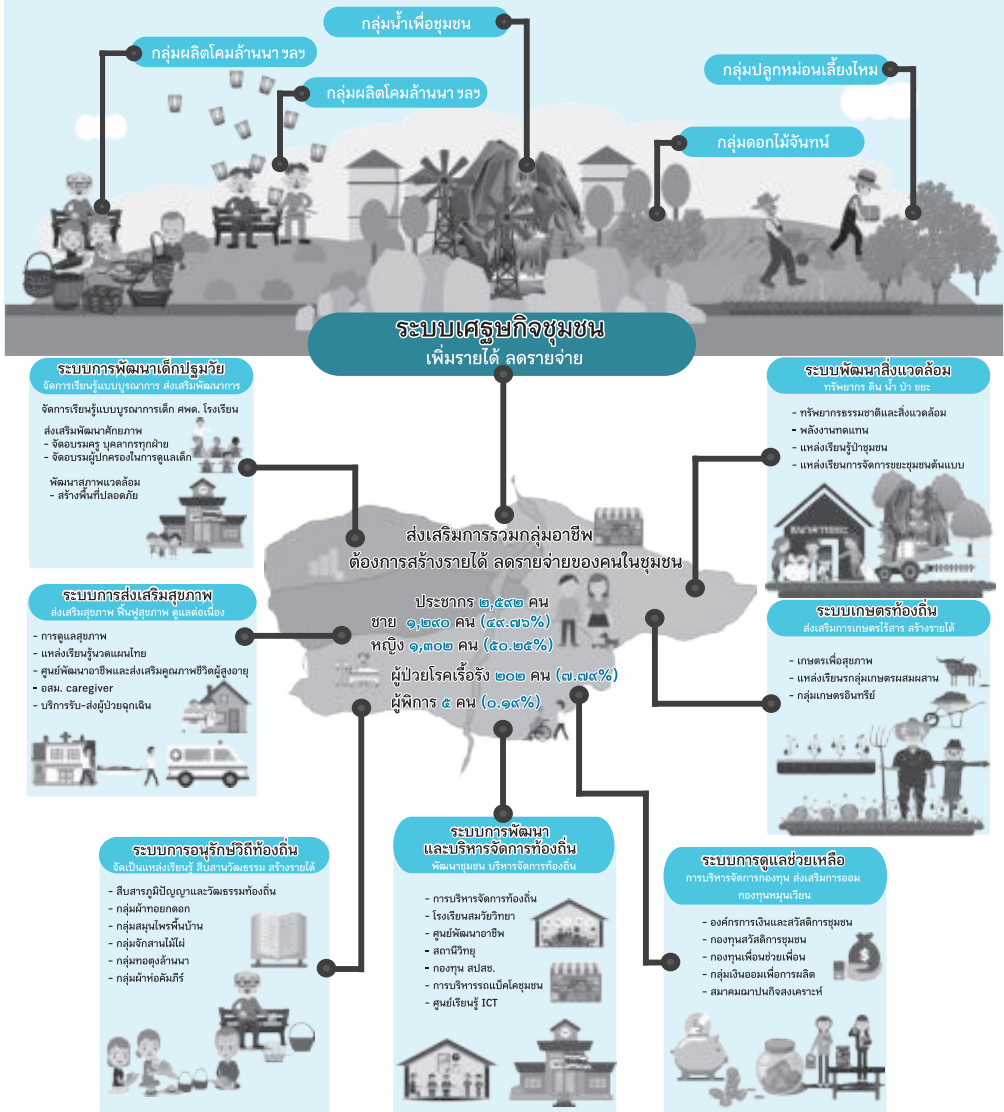
ทุนทางสังคมอื่นๆ ในชุมชน ครอบครัวมีความอบอุ่น และมีแนวทางในการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครองมีทักษะจัดทำของเล่นที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผลต่อชุมชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เช่น ปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ของเล่นภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็ก เป็นต้น กลุ่มทางสังคมได้รับการพัฒนาศักยภาพการดูแลเด็กร่วมกัน เช่น กลุ่ม อสม. กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มจักสาน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จ เกิดระบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน เช่น รพ.สต. ศพด. โรงเรียน และทุนทางสังคมในพื้นที่ ครอบครัวมีความอบอุ่นเข้มแข็ง มีการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน สร้างการเรียนรู้และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและสถาบันการศึกษา การมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพเด็ก ซึ่งส่งผลกระทบต่อด้านบวก ทำให้เกิดเครือข่ายที่สามารถให้การสนับสนุนช่วยเหลือและพัฒนาเด็กปฐมวัยในพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการนำใช้ข้อมูลที่ตำบล (TCNAP) และข้อมูลวิจัยชุมชน (RECAP)

ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ภาพที่ ๑.๔ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ประชากร ๒,๕๕๒ คน
 ชาย ๑,๒๕๐ คน (๔๙.๗๖%)
 หญิง ๑,๓๐๒ คน (๕๐.๒๔%)
 เด็กที่มีสุขภาพปกติ ๑๒๖ คน ๑๐๐%

ชาย ๖๔ คน (๕๐.๗๙%)
 หญิง ๖๒ คน (๔๙.๒๑%)

เด็กอายุ ๐-๒ ปี ๕๗ คน (๕๒.๒๕%)
 เด็กอายุ ๓-๕ ปี ๖๔ คน (๕๕.๗๖%)
 เด็กอายุ ๖-๕ ปี ๘๖ คน (๖๘.๕๗%)

เข้าเรียน ศพด. ในพื้นที่จำนวน ๘๔ คน (๖๖.๖๗%)
 เรียนนอกเขตพื้นที่ ๒ คน (๑.๕๙%)

สถานภาพการอยู่อาศัย
 เด็กที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ๘๒ คน (๖๕.๑๐%)
 เด็กที่อาศัยอยู่กับผู้สูงอายุ ๓๐ คน (๒๓.๘๐%)
 เด็กที่อาศัยอยู่กับผู้อื่น ๑๔ คน (๑๑.๑๐%)

เด็กปฐมวัย

- ลดเวลาจัดกิจกรรมจาก ๒ ชม. เหลือ ๑ ชม. ๓๐ นาที
- มีความรู้ ความเข้าใจ ในการดำรงชีวิต

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- มีหลักสูตร บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงปี พ.ศ.๒๕๖๐ ได้รับรางวัลการบริหารจัดการดีเด่นจาก อบท.

ครอบครัว

- มีความรู้ในกรส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
- มีส่วนร่วมในการจัดหัตถ์สุดอุปกรณ์

ชุมชน

- ชุมชนมีบริการสาธารณสุข รับส่งนักเรียน ศพด.-อนุบาลจำนวน ๓๐ คน

ภาพที่ ๑.๕ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง

อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

นายทรงศรี ชูวัฒนกุล

นายกเทศมนตรีตำบลทุ่งหัวช้าง

เบอร์โทร ๐๙๑-๙๒๕๒๔๐๐

เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๔ หมู่บ้าน เช่น หมู่ที่ ๑ บ้านทุ่งเปิด หมู่ที่ ๒ บ้านหนองป่าตึง หมู่ที่ ๓ บ้านหนองป่าตึง หมู่ที่ ๘ จริญญา อาณาเขตพื้นที่รวม ๔๒.๐๒ ตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือน ๑,๑๗๔ ครัวเรือน ประชากร ๒,๕๙๒ คน แบ่งเป็นชาย ๑,๒๙๐ คน ร้อยละ ๔๙.๗๖ หญิง ๑,๓๐๒ คน ร้อยละ ๕๐.๒๕ อัตราพึ่งพิงวัยเด็ก ๑๑ คนต่อวัยแรงงาน ๑๐๐ คน เด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๑๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๘๖ ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๖๔ คน ร้อยละ ๕๐.๓๙ เพศหญิง ๖๒ คน ร้อยละ ๔๙.๖๑ แบ่งเป็นเด็ก ๐-๒ ปี จำนวน ๕๗ คน ร้อยละ ๕๒.๒๔ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๖๙ คน ร้อยละ ๕๔.๖๗ โดยเด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนในศพด.ในพื้นที่ จำนวน ๘๔ คน ร้อยละ ๖๖.๖๗ เรียนในศพด. นอกพื้นที่ จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๑.๕๙ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัย ดังนี้ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ จำนวน ๘๐ คน ร้อยละ ๖๕.๑๐ รองลงมาอยู่กับปู่ย่า ตายาย จำนวน ๓๐ คน ร้อยละ ๒๓.๘๐ อาศัยกับผู้อื่น จำนวน ๑๔ คน ร้อยละ ๑๑.๑๐ เด็กที่มีน้ำหนักตามเกณฑ์ จำนวน ๗๑ คน ร้อยละ ๕๖.๓๔ น้ำหนักค่อนข้างน้อย ๕ คน ร้อยละ ๓.๙๗ น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ จำนวน ๕ คน ร้อยละ ๓.๙๗ น้ำหนักค่อนข้างมาก ๔ คน ร้อยละ ๓.๑๗ น้ำหนักเกินเกณฑ์ จำนวน ๑ คน ร้อยละ ๐.๘๐ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๕๔ คน ร้อยละ ๔๒.๘๕ เด็กปฐมวัยที่ได้รับวัคซีนครบทุกคน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหัวช้าง ขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยใช้หลักการของการใช้พื้นที่เป็นฐานการพัฒนา การคำนึงถึงสุขภาพในทุกนโยบาย และการสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพื้นที่คือ การศึกษาดี พัฒนาคุณภาพชีวิต ตามหลักธรรมาภิบาล โดยอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่อย่างน้อย ๔ ส่วน คือ ทต.ทุ่งหัวช้าง รพ.สต. ศพด. และทุนทางสังคมในชุมชน เช่น ปราชญ์

ชาวบ้าน กลุ่ม อสม. กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มทอดถุงล่านา กลุ่มดอกไม้จันทร์ กลุ่มขาโบริม่อน กลุ่มสานเส้นพลาสติก กลุ่มผลิตโคมล่านา กลุ่มผู้ปลูกกาแฟ กลุ่มผู้ปลูกผักหวานป่า กลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มรักษากีฬา โรงเรียนสมวัยวิทยา ชมรมผู้สูงอายุ กองทุนออมวันละบาท กองทุนเพื่อนช่วยเพื่อน กองทุนสตรี เป็นต้น

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ประกอบด้วย การดำเนินงานและกิจกรรมดังนี้ **งานเด่นที่เน้นการสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้** ภายใต้ภารกิจ “เปลี่ยนเด็กจิวให้เป็นเด็กแจ่ม พื้นที่เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง” โดยมีงานและกิจกรรม ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาหลักสูตรของศพด. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาทางเศรษฐกิจพอเพียง ๒) พัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างครบถ้วนด้วยกระบวนการ Five Step เน้นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ อบรมเลี้ยงดูและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ๓) จัดการเรียนการสอนในรูปแบบของโครงการ เช่น โครงการการเรียนรู้สู่โลกกว้างส่งน้องอนุบาลสู่พี่ประถม เน้นวิถีชีวิตท้องถิ่น โดยรูปแบบการจัดกิจกรรมจะเป็นการเรียนรู้รวมของนักเรียนระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ ๒ ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน น้องเรียนรู้จากพี่ พี่สอนน้อง สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการอดทน รอคอย และมีน้ำใจแบ่งปัน โครงการพัฒนาระบบจัดการเรียนรู้ ๔ กลุ่มสาระ พัฒนาสื่อ การจัดประสบการณ์ โครงการพัฒนาห้องสมุด โครงการพัฒนาโรงเรียนพอเพียงสู่สถานศึกษา โครงการพัฒนางานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการเข้าค่าย English Camp โครงการนิเทศการศึกษา โครงการพัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ โครงการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นต้น **งานที่หนุนเสริมกัน** ประกอบด้วย ๑) การจัดสวัสดิการช่วยเหลือกัน ดังนี้ (๑) บริการสาธารณสุข โดยมีบริการรถรับส่งนักเรียนในเขตเทศบาล รับส่งนักเรียนตั้งแต่ระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจนถึงระดับชั้นอนุบาล ๓ จำนวนทั้งสิ้น ๗๐ คน โดยมอบหมายให้ครูเวรประจำวัน คอยควบคุมดูแลเด็กและมีคนขับรถที่มีประสบการณ์มีใบอนุญาตจากสำนักงานขนส่งจังหวัดลำพูน พร้อมกับโรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาความปลอดภัยบนท้องถนน กรณีศึกษาเรื่องความปลอดภัยในการใช้บริการรถรับส่งนักเรียน มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และนอกจากนี้ ยังมีบริการห้องศูนย์ ICT เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกระดับชั้นเข้าไปใช้บริการสืบค้นข้อมูลจาก ๒) การดูแลสุขภาพและโภชนาการ ดังนี้ (๑) การพัฒนาระบบบริการในการตรวจพัฒนาการและการเจริญเติบโต ให้คำปรึกษาแก่

ผู้ปกครอง จัดบริการรับส่ง ๒๔ ชั่วโมงกรณีฉุกเฉิน การจัดบริการด้านทันตกรรม (๒) การป้องกันโรคติดต่อในศพด. ๓) การจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนี้ (๑) การตรวจสอบ เครื่องเล่นรวมถึงการบำรุงรักษา (๒) การสำรวจพื้นที่ในชุมชนที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของ สัตว์นำโรคและการทำลาย การจัดแผนป้องกันอหิวาต์และกาฬโรคและการซ่อมแซมให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก ในศพด. เป็นต้น ๔) การสร้างความร่วมมือและจัดการข้อมูล เช่น การจัดทำและนำใช้ ข้อมูล เช่น การสำรวจข้อมูลเด็กปฐมวัย จัดทำสมุดบันทึกการเจริญเติบโตและพัฒนาการ ข้อมูลการตรวจสุขภาพของเด็กปฐมวัยและหญิงตั้งครรภ์ เป็นต้น ๕) การพัฒนากฎ กติกา ระเบียบแนวปฏิบัติ เช่น โครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โครงการส่งเสริมระเบียบ วินัยนักเรียนและประชาธิปไตยในโรงเรียน โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โครงการ อนุรักษ์ป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ดังนี้ ๑) ผลต่อเด็ก ปฐมวัย เด็กปฐมวัย จำนวน ๑๒๖ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน เด็กที่เข้าเรียน ในศพด. อายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๘๔ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา เสริมสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ โดยจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการ Five Step เน้นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนอย่างเต็มศักยภาพที่ได้พัฒนาขึ้น เด็กเกิดความมั่นใจในตัวเองและพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีทางสังคม เช่น การแบ่งปัน การ ผลิตเปลี่ยน การช่วยเหลือ การอดทนต่อการรอคอย ความยืดหยุ่น เป็นต้น นอกจากนี้ เด็กปฐมวัยมีสุขภาพที่ดี ได้รับประทานอาหารปลอดภัยจากโครงการปลูกผักปลอดสารพิษ (๒) ผลต่อครอบครัว ครอบครัวมีความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีส่วนร่วมในดูแลเด็ก เช่น การประดิษฐ์ของเล่น โดยร่วมจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต เป็นต้น (๓) ผลต่อชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมโดยมีการนำใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพที่มีอยู่ เช่น การมีส่วนร่วมใน การบริหารจัดการศพด.โดยเข้าเป็นกรรมการบริหารสถานศึกษา การเป็นวิทยากรร่วม ถ่ายทอดวิถีชุมชนในศพด. เป็นต้น การสืบสานภูมิปัญญาของชุมชน เช่น ของเล่นจากไม้ เครื่องจักสาน เป็นต้น ทั้งยังเกิดเครือข่ายด้านสุขภาพในการดูแลเด็กปฐมวัย ที่ประกอบด้วย ครู อสม.ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพในการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย และ เจ้าหน้าที่ในหน่วยบริการสุขภาพ

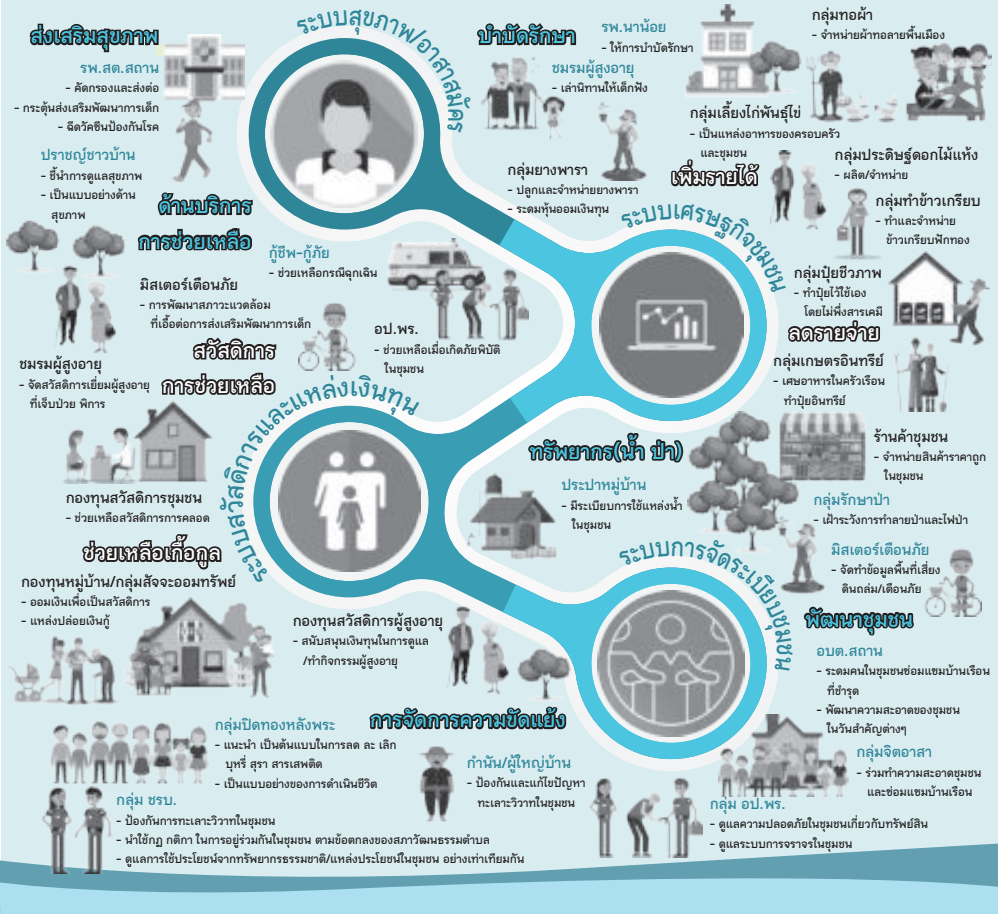
ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จในการดำเนินการของพื้นที่ ดังนี้ ๑) การบริหารจัดการที่ดี โรงเรียนเทศบาลทุ่งหัวช้าง บริหารสถานศึกษาตามโครงสร้างการบริหารโรงเรียน มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการกระจายงาน กระจายอำนาจ แบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น ๔ ฝ่าย กำหนดมอบหมายงานให้แก่แต่ละฝ่ายรับผิดชอบงานตามความรู้ความสามารถและความถนัดอย่างเหมาะสม โดยการประยุกต์นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้และวางแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา มีการควบคุม กำกับ ตรวจสอบ ดูแลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานแต่ละฝ่ายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เน้นการมีส่วนร่วม พัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ๒) จัดสรรงบประมาณสนับสนุนด้านการพัฒนาการศึกษา โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการบริหารจัดการศึกษาจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และได้รับการจัดสรรงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อนำงบประมาณมาบริหารจัดการศึกษาต่อไป ๓) ความพร้อมด้านบุคลากร โดยมีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชา คอยควบคุม ดูแล ให้คำปรึกษาแนะนำและมอบหมายงานฝ่ายต่างๆ ให้ดำเนินงานสำเร็จลุล่วงตามระยะเวลาที่กำหนด และมีจำนวนครูครบชั้น มีอัตราครูเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน มีแม่บ้าน และนักการภารโรงคอยดูแลอาคารสถานที่ให้สะอาดและปลอดภัย

ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลสถาน อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

<p>จำนวนครัวเรือน ๑,๑๖๒ ครัวเรือน</p> <p>จำนวนประชากรทั้งหมด ๔,๘๘๗ คน</p> <p>จำนวนเด็ก ๐-๕ ปี ๑๒๒ คน (๒.๕๑%)</p>	<p>ชาย ๗๒ คน (๕๙.๐๒%)</p> <p>หญิง ๕๐ คน (๔๐.๙๘%)</p>	<p>เด็กอายุ ๐-๓ ปี ๖๑ คน (๕๐%)</p> <p>เด็กอายุ ๓-๕ ปี ๖๑ คน (๕๐%)</p>	<p>เด็กที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน ๘ คน (๖.๕๐%)</p> <p>เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าไม่สมวัย จำนวน ๔ คน (๓.๒๘%)</p> <p>เด็กที่มีโรคประจำตัว จำนวน ๔ คน (๔.๐๙%)</p> <p>เด็กที่มีฟันผุ จำนวน ๕๑ คน (๕๑.๕๐%)</p>
--	--	---	--

ภาพที่ ๑.๖ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลสถาน อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลสถาน อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

สถานการณ์

จำนวนเด็ก ๐-๕ ปี ๑๒๒๒ คน

ชาย ๗๒ คน (๕.๙๐๒%)

หญิง ๕๐ คน (๔๐.๙๘%)

เด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียน ศพด. ในพื้นที่ ๖๕ คน (๕๓.๒๘%)

ความจำเป็น

- บุคลากรดูแลเด็กปฐมวัยในทุกด้าน
- เด็กปฐมวัยต้องการส่งเสริมพัฒนาการและสุขภาพ

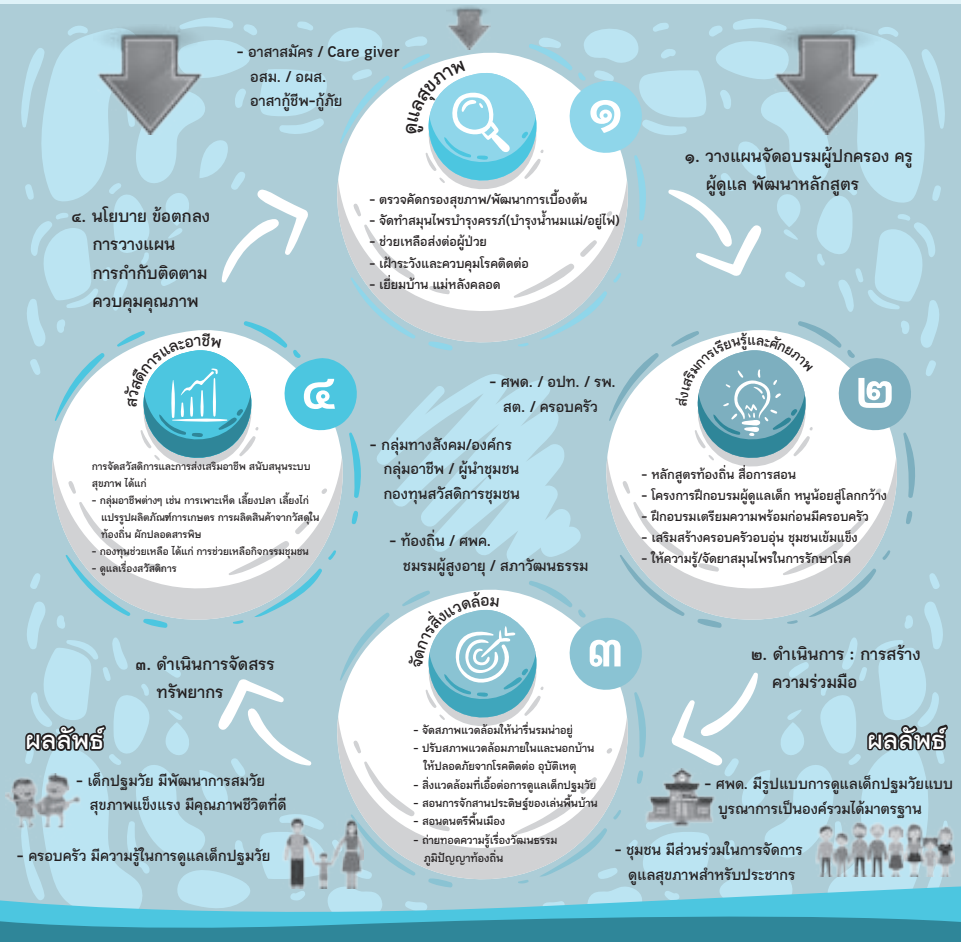
ภาวะสุขภาพ

เด็กปฐมวัยอาศัยอยู่กับพ่อแม่แม่ ๖๕ คน (๕๓.๒๘%)

เด็กปฐมวัยอาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ ๕ คน (๔.๑๓%)

เด็กปฐมวัยอาศัยอยู่กับปู่ย่า ตายาย ๕๒ คน (๓๓.๕๙%)

- เด็กที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน ๘ คน (๖.๕๖%)
- เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าไม่สมวัย จำนวน ๔ คน (๓.๒๘%)
- เด็กที่มีโรคประจำตัว จำนวน ๕ คน (๔.๐๙%)
- เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๔๑ คน (๔๑.๕๐%)

ภาพที่ ๑.๗ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลสถาน อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลสถาน อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

นายเริ่ม คำมินทร์

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสถาน

เบอร์โทร ๐๙๗-๙๙๗๖๑๑๓

องค์การบริหารส่วนตำบลสถาน อ.นาน้อย จ.น่าน มีทั้งหมด ๑๒ หมู่บ้าน หมู่ที่ ๑ บ้านศาลา หมู่ที่ ๒ บ้านสถาน หมู่ที่ ๓ บ้านใหม่ หมู่ที่ ๔ บ้านนา หมู่ที่ ๕ บ้านไร่น้ำหิน หมู่ที่ ๖ บ้านน้ำลัด หมู่ที่ ๗ บ้านหมาก หมู่ที่ ๘ บ้านปากกล้วย หมู่ที่ ๙ บ้านหลายหนอง หมู่ที่ ๑๐ บ้านนาดอย หมู่ที่ ๑๑ บ้านใหม่จัดสรร หมู่ที่ ๑๒ บ้านทุ่ง อาณาเขตติดต่อกับทิศเหนือติดกับตำบลนาน้อย ตำบลเชียงของ ทิศใต้ติดกับตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาหมื่น ทิศตะวันออกติดกับอำเภอพากทำ จังหวัดอุดรธานี ทิศตะวันตกติดกับตำบลบัวใหญ่ ตำบลสันทะ จำนวนหลังคาเรือน ๑,๑๖๒ ครัวเรือน ประชากร ๔,๘๕๗ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๑๒๒ คน ร้อยละ ๒.๕๑ ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๗๒ คน ร้อยละ ๕๙.๐๒ เพศหญิง ๕๐ คน ร้อยละ ๔๐.๙๘ เด็ก ๐-๓ ปี จำนวน ๖๑ คน ร้อยละ ๕๐ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๖๑ คน ร้อยละ ๕๐ โดยเด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียน ศพด. ในพื้นที่ จำนวน ๖๕ คน ร้อยละ ๕๓.๒๘ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด ส่วนใหญ่เด็กอาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน ๖๕ คน ร้อยละ ๕๓.๒๘ รองลงมาอาศัยอยู่กับอยู่กับปู่ย่า ตายาย จำนวน ๔๘ คน ร้อยละ ๓๙.๓๔ อาศัยกับพ่อหรือแม่ จำนวน ๙ คน ร้อยละ ๗.๓๘ เด็กแรกเกิดที่น้ำหนักต่ำกว่า ๒,๕๐๐ กรัม จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๑.๖๓ เด็กที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน ๘ คน ร้อยละ ๖.๕๖ เกินเกณฑ์ จำนวน ๒๑ คน ร้อยละ ๑๗.๒๑ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๕๑ คน ร้อยละ ๔๑.๘๐ เด็กปฐมวัยที่ได้รับวัคซีนครบทุกคน เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าไม่สมวัย จำนวน ๔ คน ร้อยละ ๓.๒๘ และเด็กที่มีโรคประจำตัว จำนวน ๕ คน ร้อยละ ๔.๐๙

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของอบต.สถาน ขับเคลื่อนงานและกิจกรรม โดยใช้หลักการของการใช้พื้นที่เป็นฐานการพัฒนา การคำนึงถึงสุขภาพในทุกนโยบาย และการสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพื้นที่ คือ “เกษตรก้าวหน้า

แหล่งน้ำเพียงพอ คุณภาพชีวิตดี มีอาชีพเสริม สืบสานวัฒนธรรมประเพณี” โดยอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่ คือ อบต.สถาน ศพด.จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ ศพด.บ้านนา และ ศพด.บ้านสถาน ศพด. รพ.สต.สถาน และกลุ่มองค์กรในชุมชน เช่น กลุ่มอสม. กลุ่มจักสาน กลุ่มดอกไม้แห้ง กลุ่มทำข้าวเกรียบปากทอง กลุ่มทอผ้า กลุ่มทำไม้กวาด กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มยางพารา ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนเงินล้าน กองทุนสวัสดิการตำบลสถาน เป็นต้น

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ มีการดำเนินงานและกิจกรรม ดังนี้ งานเด่นที่เน้นการดูแลสุขภาพ ดังนี้ ๑) การพัฒนาระบบบริการในการตรวจพัฒนาการและการเจริญเติบโต ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง จัดบริการรับส่ง ๒๔ ชั่วโมงกรณีฉุกเฉิน การจัดบริการด้านทันตกรรม ๒) การป้องกันโรค เช่น การจัดทำมาตรการเพื่อป้องกันโรคติดต่อใน ศพด. เป็นต้น ๓) การสร้างจิตอาสาและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพเด็กที่บ้าน เยี่ยมบ้านแม่หลังคลอด ติดต่อบริการงานกับผู้นำ การจัดให้มีศูนย์เฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัว (๔) จัดทำสมุนไพรรักษาโรค (บำรุงน้ำนม/อยู่ไฟ) งานที่หนุนเสริมกัน ประกอบด้วย ๑) การสร้างการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพ โดยมีงานและกิจกรรม ดังนี้ (๑) การพัฒนาหลักสูตรของ ศพด. เช่น จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และสื่อการสอนเสริมสร้างพัฒนาการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็ก ภายใต้โครงการ “หนูน้อยในโลกรกว้าง” ฝึกอบรมเตรียมความพร้อมก่อนมีครอบครัว เสริมสร้างครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง ให้ความรู้การจัดยาสมุนไพรรักษาโรค ฝึกอบรมอสม. ในการติดตามการเยี่ยมบ้านตรวจพัฒนาการและการเจริญเติบโต ฝึกอบรมการตรวจสุขภาพหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย การใช้เครื่องมือในการตรวจคัดกรองพัฒนาการเด็ก เช่น DSPM เป็นต้น การพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ (๒) การส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เช่น การพัฒนานวัตกรรมการผลิตสื่อเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น การเรียนรู้ด้านศาสนา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้ที่ผสมภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การจักสาน การทำข้าวเกรียบปากทอง การทำดอกไม้แห้ง การเรียนรู้ดนตรีพื้นเมือง (สะล้อ ซอ พิณ) เป็นต้น (๓) การจัดการอาหาร เช่น การจัดกิจกรรมปลูกผักกางมุ้ง (ผักปลอดสารพิษ) เป็นต้น ๒) การจัดการสิ่งแวดล้อมที่น่านรม ดังนี้ (๑) การปรับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกบ้านให้ปลอดภัยจากโรคติดต่อ และอุบัติเหตุ เช่น การทำความสะอาดของเล่น เป็นต้น (๒) ปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดูแลเด็กปฐมวัย เช่น ปรับภูมิทัศน์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การให้คำแนะนำการจัดบ้าน และการตรวจสอบเครื่องเล่นรวมถึงการบำรุง

รักษา (๓) การสำรวจพื้นที่ในชุมชนที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์นำโรคและการทำลาย การจัดแผนป้องกันอหิวาต์และการซ่อมแซมให้แก่ครูผู้ดูแลเด็กในศพด. (๔) ปรับบรรยากาศ การเรียนน่านรื่นรมย์ เช่น สอนการจักสานของเล่นพื้นบ้านสำหรับเด็ก สอนเล่นดนตรี พื้นเมือง เป็นต้น ๓) การจัดสวัสดิการและการส่งเสริมอาชีพ ดังนี้ กองทุนช่วยเหลือ โดยจัดให้มีกองทุนกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพ และจัดกิจกรรมช่วยเหลือในชุมชน จัดสวัสดิการตั้งแต่เกิดจนตาย จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน การส่งเสริมอาชีพเป็นแหล่ง เรียนรู้สำหรับเด็ก เช่น การเพาะเห็ด การเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ แปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร การผลิตสินค้าจากวัสดุท้องถิ่น ผักปลอดสารพิษ เป็นต้น ๔) การสร้างความร่วมมือและ จัดการข้อมูล ดังนี้ (๑) การพัฒนาภาคีในศพด. เช่น การให้เด็กหยุดเรียนจนกว่าจะ หายป่วย การกำหนดจุดรับส่งเด็กนักเรียน การไม่นำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือบุหรี่มาใน ศพด. การไม่จำหน่ายสินค้าในศพด. เป็นต้น (๒) การจัดทำและนำใช้ข้อมูล เช่น การ สำรวจข้อมูลเด็กปฐมวัย จัดทำสมุดบันทึกการเจริญเติบโตและพัฒนาการ ข้อมูลการตรวจ สุขภาพของเด็กปฐมวัยและหญิงตั้งครรภ์ เป็นต้น (๓) การสร้างความร่วมมือในการแก้ไข ปัญหา ออกแบบและวางแผนการแก้ไขปัญหาาร่วมกันกับทุนทางสังคมในพื้นที่ เช่น โครงการ อบรมผู้ปกครอง ครู และผู้ช่วยครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การสนับสนุนให้สภาเด็กและเยาวชน มีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัย

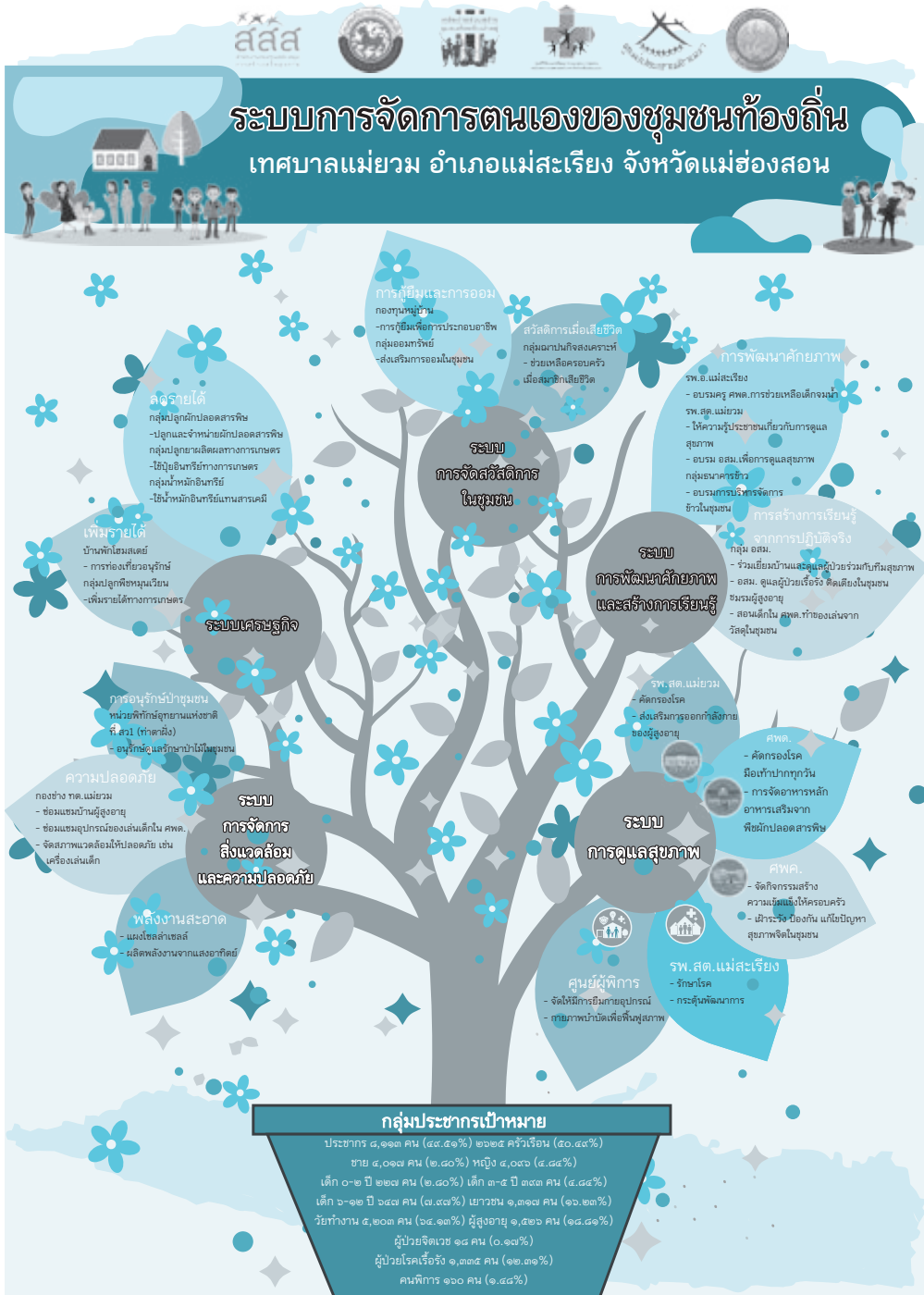
ผลผลิตผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น มีดังนี้ ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัย จำนวน ๑๒๒ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน เด็กที่เข้าเรียนในศพด. อายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๖๕ คน ร้อยละ ๕๓.๒๘ ประกอบด้วย ศพด.บ้านสถาน จำนวน ๓๐ คน ร้อยละ ๔๖.๑๕ ชาย จำนวน ๑๖ คน ร้อยละ ๕๓.๓๓ หญิง จำนวน ๑๔ คน ร้อยละ ๔๖.๖๗ ศพด.บ้านนา จำนวน ๓๕ คน ร้อยละ ๕๓.๘๕ ชาย จำนวน ๒๐ คน ร้อยละ ๕๗.๑๔ หญิง จำนวน ๑๕ คน ร้อยละ ๔๒.๘๖ มีสุขภาพแข็งแรง คุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เสริมสร้างจินตนาการ และความคิด สร้างสรรค์ โดยการนำใช้นวัตกรรมสื่อการสอนจากภูมิปัญญาที่ศพด.ได้พัฒนาขึ้น เด็กเกิดความมั่นใจในตัวเองและพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีทางสังคม เช่น การแบ่งปัน การพลัดเปลี่ยน การช่วยเหลือ การอดทนต่อการรอคอย ความยืดหยุ่น เป็นต้น นอกจากนี้เด็กปฐมวัย มีสุขภาพที่ดี ได้รับประทานอาหารปลอดภัยจากโครงการปลูกผักปลอดสารพิษ (๒) ผลต่อ ครอบครัว ครอบครัวมีความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีส่วนร่วม ในดูแลเด็ก เช่น การประดิษฐ์ของเล่น โดยร่วมจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต เป็นต้น

(๓) ผลต่อชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการดูแลสุขภาพสำหรับประชากร โดยมีการนำใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพที่มีอยู่ เช่น การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศพด. โดยเข้าเป็นกรรมการบริหารสถานศึกษา การเป็นวิทยากรร่วมถ่ายทอดวิถีชุมชนในศพด. เป็นต้น การสืบสานภูมิปัญญาของชุมชน เช่น ของเล่นจากวัสดุในพื้นที่ เครื่องจักสานดนตรีพื้นเมือง เป็นต้น ทั้งยังเกิดเครือข่ายด้านสุขภาพในการดูแลเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย ครู อสม.ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพในการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย และเจ้าหน้าที่ในหน่วยบริการสุขภาพ

ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จในการดำเนินการของพื้นที่ ดังนี้ ๑) การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย โดยอาศัยความร่วมมือของท้องถิ่น ท้องที่ ครูในศพด.ทั้ง ๒ แห่ง รพ.สต. ๑ แห่ง ศพด. ครอบครัวเด็กปฐมวัย ทุนทางสังคมในชุมชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มอาสาสมัคร เป็นต้น ๒) ความพร้อมของบุคลากรในการดูแลเด็กปฐมวัย ๓) การบริหารจัดการที่ดีของอบต.

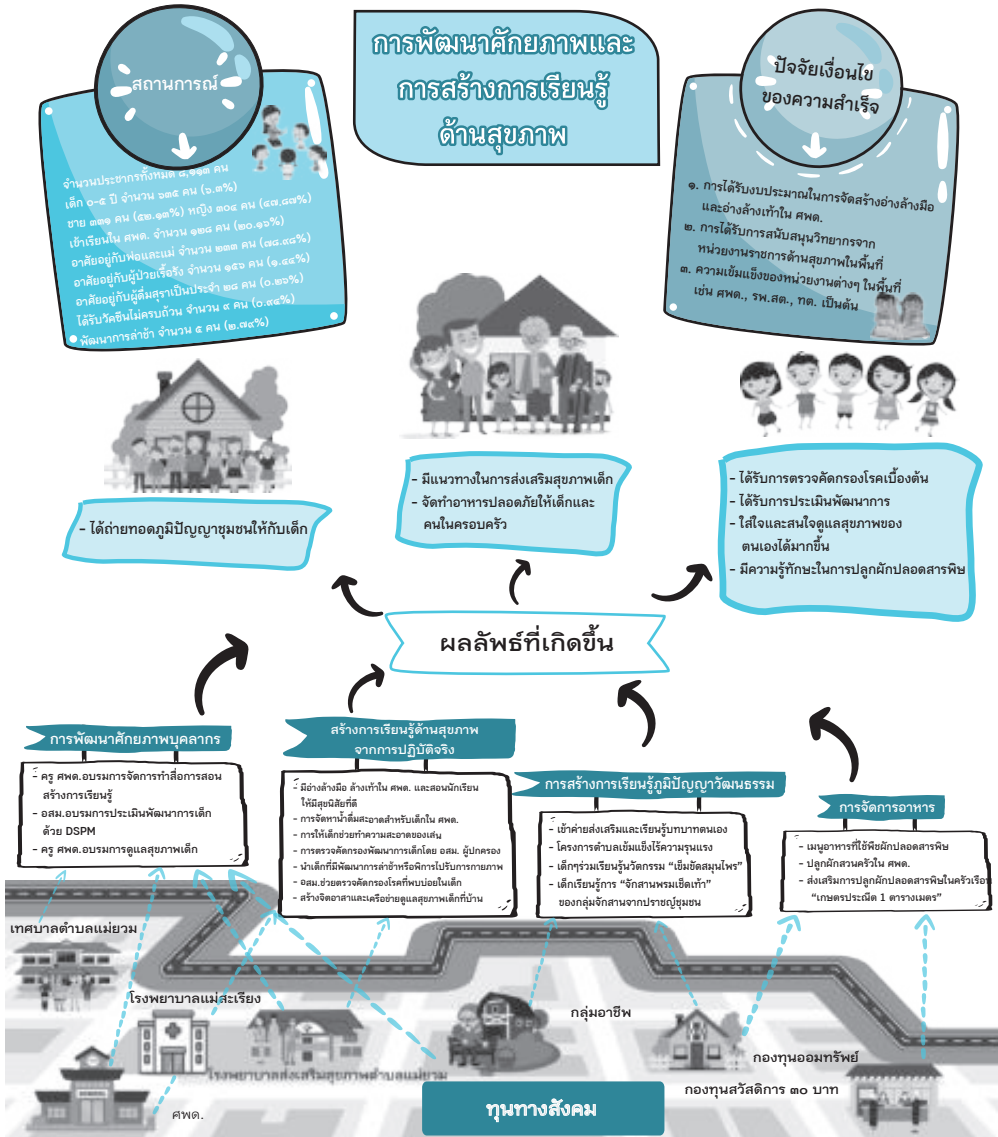

ภาพที่ ๑.๘ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลแม่ยาว อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอมะเสเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาพที่ ๑.๕ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลแม่ยม อำเภอมะเสเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นายพุทธิวัฒน์ ใจสูง

นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแม่ยวม

เบอร์โทร ๐๕๓-๖๘๒๐๔๗

เทศบาลตำบลแม่ยวม อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน มีทั้งหมด ๑๓ หมู่บ้าน ๒,๖๒๕ ครัวเรือน ประชากร ๘,๑๑๓ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๖๓๕ คน ร้อยละ ๖.๓๐ ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๓๓๑ คน ร้อยละ ๕๒.๑๓ เพศหญิง ๓๐๔ คน ร้อยละ ๔๗.๘๗ แบ่งเป็นเด็ก ๐-๓ ปี จำนวน ๒๔๓ คน ร้อยละ ๓๘.๒๗ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๓๙๒ คน ร้อยละ ๖๑.๗๓ โดยเด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนในศพด.ในพื้นที่ จำนวน ๑๒๘ คน ร้อยละ ๒๐.๑๖ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน ๒๓๓ คน ร้อยละ ๗๘.๘๘ รองลงมา คือ อาศัยอยู่กับญาติเพียงลำพัง จำนวน ๓๔ คน ร้อยละ ๑๑.๕๒ และอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยายเพียงลำพัง จำนวน ๒๘ คน ร้อยละ ๔.๔๙ อาศัยอยู่กับผู้ป่วยโรคเรื้อรัง จำนวน ๑๕๖ คน ร้อยละ ๑.๔๔ อาศัยอยู่กับผู้ที่ดื่มสุราเป็นประจำ จำนวน ๒๘ คน ร้อยละ ๐.๒๖ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการประเมินพัฒนาการทั้งหมด จำนวน ๑๗๙ คน พบว่า พัฒนาการช้ากว่าวัย ๕ คน ร้อยละ ๒.๗๙ พัฒนาการเกินวัย ๑๗๔ คน ร้อยละ ๙๗.๒๑ เด็กปฐมวัยได้รับการชั่งน้ำหนักจำนวน ๕๐๙ คน พบว่า น้ำหนักตามเกณฑ์อายุ ๓๕๔ คน ร้อยละ ๖๙.๕๕ น้ำหนักค่อนข้างน้อย ๕๕ คน ร้อยละ ๑๐.๘๑ น้ำหนักค่อนข้างมาก ๑๐ คน ร้อยละ ๑.๙๖ น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ๘๐ คน ร้อยละ ๑๕.๗๒ น้ำหนักมากเกินเกณฑ์ ๑๐ คน ร้อยละ ๑.๙๖ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๒๗ คน ร้อยละ ๒.๙๔ มีเด็กปฐมวัยที่ได้รับวัคซีนไม่ครบถ้วน จำนวน ๙ คน ร้อยละ ๐.๙๔ มีเด็กพิการ จำนวน ๑ คน ร้อยละ ๐.๑๑

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลแม่ยวมขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยใช้หลักการของการพัฒนาชุมชนโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน มีการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนารายได้ เพื่อความอยู่ดีมีสุขและมีการคำนึงถึงสุขภาพในทุก

นโยบาย และการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพื้นที่ คือ มุ่งสู่ความเป็นผู้นำทางการบริหารจัดการที่ดี พร้อมยกระดับคุณภาพการศึกษา และพัฒนารายได้ เพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพการพึ่งตนเอง ทำนุบำรุงภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีงาม รวมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่อย่างน้อย ๔ ส่วนคือ เทศบาลตำบลแม่ยวม รพ.สต.บ้านน้ำดิบ และ รพ.สต.บ้านห้วยสิงห์ ศพด. ๕ แห่ง ได้แก่ ศพด.ตำบลแม่ยวม ศพด.บ้านห้วยทราย ศพด.บ้านห้วยสิงห์ ศพด.บ้านแม่กองแป ศพด.บ้านห้วยโพ ศพด. และทุนทางสังคมในชุมชน เช่น กลุ่ม อสม.น้อย กลุ่มเยาวชนจิตอาสา กลุ่มเยาวชนรักษ์น้ำ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ แหล่งเรียนรู้อนุรักษ์พันธุกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ มีดำเนินงานและกิจกรรมดังนี้ ๑) การพัฒนาศักยภาพและสร้างการเรียนรู้ ประกอบด้วย (๑) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร เช่น ครู ศพด. ฝึกอบรมการผลิตสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย โดยวิทยากรจากผู้มีประสบการณ์ในชุมชน ฝึกอบรมทักษะการดูแลสุขภาพเด็ก โดยโรงพยาบาลอำเภอแม่สะเรียง รพ.สต.จัดอบรมให้ความรู้แก่อสม.เกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็กเล็ก โดยใช้ DSPM (๒) การส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมการเข้าค่ายส่งเสริมและเรียนรู้อุบัติเหตุตนเองกับกองการศึกษาและสภาเยาวชน โครงการตำบลเข้มแข็งไร้ความรุนแรง การพัฒนานวัตกรรมเข็มขัดสมุนไพร และจัดเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็ก ส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยนำเด็กไปเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ เช่น การจักสาน การทำดอกไม้จันทน์ ทำขนม ข้าวกล้องงอก ทำน้ำพริก ทอผ้า พรหมเช็ดเท้า กลุ่มจักสาน เป็นต้น (๓) การจัดการอาหารสำหรับเด็ก เช่น จัดทำคู่มือเมนูอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้พืชผักปลอดภัยในพื้นที่ และใช้โปรแกรม Thai school lunch การจัดทำโครงการอาหารดี ปลอดภัย (ปลูกผักสวนครัวใน ศพด. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้) และนำมาประกอบอาหารกลางวันสำหรับเด็ก โครงการฟื้นฟูความรู้ด้านโภชนาการและการประเมินพัฒนาการเด็กให้กับครู ผู้ดูแลใน ศพด. ส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในครัวเรือน เกษตรประณีต ๑ ตารางเมตร เป็นต้น ๒) การจัดสวัสดิการช่วยเหลือกัน ดังนี้ (๑) ส่งเสริมการออมเด็กออมเงินวันละบาท การให้ความรู้ครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับการออมโดยธนาคารออมสิน ส่งเสริมการออมในครัวเรือน เช่น กองทุนสวัสดิการ ๓๐ บาท กองทุนออมทรัพย์ทุกหมู่บ้าน เป็นต้น มีกองทุนสำหรับประกอบอาชีพ เช่น เครดิตยูเนียนบ้านทุ่งแพม กองทุน

สวัสดิการ ๓๐ บาท กองทุนสวัสดิการเด็กปฐมวัย ส่งเสริมและบริการด้านการเงินให้แก่เด็กตำบลแม่ยม จัดสวัสดิการตั้งแต่ตั้งครรภ์จนถึงชีวิต การรับบริจาคและระดมทุนผ้าป่าเพื่อปรับปรุงสถานที่ตรวจรักษาพยาบาลสำหรับเด็กในรพ.สต. ๓) การดูแลสุขภาพ ดังนี้ (๑) การพัฒนาระบบบริการในการตรวจพัฒนาการและการเจริญเติบโต ประสานงานเพื่อนำเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าหรือพิการไปทำกายภาพที่ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ บริการการแพทย์ฉุกเฉินให้คำปรึกษาและรับส่ง โดยไม่คิดค่าบริการ การลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ของ ศพค. เพื่อสำรวจข้อมูลการเจ็บป่วยและความต้องการต่างๆของเด็กและครอบครัว (๒) การตรวจคัดกรองเพื่อป้องกันโรค เช่น อสม. ทำหน้าที่ในการตรวจคัดกรองโรคที่อาจเกิดกับเด็ก เป็นต้น (๓) การสร้างจิตอาสาและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพเด็กที่บ้าน ซึ่งมีกลุ่มเด็กและเยาวชนจิตอาสา เป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนงานด้านเด็กและเยาวชนในพื้นที่ตำบลแม่ยม ๔) การจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนี้ (๑) การป้องกันโรค เช่น สร้างอ่างล้างมือให้ ศพค. จำนวน ๓ แห่ง และสร้างอ่างล้างเท้าให้ ศพค. จำนวน ๕ แห่ง จัดซื้อน้ำดื่มที่ได้รับการรับรองคุณภาพสำหรับใช้ดื่มใน ศพค. ทำความสะอาดของเล่นเด็กทุกสัปดาห์ เป็นต้น (๒) การป้องกันอุบัติเหตุ เช่น ทำรั้วกันประตูที่มีความมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัยให้กับศพค. ทั้ง ๕ แห่ง จัดทำแผนระดับตำบลและซ่อมแผนไฟไหม้ แผ่นดินไหว น้ำท่วม ให้กับครูและเด็กในศพค. ตรวจสอบเครื่องเล่นรวมถึงการบำรุงรักษาโดยกองช่างของเทศบาลตำบล เป็นต้น ๕) การสร้างความร่วมมือและจัดการข้อมูล ดังนี้ (๑) การพัฒนาภาคีในศพค. เช่น กำหนดกฎ ระเบียบให้มีการจัดสรรแบ่งส่วนห้องเรียนและห้องอาหาร แยกออกจากกันอย่างชัดเจนใน ศพค. ทั้ง ๕ แห่ง การคัดกรองสุขภาพเด็กทุกเข้าก่อนเข้าศพค. เมื่อพบว่าเด็กมีปัญหาสุขภาพครูต้องดูแลเบื้องต้นและติดตามผู้ปกครองเด็กมารับตัวเด็กเพื่อการดูแลรักษาที่เหมาะสมต่อไป การจำกัดจุดรับส่งเด็กนักเรียน รวมถึงทางเข้าและออกจาก ศพค. เป็นต้น (๒) การจัดทำและนำใช้ข้อมูล เช่น การจัดทำแบบคัดกรองสำหรับเด็กเล็กโดยดูข้อมูลจากสมุดประจำตัวเด็กกร่วมด้วย ครูผู้ดูแลเด็กจัดทำโครงการเยี่ยมบ้านเด็กพร้อมกับจัดทำฐานข้อมูลเด็กและครอบครัวสำรวจข้อมูลครอบครัวเสี่ยงเดี่ยวและค้นหาเด็กที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวเพื่อให้การช่วยเหลือ เป็นต้น (๓) การสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา เช่น ออกแบบและวางแผนการแก้ไขปัญหา ร่วมกับทุนทางสังคมในพื้นที่ เช่น การออกแบบการเรียนการสอนเฉพาะเป็นรายบุคคลสำหรับเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า โดยความร่วมมือของรพ.สต. กิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว โดย ศพค. พัฒนาชุมชน และ พมจ. เป็นต้น

ผลผลิตผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น มีดังนี้ ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัย จำนวน ๖๓๕ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนารอบด้าน เด็กที่เข้าเรียนในศพด. อายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๑๘๔ คน ประกอบด้วย ศพด.ตำบลแม่ยม จำนวน ๑๙ คน ชาย จำนวน ๑๐ คน หญิง จำนวน ๙ คน ศพด.บ้านห้วยทราย จำนวน ๑๔ คน ชาย จำนวน ๙ คน หญิง จำนวน ๕ คน ศพด.บ้านห้วยสิงห์ จำนวน ๑๔ คน ชาย จำนวน ๘ คน หญิง จำนวน ๖ คน ศพด.บ้านแม่กองแป จำนวน ๓๕ คน ชาย จำนวน ๑๙ คน หญิง จำนวน ๑๖ คน และ บ้านห้วยไผ่ จำนวน ๔๕ คน ชาย จำนวน ๓๒ คน หญิง จำนวน ๑๓ คน การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของศพด. ทำให้เด็กได้รับการส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น ตรงต่อเวลา รับผิดชอบ ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เป็นต้น นอกจากนี้เด็กยังได้มีทักษะและพฤติกรรมในการปลูกพืช ผัก และบริโภคอาหารปลอดภัย ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพ (๒) ผลต่อครอบครัว ครอบครัวได้รับการจัดสวัสดิการจากชุมชนเพื่อการสนับสนุนอาชีพ นำมาสู่การมีรายได้เพื่อใช้สำหรับเลี้ยงดูเด็ก นอกจากนี้ครอบครัวและศพด.ได้รับการสนับสนุนจากทุนทางสังคมอื่นๆ ในชุมชน ที่ส่งเสริมให้ครอบครัวมีความอบอุ่นและเข้มแข็ง ครอบครัวมีแนวทางในการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็ก (๓) ผลต่อชุมชน มีการค้นหาและนำทุนทางสังคมต่างๆ ที่มีในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เช่น ประชาชนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ของเล่นภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็ก เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลเด็กได้ด้วย เช่น กลุ่ม อสม.น้อย กลุ่มเยาวชนจิตอาสา กลุ่มเยาวชนรักษ์น้ำ เป็นต้น

ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จ ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการเพื่อปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็กปฐมวัยให้มีความปลอดภัยและลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ การเจ็บป่วย การส่งเสริมในเรื่องเศรษฐกิจครัวเรือน การออมในเด็กและครอบครัว การมีกองทุนช่วยเหลือ การสนับสนุนวิทยากรจากหน่วยงานในพื้นที่และกลุ่มทุนทางสังคมในชุมชน เกิดการผลักดันให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เห็นความสำคัญของการสร้างผลเมืองคุณภาพตั้งแต่ระดับปฐมวัย

ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชน

เทศบาลตำบลป่าก่อคำ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

การส่งเสริมสุขภาพ

ทช.สน.อิตต์ฮอ

- การจัดการโรคเบื้องต้น
- การให้ความรู้ด้านสุขภาพ และการดูแลตนเอง

ชม.อเนโรว

- จัดทีมสหวิชาชีพเยี่ยมบ้าน
- ฝึกการฟื้นฟูสภาพ

อเนโรว

- ติดตามเยี่ยมบ้านและส่งเสริมสุขภาพ
- อบรมรพช.กักตัวผู้ป่วยชาย

สสส

- จัดกิจกรรมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว
- ติดตามเยี่ยมบ้านเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต

ระบบสุขภาพ

จำนวนครัวเรือน ๑,๖๐๔ ครัวเรือน
จำนวนประชากรทั้งหมด ๓,๖๔๔ คน

ชาย ๑,๘๘๓ คน (๕๘.๒๕%)
หญิง ๑,๗๖๑ คน (๕๑.๗๕%)

เด็ก ๐-๕ ปี ๑๕๕ คน (๕.๓๓%)
เด็กปฐมวัยเพิ่มผู้ ๔๗ คน (๒๙.๖๐%)
โรคความดันโลหิตสูง ๓๔๖ คน (๙.๕๑%)
โรคหัวใจ ๖๕ คน (๒.๒๕%)
โรคหอบหืด ๕๓ คน (๑.๔๖%)

การรักษาและส่งต่อ

ตจ.แม่ลาว

- บริการรักษา
- จัดทำระบบส่งต่อและเยี่ยมบ้าน

กองทุน สป.อเนโรว

- การดูแลระยะยาวในผู้สูงอายุ (Long term care)

ศูนย์ฯ อเนโรว

- เคลื่อนย้าย ส่งต่อ
- ประชุมพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉิน

กองส่งเสริมสุขภาพ อบจ.เชียงราย

- ติดตามเยี่ยมบ้านผู้พิการ/คนเรื้อรัง
- ส่งต่อผู้ป่วยเนื่องมาจากการเจ็บป่วยรุนแรง

ระบบการปกครอง และการมีส่วนร่วมในชุมชน

ภาคีมีส่วนร่วม

สมาชิกสภาเทศบาล

- การทำแผนชุมชน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

- เวทีประชาคม
- การประชุมหมู่บ้าน

การรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยในชุมชน

ศูนย์ยุติธรรมชุมชน

- การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

กลุ่ม ชรบ.

- รักษาความปลอดภัยในชุมชน

คณะกรรมการหมู่บ้าน

- ระเบียบพิพาทในชุมชน

อปพร.

- การป้องกันสาธารณภัย
- จำนวนชุมชนเสี่ยงการจราจร

ระบบสวัสดิการ

การออม

กลุ่มออมทรัพย์

- จัดกิจกรรมส่งเสริมการออม
- อบรมให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจ
- โครงการการปลูกออมสินเดือนหนู

การจัดสวัสดิการ

กองทุนสวัสดิการชุมชน

- จัดสรรเงินช่วยเหลือคนยากคนจน

กลุ่มแม่บ้านกิจกรรมลดรายจ่าย

- ช่วยเหลือเมื่อเกิดมาชิกเสียชีวิต

ระบบเศรษฐกิจ

การสร้างรายได้

กลุ่มทอผ้า

- ทอผ้าและจำหน่ายในชุมชน

สหกรณ์เครดิตยูเนียนทุ่งแพน

- ให้บริการด้านการเงิน

กลุ่มร้านค้าชุมชน

- การซื้อขายสินค้าแลกเปลี่ยนสินค้า

ตลาดสดหมู่บ้าน

- การใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้า

บ้านพักโฮมสเตย์

- แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน

ระบบสิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์ป่าชุมชน

การอนุรักษ์พืชพันธุ์พื้นเมือง และการจัดการขยะ

การจัดการขยะในชุมชน

การป้องกันเห็บ

ภาพที่ ๑.๑๐ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลป่าก่อคำ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลปากอ่า อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย

สถานการณ์เด็กปฐมวัย

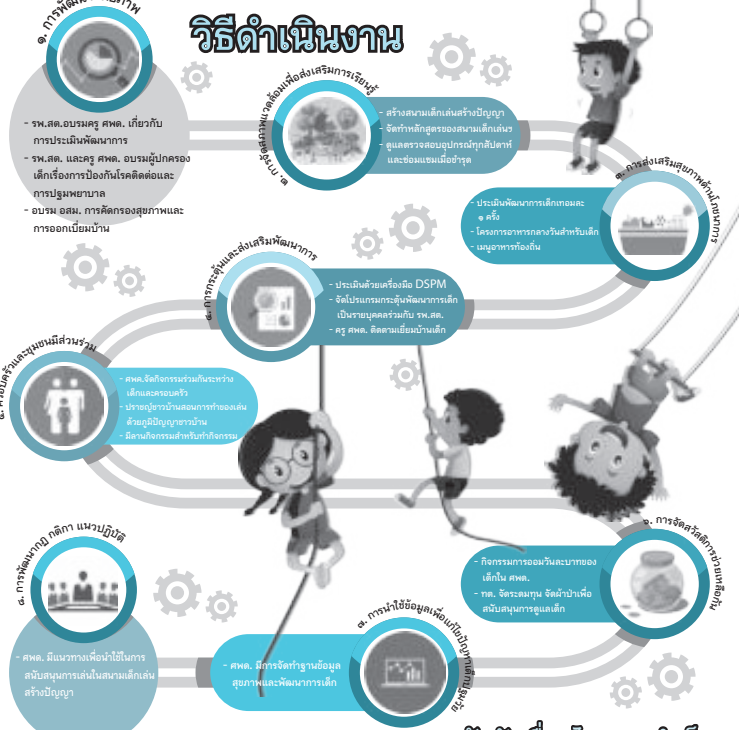
จำนวนครัวเรือน ๑,๒๐๕ ครัวเรือน
 จำนวนประชากรทั้งหมด ๓,๖๗๔ คน
 เด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี จำนวน ๑๕๙ คน

จำนวนเด็ก ๐-๕ ปี ๑๕๙ คน

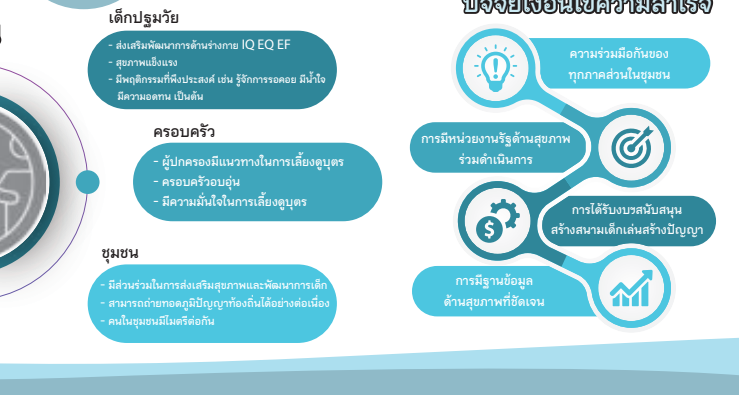
ชาย	๔๑ คน (๕๐.๙๕%)
หญิง	๗๘ คน (๕๙.๐๖%)

เด็กสุขภาพปกติ ๑๔๙ คน (๙๓.๗๑%)
 เด็กมีปัญหาสุขภาพ ๑๐ คน (๖.๒๙%)
 น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ๖ คน (๓.๗๖%)
 เด็กค่อนข้างเตี้ย ๙ คน (๕.๖๖%)
 โรคเรื้อรัง ๑๐ คน (๕.๐๒%)
 โรคเมื่อง ๘ คน (๕.๐๓%)
 พิ้นหู ๘๗ คน (๒๙.๖๐%)

อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ๗๗ คน ร้อยละ ๔๘.๔๒
 อาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ ๓๕ คน ร้อยละ ๒๒
 อาศัยอยู่กับบุคคลอื่น ๔๗ คน ร้อยละ ๒๙.๕๕

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

ภาพที่ ๑.๑๑ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลปากอ่า อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลปากอ่า อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

ว่าที่ร้อยตรีดำรงศักดิ์ ขวัญชัย
นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลปากอ่า
เบอร์โทร ๐๘๑-๘๘๓๔๖๔

“เทศบาลตำบลปากอ่า พร้อมยกระดับคุณภาพการศึกษา เรามุ่งเน้นเป้าหมายไปที่เด็กที่อยู่ในระบบการจัดการศึกษาของเรา เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพ”

เทศบาลตำบลปากอ่า อ.แม่ลาว จ.เชียงราย แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๗ ชุมชน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๑,๒๐๕ ครัวเรือน ประชากร ๓,๖๗๔ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๑๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๓๓ ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๘๑ คน ร้อยละ ๕๐.๙๔ เพศหญิง ๗๘ คน ร้อยละ ๔๙.๐๖ แบ่งเป็นเด็ก อายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๑๒๖ คน ร้อยละ ๗๙.๒๕ อายุ ๓-๕ ปี จำนวน ๓๒ คน ร้อยละ ๔๕.๒๘ เข้าเรียน ศพด. ในพื้นที่ จำนวน ๑๔๔ คน ร้อยละ ๙๐.๕๖ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน ๓๗ คน ร้อยละ ๔๘.๔๒ รองลงมา คือ อาศัยอยู่กับปู่ย่า ตายาย จำนวน ๓๕ คน ร้อยละ ๒๒ และอาศัยอยู่กับบุคคลอื่น จำนวน ๔๗ คน ร้อยละ ๒๙.๕๕ เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีพัฒนาการสมวัย จำนวน ๑๔๙ คน ร้อยละ ๙๓.๗๑ และพบว่าไม่มีพัฒนาการช้ากว่าวัย จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๑.๒๖ เด็กที่มีน้ำหนักตามเกณฑ์ จำนวน ๑๓๙ คน ร้อยละ ๘๗.๔๒ น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ จำนวน ๖ คน ร้อยละ ๓.๗๗ และน้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ จำนวน ๑๔ คน ร้อยละ ๘.๘๑ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๔๗ คน ร้อยละ ๒๙.๖๐

เทศบาลตำบลปากอ่าได้มีการวางรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยในพื้นที่ มุ่งเน้นเป้าหมายไปที่เด็กที่อยู่ในระบบการจัดการศึกษาของเทศบาลตำบลปากอ่า ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลปากอ่า ได้มีการนำกระบวนการค้นหาและนำวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ มาประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ไปสู่ความเป็นเลิศ เริ่มจากการเทียบเคียงผลการประเมินตนเองในด้านกระบวนการและผลลัพธ์กับค่ามาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างการพัฒนาระหว่างผลการประเมินตนเองกับมาตรฐานความเป็นเลิศ

แล้วนำผลของการเปรียบเทียบมาวางแผนปรับปรุงกระบวนการ และผลลัพธ์เพื่อปรับปรุงแนวทางการพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กและศพด. เพื่อเป็นต้นแบบระบบการพัฒนาคุณภาพ คือ การที่ครู ผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความเข้าใจและได้ปฏิบัติงานจริง ยกกระตือรือร้นการดูแลเด็กปฐมวัย มีโครงการหน่วยวิชาการสร้างเสริมศักยภาพชุมชนท้องถิ่น ในการดูแลเด็กปฐมวัย สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พื้นที่ภาคเหนือ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลป่าก่อคำ ได้ยกระดับเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเครือข่ายต้นแบบจังหวัดเชียงราย

การพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น ดังนี้ ๑) การพัฒนาศักยภาพครู ผู้ปกครองและผู้ดูแล โดย รพ.สต. อบรมครูศพด. เกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการ รพ.สต. และครูศพด. ร่วมจัดอบรมผู้ปกครองเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อและการปฐมพยาบาลเบื้องต้นกรณีเกิดอุบัติเหตุหรือภาวะฉุกเฉินในเด็ก อสม. ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการคัดกรองโรคเบื้องต้น และร่วมออกเยี่ยมบ้านกับครูศพด. (๒) การส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการ มีการประเมินพัฒนาการเด็กเทอมละ ๑ ครั้ง มีโครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็ก การจัดทำเมนูอาหารรายเดือนที่ครอบคลุมอาหารท้องถิ่นและอาหารเสริม (๓) การกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการ มีการประเมินพัฒนาการด้วยเครื่องมือ DSPM จัดโปรแกรมกระตุ้นพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลโดยดำเนินการร่วมกับ รพ.สต. รพ.แม่ลาว และครูศพด. รวมทั้งการออกติดตามเยี่ยมบ้านเด็กร่วมกัน (๔) การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ มีการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาและมีการจัดทำหลักสูตรที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้สนามเด็กเล่น (๕) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการดูแลเด็ก ศพด. จัดกิจกรรมเสริมสร้างความอบอุ่นและความเข้มแข็งของครอบครัว ส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้านร่วมสอนเด็กใน ศพด. ฝึกทักษะการทำของเล่นด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน เทศบาลสนับสนุนให้มีลานกิจกรรมในชุมชนสำหรับการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การเล่นกีฬา การออกกำลังกายของเด็ก และสมาชิกในครอบครัวหรือคนในชุมชน

ผลผลิตผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เด็กปฐมวัยที่เข้าเรียนในศพด. จำนวน ๑๔๔ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เสริมสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก อสม. ได้รับการพัฒนาทักษะเพื่อการดูแลสุขภาพและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ศพด. และเทศบาลมีแนวทางในการพัฒนา

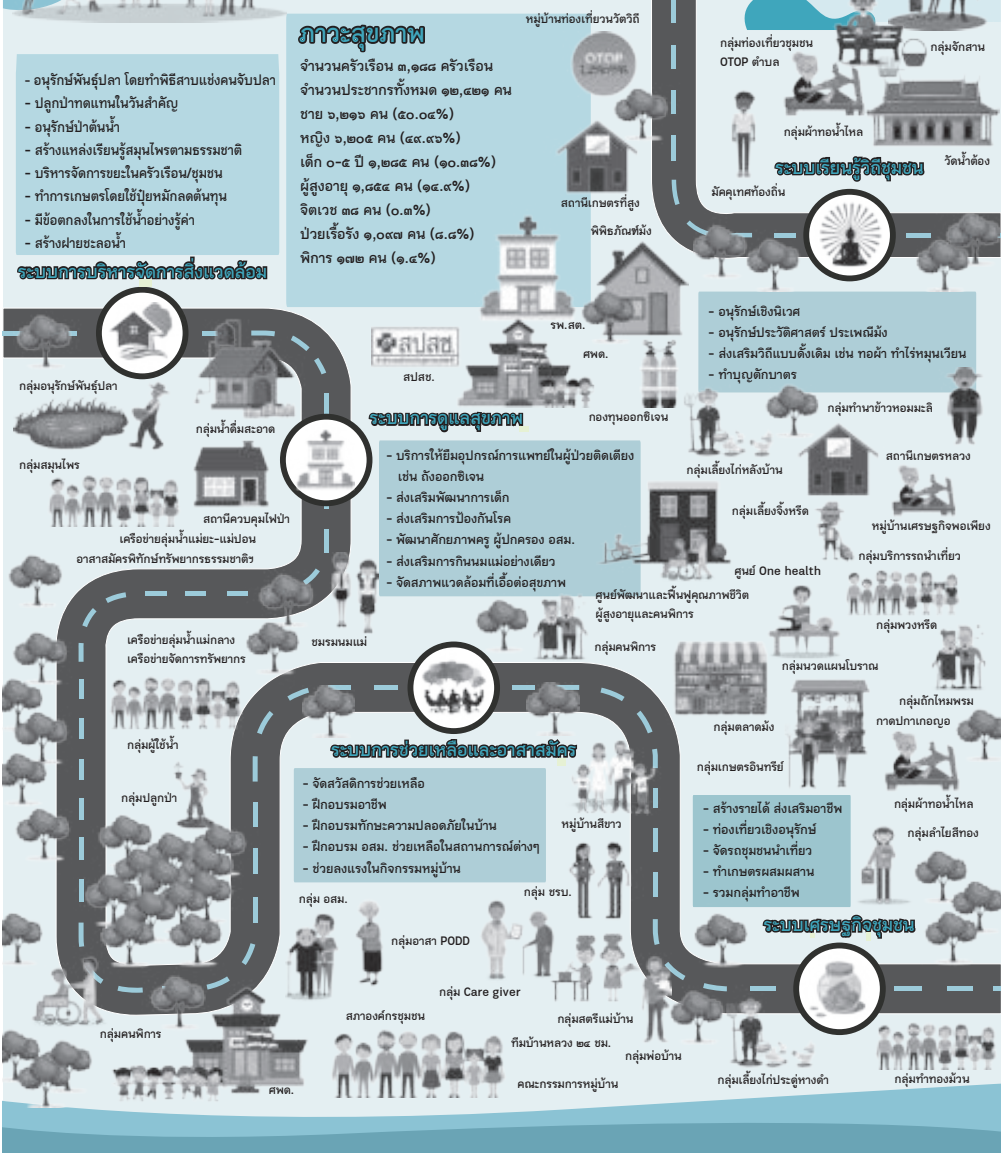
เด็กปฐมวัยในทุกมิติ การจัดการเรียนรู้ (หลักสูตร) และมีการจัดพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย มีสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเกิดขึ้นในพื้นที่ เป็นต้นแบบระดับประเทศ ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกับมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ผลกระทบที่เกิดขึ้น เด็กมีสุขภาพดี ได้รับการดูแลครอบคลุมทุกด้าน ครอบครัวมีความอบอุ่นเข้มแข็ง มีการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนที่ปลอดภัย เพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพของเด็กและครอบครัว

ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชน

เทศบาลตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ ๑.๑๒ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลบ้านหลวง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

จำนวนเด็ก ๐-๕ ปี ๑,๒๗๕ คน (๑๐.๓๔%)

จำนวนเด็ก ๐-๒ ปี ๗๖๒ คน (๕๙.๓๐%)

จำนวนเด็ก ๓-๕ ปี ๕๑๓ คน (๔๐.๗๐%)

เข้าเรียน ศพด. ในพื้นที่ ๓๐๒ คน (๒๓.๕๐%)

อาศัยอยู่กับพ่อแม่แม่ จำนวน ๑,๑๒๐ คน (๘๗.๘๕%)

อาศัยอยู่กับปู่ย่า ตายาย จำนวน ๑๓๗ คน (๑๐.๖๖%)

อาศัยอยู่กับญาติ จำนวน ๒๘ คน (๒.๑๘%)

ทุนทางสังคม

- แต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษา ๑๐ แห่ง
- อบรมให้ความรู้ผู้ดูแลเด็ก
- จัดทำสื่อสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการดูแลเด็กที่บ้าน
- พัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาศักยภาพ

การพัฒนาหลักสูตร

- จัดทำแผนพัฒนาตำบลเป้าหมาย ครอบคลุม ๓ กลุ่ม อบรมหญิงตั้งครรภ์ หลังคลอด การเลี้ยงดูบุตร
- ค่ายครอบครัวสัมพันธ์ คลินิกครอบครัว

- ทำเทศบัญญัติสนับสนุนจัดกิจกรรมให้เด็ก

การพัฒนาและนำใช้ข้อมูล

การพัฒนาสภาพแวดล้อม

- กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์แมลงวัน ยุง และสัตว์นำโรค
- ศึกษาดูงานนอกสถานที่

- จัดกิจกรรมฝึกทักษะปั้นดินน้ำมัน ระบายสี
- ประดิษฐ์สื่อการสอนโดยใช้ปรากฏการณ์บ้าน
- จัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม
- เรียนรู้วิถีชุมชน เรียนรู้กลุ่มอาชีพ อบรมผู้ปกครอง สานเสวนาแลกเปลี่ยนสร้างปัญญา

การพัฒนากระบวนการ

- จัดตั้งกองทุนหรือจัดสวัสดิการ

- ศพด. เข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน
- ทำผ้าป่าสามัคคีของผู้ปกครองเด็ก

ผลลัพธ์

- เด็กมีพัฒนาการสมวัย
- ชุมชนมีศักยภาพในการดูแลเด็กปฐมวัย
- ศพด. มีหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยบนพื้นฐานของท้องถิ่น
- ครอบครัวมีส่วนร่วมกับศพด. ในการดูแลเด็ก

- นโยบาย
- ทุนทางสังคม
- ความร่วมมือของคนในชุมชน
- งบประมาณสนับสนุน

ปัจจัยเงื่อนไข

ภาพที่ ๑.๑๓ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลบ้านหลวง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลบ้านหลวง

อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

นายก่อชี เพชรไพโรพณาวัลย์

นายกเทศมนตรีตำบลบ้านหลวง

เบอร์โทร ๐๙๖-๖๕๓๕๕๓๕

เทศบาลตำบลบ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๙ หมู่บ้าน ประกอบด้วย ๓ ชนเผ่า ได้แก่ ชนเผ่าม้ง จำนวน ๒ หมู่บ้าน ชนเผ่าปกากะญอ จำนวน ๘ หมู่บ้าน ชนเผ่าพื้นเมือง จำนวน ๙ หมู่บ้าน พื้นที่ทั้งหมด ดังนี้ หมู่ที่ ๕ บ้านขุนยยะ หมู่ที่ ๖ บ้านป่าแฉม หมู่ที่ ๗ บ้านขุนกลาง หมู่ที่ ๘ บ้านพาทมอน หมู่ที่ ๙ บ้านเมืองอาง หมู่ที่ ๑๐ บ้านแม่หอย หมู่ที่ ๑๑ บ้านเมืองกลาง หมู่ที่ ๑๒ บ้านหัวเสือ หมู่ที่ ๑๓ บ้านน้ำลัด หมู่ที่ ๑๔ บ้านปะ หมู่ที่ ๑๕ บ้านแม่ปอน หมู่ที่ ๑๖ บ้านตาดมีน หมู่ที่ ๑๗ บ้านอ่ากาน้อย หมู่ที่ ๑๘ บ้านแม่ยะน้อย หมู่ที่ ๑๙ บ้านห้วยเฮี้ยะ หมู่ที่ ๒๐ บ้านน้ำตกแม่กลาง หมู่ที่ ๒๑ บ้านกู่ฮ่อสามัคคี หมู่ที่ ๒๒ บ้านหนองหล่ม หมู่ที่ ๒๓ บ้านใหม่ห้วยเฮี้ยะ อาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับต.แม่วิน อ.แม่วาง ต.สันติสุข อ.ดอยหล่อ ทิศใต้ติดต่อกับต.ดอยแก้ว ต.สบเตี๊ยะ และเทศบาลตำบลจอมทอง ทิศตะวันออกติดต่อกับต.ช่วงเปา อ.จอมทอง ต.ดอยหล่อ อ.ดอยหล่อ ทิศตะวันตกติดต่อกับต.ช่างเคิ่ง ต.ท่าฟ้า และ ต.กองแขก อ.แม่แจ่ม จำนวนครัวเรือน ๓,๑๘๘ ครัวเรือน

ประชากร ๑๒,๔๒๑ คน แบ่งเป็น ชาย ๖,๒๑๖ คน ร้อยละ ๕๐.๐๔ หญิง ๖,๒๐๕ คน ร้อยละ ๔๙.๙๖ อัตราพึ่งพิง ๕๔ คนต่อวัยแรงงาน ๑๐๐ คน เด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๑,๒๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๔ ของประชากรทั้งหมด เป็นชาย ๖๖๗ คน ร้อยละ ๕๑.๙๐ หญิง ๖๑๘ คน ร้อยละ ๔๘.๑๐ แบ่งเป็นเด็ก ๐-๒ ปี จำนวน ๗๖๒ คน ร้อยละ ๕๙.๓๐ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๕๒๓ คน ร้อยละ ๔๐.๗๐ การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัยตั้งนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ จำนวน ๑,๑๒๐ คน ร้อยละ ๘๗.๑๖ รองลงมาอยู่กับอยู่กับปู่ย่า ตายาย จำนวน ๑๓๗ คน ร้อยละ ๑๐.๖๖ อาศัยกับคนอื่นที่ จำนวน ๒๘ คน ร้อยละ ๒.๑๘ โดยเด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนในศพด.ในพื้นที่ จำนวน ๓๐๒ คน

ส่วนที่

ร้อยละ ๒๓.๕๐ เข้าเรียนนอก ศพด. ในพื้นที่จำนวน ๒๖๒ คน ร้อยละ ๒๐.๓๔ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด เด็กปฐมวัยที่มีสุขภาพปกติ ๑,๑๙๘ คน ร้อยละ ๙๓.๒๓ เด็กที่มีปัญหาสุขภาพ ๘๗ คน ร้อยละ ๖.๗๗ แยกเป็นเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า ๑๕ คน ร้อยละ ๑.๑๗ รับวัคซีนไม่ครบ ๖ คน ร้อยละ ๐.๕๗ พันฟู ๔๒ คน ร้อยละ ๓.๖๖ มีโรคเรื้อรัง ๒ คน ร้อยละ ๐.๑๖ น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์อายุ ๒๒ คน ร้อยละ ๑.๗๑

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลบ้านหลวง ขับเคลื่อนงานและกิจกรรมผ่าน ๔ ฐานคิด ประกอบด้วย ฐานคิดที่ ๑ พัฒนาศักยภาพคน มุ่งเน้นส่งเสริมให้คนในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน อาสาสมัคร กลุ่มองค์กร ภาคประชาชน มีความรู้ในการพัฒนาชุมชน รวมถึงสร้างให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกสาธารณะ ให้ทุกคนได้แสดงบทบาทของตนเอง มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ฐานคิดที่ ๒ การจัดการตนเอง มุ่งเน้นให้ชุมชนจัดการปัญหาและความต้องการด้วยตนเอง ก่อนที่จะรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ สร้างความเข้มแข็งของชุมชน ฐานคิดที่ ๓ การทำงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาล มุ่งเน้นการทำงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ได้แก่ หลักนิติธรรม (การตราข้อบังคับ กติกา ให้ทันสมัยและเป็นธรรม) หลักคุณธรรม (มีความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ) หลักความโปร่งใส (เปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับทราบ) หลักความมีส่วนร่วม (เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมเสนอ) หลักความรับผิดชอบ (ให้บริการแก่ประชาชนทันทั่วถึง) และหลักความคุ้มค่า (จัดสรรและใช้งบประมาณอย่างประหยัดและคุ้มค่า) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและประโยชน์สุขแก่ประชาชน ฐานคิดที่ ๔ สร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน มุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ ร่วมปรับปรุง ร่วมรับผลประโยชน์ โดยการนำใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพื้นที่คือ กินอ้อม นอนอุ่น ชุมชน้ำน้ำท่า ท่องเที่ยงพัฒนา ผืนป่าเขียวขจี เศรษฐกิจดีแบบพอเพียง โดยอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่อย่างน้อย ๔ ส่วนคือ เทศบาลตำบลบ้านหลวง รพ.สต.จำนวน ๔ แห่ง ได้แก่ รพ.สต.บ้านแม่หอย รพ.สต.บ้านเมืองกลาง รพ.สต.ดอยอินทนนท์ และรพ.สต.บ้านใหม่ห้วยเฮี้ยะ ศพด. จำนวน ๑๐ แห่ง ได้แก่ ศพด.บ้านป่าแฉม ศพด.บ้านขุนกลาง ศพด.บ้านผาหมอน ศพด.บ้านแม่ปอน ศพด.บ้านแม่กลางหลวง ศพด.บ้านอ่าง กำน้อย ศพด.แม่ยะน้อย ศพด.น้ำตกแม่กลาง ศพด.บ้านหนองหล่ม ศพด.เด่นสัน และทุนทางสังคมในชุมชน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลบ้านหลวง กศน.อำเภอจอมทอง กองทุนหลักประกันสุขภาพ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มนมแม่ ชมรมกำนัน

ผู้ใหญ่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมดอกไม้ป่า วัดน้ำตอง วัดน้ำตอกแม่กลาง โบสถ์คริสต์จักร มูลนิธินักบุญคามิลโลแห่งประเทศไทย ศูนย์ฝึกอบรมเด็กบ้านแม่ปอน กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ประกอบด้วย การดำเนินงานและกิจกรรมดังนี้ **งานเด่นที่เน้นการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย** โดยมีงานและกิจกรรม ดังนี้ ๑) การส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมและป้องกันโรคขั้นพื้นฐาน จัดทำโครงการศพด.ปลอดโรค โภชนาการสมวัย ๒) พัฒนาศักยภาพครูและผู้ปกครองในการดูแลเด็ก ๓) ส่งเสริมการกินนมแม่อย่างเดียว ในระยะ ๖ เดือนแรก ๔) ส่งเสริมเด็ก ๐-๕ ปี ได้รับบริการทางสาธารณสุขร้อยละ ๑๐๐ ๕) สนับสนุนโรงเรียน อสม.เชี่ยวชาญด้านแม่และเด็ก ๖) การช่วยเหลือฉุกเฉินและส่งต่อ ๒๔ ชั่วโมง ๗) จัดค่ายครอบครัวสัมพันธ์ คลินิกครอบครัว ให้ความรู้การช่วยเหลือเด็กจมน้ำ ๘) อบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็ก ในด้านภาวะโภชนาการ ภาวะน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ (โรคผอม) และภาวะโภชนาการสูงหรือเกินกว่าเกณฑ์ (โรคอ้วน) และจัดหาอาหารกลางวันให้เด็กเล็กทุกคน ได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการครบ ๕ หมู่ (๙) ตรวจคัดกรองโรคติดต่อเด็กทุกวัน กรณีพบความผิดปกติ เจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อ ให้ผู้ปกครองนำเด็กกลับบ้านและแนะนำให้ไปตรวจรักษาที่ รพสต. หรือ รพ.

งานที่หนุนเสริมกัน ประกอบด้วย ๑) การเรียนรู้วิถีชุมชน มีงานและกิจกรรม ประกอบด้วย (๑) ส่งเสริมการอนุรักษ์และช่วยกันรักษาธรรมชาติเชิงนิเวศ (๒) ส่งเสริมการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ ประเพณีมิ่ง (๓) จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร (๔) ศึกษาออกสถานที่ ภูมิวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เช่น การทอผ้า การทำไร่หมุนเวียนและประเพณีทางศาสนา ดูงานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของชมรมแม่บ้าน (โครงการนวัตวิถี) หมู่บ้านวัฒนธรรมพิเศษบ้านแม่ปอน พิพิธภัณฑมิ่ง บ้านขุนกลาง กลุ่มจักสาน โรงเรียนผู้สูงอายุ สภาเด็กและเยาวชน ตำบลบ้านหลวง กลุ่มมัดคุเทศก์ท้องถิ่น ชุมชนบ้านผาหมอน OTOP ตำบลบ้านหลวง กลุ่มผ้าทอลายน้ำไหล สถานีเกษตรที่สูง หมู่บ้านท่องเที่ยววันวิถี หมู่ ๑๐ บ้านแม่หอย วัดน้ำตอง เป็นต้น ๒) การส่งเสริมคุณภาพและสร้างการพัฒนาการที่เหมาะสมสำหรับเด็ก งานและกิจกรรม ประกอบด้วย (๑) การเรียนการสอนโดยใช้สื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น (๒) จัดมุมพัฒนาการเด็กต้นแบบ (๓) สร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา (๔) จัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (๕) ส่งเสริมและประเมินพัฒนาการเด็กเล็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (๖) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ๔ ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ผ่านกิจกรรม ๖ หลัก ๓) การดูแลสิ่งแวดล้อม งานและกิจกรรม ประกอบด้วย (๑) ปรับปรุงภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมและซ่อมแซมอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามมาตรฐาน

มีความพร้อมในการใช้งานและเกิดความปลอดภัยต่อเด็ก (๒) ดำเนินงานก่อสร้างอาคาร ศพด. ตามแบบอาคารของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จำนวน ๒ แห่ง (๓) ดำเนินการจัดหารื้อและประตู (๔) จัดหาเครื่องเล่นสนามให้แก่เด็กเล็ก (๕) จัดสถานที่ประกอบอาหาร (๖) มีห้องส้วม ที่ล้างมือสำหรับเด็ก (๗) จัดทำแผนป้องกันภัย อุบัติเหตุ ฉุกเฉิน ๔ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จัดการซ่อมแผนอพยพเด็กและครูผู้ดูแลเด็ก ในกรณีเกิดเหตุไฟไหม้ แผ่นดินไหว และการติดตั้งถังดับเพลิงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยทีม บ้านหลวง ๒๔ ชั่วโมง

ผลผลิตผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น มีดังนี้ ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัย จำนวน ๑,๒๘๗ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน เด็กที่เข้าเรียนในศพด. อายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๓๐๒ คน ประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านขุนกลาง จำนวน ๕๕ คน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านพามอน จำนวน ๓๐ คน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านป่าแฉม จำนวน ๒๒ คน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองหล่ม จำนวน ๒๐ คน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่ปอน จำนวน ๑๓ คน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านอ่างกาน้อย จำนวน ๑๖ คน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่กลางหลวง จำนวน ๒๕ คน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่ยะน้อย จำนวน ๔๐ คน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำตกแม่กลาง จำนวน ๕๓ คน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเด่นสัน จำนวน ๒๔ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา เสริมสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ โดยการนำใช้นวัตกรรมสื่อการสอนจาก ภูมิปัญญาที่ศพด.ได้พัฒนาขึ้น เด็กเกิดความมั่นใจในตัวเองและพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีทางสังคม เช่น การแบ่งปัน การพลัดเปลี่ยน การช่วยเหลือ การอดทนต่อการรอคอย ความยืดหยุ่น เป็นต้น นอกจากนี้เด็กปฐมวัยมีสุขภาพที่ดีได้รับประทานอาหารปลอดภัยจาก โครงการปลูกผักปลอดสารพิษ

ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จในการดำเนินการของพื้นที่ ดังนี้ ๑) การทำงานร่วมมือ เป็นเครือข่าย โดยอาศัยความร่วมมือของท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงาน องค์กรชุมชน ครอบคลุมในศพด.ทั้ง ๑๐ แห่ง รพ.สต. ๔ แห่ง ศพด. และครอบครัวเด็กปฐมวัย ๒) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานพัฒนาชุมชนจากอำเภอ กลุ่มคริสตจักร ๓) การมีระบบข้อมูลตำบลและข้อมูลเด็กปฐมวัย

ระบบดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอน อ. ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน

จำนวน ๑๖๐๒ ครอบครัว

จำนวนประชากร ๔๓๓๖ คน
ชาย ๒๒๖๔ คน (๕๒.๒๑%)
หญิง ๒๐๗๒ คน (๔๗.๗๙%)
อัตราพึ่งพิงวัยเด็ก ๒๗ คน: วัยทำงาน ๑๐๐ คน

เด็ก ๐-๕ ปี ๒๓๓ คน
ชาย ๑๓๓ คน (๕๗.๑๖%)
หญิง ๑๐๐ คน (๔๒.๘๔%)
เด็ก ๖-๑๒ ปี ๔๑๑ คน (๑.๘๗%)
เด็ก ๓-๕ ปี (๓.๐๔%)
เด็ก ๖-๑๒ ปี (๓.๒๓%)
เด็กและเยาวชน ๔๑๐ คน (๒๐.๙๙%)

สุขภาพเด็กปฐมวัย

น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ๑๘ คน (๓.๖๖%)
น้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ ๘ คน (๑.๘๘%)
เตี้ย ๑๖ คน (๓.๙๑%)
อ้วน ๘ คน (๓.๙๔%)
หมอม ๑๗ คน (๓.๙๔%)
ฟันผุ ๑๕๕ คน (๕๑.๕๕%)
พัฒนาการช้ากว่าวัย ๒๗ คน (๑๗.๓๗%)
ในระยะ ๖ เดือนที่ผ่านมา
เด็กปฐมวัยมีการเจ็บป่วยฉุกเฉิน ๒๕ คน (๑๑.๒๗%)

ปัจจัยความสำเร็จ

- กลไกการจัดการ มีการจัดระบบการดำเนินงานลักษณะ คนท่า คนนำ และคนหนุน
- กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคส่วนราชการ ในการยกระดับการพัฒนาเด็กปฐมวัย
- การพัฒนาศักยภาพของครูผู้ดูแลเด็กที่มีอย่างต่อเนื่อง
- การหนุนเสริมจากองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอน
- การเชื่อมโยงงานตำบลสุขภาพฯ ที่ได้รับการสนับสนุนจาก สสส.

ทุนทางสังคม

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเมืองปอน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองแห้ง
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านมะหินหลวง
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านเมืองปอน
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านแม่ลาเกะ
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านท่าหินส้ม
สาธารณสุขอำเภอขุนยวม

การดำเนินงาน

การส่งเสริมพัฒนาการด้านการเรียนรู้

- หลักสูตรการเรียนรู้รูปแบบวัฒนธรรมท้องถิ่น “ต้นกล้าวัฒนธรรม”
- นวัตกรรมโครงการ “เล่น สุข เบิกบาน สำราญใจ”
- เน้นการเปิดโลกทัศน์ การเล่นให้เกิดการเรียนรู้

ด้านโภชนาการ

- อาหารโภชนาการ (อาหารท้องถิ่น) กับปลอดภัย เติบโตแข็งแรง
- รพสต. ช่วยดูแลเรื่องอาหารที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย
- ลด หวาน มัน เเค็ม

ด้านสภาพแวดล้อม

- จัดการสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการบวนการเรียนรู้ (แต่งสวนให้ร่มรื่น/จัดของเล่น หนังสือ ให้เป็นระเบียบ)
- นวัตกรรม “ห้องเรียน ห้องเล่น”

การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

- วางแผนการจัดการรับมือ โรคมือเท้าปาก และโรคติดต่ออื่นๆ
- โครงการกำจัดเหาประจำสัปดาห์ (ใช้สูตรธรรมชาติท้องถิ่น)
- นวัตกรรม การออกกำลังกาย “ขยับๆ ร้องๆ เต้นๆ”

ผลลัพธ์

เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการขั้นเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ร้อยละ ๑๐๐ %

เด็กปฐมวัยป่วยใช้เลือดออกและมือเท้าปากลดลง ร้อยละ ๓๕ %

ผู้ปกครองมีความรู้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่ต่อ ยอดจาก ศพด. ร้อยละ ๒๕ %

ขยายผลการเรียนรู้หรือเป็นแหล่งเรียนรู้ในระดับอำเภอ

ภาพที่ ๑.๑๕ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดเชียงใหม่

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นายสมชาย วงษ์จันทนพงษ์

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอน

เบอร์โทร ๐๖๑-๓๔๒๓๕๗๕

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๐ หมู่บ้าน จำนวนหลังคาเรือนทั้งสิ้น ๑,๖๐๒ ครัวเรือน ประชากร ๔๓๓๖ คน ชาย ๒๒๖๔ คน ร้อยละ ๕๒.๒๑ หญิง ๒๐๗๒ คน ร้อยละ ๔๗.๗๙ อัตราพึ่งพิงวัยเด็ก ๒๗ คนต่อวัยทำงาน ๑๐๐ คน เด็ก ๐-๕ ปี ๒๑๓ คน ชาย ๙๓ คน ร้อยละ ๔๓.๖๖ หญิง ๑๒๐ คน ร้อยละ ๕๖.๓๔ เด็ก ๐-๒ ปี ๘๑ คน ร้อยละ ๑.๘๗ เด็ก ๓-๕ ปี ร้อยละ ๓.๐๔ เด็กปฐมวัย ๒-๕ ปี ที่เข้าเรียนใน ศพด.ในพื้นที่ ๘๐ คน ร้อยละ ๓๗.๖๐เข้าเรียนใน ศพด. นอกพื้นที่ ๘๐ คน ร้อยละ ๓๗.๖๐ สุขภาพเด็กปฐมวัยพบว่า น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ๑๘ คน ร้อยละ ๓.๗๖ น้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ ๘ คน ร้อยละ ๑.๘๘ เตี้ย ๑๖ คน ร้อยละ ๗.๕๑ อ้วน ๘ คน ร้อยละ ๓.๗๕ ผอม ๑๗ คน ร้อยละ ๗.๕๘ ฟันผุ ๑๕๕ คน ร้อยละ ๙๑.๕๕ พัฒนาการช้ากว่าวัย ๒๗ คน ร้อยละ ๑๒.๓๗ ในระยะ ๖ เดือนที่ผ่านมา เด็กปฐมวัยมีภาวะเจ็บป่วยฉุกเฉิน ๒๔ คน ร้อยละ ๑๑.๒๗ เช่น ไข้สูง หอบ หกล้ม เป็นต้น

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอน ขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยใช้หลักการของการพัฒนาชุมชนโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน มีการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนารายได้ เพื่อความอยู่ดีมีสุข และมีการคำนึงถึงสุขภาพในทุกนโยบายและการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพื้นที่ คือ ตำบลแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พืชพันธุ์วัฒนธรรมท้องถิ่น พัฒนาคุณภาพชีวิต น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่ อย่างน้อย ๔ ส่วน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ๓ แห่ง คือ รพ.สต.บ้านเมืองปอน รพ.สต.บ้านท่าหินสั้ม และรพ.สต.บ้านแม่ลาเก๊ะ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ ศพด.บ้านเมืองปอน ศพด.บ้านหนองแห้ง และ ศพด.

ส่วนที่

บ้านมะหินหลวง และทุนทางสังคมในชุมชน เช่น กลุ่ม อสม. กลุ่มเยาวชนจิตอาสา กลุ่มเยาวชนสัมพันธ์ กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรดอกเอื้องงาม แหล่งเรียนรู้ไม้กวาดดอกหญ้าผู้สูงอายุและสวนครัวบังอร

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัย มีการดำเนินงานและกิจกรรมดังนี้ ๑) งานเด่นที่เน้นการพัฒนาศักยภาพและสร้างการเรียนรู้ ประกอบด้วย (๑) จัดกิจกรรมฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็กใน ศพด. อสม. และผู้ปกครองในการดูแลเด็กปฐมวัย ได้แก่ การผลิตสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย การดูแลสุขภาพเมื่อเจ็บป่วย การช่วยเหลือเด็กเมื่อประสบอุบัติเหตุเบื้องต้น การเฝ้าระวังโรคติดต่อ การประเมินพัฒนาการเด็กโดยใช้เครื่องมือ DSPM และการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย เป็นต้น (๒) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสร้างการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ การทำไม้กวาด กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรดอกเอื้องงาม เป็นต้น (๓) จัดกิจกรรมทำขนมและอาหาร เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษใน ศพด. และเก็บมาประกอบอาหารกลางวัน ๒) งานที่หนุนเสริมกัน ประกอบด้วย (๑) การจัดสวัสดิการช่วยเหลือกัน ส่งเสริมการออมในเด็ก และครอบครัว จัดตั้งกองทุนให้กู้ยืมประกอบอาชีพสำหรับผู้ปกครองเด็ก (๒) การดูแลสุขภาพ จัดทำแนวทางในการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย เฝ้าระวังและป้องกันโรคเด็กปฐมวัย มีการคัดกรองสุขภาพเด็ก การให้คำแนะนำผู้ปกครองในการดูแลและส่งต่อเพื่อรับการตรวจรักษา การควบคุมป้องกันโรคและการจัดการการระบาดของโรคติดต่อในศพด. (๓) การจัดสภาพแวดล้อมใน ศพด.ที่เอื้อต่อการดูแลเด็กปฐมวัย เช่น อ่างล้างมือ ทำความสะอาดของเล่นเด็กทุกสัปดาห์ ทำรั้วกันประตูที่มีความมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย จัดทำแผนระดับตำบลและซ่อมแซมไฟไหม้ แผ่นดินไหว น้ำท่วม ตรวจสอบเครื่องเล่นรวมถึงการบำรุงรักษาโดยกองช่าง เป็นต้น (๔) การเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันของ ศพด.และชุมชน ออกแบบและวางแผนการแก้ไขปัญหา ร่วมกับทุนทางสังคมในพื้นที่ เช่น การออกแบบการเรียนการสอนเฉพาะเป็นรายบุคคลสำหรับเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า โดยความร่วมมือของรพ.สต. กิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว โดย ศพด. พัฒนาชุมชน และพมจ. เป็นต้น การจัดการข้อมูลที่มีอยู่ในพื้นที่ มาวิเคราะห์ นำใช้ในการค้นหาทุนและศักยภาพของชุมชน ในการจัดการพื้นที่เพื่อการดูแลเด็กปฐมวัย และสร้างกติการ่วมกันของกลุ่มองค์กรในพื้นที่ เพื่อการจัดการทุนในการดูแลเด็กปฐมวัยและการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมอาสาสมัคร

ผลผลิตผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น มีดังนี้ ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัย จำนวน ๒๑๓ คน

ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน เด็กที่เข้าเรียนในศพด. อายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๓๒ คน ประกอบด้วย ศพด.เมืองปอน จำนวน ๒๕ คน ชาย จำนวน ๑๖ คน หญิง จำนวน ๙ คน ศพด.บ้านหนองแห้ง จำนวน ๑๘ คน ชาย จำนวน ๙ คน หญิง จำนวน ๙ คน ศพด.บ้านมะหินหลวง จำนวน ๑๖ คน ชาย จำนวน ๑๑ คน หญิง จำนวน ๕ คน ได้รับการดูแลและส่งเสริมพัฒนาตามวัยที่ครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน (ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (๒) ผลต่อครอบครัว ได้รับการพัฒนาทักษะเพื่อการดูแลสุขภาพและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (๓) ผลต่อชุมชน มีการค้นหาและนำทุนทางสังคมต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

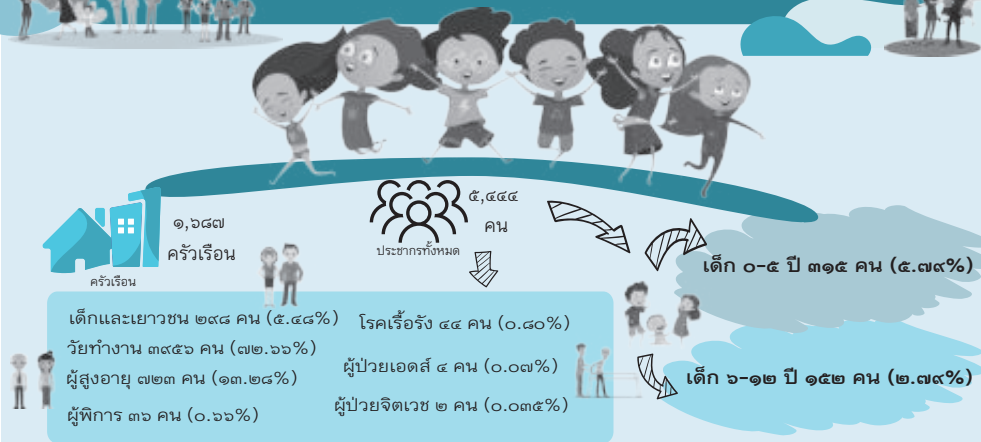

ภาคเหนือตอนล่าง

ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชน

อบต.หนองจอก อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี

การส่งเสริมสุขภาพ

- ประเมินพัฒนาการเด็ก
- ดูแลช่องปาก ฟัน
- จัดอบรมโครงการพัฒนาการเด็ก
- ประเมินภาวะโภชนาการ
- ให้บริการสุขภาพเบื้องต้น
- ป้องกันโรคระบาด
- ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
- อสม.ออนไลน์ติดตามภาวะสุขภาพ
- ประเมินพัฒนาการ DSPM
- ตรวจสุขภาพช่องปาก ฟัน
- ให้ความปรึกษาผู้ปกครอง
- ดูแลสภาพแวดล้อมภายในภายนอกอาคาร
- ส่งเสริมโภชนาการตามวัย

การส่งเสริมการเรียนรู้

- กลุ่มเพิ่มประสิทธิภาพ
- ให้ความรู้คัดแยกขยะ
- กลุ่มแม่ครัวบ้าน
- ปลูกผักไว้กินได้
- กลุ่มผู้หมัก
- แหล่งเรียนรู้ผู้หมัก
- กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง, กลุ่มปลูกแคนตาลูป
- ให้ความรู้ให้เด็กรู้จักเศรษฐกิจชุมชน
- กลุ่มจักสาน
- ให้ความรู้แก่เด็ก - ให้ความรู้ สอนทอผ้า
- กลุ่มผู้สูงอายุ
- สอนวัฒนธรรม
- กลุ่มแม่บ้าน
- เล่านิทาน
- กลุ่มแม่บ้าน
- สอนทำไม้กวาดทางมะพร้าว
- กลุ่มแม่บ้าน
- สอนลูกหลาน
- กลุ่มทำขนมไทย
- สอนทำขนม
- กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ
- ให้ความรู้ในการปลูกผัก

การส่งเสริมสวัสดิการ

- อบต.
- สวัสดิการเด็กแรกเกิด
- จัดบริการ EMS
- สนับสนุนอาหารกลางวัน
- อาหารเสริม
- กลุ่มเย็บผ้า
- สอนเย็บผ้า
- ประจักษ์บ้าน
- สอนวัฒนธรรมท้องถิ่น
- โรงเรียนการสอนให้แก่วัย
- สอนวัฒนธรรมท้องถิ่น
- อบต.
- พัฒนาหลักสูตร ๐-๓ ปี
- พัฒนาหลักสูตร ๓-๕ ปี
- วัด
- เรียนรู้ศาสนา
- กองทุนสังจจะ, กองทุนเงินล้าน
- ช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส
- สนับสนุนงบ ศพต.
- กองทุนฌูปณกิจ
- จัดสวัสดิการให้สมาชิก

ระบบสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน

- คนเอาถ่าน
- ส่งเสริมเด็กหารายได้ระหว่างเรียน
- กองทุนสวัสดิการชุมชน
- จัดบริการแก่สมาชิกที่มีเด็กเกิด

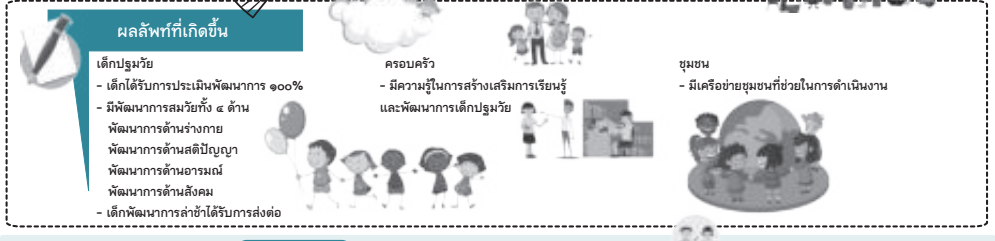
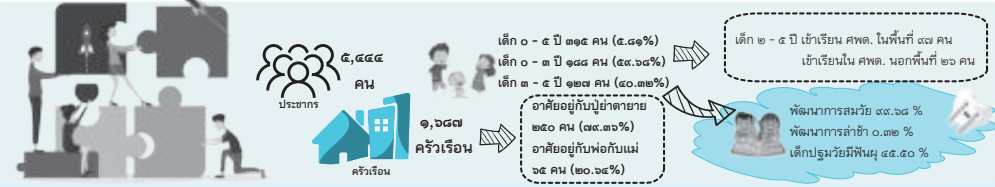
ระบบอาหารปลอดภัย

- จัดทำเมนูอาหารให้เด็ก ประกอบอาหารใน ศพต.
- จัดประชุมการณให้เด็กปลูกผัก
- กำกับควบคุมคุณภาพโภชนาการอาหารกลางวัน
- อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการเด็ก

ภาพที่ ๑.๑๖ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัย โดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก อ. บ้านไร่ จ. อุทัยธานี

ภาพที่ ๑.๑๗ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

นายอาทิตย์ ภูมิพัฒน์

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก

เบอร์โทร ๐๕๖-๕๕๒๐๘๙

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๖ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านหนองจอก หมู่ที่ ๒ บ้านใหม่โพธิ์งาม หมู่ที่ ๓ บ้านหนองไม้แก่น หมู่ที่ ๔ บ้านทัพไฟไหม้ หมู่ที่ ๕ บ้านจัน หมู่ที่ ๖ บ้านโคกสะอาด หมู่ที่ ๗ บ้านหนองไม้ตาย หมู่ที่ ๘ บ้านพุกร่าง หมู่ที่ ๙ บ้านจอมทอง หมู่ที่ ๑๐ บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ ๑๑ บ้านสุขเสมอ หมู่ที่ ๑๒ บ้านคลองจันเจริญ หมู่ที่ ๑๓ บ้านพุตะเดียน หมู่ที่ ๑๔ บ้านแสนสุข หมู่ที่ ๑๕ บ้านสุขสำราญ และหมู่ที่ ๑๖ บ้านแก่นเพชรไพรินทร์ มีอาณาเขตติดต่อด้านทิศเหนือติดกับต.หุซ้าง อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี ทิศใต้ติดกับต.ด่านช้าง อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี ทิศตะวันออกติดกับต.หนองบ่มกล้วย อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี และทิศตะวันตกติดกับต.ทัพหลวง อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี จำนวนหลังคาเรือน ๑,๖๘๗ ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด ๕,๔๔๔ คน มีเด็กอายุ ๐-๕ ปี จำนวน ๓๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๘๑ ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็นเพศชาย ๑๓๓ คน เพศหญิง ๑๘๒ คน เป็นเด็กอายุ ๐-๓ ปี จำนวน ๑๘๘ คน และเด็กอายุ ๓-๕ ปี จำนวน ๑๒๗ คน โดยมีเด็กเข้าเรียนศพด.ในพื้นที่ จำนวน ๙๗ คน และเข้าเรียนนอกพื้นที่ ๒๖ คน สถานการณ์การอยู่อาศัยมีดังนี้ เด็กส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย จำนวน ๒๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๓๖ รองลงมาคือ อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ ๖๕ คน ร้อยละ ๒๐.๖๔ เด็กปฐมวัยในพื้นที่ส่วนใหญ่มีพัฒนาการสมวัย คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๖๘ มีพัฒนาการไม่สมวัย ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๓๒ มีเด็กพิการ ๑๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๕๐

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของ อบต.หนองจอก มีการขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยใช้หลักการของการพัฒนาชุมชนโดยใช้พื้นที่เป็นฐานซึ่งมีการคำนึงถึงภาวะสุขภาพของเด็กปฐมวัยในชุมชนและการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งมีการดำเนินการที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพื้นที่คือ เป็นเมืองน่าอยู่ สังคมเข้มแข็ง สืบสาน

ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เสริมสร้างรายได้ชุมชน พัฒนาคอนอย่างเป็นระบบและ ยั่งยืน โดยอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่ ได้แก่ อบต. รพ.สต.หนองจอก รพ.สต.บ้านใหม่ โพธิ์งาม ศพด. ทั้ง ๓ แห่ง ซึ่งได้แก่ ศพด.บ้านหนองจอก ศพด.บ้านจัน ศพด. บ้านหนองไม้แก่น และทุนทางสังคมในชุมชน เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มอาสาสมัครใน ชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น โดยมีกระบวนการดำเนินงานคือแต่งตั้งคณะ ทำงาน ประชุมวางแผนดำเนินงาน การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน มีการกำกับ ติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยของ อบต.หนองจอก มีการดำเนินงานเด่น คือ ๑) การ จัดการอาหารเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนและโรงสีข้าวที่มีส่วนร่วม ในการผลิตอาหารปลอดภัยสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วย (๑) การกำกับควบคุม โภชนาการอาหารกลางวันสำหรับเด็กปฐมวัยใน ศพด. (๒) อบรมความรู้เกี่ยวกับโภชนาการ เด็กให้แก่ครู ผู้ปกครอง ผู้ประกอบอาหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย (๓) การจัดการ อาหาร เช่น การจัดเมนูอาหารที่เหมาะสมกับเด็ก รวมทั้งปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ในศพด. และนำมาประกอบอาหารกลางวัน เป็นต้น ๒) การส่งเสริมการจัดการ เรียนรู้ ประกอบด้วย (๑) เรียนรู้อาชีพชุมชนได้แก่ กลุ่มปลูกแคนตาลูป กลุ่มจักสาน กลุ่ม ทำไม้กวาดทางมะพร้าว กลุ่มทำขนมไทย กลุ่มเย็บผ้าผลิตภัณฑ์ทำมือ กลุ่มปลูกผักปลอด สารพิษ กลุ่มทำปุ๋ยหมัก กลุ่มทำขนมจีนน้ำยา กลุ่มทำพริกแกง กลุ่มเพาะเลี้ยงไส้เดือน กลุ่มคัดแยกขยะ กลุ่มทอผ้าลาวครั่ง (๒) ส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม เช่น จัดกิจกรรมให้ผู้เฒ่าเล่านิทานให้เด็กฟัง เรียนรู้ศิลปะ ๕ เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับ ประชาชนชาวบ้าน ได้แก่ การทำของเล่นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น (๓) พัฒนาหลักสูตรของ ศพด. ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรการเรียนเด็ก ๐ - ๓ ปี และหลักสูตรการเรียนเด็ก ๓-๕ ปี ๓) การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย มีงานและกิจกรรม ได้แก่ (๑) การส่งเสริมพัฒนาการ เด็กตามวัย โดยมีการอบรมให้ความรู้แก่ ครู ผู้ปกครอง อสม. เกี่ยวกับการส่งเสริม พัฒนาการเด็ก (๒) มีระบบ อสม. ออนไลน์ติดตามสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ จนถึงหลังคลอด ๖ ปี ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นต้น (๔) ให้บริการ เบื้องต้นในการดูแลเด็กปฐมวัย ตรวจประเมินพัฒนาการ การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค การ ส่งเสริมภาวะโภชนาการ รับประทานอาหารตามวัย เป็นต้น

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ดังนี้ ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัย จำนวน ๓๑๕ คน มีพัฒนาการสมวัยร้อยละ ๙๙.๖๘ เด็กทุกคนมีน้ำหนักตามเกณฑ์และได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์ มีร่างกายแข็งแรงจากการรับประทานอาหารปลอดภัย ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการครอบคลุม ๔ ด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เสริมสร้างจินตนาการโดยการนำใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ ของเล่นตามวัย ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ๒) ผลต่อครอบครัว ส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในดูแลเด็ก เช่น การประกอบอาหารร่วมกัน การประดิษฐ์ของเล่น ผู้ปกครองมีความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และ ๓) ผลต่อชุมชน มีเครือข่ายส่วนร่วมในการจัดการระบบเด็กปฐมวัย เช่น คณะกรรมการดำเนินการสืบสานภูมิปัญญาของชุมชน กลุ่มอาชีพในชุมชน เป็นต้น โดยพบว่า มีปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จในการดำเนินการของพื้นที่ คือ การทำงานร่วมมือเป็นเครือข่าย โดยอาศัยความร่วมมือของท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงาน องค์กรชุมชน ครอบคลุมการในศพด.ทั้ง ๓ แห่ง รพ.สต. ๒ แห่ง และครอบครัวเด็กปฐมวัย การสนับสนุนจากหน่วยงานภายในและภายนอก และการมีระบบข้อมูลตำบลและข้อมูลเด็กปฐมวัย

ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น

อบต.วังดิน อ. เมืองอุตรดิตถ์ จ. อุตรดิตถ์

จำนวนครัวเรือน ๑,๑๕๐ ครัวเรือน
จำนวนประชากรทั้งหมด ๕,๒๙๙ คน
ชาย ๒,๑๑๑ คน (๔๙.๑๐%)
หญิง ๒,๑๘๘ คน (๕๐.๐๙%)

เด็ก ๐-๒ ปี ๑๒๐ คน (๒.๓๙%)
เด็ก ๓-๕ ปี ๑๔๖ คน (๓.๕๐%)
เด็ก ๖-๑๒ ปี ๑๕๒ คน (๓.๕๔%)
เด็กและเยาวชน ๒๙๘ คน (๖.๙๓%)
ผู้สูงอายุ(๖๐ปีขึ้นไป) ๗๒๓ คน (๑๖.๘๒%)
กลุ่มวัยทำงาน (๑๕-๕๙ปี) ๒,๕๕๒ คน (๕๙.๑๓%)
เกษตรกรรวม ๑,๐๙๔ คน (๓๕.๖๒%)
รับจ้าง ๙๙๑ คน (๓๑.๓๖%)

ข้อมูลด้านสุขภาพ
หญิงตั้งครรภ์ ๒๐ คน (๐.๕๗%)
ผู้ป่วยเอดส์ ๑ คน (๐.๐๒%)
ผู้ป่วยจิตเวช ๕ คน (๐.๑๒%)
ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ๒ คน (๐.๐๕%)
คนพิการ ๗๒ คน (๑.๖๗%)

- สร้างคน สร้างงาน สร้างเงิน
- ต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน : ข้าวหอมมะลิ, น้ำพริก
- ลดรายจ่ายชุมชน
- เปิดอบรมกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์
- จัดตั้งโรงเรียนเกษตรตามแนวพระราชดำริ
- จัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด

๑. เศรษฐกิจชุมชน

กลุ่มเศรษฐกิจชุมชน กลุ่มน้ำพริกสตรีพัฒนา โรงเรียนข้าวชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์ยางโกนกีฬ กลุ่มน้ำดื่มพญานาค สวนเห็ดศิริทรัพย์อินทรีย์บ้านยางโกน ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านตำบลวังดิน กลุ่มข้าวหอมมะลิ ศูนย์ฝึกอบรมการผลิตข้าวอินทรีย์ ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน กลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์

๒. เกษตรเพื่อสุขภาพ

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร กลุ่มทำนายน โรงงานปุ๋ยอินทรีย์และชีวภาพ ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านตำบลวังดิน วิสาหกิจชุมชนโรงเรียนข้าวชุมชน หมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ

- ปลูกผักสวนครัวกินได้
- เกษตรปลอดสารพิษ ๑๐๐%
- รวมรวมภูมิปัญญา น้ำหมัก น้ำส้มควันไม้
- ทำให้ดู อยู่ให้เห็น
- ควบคุมการเพาะปลูก แปรรูป
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายภายใน และนอกชุมชน
- โครงการเกษตรอินทรีย์

๓. สวัสดิการชุมชนครบวงจร

กลุ่มสตรี กลุ่มสะสมเงินออม กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังดิน กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้านคลองสัมพันธ์ตามแนวพระราชดำริ กลุ่ม กย.คจ. กองทุนเงินล้าน

- สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล เสียชีวิต
- กองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุด้วยโอกาส
- ส่งเสริมการออม
- กฎ กติกา ระดมความคิดเห็น
- สวัสดิการเกิดจนตาย
- กุ๊ยมดกเบียดำ
- ข้อตกลงขงชวยอมมุขให้เด็ก และเยาวชนในชุมชน

สุขภาพดี ด้วยวิถีชุมชน

- ส่งเสริม ป้องกัน พิษณุ
- กองทุนหลักประกันสุขภาพ กลุ่มออม. ศูนย์พัฒนาครอบครัว ชุมชนผู้สูงอายุ ผู้นำท้องถิ่น
- ใช้ข้อมูลศักยภาพพื้นที่มาทำแผนสุขภาพตำบล
- สร้างแกนนำดูแลสุขภาพ
- กิจกรรมครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง
- จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะกับผู้ใช้สูงอายุ ผู้พิการ
- เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ผู้พิการ
- สวนคนดี
- ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ
- นันทนาการ

จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- สร้างนิเวศชุมชน : อนุรักษ์ รักษาตามวิถีชุมชน
- สวนป่าชุมชน น้ำตกวังดิน กลุ่มจัดการน้ำประปา
- กลุ่มจัดการขยะ
- จัดการขยะชุมชน (ลด แยก แปรรูป)
- อนุรักษ์ป่าชุมชน (ปลูกป่า, กฎ กติกา)
- จัดการน้ำประปาเพื่ออุปโภคบริโภค
- อนุรักษ์พันธุ์ รักษาอ่างเก็บน้ำ ห้วยสว่างใจ
- ผลงานทางเลือกของชุมชน
- วิถีพอเพียง ผักพันธุ์ รั้วดิน น้ำ ป่า

ภาพที่ ๑.๑๘ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลวังดิน อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งร่วมพัฒนาดูแลเด็กปฐมวัย

องค์การบริหารส่วนตำบลวังดิน อ.เมืองอุตรดิตถ์ จ.อุตรดิตถ์

วิธีการดำเนินการ

- ประเมินสถานการณ์ และความต้องการในการดูแลเด็กในชุมชน
- จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการดูแลเด็กปฐมวัย
- กำหนดแผนการดำเนินงานและผู้รับผิดชอบ
- ระดมทุน (เงิน สิ่งของ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ วัสดุอุปกรณ์ประกอบอาหาร แรงงาน)
- ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และสร้างการมีส่วนร่วม

ภาพที่ ๑.๑๕ ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งร่วมพัฒนาดูแลเด็กปฐมวัย องค์การบริหารส่วนตำบลวังดิน อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งร่วมพัฒนาดูแลเด็กปฐมวัย องค์การบริหารส่วนตำบลวังดิน อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

นายวิรัตน์ อ้วนสอาด

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังดิน

เบอร์โทร ๐๕๓-๔๗๔๗๑๕

องค์การบริหารส่วนตำบลวังดิน อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๐ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านวังดิน หมู่ที่ ๒ บ้านวังดิน หมู่ที่ ๓ บ้านยางจุ่ม หมู่ที่ ๔ บ้านยางโทน หมู่ที่ ๕ บ้านหนองป่าไร่ หมู่ที่ ๖ บ้านห้วยโป่ง หมู่ที่ ๗ บ้านวังข่า หมู่ที่ ๘ บ้านห้วยบอบ หมู่ที่ ๙ บ้านคลองสัมพันธ์ หมู่ที่ ๑๐ บ้านวังดิน อาณาเขตติดต่อด้านทิศเหนือติดกับตำบลน้ำหมัน อำเภอท่าปลา จ.อุตรดิตถ์ ทิศใต้ติดกับตำบลบ้านด่าน อำเภอเมือง จ.อุตรดิตถ์ ทิศตะวันออกติดกับตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จ.อุตรดิตถ์ และทิศตะวันตกติดกับตำบลขุนฟาง อำเภอเมือง จ.อุตรดิตถ์ จำนวนครัวเรือน ๑,๑๕๖ ครัวเรือน ประชากร ๔,๒๕๕ คน เพศชาย ๒,๑๒๐ คน ร้อยละ ๔๙.๓๑ เพศหญิง ๒,๑๓๕ คน ร้อยละ ๕๐.๖๙ มีประชากร เด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๑๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๑๔ ของประชากรทั้งหมด เพศชาย ๘๕ คน ร้อยละ ๔๗.๗๕ เพศหญิง ๙๓ คน ร้อยละ ๕๒.๒๕ อายุระหว่าง ๐-๒ ปี จำนวน ๗๕ คน อายุระหว่าง ๓-๕ ปี จำนวน ๑๐๓ คน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน ๗๓ คน ร้อยละ ๘๑.๐๑ รองลงมาคือ อาศัยอยู่กับตาหรือยายหรือปู่หรือย่า จำนวน ๕๓ คน ร้อยละ ๒๙.๗๘ และอาศัยอยู่กับอยู่กับญาติ (น้า อา และอื่นๆ) จำนวน ๕๒ คน ร้อยละ ๒๙.๒๑ โดยเด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนศพด.ในพื้นที่ จำนวน ๓๓ คน เข้าเรียน อนุบาล ๕๔ คน ข้อมูลด้านสุขภาพ เด็กสุขภาพปกติ ๑๓๕ คน ร้อยละ ๗๘.๐๘ มีปัญหาสุขภาพ ๓๙ คน และมีน้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ ๑๔ คน

การพัฒนากระบวนการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลวังดิน อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์มีการขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยใช้พื้นที่เป็นฐานร่วมกับภาคีเครือข่ายโดยมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินงาน “รู้หน้าที่ มีวินัย ให้บริการ ประสานงาน ภาคีรัฐ” มีส่วนร่วมของทุนทางสังคมในพื้นที่ ๔ ส่วน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล

ส่วนที่

วังดิน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังดิน ศูนย์พัฒนาครอบครัว และทุนทางสังคมในชุมชน เช่น ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร อาสาสมัครสาธารณสุข เป็นต้น ร่วมจัดกิจกรรมและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย โดยมีกระบวนการในการดำเนินงานแบบเครือข่ายร่วมคิด ร่วมทำและร่วมประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนากระบวนการดูแลเด็กปฐมวัยของอบต. วังดินมีการดำเนินงานและกิจกรรม ได้แก่ ๑) ระบบอาหารปลอดภัยเพื่อเด็กปฐมวัยวังดิน ซึ่งมีแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ มีพื้นที่ในการทำเกษตรสุขภาพะ สร้างอาหารปลอดภัยในชุมชน มีครัวเรือนในชุมชนที่มีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีการออกแบบการสร้างอาหารปลอดภัยโดยในศูนย์พัฒนาเด็ก มีการเลี้ยงปลาตก เพาะเห็ดฟางและปลูกผักตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งมีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรสำหรับเด็กปฐมวัย โดยนำผักและวัตถุดิบในชุมชนมาประกอบเป็นอาหารกลางวันสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นต้น สำหรับครัวเรือนในชุมชนมีการส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ ปลอดภัยสำหรับประกอบอาหารในครัวเรือน ๒) ระบบสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพ โดยมีงานและกิจกรรม ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้วิถีชีวิตตามศาสตร์พระราชา การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์และอาชีพในชุมชน ประดิษฐ์ของเล่นและสื่อเสริมสร้างพัฒนาการจากวัสดุและภูมิปัญญาท้องถิ่น การอบรมครูและผู้ดูแลเด็กในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาการตามวัย การป้องกันอุบัติเหตุและการจมน้ำ ๓) ระบบการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย มีการดำเนินการประเมินพัฒนาการเด็กด้วยแบบประเมิน DSPM ตรวจสุขภาพและประเมินความสะอาดร่างกายประจำวัน มีเครือข่ายผู้ก่อการดี สำนวจจุดเสี่ยงและเฝ้าระวังการจมน้ำ จัดระบบการป้องกันโรคติดต่อในศูนย์พัฒนาเด็ก เช่น โรคมือ ปาก เท้าเปื่อย โรคไข้เลือดออก เป็นต้น รวมทั้งจัดระบบการดูแลสตรีตั้งแต่ตั้งครรภ์จนถึงหลังคลอดโดยมีสวัสดิการไข่และนมสำหรับสตรีตั้งครรภ์ จัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านของอาสาสมัครประจำหมู่บ้านและให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองเด็ก โดยมีงานและกิจกรรมที่หนุนเสริมกัน ได้แก่ การจัดสวัสดิการเพื่อการช่วยเหลือกันในชุมชน ซึ่งได้แก่ กองทุนเงินล้านมีการจัดให้มีการกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพดอกเบี๊ยะต่ำ กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์มีการจัดสวัสดิการสนับสนุนงบประมาณและผลิตภัณฑ์ในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย จิตอาสาในชุมชนมีการระดมสิ่งของระดมแรงช่วยในการจัดกิจกรรมในวันเด็ก วันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังจิตอาสาและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพเด็กได้มีการเยี่ยมและเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจสติปัญญา และสังคม โดยใช้สื่อการสอนเป็นของเล่นจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้เด็กปฐมวัยมีสุขภาพร่างกายเหมาะสมตามวัย ได้รับประทาน อาหารปลอดภัยจากโครงการเกษตรพอเพียงและปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ปลอดสารพิษ ๒) ผลต่อครอบครัว ครอบครัวมีความรู้ในการประเมินสุขภาพและการส่งเสริมพัฒนาการ เด็กตามวัย มีส่วนร่วมในดูแลและการป้องกันโรคติดต่อในเด็ก เป็นต้น ๓) ผลต่อชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผลโดยมีการนำทุน ทางสังคมที่มีอยู่ เช่น การได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็ก สถานศึกษาในพื้นที่ โรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน จิตอาสา กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ ประชาชนชาวบ้าน เป็นต้น ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระบบดูแลเด็กปฐมวัยใน ชุมชน เช่น การประดิษฐ์ของเล่นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดการระบบอาหารปลอดภัย ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดเครือข่ายในการดูแลเด็กปฐมวัย ด้านสุขภาพในชุมชนซึ่งประกอบไปด้วยผู้นำชุมชน จิตอาสา ครู เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน ภาครัฐ อาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น และมีการพัฒนา ศักยภาพในการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยแก่ครู ผู้ดูแลเด็กโดยเจ้าหน้าที่ในหน่วยบริการสุขภาพ

ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จในการดำเนินการ ได้แก่ ๑) การประสานงานกันอย่างต่อเนื่องของท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงาน องค์กรชุมชน ครูในศูนย์พัฒนาเด็กและครอบครัว เด็กปฐมวัย ๒) การสนับสนุนงบประมาณ และทุนทางสังคมจากองค์กรในชุมชน เช่น งบประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แรงงานจากชุมชน วัสดุอุปกรณ์ ผลิตภัณฑ์อาหารจากกลุ่มอาชีพในชุมชน

ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชน

เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอเวียงรุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

๕ ระบบการเพิ่มทักษะการเรียนรู้

- สร้างการเรียนรู้**
  - พัฒนาการเรียนรู้ ๕ ด้าน
  - แผนการจัดการประสบการณ์
  - หลักสูตรสถานศึกษา
  - วิทยาลัยเทคโนโลยีป่าสักธารา
  - สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา
  - ร.ร.บุญรักษาวรานุสรณ์
  - ร.ร.ชุมชนบ้านพุดเตย
  - ร.ร.โวจานศึกษา
- การส่งเสริมทักษะ**
  - กลุ่มจินตนาการ
  - กลุ่มบรรเลงเพลงสายรุ้ง
  - กลุ่มกลองยาวเยาวชน
- การส่งเสริมงานประเพณีท้องถิ่น**
  - อิกบั้งไฟ
  - อิกบั้งไฟ
- การอนุรักษ์ป้องกัน**
  - โครงการเพศศึกษา
  - สถานศึกษาปลอดบุหรี่

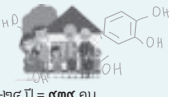
๓ ระบบจิตอาสาและสวัสดิการ

- ดูแลความปลอดภัย**
  - อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน
  - ร่วมคิตัญญูพุดเตย
- จิตอาสา**
  - จิตอาสาทำงานบุญ
  - จิตอาสาซ่อมแซมบ้านผู้ยากไร้
  - สภาเด็กและเยาวชน
- สวัสดิการ/สงเคราะห์**
  - บ้านหลังสุดท้าย
  - จอมกรังษ์ชุมชน
  - ชมรมผู้สูงอายุสงเคราะห์
  - นาปนแก้วสงเคราะห์
  - กองทุนเด็กและเยาวชน
  - กองทุนสวัสดิการชุมชน

สถานการณ์พื้นที่

ข้อมูลประชากร

ทะเบียนราษฎร ประชากรรวม ๗,๗๕๐ คน
 -ชาย ๓,๗๙๑ คน (ร้อยละ ๔๙)
 -หญิง ๓,๙๕๙ คน (ร้อยละ ๕๑)
 จำนวนครัวเรือน ๒,๔๕๔ ครัวเรือน
 ๐-๔ ปี = ๓๐๒ คน
 ๕-๙ ปี = ๔๒๕ คน
 ๑๐-๑๔ ปี = ๓๗๕ คน
 เด็กและเยาวชน ๑๕-๒๔ ปี = ๓๓๙ คน
 วัยทำงาน ๒๕-๕๔ ปี = ๔,๐๕๔ คน
 ๖๐-๖๔ ปี = ๕๖๖ คน
 ๗๐-๗๔ ปี = ๕๘๐ คน
 ๘๐ ปีขึ้นไป = ๒๘๐ คน

๖ ระบบสุขภาพสร้างสุข

- อบรมให้ความรู้**
  - โครงการ อย.น้อย
  - โครงการอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพ
- อาหาร**
  - กลุ่มอาหารปลอดภัย
  - สวนผักหลวง
  - ข้าวกล้องด้วยมือเรา
  - บ้านพอเพียง
- การส่งเสริมสนับสนุน**
  - กองทุน สปสช.
  - เทศบาลตำบลพุดเตย
  - อสม.
  - รพ.สต.
- การป้องกัน/ดูแลสุขภาพ**
  - กลุ่มกลิ้งเปลี่ยนชีวิต
  - ลูกปรับคน
  - กายอุปกรณ์
  - รณรงค์ สด ละ เลิก การใช้กานะไม่บรรจอาหาร
  - เอโรบิค
  - ตะกร้อ
  - รำไม้พลอง
  - แบดมินตัน
  - ฟุตบอล

๑ ระบบเศรษฐกิจชุมชน

- ลดรายจ่าย**
  - ร้านค้าชุมชน
  - บ้านพอเพียง
  - สวนผักหลวง
- ส่งเสริมสนับสนุน**
  - กลุ่มสตรีพัฒนา
  - กองทุนเงินล้าน
  - เทศบาลตำบลพุดเตย
  - กลุ่มมะขามเทศ
  - กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด
  - กลุ่มดอกไม้จันทน์
  - กลุ่มจักสาน
  - กลุ่มจริงใจนนท์ไทย
  - กลุ่มกทพ.เตย
  - กลุ่มพุดเตยสปา
- กลุ่มแม่บ้านพัฒนาอาชีพ (ลดช่อง)**
  - กลุ่มพริกแกง
  - กลุ่มผ้าขาวม้า
  - กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า

ระบบการบริหารจัดการพื้นที่

- พลังงานทดแทน**
  - กลุ่มไบโอ, ก๊าซอินะ
  - กลุ่มคนเวกทาน
  - กลุ่มพลังฟ้าซ..พลังชุมชน
- การจัดการข้อมูล**
  - ข้อมูล จปฐ., กขช. ๒ค., TCNAP, RECAP, LPA, sw.สส.
  - แผนการพัฒนาศาสนา
  - จัดระบบข้อมูล
  - นำใช้ข้อมูล
  - ประเมินผล
- การมีส่วนร่วม**
  - เทศบาลพบประชาชน
  - การจัดงานประเพณี
  - ประชาคมท้องถิ่น
  - สร้างสนามเด็กเล่น
  - สร้างปัญญา
  - คณะกรรมการด้านต่างๆ
- การจัดการขยะ**
  - การคัดแยกขยะในครัวเรือน
  - เทศบาลจัดเก็บขยะ
  - เรื่องการจัดขยะ
  - ชุมชนไร้ถัง
  - การเลี้ยงไส้เดือนดิน
  - หน้าบ้าน..นำมอจ
  - ปรับภูมิทัศน์ชุมชน
  - ไม่มีถังขยะในชุมชน
  - จัดการขยะเปียกในครัวเรือน

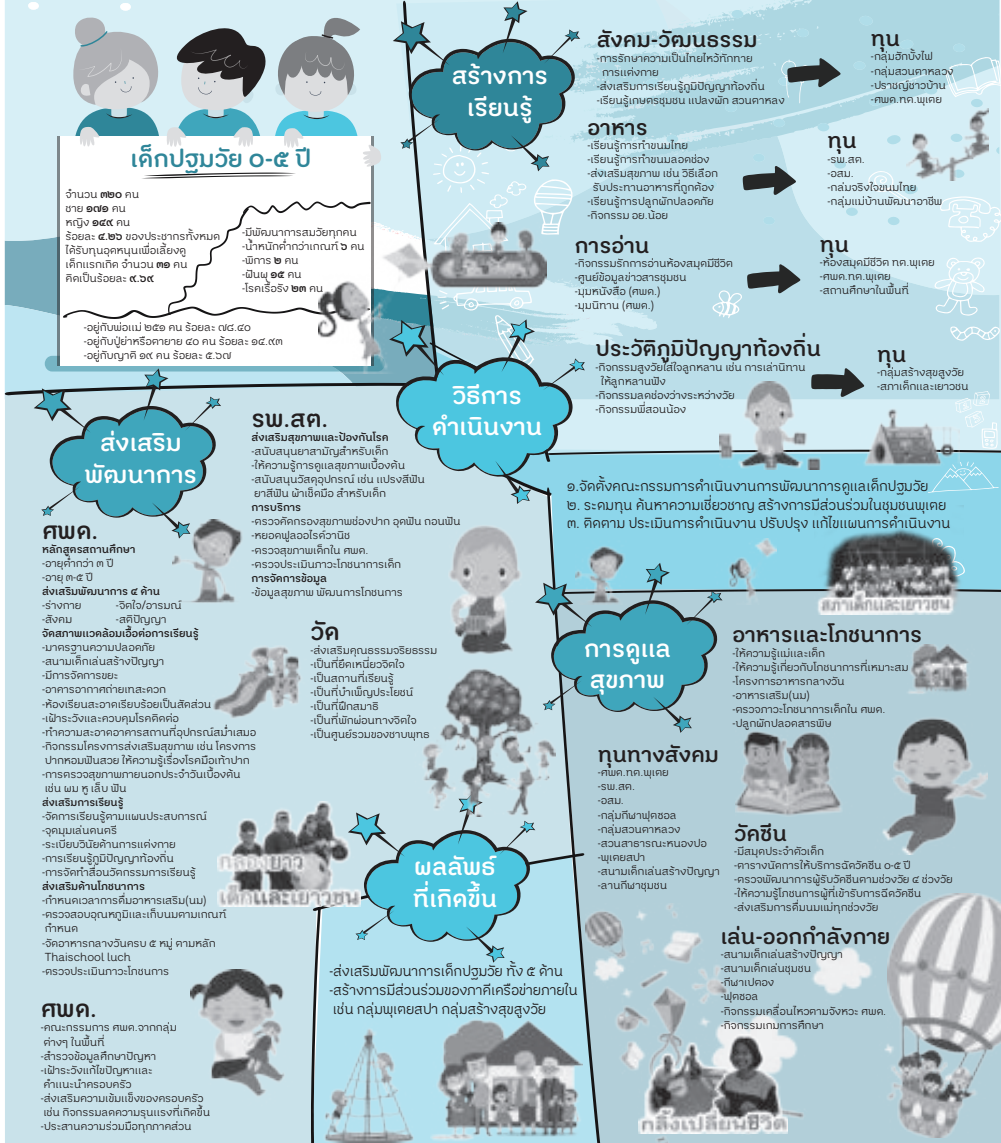
ภาพที่ ๑.๒๐ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอเวียงรุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนพุดเตย

เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ภาพที่ ๑.๒๑ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนพุดเตย เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนพุดเตย เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

จินตนา ทองใจสด
นายกเทศมนตรีตำบลพุดเตย
เบอร์โทร ๐๕๖-๗๙๗๖๕๐

เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๑ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ ๑ บ้านพุดเตย หมู่ ๒ บ้านพุดเตย หมู่ ๓ บ้านพุดเตย หมู่ ๔ บ้านพุดเตย หมู่ ๕ บ้านตะกรุดไผ่ บ้านหนองปลาไหล หมู่ ๖ บ้านหนองยาว หมู่ ๗ บ้านหนองคล้า หมู่ ๘ บ้านหนองกระทุ่ม หมู่ ๘ บ้านซับน้อย หมู่ ๑๑ บ้านสามแยก อาณาเขตติดต่อด้านทิศเหนือติดกับ ต.ซับสมบูนบุรี อ.วิเชียรบุรี จ.เพชรบูรณ์ ทิศใต้ติดกับ ต.พุดเตย อ.วิเชียรบุรี จ.เพชรบูรณ์ ทิศตะวันออกติดกับต.บ่อไร่ อ. วิเชียรบุรี จ.เพชรบูรณ์ และทิศตะวันตกติดกับต.วังใหญ่ อ.วิเชียรบุรี จ.เพชรบูรณ์ มีหลังคาเรือน ๒,๑๖๖ ครัวเรือน ประชากร ๗,๕๑๗ คน มีเด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี ๓๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๒๖ ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็นเพศชาย ๑๗๑ คน เพศหญิง ๑๔๙ คน สามารถจำแนกตามช่วงอายุ เด็ก ๐-๓ ปี ๘๙ คน ร้อยละ ๒๗.๘๑ อายุ ๓-๕ ปี จำนวน ๒๓๑ คน ร้อยละ ๗๒.๑๙ เข้าเรียน ศพด. ในพื้นที่ ๗๑ คน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน ๒๕๑ คน ร้อยละ ๗๘.๔๐ รองลงมา คือ อาศัยอยู่กับปู่ย่าหรือตายาย จำนวน ๕๐ คน ร้อยละ ๑๔.๕๓ และอาศัยอยู่กับญาติ จำนวน ๑๙ คน ร้อยละ ๕.๖๗ มีน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ๖ คน พันพุด ๑๕ คน และพิการ ๒ คน

เทศบาลตำบลพุดเตยมีการขับเคลื่อนงานและกิจกรรมการดูแลเด็กโดยใช้หลักการของการบูรณาการในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพื้นที่คือ พัฒนาทุกด้านประสานทุกใจ รับผิดชอบต่อประชาชน โดยบูรณาการงานในพื้นที่ และอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลตำบลพุดเตย รพ.สต. ศพด. และทุนทางสังคมในชุมชน เช่น วัด กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มแม่บ้านพัฒนาอาชีพ กลุ่มจริงใจชนมไทย กลุ่มสร้างสุขสูงวัย กลุ่มสวนตาหลวง และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น ช่วยสนับสนุนระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชน โดยมีกลไกการดำเนินงานผ่านคณะกรรมการดูแลเด็กปฐมวัย การจัดสรร

ทุนและงบประมาณสนับสนุนจากเทศบาล รวมทั้งการระดมทุนเพิ่มเติมในชุมชนจากกลุ่มองค์กรต่างๆ การติดตามประเมินผล พัฒนางานต่อเนื่อง รวมทั้งขยายของเขตงานและการมีส่วนร่วมของทุนทางสังคมให้มากขึ้น

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย งานเด่น คือ ๑) การส่งเสริมพัฒนาการ โดยมีเครือข่ายเข้าร่วม ทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขและวัด จัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาการทั้ง ๔ ด้านอย่างสมวัย ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม สุขภาพ ประเมินพัฒนาการเด็กทุก ๓ เดือน พัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาสำหรับเด็กอายุ ๐-๓ ปี และหลักสูตรสำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปี จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมพัฒนาการ ปลอดภัย อากาศถ่ายเทสะดวก ห้องเรียนเป็นสัดส่วน มีระบบการจัดการขยะ ๒) การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยโดยชุมชน ให้บริการตรวจคัดกรองสุขภาพเบื้องต้น ตรวจสุขภาพช่องปากและฟัน เคลือบฟลูออไรด์ ประเมินภาวะโภชนาการ การฉีดยาวัคซีน ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพทั่วไป จัดโครงการอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม) รับประทานอาหารปลอดภัย เช่น ผักปลอดสารพิษ ส่งเสริมการเล่นและออกกำลังกาย เช่น กิจกรรมเคลื่อนไหวตามจังหวะ กิจกรรมเกมการศึกษา กีฬา เปตอง ฟุตซอล เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีระบบส่งเสริมความเข้มแข็งในครอบครัว เฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ๓) การสร้างการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การให้เด็กได้เรียนรู้ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม อนุรักษ์ความเป็นไทย ไหว้ทักทาย รวมถึงแต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง มีกิจกรรมลดช่องว่างระหว่างวัยสูงวัยใส่ใจลูกหลาน โดยผู้สูงอายุจะเล่านิทานให้หลานฟัง กิจกรรมพี่สอนน้อง รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกษตรชุมชน การปลูกผักปลอดสารพิษ สวนตาหลาง การทำขนมไทย เช่น ลอดช่อง ส่งเสริมการเรียนรู้กิจกรรมรักการอ่าน ห้องสมุดมีชีวิต จัดมุมหนังสือและมุมนิทานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

ผลลัพธ์ของการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ผลต่อเด็กปฐมวัย โดยเด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้รับการดูแลส่งเสริมสุขภาพโดยมีการติดตามช่วยเหลือผู้ปกครองในการดูแลเด็กที่บ้านโดยอาสาสมัครในชุมชน มีการส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมการเล่นและออกกำลังกาย ควบคู่กับการปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เด็กเรียนรู้วิถีชีวิต รักและภูมิใจในชุมชน ซึ่งเป็นจุดสำคัญในการสร้างจิตสำนึกของการเป็นพลเมืองที่ดี ผลต่อครอบครัว ก่อให้เกิด

ส่วนที่

ครอบครัวอบอุ่น ลดความรุนแรงในครอบครัว ครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจในการดูแล
สุขภาพและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ผลต่อชุมชนคือเกิดนวัตกรรมของการประสานความ
ร่วมมือของทุนทางสังคมทุกภาคส่วนในการดูแลเด็ก โดยมีปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน
คือชุมชนมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน และจัดสรร
งบประมาณในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ระบบภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลุ่มสภากัญญา วัด กลุ่มหมอลำพื้นบ้าน สภาวัฒนธรรม
กลุ่มโรงเรียนผู้สูงอายุ ปรากฏวิทยาวาน สศต. อบต. โรงเรียน
คนในชุมชน หมอสมุนไพรในชุมชน

- ถ่ายทอดงานศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การร้องสรภัญญะ การใช้สมุนไพร พืชกรรมทางศาสนา
- จัดให้มีการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น อาหาร ศิลปะพื้นบ้าน
- พัฒนาของเล่นเด็กโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น ของเล่นสานจากไม้ไผ่
- จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ระบบดูแลสุขภาพชุมชน

กองทุน สปสช. สำนักงานสาธารณสุข
รพ.สต.หนองกุงใหญ่ รพ.สต.หนองโอง
กลุ่ม อมส. กลุ่ม อสม. สพต. กู้ชีพกู้ภัย

๑๓ หมู่บ้าน ๒,๗๑๕ ครัวเรือน
ประชากร ๑๐,๒๒๘ คน
ชาย ๕,๐๘๔ คน (๕๙.๘๐%) หญิง ๕,๑๔๔ คน (๕๐.๒๐%)
เด็ก ๓-๕ ปี ๖๒๓ คน (๖.๐๔%) ผู้สูงอายุ ๑,๖๖๖ คน (๑๖.๒๘%)
ผู้ป่วยจิตเวช ๒๕ คน (๐.๒๔%) ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ๑,๕๓๔ คน (๑๕.๐๒%)
คนพิการ ๓๒ คน (๐.๓๐%)

- ๑) ให้บริการสุขภาพโดย รพ.สต.
- ๒) การเยี่ยมบ้านโดย อสม.
- ๓) อบรมพัฒนาศักยภาพ อสม. อาสาสมัครในชุมชน
- ๔) จัดบริการรับ-ส่งผู้ป่วยกรณีฉุกเฉิน
- ๕) ฝึกระวังให้ความช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำ และได้รับความรุนแรงในครอบครัว

ระบบเศรษฐกิจ

กลุ่มแปรรูปผลไม้ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ กลุ่มโคขุน
กลุ่มทอเสื่ออก กลุ่มปลูกหมอนเลี้ยงไหม กลุ่มทอผ้าไหม
กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มจักสาน กลุ่มพิศุภปลูกกิน
กลุ่มปุยหมักชีวภาพ ตลาดชุมชน กลุ่มพรมเข็ดเต่า

- ส่งเสริมอาชีพ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ปลูกฝัง
ความคิดพอกิน พอใช้ พอประมาณตามแนวทาง
เศรษฐกิจพอเพียง อบรมฝึกทักษะอาชีพ

ระบบสวัสดิการ

กองทุนหมู่บ้าน กลุ่ม กขคจ.
กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มร้านค้าเยี่ยม

ดูแลช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส

ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการในชุมชน
กองทุนหมุนเวียนเงินในชุมชน
ส่งเสริมการออม สนับสนุนเงินลงทุน

จิตอาสา/อาสาสมัครชุมชน

กลุ่ม อปพร. กลุ่ม อมส. กลุ่มกล่อมลูก
กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสภาเด็กและเยาวชน กลุ่ม อสม.

ดูแลความปลอดภัย

ของคนในชุมชน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ
อาสาสมัครเฝ้าระวังเด็ก อาสาสมัครเยาวชน
ดูแลเด็กในชุมชน อาสาสมัครดูแลสุขภาพ

ภาพที่ ๑.๒๒ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล
หนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

สถานการณ์

จำนวนเด็ก 0-๕ ปี ๖๒๓ คน

ชาย ๓๑๔ คน (๕๐.๕๐%)
หญิง ๓๐๙ คน (๔๙.๖๐%)

เด็ก 0-๒ ปี ๒๑๘ คน
เด็ก ๓-๕ ปี ๔๐๕ คน

๑

อยู่กับพ่อแม่ ๕๑๑ คน (๘๒.๓๓%)
อยู่กับพ่อหรือแม่ ๒๐ คน (๓.๒๑%)
อยู่กับปู่ย่าตายาย ๑๑ คน (๑.๗๖%)
เข้าเรียน ศพด.ในพื้นที่ ๑๕๕ คน (๒๕.๕๐%)

๒

น้ำหนักตามเกณฑ์ ๕๕๘ คน (๘๙.๗๒%)
น้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ ๑๕ คน (๒.๔๑%)
น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ๒๐ คน (๓.๑๑%)
เจ็บป่วย ๒๕ คน (๔.๐๑%)
สมาธิสั้น ๑๒ คน (๑.๙๒%)

๓

สัมผัสสารเคมี ๕๖ ครอบครัว (๑๐.๒๓%)
สิ่งแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย ๑๑๑ ครอบครัว (๒๐.๒๔%)

กระบวนการ

ศึกษาสถานการณ์ เก็บข้อมูลโดยชุมชน แต่งตั้งทีมระบบข้อมูลเด็ก จัดทำข้อบัญญัติ/รัฐธรรมนูญ บริการและดูแลเด็ก แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระดับตำบล/ระดับหมู่บ้าน บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องอบรมให้ความรู้/ศึกษาฐาน จัดทำแผนการทำงานของทุกส่วน จัดบริการดูแลเด็กปฐมวัยและครอบครัว ติดตามประเมินผล และต่อยอดงาน

ส่งเสริมการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมพื้นเมือง

กลุ่มอาชีพ ผู้ปกครอง โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต. ศพด. ประชาชนชุมชน ผู้นำชุมชน ศูนย์เรียนรู้ในชุมชน

- ส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ดนตรีพื้นบ้าน สรภัญญะ
- พัฒนา खेलเล่นเด็กโดยใช้ภูมิปัญญาและวัสดุในท้องถิ่น
- สร้างการเรียนรู้วิถีชุมชน พาเด็กไปเรียนรู้ในชุมชน
- จัดการเรียนรู้ทักษะชีวิตการปฏิบัติตนในสถานการณ์ฉุกเฉินเมื่อไฟไหม้ ฝนน้ำ ติดอยู่ในรถ การป้องกันอันตราย

การดูแลสุขภาพ

รพ. สต. ศพด. อบต. ผู้ปกครอง กู้ชีพกู้ภัย อสม. อาสาสมัครในชุมชน กลุ่มสภาเด็กและเยาวชน

- ประเมินการเจริญเติบโต พัฒนาการ ส่งเสริมสุขภาพ และโภชนาการ
- ดูแลเด็กเมื่อเจ็บป่วย จัดรถ EMS รับ-ส่งกรณีเจ็บป่วยฉุกเฉิน เยี่ยมบ้านเด็กที่เจ็บป่วยเรื้อรัง
- อบรมพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครในชุมชน ผู้ปกครองเด็ก ครู ศพด. และอาสาสมัครเยาวชน
- ดูแลให้ได้รับวัคซีน ดูแลสุขภาพฟัน และป้องกันโรค
- สร้างเครือข่ายในชุมชนเฝ้าระวังความรุนแรงในเด็ก
- จัดน้ำดื่มสะอาดสำหรับเด็กและอาสารปลอดภัยในชุมชน
- ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ป้องกันอันตรายจากสารพิษ

ระบบการจัดการแบบมีส่วนร่วม

- ขับเคลื่อนงานโดยจัดตั้งคณะกรรมการระดับตำบลและหมู่บ้าน
- บูรณาการการทำงานทางสังคม และทรัพยากรในชุมชน
- พัฒนาศูนย์ดูแลเด็ก TCNAP/RECAP

ระบบสวัสดิการ

- ส่งเสริมการออมสำหรับเด็กใน ศพด.
- จัดตั้งกองทุนสวัสดิการสำหรับเด็กและผู้พิการ

ผลลัพธ์

เด็ก

พัฒนาการสมวัย ๑๐๐% ได้รับวัคซีน ๑๐๐% เกิดการเรียนรู้ทักษะชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการดำเนินชีวิตตามบริบทวัฒนธรรม ร่างกายแข็งแรง ได้รับอาหารปลอดภัย

ครอบครัว

มีกลไกสร้างครอบครัวอบอุ่น ครอบครัวได้รับการพัฒนาศักยภาพในการดูแลเด็ก มีระบบการให้คำปรึกษาปัญหาแก่ครอบครัวเด็ก

สังคม

เกิดรูปแบบการสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการดูแลเด็ก

ภาพที่ ๑.๒๓ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

นายสมยศ แสนโคก

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่

เบอร์โทร ๐๔๓-๒๕๒๐๒๕

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีจำนวนหมู่บ้านในเขตการดูแลทั้งสิ้น ๑๓ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ ๑ บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ ๒ บ้านเวียงแก้ว หมู่ ๓ บ้านวังโพน หมู่ ๔ บ้านผักหนาม หมู่ ๕ บ้านหนองแวงกุง หมู่ ๖ บ้านอนามัย หมู่ ๗ บ้านหนองโอง หมู่ ๘ บ้านผักหนามคำ หมู่ ๙ บ้านหนองกุงแปน หมู่ ๑๐ บ้านวังโพนเหนือ หมู่ ๑๑ บ้านศรีเวียงชัย หมู่ ๑๒ บ้านผักหนามชัย และ หมู่ ๑๓ บ้านดอนเงิน มีอาณาเขตพื้นที่ทิศเหนือติดกับตำบลหนองโก อำเภอกระนวน ทิศใต้ติดกับตำบลห้วยเตย กิ่งอำเภอซำสูง ทิศตะวันออกติดกับตำบลน้ำอ้อม อำเภอกระนวน ทิศตะวันตกติดกับตำบลห้วยโจก อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มี ๒,๗๑๕ ครัวเรือน ประชากร ๑๐,๒๒๘ คน อาชีพหลักคือทำนา ทำไร่ และรับจ้างทั่วไป

ประชากรกลุ่มเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) พบว่ามีจำนวน ๖๒๓ คน แบ่งเป็นเพศชาย ๓๑๔ คน ร้อยละ ๕๓.๔๑ เพศหญิง ๓๐๙ คน ร้อยละ ๕๖.๕๙ จำแนกตามช่วงอายุ ๐-๒ ปี จำนวน ๒๑๘ คน ร้อยละ ๓๕ อายุ ๓-๕ ปี ๔๐๕ คน ร้อยละ ๖๕ ส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๒.๗๗ อาศัยอยู่กับพ่อแม่ อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย เพียงร้อยละ ๑.๗๖ (๑๑ คน) เข้าเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ ๑๔๕ คน ร้อยละ ๒๖.๕๑ เข้าเรียนใน ศพด. นอกพื้นที่ ๓๗๔ คน ร้อยละ ๖๘.๓๘ ด้านภาวะสุขภาพเด็กมีน้ำหนักตามเกณฑ์ ๕๗๘ คน ร้อยละ ๙๒.๗๗ น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ๒๐ คน เริ่มอ้วน ๑๐ คน น้ำหนักมากเกินเกณฑ์ ๑๕ คน มีฟันผุ ๑๒๔ คน ร้อยละ ๑๙.๙๐ เด็กทุกคนมีพัฒนาการสมวัยและได้รับวัคซีนครบ ในระยะ ๖ เดือนที่ผ่านมาเด็กมีการเจ็บป่วยด้วยอาการไข้ ๑๕ คน ส่วนอาการอื่นๆ พบปริมาณน้อย เช่น หวัด ท้องเสีย อาเจียน เป็นต้น มีการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ๑๓ คน สมาธิสั้น ๑๒ คน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็ก พบว่ายังมีจุดเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย มีการวางของมีคมไว้ใกล้มือเด็ก ปลั๊กไฟอยู่ในระยะที่เด็กเอื้อมถึง และอุปกรณ์

ส่วนที่

ไฟฟ้ามีการชำรุด เสาบ้านมีมดแมลงค่อม ไม่มีที่ห่ม การจัดวางของในบ้านไม่เป็นระเบียบ พบ ๒๕ คร่าวเรือน มีการเก็บสิ่งของชิ้นเล็กๆ เช่น ลูกบิด กระจดุม เมล็ดมะขาม เมล็ดน้อยหน้าไม่เป็นระเบียบ ๕๗ คร่าวเรือน มีการใช้สารเคมีในบ้าน ซึ่งพบว่าเด็กมีการสัมผัสสารเคมี และยาฆ่าแมลงจำนวน ๕๖ คน นอกจากนี้ยังพบสิ่งแวดล้อมพื้นบ้านอื่น รวมทั้งมีป่อน้ำ สระน้ำที่ไม่มีรั้วกัน ๕ คร่าวเรือน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของ อบต.หนองงูใหญ่ ขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยใช้หลักการของการใช้พื้นที่เป็นฐานการพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การสาธารณสุข และการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน ในการวิเคราะห์สถานการณ์ความต้องการการดูแลของเด็กปฐมวัย การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยชุมชนและการนำใช้ข้อมูล แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานทั้งในระดับตำบลและระดับหมู่บ้าน จัดทำบทบัญญัติในการดูแลเด็กของชุมชน การพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การติดตาม ประเมินผล และต่อยอดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่อย่างน้อย ๔ ส่วน คือ อบต.หนองงูใหญ่ รพ.สต. ๒ แห่ง คือ รพ.สต.หนองงูใหญ่ และ รพ.สต.บ้านหนองโอง ศพด. ๒ แห่งคือ ศพด.บ้านหนองงูใหญ่ และ ศพด.วัดจอมแจ้ง และทุนทางสังคมอื่นๆ ได้แก่ กลุ่ม อสม. กลุ่มสภาเด็กและเยาวชน จัดกิจกรรมที่ดูแลน้องกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กองทุนสวัสดิการตำบล กลุ่ม อปพร. กลุ่มร้านค้าเยี่ยม กลุ่มขับร้องสรภัญญะ กลุ่มหอมรำพื้นบ้าน กลุ่มกล่อมลูกผู้สูงอายุ วัดบ้านเวียงแก้ว กลุ่มหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตลาดชุมชน กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มพรหมเช็ดเต้า กลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ กลุ่มประปาหมู่บ้าน ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด เป็นต้น

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ประกอบด้วย การดำเนินงานและกิจกรรมที่ทุนทางสังคมร่วมกันดำเนินงาน ๒ ลักษณะ คือ ๑) การดำเนินงานเด่น ประกอบด้วย (๑) การส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน การสอนเด็กขับร้องสรภัญญะ หมอลำพื้นบ้าน เครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น แคนอีสาน การนำวัฒนธรรมท้องถิ่นสร้างการเรียนรู้และพัฒนาการเด็กปฐมวัย ด้วยการเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้านและกลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การเรียนรู้จากบุญประเพณีฮีตสิบสอง คองสิบสี่ มีหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับ ศพด. มีการส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงทั้งใน ศพด. เช่น การผลิตอาหารปลอดภัย การทำขนม และการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มอาชีพภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มจักสาน รวมทั้งการเรียนรู้ทักษะชีวิต การปฏิบัติตนเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉิน

ไฟไหม้ จมน้ำ ติดในรถยนต์ มีการเสริมสร้างพัฒนาการ กอด ร้อง เล่น เต้น วาด สร้างสมาธิ โดย ศพด. มีการฝึกทักษะจิตอาสาและติดตามพัฒนาการเด็กปฐมวัย รวมทั้งมีการฝึกทักษะครูผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (๒) ด้านการดูแลสุขภาพและป้องกันโรคในเด็กปฐม มีการเฝ้าระวังและป้องกันโรคใน ศพด. การตรวจสุขภาพเด็ก คัดกรองกลุ่มเสี่ยง ติดตามกลุ่มป่วย ส่งต่อกลุ่มฉุกเฉิน มีจิตอาสาทั้งกลุ่ม อสม. ผู้สูงอายุจากโรงเรียนผู้สูงอายุ และกลุ่มอาสาจากสภาเด็กและเยาวชน ดูแลและติดตามเยี่ยมสุขภาพเด็กปฐมวัย มีโรงเรียนพ่อแม่ มีการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัว และจัดทำแนวทางการให้ความช่วยเหลือ ๒) การดำเนินงานที่สนับสนุน ได้แก่ (๑) การพัฒนาระบบการจัดการแบบมีส่วนร่วม ขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยคณะกรรมการดูแลเด็กทั้งระดับตำบลและระดับหมู่บ้าน การพัฒนาข้อมูลเพื่อการนำใช้ร่วมกัน การบูรณาการความร่วมมือของทุนทางสังคม ทรัพยากรในชุมชน วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (๒) ระบบสวัสดิการ โดยส่งเสริมการออมของเด็กใน ศพด. และในชุมชน การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการสำหรับเด็กพิการและครอบครัว เป็นต้น

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ พบว่าก่อให้เกิดผลต่อเด็ก ครอบครัว และต่อชุมชน ดังนี้ ๑) **ผลต่อเด็กปฐมวัย** พบว่า เด็กทุกคนมีพัฒนาการสมวัย และได้รับวัคซีนครบทุกคน เกิดการเรียนรู้ตามวิถีบริบทท้องถิ่น ทั้งด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เกิดของเล่นและสื่อการเรียนรู้จากภูมิปัญญาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ที่มีมีส่วนช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา เสริมสร้างจินตนาการ และความคิด นอกจากนี้เด็กปฐมวัยมีสุขภาพที่ดีได้รับประทานอาหารครบ ๕ หมู่ ได้รับนมเสริมเพื่อการเจริญเติบโตสมส่วน มีการปลูกผักปลอดสารพิษ เรียนรู้การผลิตอาหารปลอดภัยจากโครงการปลูกผักปลอดสารพิษ เด็กได้รับการดูแลโดยการประสานความร่วมมือทั้งจาก ศพด. ครอบครัว ผู้สูงอายุในชุมชน มีแผนการดูแลเด็กตั้งแต่มารดาตั้งครรภ์ การดูแลหลังคลอด การเยี่ยมบ้านโดย อสม. และการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา ๒) **ผลต่อครอบครัว** ครอบครัวได้รับการพัฒนาศักยภาพในการดูแลเด็ก การประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก อีกทั้งยังได้รับการเสริมสร้างศักยภาพครอบครัวผ่านโครงการค่ายครอบครัวอบอุ่น เป็นต้น ๓) **ผลต่อชุมชน** ชุมชนมีส่วนร่วมโดยมีการนำใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพที่มีอยู่ การบูรณาการความร่วมมือทั้งจาก ๔ หน่วยงานหลัก ได้แก่ อปท. ศพด. รพ.สต. รวมทั้งทุนทางสังคมอื่นๆ

ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จในการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ ๑) การประสานความร่วมมือของเครือข่ายในการขับเคลื่อนงาน โดยอาศัยความร่วมมือของท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงาน องค์กรชุมชน ครูใน ศพด. ทั้ง ๒ แห่ง รพ.สต. ๒ แห่ง ครอบครัวเด็กปฐมวัย รวมทั้งทุนทางสังคมอื่นๆ ซึ่งพบว่า อบต.หนองงูใหญ่มีทุนทางสังคมอื่นๆที่หลากหลาย ทั้งกลุ่มศิลปวัฒนธรรม เช่น หมอลำพื้นบ้าน กลุ่มสรภัญญะ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์และปลูกผักชีวภาพ กลุ่มอาชีพสตรี ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แก่เด็ก กลุ่มหนุนเสริมการดูแล เช่น กลุ่มผู้สูงอายุดูแลลูกหลาน กลุ่มสภาเด็กและเยาวชนดูแลน้อง กลุ่ม อสม.ดูแลเยี่ยมบ้าน ดูแลป้องกันโรคที่ ศพด. กลุ่มอปพร.ที่ช่วยดูแลความปลอดภัยของเด็กในชุมชน เป็นต้น ซึ่งช่วยเสริมการดูแล เด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ๒) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ทั้งงบประมาณ การสนับสนุนด้านวิชาการ การสนับสนุนวิทยากร เป็นต้น และ ๓) การมีระบบ ข้อมูลตำบลและข้อมูลเด็กปฐมวัยที่ทุกหน่วยงานสามารถนำใช้ข้อมูลร่วมกัน การจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อการจัดสรรงบประมาณในการดูแลเด็ก ซึ่งเป็นนโยบายในระดับชุมชน ที่สามารถสร้างการขับเคลื่อนงานพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ

ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

จำนวนครัวเรือน ๑,๗๖๗ ครัวเรือน

ประชากรทั้งหมด ๖,๗๖๕ คน	เด็กอายุ ๐-๕ ปี ๒๙๙ คน	เด็กและเยาวชน ๑,๐๑๘ คน ๑๕.๐๕%	พิการ ๒๕๒ คน ๐.๓๗%
ชาย ๓,๓๕๕ คน ๔๙.๕๙%	ชาย ๑๕๓ คน หญิง ๑๔๖ คน	วัยทำงาน ๔,๗๕๖ คน ๗๐.๓๐%	โรคเรื้อรัง ๘๖๒ คน ๑๒.๖๘%
หญิง ๓,๔๑๐ คน ๕๐.๔๑%	ผู้สูงอายุ ๑,๓๐๐ คน ๑๙.๒๒%		ผู้ป่วยติดเตียง ๑๓ คน ๐.๑๙%

ระบบส่งเสริมการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมภูมิโท

สอนภาษาทอวัยจิ๋ว

- ◆ ฝึกสอนทอผ้า
- ◆ เล่นดนตรี ฟ้อนรำ

สอนภูมิปัญญา

- ◆ ศพด. แสงส่องหล้า
- ◆ ศพด. บ้านมะนาว
- ◆ ศพด. บ้านคำกั้ง
- ◆ ศตว. บ้านจอมทอง

ส่งเสริมการเรียนรู้

- ◆ นักเรียนผู้สูงอายุ ๒๒๒ คน ถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น
- ◆ แต่งกายชุดภูมิโทท้องถิ่น
- ◆ กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์น้ำจั้น
- ◆ กลุ่มเลี้ยงมือ
- ◆ กลุ่มจักสานไม้ไผ่ อาหารพื้นบ้าน
- ◆ กลุ่มแม่บ้านทำอาหาร

ระบบการดูแลสุขภาพชุมชนโดยชุมชน

รพ.สต.บ้านเหล่าใหญ่

- ◆ จัดบริการสุขภาพสำหรับเด็กที่ลิดกิดให้ภูมิคุ้มกันโรค ประเมินพัฒนาการ (DSPM) ประเมินคุณภาพ
- ◆ ดูแลการเติบโต พัฒนา IQ EQ
- ◆ รพ.สต.บ้านกุดสีนังแดง
- ◆ จัดทำสมุดประจำตัวเด็ก เพื่อรายงานและส่งต่อ ข้อมูลเด็กใน ศพด.

ระบบการดูแลสุขภาพชุมชนโดยชุมชน

- ◆ ฝึกอบรมครู ผู้ดูแลเด็ก อาสาสมัคร ให้มีทักษะการช่วยเหลือเด็กจนกว่า
- ◆ กลุ่มผู้ก่อการดี
- ◆ สร้างอาสาสมัครการป้องกันเด็กจมน้ำ การสื่อสารและอุปกรณ์ป้องกันการจมน้ำจากภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ◆ การจัดการบริการให้การดูแลเด็กที่บ้าน ร่วมกับ รพ.สต. รพ.สมเด็จพระยุพราชกุฉินารายณ์ และอาสาสมัคร แม่เด็ก ผู้ป่วย พิการ ทุกวันจันทร์และศุกร์
- ◆ จัดอาสาสมัครสุขภาพ
- ◆ ทัศนศึกษาสร้างสุข
- ◆ ส่งเสริมการออกกำลังกาย
- ◆ บริการรถเข็นในบริเวณรักษาโรคทุพพลภาพ

ระบบกองทุนและสวัสดิการ

- ◆ แหล่งเงินทุนในตำบลมีเงินทุนหมุนเวียน ๑๕ ล้านบาท
- ◆ ส่งเสริมการออม
  - ◆ กองทุนสวัสดิการชุมชน
  - ◆ ออมบุญเพื่อจัดสวัสดิการชุมชน
  - ◆ ส่งเสริมการออมใน ศพด. ศตว. โพรซียัดดงเหนือ
  - ◆ ส่งเสริมการออมในรูปแบบร้านค้าชุมชน
- ◆ ช่วยเหลือเกื้อกูล
  - ◆ ศูนย์สวัสดิการทดแทน
  - ◆ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์
  - ◆ กองทุนศูนย์พัฒนาครอบครัว
  - ◆ กองทุนศูนย์พัฒนาครอบครัว
  - ◆ กองทุนช่วยเหลือครอบครัว
  - ◆ กองทุนช่วยเหลือญาติ
  - ◆ ระดมทุน รับผิดชอบ เพื่อช่วยเหลือครอบครัว
  - ◆ ระดมทุน รับผิดชอบ เพื่อเป็นทุนการศึกษาจากรุ่นสู่รุ่น
- ◆ แหล่งเงินอุดหนุน
  - ◆ สถาบันการเงิน
  - ◆ กองทุนหมู่บ้าน
  - ◆ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อพัฒนาชุมชน

ระบบเศรษฐกิจชุมชน

- ◆ มีสมาชิกกลุ่มอาชีพ ๑,๒๕๐ ครัวเรือน
- ◆ มีรายได้เฉลี่ย ๕,๐๐๐ บาท/เดือน
- ◆ เกษตรอินทรีย์ ๒๕ ครัวเรือน
- ◆ ครัวชุมชน ๒๕๔ ครัวเรือน
- ◆ คลรายจ่าย
  - ◆ กลุ่มจักสานไม้ไผ่
  - ◆ กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง
  - ◆ กลุ่มเลี้ยงมือ
  - ◆ กลุ่มเสื้อเย็บมือ
  - ◆ กลุ่มผ้าลายขิดเบ็บกม
  - ◆ หมู่บ้าน OTOP นวัตกรรม
- ◆ เพิ่มรายได้
  - ◆ การแปรรูปทรัพยากรที่มีให้เป็นเงิน
  - ◆ การสร้างเศรษฐกิจด้วยภูมิปัญญา

ระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

- ◆ ผู้นำท้องถิ่น ๒๕๐ คน
- ◆ ผู้นำท้องถิ่น ๑๗ คน
- ◆ แกนนำ กลุ่มและองค์กรชุมชน ๕๙ คน
- ◆ สร้างการมีส่วนร่วม
  - ◆ ประสานความร่วมมือของ ๔ องค์กรหลัก
  - ◆ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์
  - ◆ สร้างอาสาสมัครป้องกันเด็กจมน้ำ
  - ◆ การจัดสรรงบประมาณโดยยึดประชาชาติและความจำเป็น
- ◆ กลุ่มเหล่าใหญ่ร่วมพัฒนา
- ◆ กองทุน สปสช.
- ◆ หน่วยแพทย์ฉุกเฉิน EMS
- ◆ กลุ่มผู้ก่อการดี
- ◆ กลุ่ม อปพร.

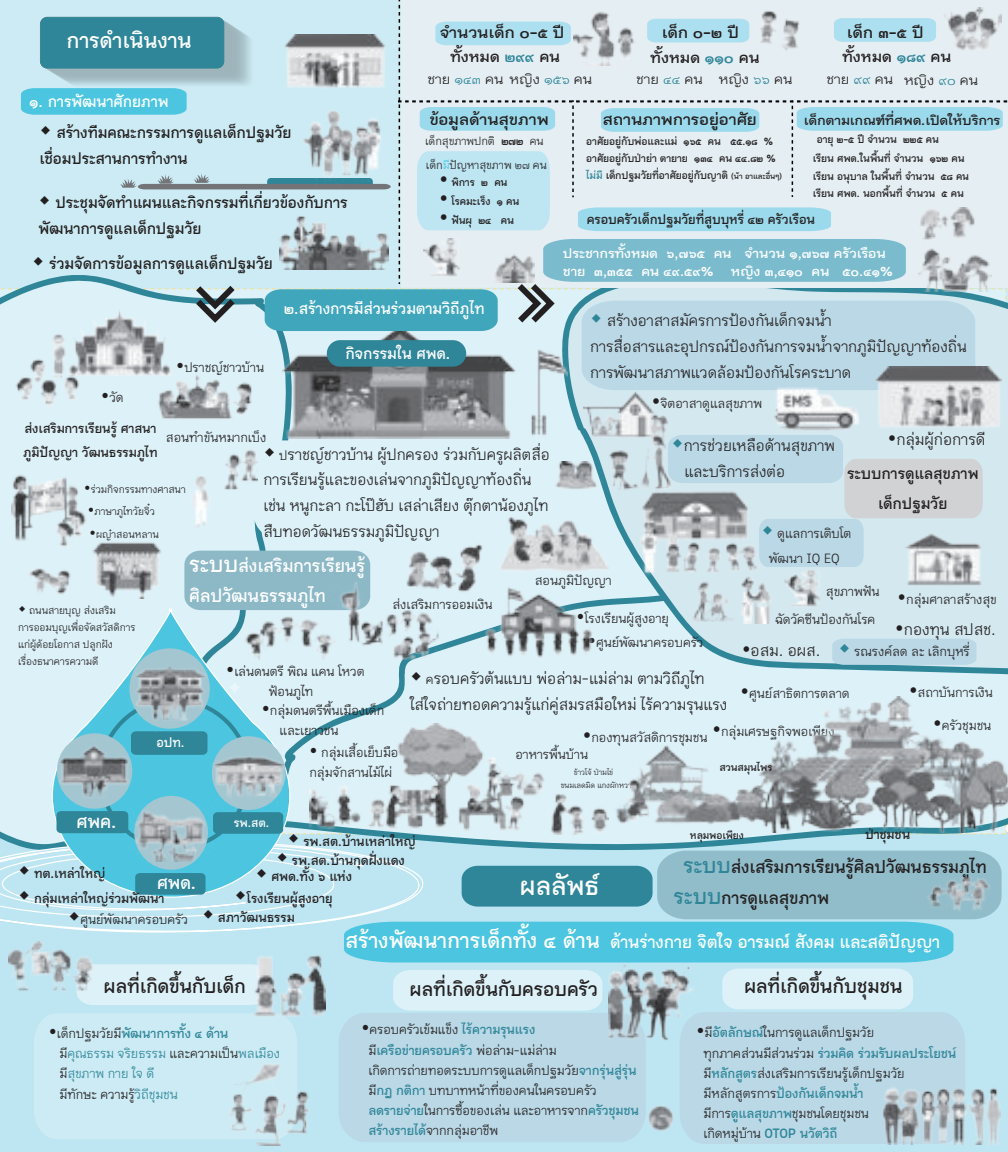
ภาพที่ ๑.๒๔ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพที่ ๑.๒๕ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอภูจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

นายพงศ์ศักดิ์ แสงบาล
นายกเทศมนตรีตำบลเหล่าใหญ่
เบอร์โทร ๐๔๓-๑๓๓๑๓๐

เทศบาลตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอภูจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีภูเขาสลับบ้างประมาณร้อยละ ๑๐ ของพื้นที่ ทิศเหนือติดกับตำบลภูแล่นช้าง อำเภอกวางวิจิตร ทิศใต้ติดกับตำบลแจนแลน อำเภอภูจินารายณ์ ทิศตะวันออกติดกับตำบลนาโก อำเภอภูจินารายณ์ ทิศใต้ติดกับตำบลไค้่น อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีหมู่บ้านในพื้นที่ ๑๒ หมู่บ้าน คือ หมู่ ๑ บ้านเหล่าใหญ่ หมู่ ๒ บ้านดงเหนือ หมู่ ๓ บ้านมะนาว หมู่ ๔ บ้านคำกั้ง หมู่ ๕ บ้านจอมทอง หมู่ ๖ บ้านกุดฝั่งแดง หมู่ ๗ บ้านศรีประทุม หมู่ ๘ บ้านเหล่าใหญ่ หมู่ ๙ บ้านโนนบุปผา หมู่ ๑๐ บ้านคำกั้ง หมู่ ๑๑ บ้านเลิศสวรรค์ และหมู่ ๑๒ บ้านมะนาว จำนวนครัวเรือน ๑,๗๖๗ ครัวเรือน ประชากร ๖,๗๖๕ คน ชาย ๓,๓๕๕ คน ร้อยละ ๔๙.๕๙ หญิง ๓,๔๑๐ คน ร้อยละ ๕๐.๔๑ อาชีพหลักของประชากรคือทำนา ทำไร่ไถและยางพารา นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มทำผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่คือการทอผ้าพื้นเมือง ผ้าสไบลายขิดเก็บจก และเสื่อเย็บมือ เป็นต้น

เด็กปฐมวัยที่อยู่ในการดูแลของเทศบาลตำบลเหล่าใหญ่ มีจำนวนเด็ก ๐-๕ ปี ๒๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๑ ของประชากรทั้งหมด จำแนกเป็นเด็กเพศชาย ๑๔๓ คน ร้อยละ ๕๕.๒๒ เพศหญิง ๑๑๖ คน ร้อยละ ๔๔.๗๘ เข้าเรียน ศพด.ในพื้นที่ ๑๖๒ คน เข้าเรียนอนุบาลในพื้นที่ ๕๘ คน เรียนนอกพื้นที่ ๕ คน เด็กร้อยละ ๕๕.๑๘ อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ร้อยละ ๔๔.๘๒ อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย จำนวนเด็กที่ฟังฟัง ๑๗ คนต่อวัยทำงาน ๑๐๐ คน ข้อมูลด้านสุขภาพ พบเด็กมีปัญหสุขภาพ ๒๗ คน พิการ ๒ คน เจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็ง ๑ คน และมีปัญหาฟันผุ ๒๔ คน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยของเทศบาลตำบลเหล่าใหญ่ ขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยพื้นที่เป็นฐานการพัฒนา และสร้างการเรียนรู้ ถ่ายทอด และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย โดยอาศัยทุนทางสังคมหลักในพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลตำบล รพ.สต. ศพด. และ ศพด.

ส่วนที่

รวมทั้งทุนทางสังคมอื่นๆ ได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน กลุ่มดนตรีพื้นเมืองเด็กและเยาวชน ครอบครัวต้นแบบพ่อล่าม-แม่ล่าม สภาวัฒนธรรม โรงเรียนผู้สูงอายุ วัด กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มเสื้อเย็บมือ กลุ่มจักสานไม้ไผ่ กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มอาสาสมัคร เช่น กลุ่มศาลาสร้างสุข กลุ่มผู้อาวุโส กลุ่มเหล่าใหญ่ร่วมพัฒนา อสม. อพส. กองทุนสวัสดิการ เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน สถาบันการเงิน รวมทั้งทุนสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งประโยชน์ในชุมชน เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด สวนสมุนไพร ป่าชุมชน เป็นต้น โดยมีกระบวนการขับเคลื่อนงานโดยสร้างทีมและแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การจัดทำข้อมูลและการนำใช้ร่วมกันของทุกภาคส่วน ประชุมจัดทำแผนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและดูแลเด็กปฐมวัย และการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยการดึงศักยภาพของทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้อง การให้คุณค่าและยอมรับถึงพลังและความสามารถของทุกฝ่าย เพื่อสร้างการขับเคลื่อนงานและกิจกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมภูไทย

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยของเทศบาลตำบลเหล่าใหญ่มีจุดเด่น ได้แก่ ๑) การส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมภูไทย ส่งเสริมการเรียนรู้ศาสนา ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมภูไทย โดยการร่วมกิจกรรมทางศาสนา การสอนภาษาภูไทยให้กับเด็กปฐมวัย ปลูกาสอนหลานของผู้สูงอายุ ผลิตสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพ่อแม่ผู้ปกครองผลิตของเล่นพื้นบ้านให้กับเด็กปฐมวัย ทั้งในบ้านและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น หนูกะลา ปันปันหรรษา เสล่าเสียง กะเป๊ะฮับ ตุ๊กตาน้องภูไทย เป็นต้น มีครอบครัวต้นแบบพ่อล่าม-แม่ล่าม ตามวิถีภูไทยใส่ใจถ่ายทอดความรู้แก่คู่สมรสมือใหม่ในการใช้ชีวิตคู่ การครองเรือน โดยไร้ความรุนแรง ส่งเสริมการเรียนรู้อาหารพื้นเมือง จัดให้มีเมนูอาหารพื้นบ้านในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และอาหารเสริมจากกลุ่ม อสม. โดยใช้วัตถุดิบจากกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ครัวชุมชนแหล่งผลิตอาหารในบ้าน และตลาดอาหารปลอดภัยในชุมชน มีการสร้างวัฒนธรรมการช่วยเหลือเกื้อกูล มีการระดมทุนเพื่อพัฒนาสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน จัดทำผ้าป่าเพื่อปรับสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ถนนสายบุญช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส จัดอาสาดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย กองทุนศูนย์พัฒนาครอบครัว เป็นต้น มีการนำวัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าทอมือเย็บมือ วัฒนธรรมด้านดนตรี พิณ แคน โหวด ประกอบการฟ้อนภูไทยที่เป็นเอกลักษณ์ จัดกิจกรรมลงช่วงเช่นฝ่ายบอกเล่าถึงการทอผ้าเมือง มีการส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยแสดงกิจกรรมเคลื่อนไหวเข้าจังหวะบนเวทีงานบุญประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งมีการพัฒนาความเชี่ยวชาญของพื้นที่ในการดูแลทั้งด้านร่างกาย

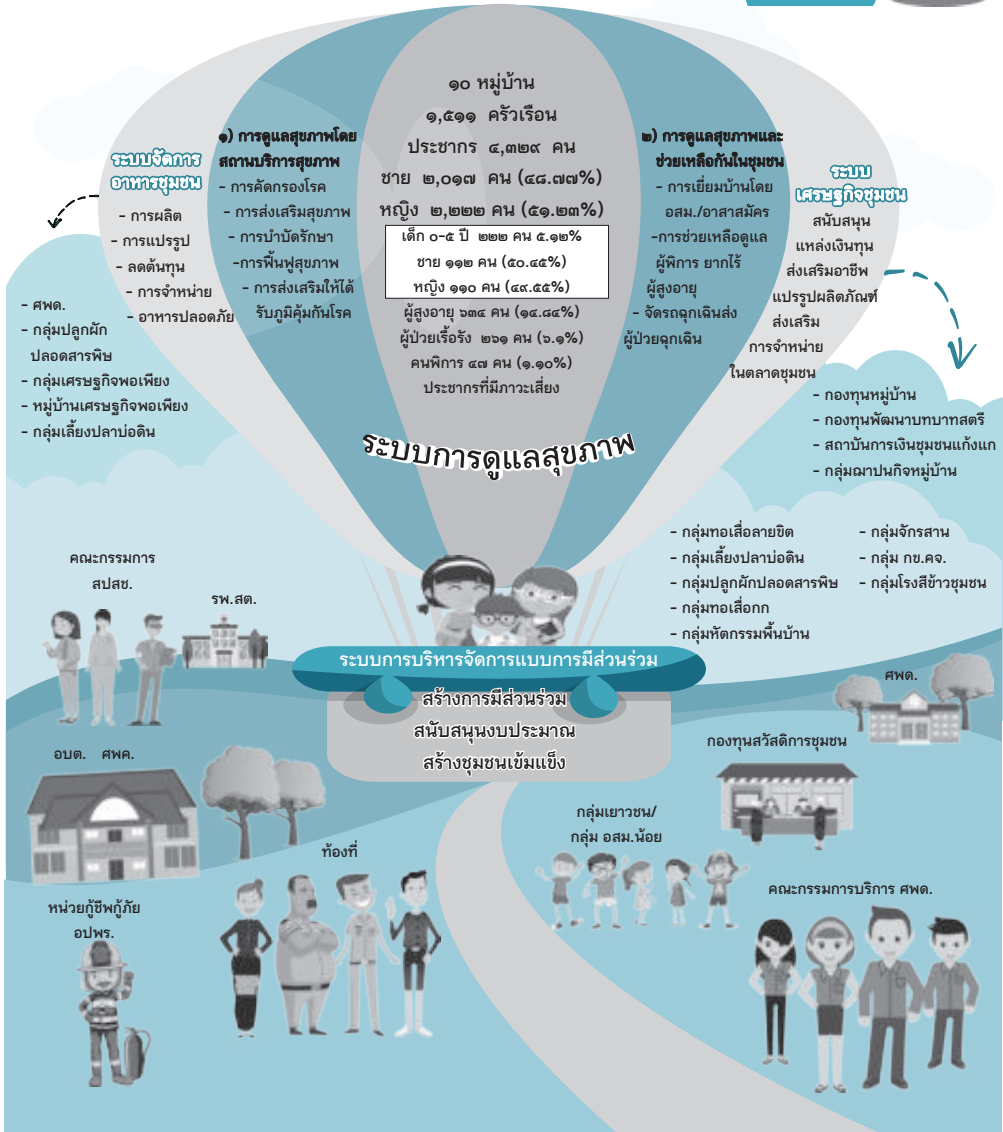
อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนา EQ และ IQ จัดสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย และมีการจัดสภาพแวดล้อมในบ้านและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ๒) การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยโดยชุมชน ทั้งกรณีเจ็บป่วยปกติ ฉุกเฉิน การส่งต่อ การให้วัคซีนป้องกันโรค การดูแลสุขภาพฟัน การป้องกันเด็กจมน้ำตาย โดยพัฒนาอุปกรณ์ป้องกันจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดสิ่งแวดล้อมปลอดภัย ป้องกันโรคระบาด จึงเกิดนวัตกรรมการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยที่บูรณาการความร่วมมือของทุนทางสังคมที่มีศักยภาพและขับเคลื่อนงานและกิจกรรมการดูแลเด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกับบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัย ก่อให้เกิดผลต่อเด็ก คือ เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา การร่วมกิจกรรมทางศาสนา การมีพ่อล่าม-แม่ล่าม ผู้สูงอายุสอนหลาน ช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองที่ดีแก่เด็ก เกิดความรัก ภาควุมใจ และห่วงใยในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ดงาม พร้อมทั้งจะสืบทอดและรักชาววัฒนธรรมต่อไป เด็กได้รับการดูแลสุขภาพ ได้รับประทานอาหารที่ปลอดภัย ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยร้อยละ ๑๐๐ การเจริญเติบโตอยู่ในเกณฑ์ปกติ น้ำหนัก ส่วนสูงอยู่ในเกณฑ์ปกติร้อยละ ๑๐๐ และเด็ก ๒-๕ ปี มากกว่าร้อยละ ๙๕ เข้าเรียนใน ศพด. หรือโรงเรียนอนุบาลในพื้นที่ ผลต่อครอบครัว มีเครือข่ายครอบครัวพ่อล่าม แม่ล่าม เกิดการถ่ายทอดการดูแลเด็กปฐมวัยจากรุ่นสู่รุ่น มีกฎ กติกา บทบาทหน้าที่ของคนในครอบครัว ครอบครัวเข้มแข็ง ไร้ความรุนแรง การสร้างของเล่นจากภูมิปัญญาทำให้ครอบครัวลดรายจ่ายในการซื้อของเล่นเด็กที่มีราคาแพง ผลต่อชุมชน เกิดอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนในการดูแลเด็กปฐมวัย ที่สอดคล้องกับบริบทสังคม วัฒนธรรม โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดูแล ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ เกิดหลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่ผสมผสานการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และมีหลักสูตรการป้องกันเด็กจมน้ำสำหรับชุมชนเพื่อเฝ้าระวังและให้การช่วยเหลือเด็กในพื้นที่ให้ปลอดภัย

ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชน

อบต.แก้งแก อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม

ภาพที่ ๑.๒๖ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแก้งแก อำเภอกอสมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัย

อบต.แก้งแก อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม

สถานภาพการอยู่อาศัย

เด็กปฐมวัยที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ๑๔๘ คน (๕๐%)
เด็กปฐมวัยที่อาศัยอยู่กับปู่ย่าหรือตายาย ๓๖ คน (๑๒.๒๒%)

ข้อมูลด้านสุขภาพ

ได้รับวัคซีนไม่ครบ ๑๑ คน ฟื้นฟู ๑๘ คน
น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ๑๖ คน ป่วยโรคมือ เท้า ปาก ๗ คน
น้ำหนักเกินเกณฑ์ ๘ คน

จำนวนเด็ก ๐-๕ ปี ๒๒๒ คน (๕.๑๒%)

ชาย ๑๑๒ คน (๕๐.๔๕%)
หญิง ๑๑๐ คน (๔๙.๕๕%)

การส่งเสริมการเรียนรู้

- พัฒนาสื่อการสอนและการเล่นที่บ้าน โดยมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและประชาชนบ้าน
- เรียนรู้นอกห้องเรียน (ปราชญ์ชุมชน)
- ส่งเสริมการสร้างวินัย จิตอาสา ภูมิศึกษาผ่านการเล่นและการจัดกิจกรรมเรียนรู้ของครู
- ให้ความรู้ผู้ปกครองในการดูแลเด็กที่บ้าน
- จัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่น ปรับสภาพแวดล้อมให้ไม่มีเรียนรู้วิทยาศาสตร์
- การเกษตรภูมิปัญญา
- ส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ IQ, EQ ศพค. รพ.สต.

กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ

กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน

การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย

- ประเมินสุขภาพเด็ก ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค โดยให้วัคซีนครบคลุม
- ดูแลเด็กเจ็บป่วยทั้งที่ ศพค./ที่บ้าน/รพ.สต. โดยจัดบริการ EMS ส่งต่อรักษาที่เหมาะสม
- ส่งเสริมการดูแลสุขภาพฟัน
- ติดตามเยี่ยมบ้านเด็กเจ็บป่วย
- ผนวกรวมที่เลี้ยงต่อการทำรณรงค์
- การสร้างจิตอาสาดูแลสุขภาพ

รพ.สต.

กู้ชีพ กู้ภัย

กลุ่ม อสม.

กลุ่ม อสม.น้อย

กลุ่มผู้ก่อการดี

กลุ่มเยาวชนลด ละ เลิกยาสูบ

สนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ประชาสัมพันธ์สื่อสารในชุมชน

ประชุม/ประชุมวางแผนดำเนินงาน

ติดตามประเมินผล

แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน

ต่อยอดการพัฒนางาน

การจัดการอาหารปลอดภัย

- ผลิตอาหารปลอดภัย
- มีกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษในชุมชน การใช้ชีวภาพ
- มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อบริโภคและจำหน่าย
- มีอาหารครบ ๕ หมู่ที่ผลิตในชุมชน
- สร้างการเรียนรู้เรื่องอาหารปลอดภัยแก่เด็ก

กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง

ศพค.

กลุ่มเลี้ยงปลาพอดิน

กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ

ต่อเด็ก

เด็กมีสุขภาพแข็งแรง ได้รับประทานอาหารครบ ๕ หมู่ อาหารปลอดภัย เกิดการเรียนรู้การผลิตอาหาร ทำให้เห็นคุณค่าของท้องถิ่นและอาชีพของคนในท้องถิ่น

ผลลัพธ์

ต่อครอบครัว

- ครอบครัวมีความปลอดภัย
- สำหรับเด็กและสมาชิกในครอบครัว
- ครอบครัวมีความรู้และศักยภาพในการดูแลเด็ก

ต่อชุมชน

- ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กเรื่องอาหารปลอดภัย
- เกิดความร่วมมือในการดูแลเด็ก

ภาพที่ ๑.๒๗ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแก้งแก อําเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแก้งแก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

นายชัยเดช ลาโยธี

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแก้งแก

เบอร์โทร ๐๔๓-๕๘๑๔๘๖

ตำบลแก้งแก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ ๓๘.๕๖ ตารางกิโลเมตร หรือ ๒๔,๓๕๐ ไร่ เป็นพื้นที่ราบสูงทางด้านทิศใต้ ลาดต่ำลงสู่ทางด้านทิศเหนือของตำบล ซึ่งติดกับแม่น้ำชี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบโล่ง ใช้เป็นที่ตั้งชุมชนและพื้นที่ในการประกอบ เกษตรกรรม ทิศเหนือติดกับตำบลเลิงใต้ ทิศใต้ติดกับอำเภอบรบือ ทิศตะวันออกติดกับ ตำบลท่าขอนยาง อำเภอเมืองมหาสารคาม และทิศตะวันตกติดกับเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย มีจำนวนหมู่บ้านในเขตบริการ ๑๐ หมู่บ้านได้แก่ หมู่ ๑ บ้านแก้งแก หมู่ ๒ บ้านโนนใหญ่ หมู่ ๓ บ้านแก้งใหญ่ หมู่ ๔ บ้านหนองงูน้อย หมู่ ๕ บ้านชิงแดง หมู่ ๖ บ้านแก้งน้อย หมู่ ๗ บ้านหนองงูน้อย หมู่ ๘ บ้านหัวขัว หมู่ ๙ บ้านหนองงูนวันดี และหมู่ที่ ๑๐ บ้านสุขสวัสดิ์ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๑,๕๑๑ ครัวเรือน ประชากร ๔,๓๒๙ คน มีเด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี มีจำนวน ๒๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๑๒ ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็นเพศชาย ๑๑๒ คน ร้อยละ ๕๐.๔๕ เพศหญิง ๑๑๐ คน ร้อยละ ๔๙.๕๕ เป็น เด็ก ๐-๒ ปี ๑๐๔ คน เด็ก ๓-๕ ปี ๑๑๘ คน เข้าเรียน ศพด.ในพื้นที่ ๙๙ คน ร้อยละ ๘๔.๖๑ เข้าเรียน ศพด.นอกพื้นที่ ๑๘ คน ร้อยละ ๑๕.๓๙ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ร้อยละ ๘๒.๘๘ รองลงมาคืออาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ๓๖ คน ร้อยละ ๑๖.๒๒ ด้านสุขภาพ พบเด็กน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ๔ คน ปัญหาสุขภาพช่องปาก ๑๙ คน เจ็บป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ ๗ คน เด็กพิการ ๒ คน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของ อบต.แก้งแก ขับเคลื่อนงานและ กิจกรรมโดยใช้หลักการของการใช้พื้นที่เป็นฐานการพัฒนา โดยผสมผสานความร่วมมือกับทุน ทางสังคมทุกระดับ ได้แก่ ทุนทางสังคมระดับบุคคลจำนวน ๑๑๓ ทุนที่มีความเชี่ยวชาญ ด้านการดูแลสุขภาพ เช่น กลุ่ม อสม. กลุ่ม อสม.น้อย กลุ่มอาสาสมัครผู้สูงอายุ กลุ่ม อาสาสมัครดูแลคนพิการ กลุ่มอาสาสมัครแม่ ระดับหน่วยงานคือ รพ.สต.บ้านชิงแดง อบต.

โรงเรียน ศพด. ศพค. กู้ชีพกู้ภัย กองทุนสวัสดิการในชุมชน กลุ่มอาชีพในชุมชน เช่น กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มจักสาน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น แหล่งเรียนรู้อาชีพ แหล่งเรียนรู้เกษตรพอเพียง เกษตรอินทรีย์ เป็นต้น โดยมีกลไกการดำเนินงานที่สำคัญคือมีคณะกรรมการดำเนินงานพัฒนาการดูแลเด็กปฐมวัย การประชุม ทำประชาคม เพื่อวางแผนดำเนินงาน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การสร้างความเข้าใจเพื่อให้คนในชุมชนเกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญ และร่วมมือกันดำเนินงาน การติดตามประเมินผล การพัฒนาปรับปรุงและต่อยอดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ การดำเนินงานเด่น ได้แก่ การดูแลสุขภาพ ประกอบด้วย จัดบริการสุขภาพที่ รพ.สต. การให้คำปรึกษาผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก ให้การช่วยเหลือเมื่อเกิดอุบัติเหตุ จัดรถฉุกเฉินรับ-ส่ง กรณีเจ็บป่วยฉุกเฉิน จัดกิจกรรมปรับพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ เช่น ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร นั่งสมาธิตอนเช้าใน ศพด. เพื่อฝึกจิตใจให้สงบ การตรวจประเมินสุขภาพ ประเมินพัฒนาการและการเจริญเติบโต แจ้งผลให้ผู้ปกครองทราบ และร่วมกันดูแลเด็ก การส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ส่งเสริมให้ได้รับวัคซีน การควบคุมและป้องกันโรค การดูแลช่วยเหลือในชุมชน เยี่ยมหญิงหลังคลอด และการเยี่ยมบ้านเด็กพิการ นอกจากนี้ชุมชนยังมีจุดเด่นที่สำคัญคือ การมีอาหารปลอดภัยในพื้นที่ มีกลุ่มผลิตผักปลอดสาร ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มปลูกผักปลอดสาร ซึ่งมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ มีการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม ขยายผลไปสู่ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยทุกชุมชน ฝึกอบรมอาชีพ ให้กับผู้ปกครอง การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยพัฒนาสื่อการสอนและของเล่นพื้นบ้าน โดยการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและปราชญ์ชาวบ้าน สร้างวินัยและจิตอาสา ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูใน ศพด. การสร้างวินัยในเด็กปฐมวัยที่เข้าเรียนใน ศพด. มีการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การฝึกอบรมกรณีฉุกเฉิน และหลักสูตรการเรียนรู้นอกห้องเรียน (เรียนรู้ป่าชุมชน) เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยใน ศพด. รวมทั้งมีการจัดสวัสดิการให้กับเด็กปฐมวัย

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ พบว่าก่อให้เกิดผลต่อเด็ก ครอบครัว และต่อชุมชน ดังนี้ **ผลต่อเด็กปฐมวัย** การส่งเสริมด้านสุขภาพและการจัดอาหารที่ปลอดภัยทั้งที่ ศพด. ที่บ้าน และในชุมชนช่วยให้เด็กมีการเจริญเติบโตตามเกณฑ์ พัฒนาการสมวัย ครูผู้ปกครอง และเด็กเรียนรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการ

ผลิตอาหารที่บ้านและในชุมชน การผลิตอาหารปลอดภัย และการรับประทานอาหารปลอดภัย ที่ครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการบริโภค **ผลต่อครอบครัว** การขยายความรู้เรื่องการปลูกผักปลอดสารพิษทำให้ครอบครัวปลูกผักสวนครัวที่บ้านทำให้เกิดแหล่งอาหาร ลดรายจ่าย และแบ่งปันกันในชุมชน ครอบครัวมีความรู้และศักยภาพในการดูแลเด็ก **ผลต่อชุมชน** พบว่า เกิดความร่วมมือของทุนทางสังคมทุกภาคส่วนในการดูแลเด็ก ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้เรื่องอาหารปลอดภัยสำหรับเด็ก ครอบครัว และคนในชุมชน

ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชน เทศบาลตำบลท่าม่วง อ. เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด

๑๑ หมู่บ้าน ๑,๓๙๖ครัวเรือน

ประชากร ๕,๐๑๗ คน

ชาย ๒,๔๒๐ คน (๔๘.๒๕%) หญิง ๒,๕๙๗ คน (๕๑.๗๖%)

เด็ก ๐-๕ ปี ๑๙๙ คน (๓.๙๖%)

ผู้สูงอายุ (๖๐ปีขึ้นไป) ๘๒๕ คน (๑๖.๔๔%)

ผู้ป่วยจิตเวช ๒๖ คน (๐.๕๑%)

ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ๕๙๓ คน (๑๑.๘๑%)

คนพิการ ๑๗๒ คน (๓.๔๒%)

ครัวเรือนมีหนี้สิน ๖๘๖ ครัวเรือน (๑๓.๖๗%)

ครัวเรือนที่เจ็บป่วย ๒๑๖ ครัวเรือน (๕.๓๐%)

ครัวเรือนที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม ๒๗๔ ครัวเรือน (๕.๑๐%)

ประชาชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ๓๘๗ คน (๕.๕๖%)

ระบบส่งเสริมการเรียนรู้

ส่งเสริมการเรียนรู้อาชีพ เช่น ทอผ้าไหม ทอเสื่อ

การเรียนรู้ด้านการเกษตรวิถีพอเพียง

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน

จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน เช่น เกษตรผสมผสาน

การเรียนรู้ด้านดนตรีพื้นบ้าน

สนับสนุนการเรียนรู้ธรรมชาติและป่าชุมชน

รร.ผู้สูงอายุ
ทต.ท่าม่วง
ศพด.

ปราชญ์ชาวบ้าน   โรงเรียน   สภาวัฒนธรรม   ศูนย์เรียนรู้ในชุมชน

ระบบการดูแลสุขภาพชุมชน

ประเมินสุขภาพ รักษาโรคเบื้องต้น

เยี่ยมบ้านดูแลสุขภาพในชุมชน

ส่งเสริมสุขภาพ ประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

อบรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเด็กในชุมชน

รพ.สต.
อสม.
ศพด.
อปพร.
ชมรมผู้สูงอายุ

การจัดการอาหารและโภชนาการ

ส่งเสริมและสร้างเครือข่ายอาหารปลอดภัย

ส่งเสริมการบริโภคผักปลอดภัย

ศูนย์ศาสตร์พระราชา กลุ่มแปรรูปอาหาร (ปลาสาม)

ร.ผู้สูงอายุ ศูนย์สมุนไพร กลุ่มเกษตรอินทรีย์

ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม

สร้างเยาวชนจิตอาสา/อาสาทำดี

สร้างธนาคารน้ำใต้ดิน

อนุรักษ์น้ำ สัตว์ป่า ร่วมปลูกป่า

การคัดแยกขยะต้นทาง

กลุ่มอนุรักษ์ป่าดงหั้น

กลุ่มเยาวชนจิตอาสา

กลุ่มธนาคารน้ำใต้ดิน

ผู้นำชุมชน

ระบบเศรษฐกิจชุมชน

ส่งเสริมการทำเกษตร เศรษฐกิจพอเพียง

ส่งเสริมการออมในกองทุนหมู่บ้าน

การจัดตั้งกองทุนออม

จัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ในชุมชน

จัดตั้งตลาดประชารัฐ ส่งเสริมการขายสินค้ากลุ่มอาชีพ

กลุ่มเกษตรอินทรีย์

กองทุนสวัสดิการชุมชน

กลุ่มเลี้ยงปลา

กองทุนขยะ

ภาพที่ ๑.๒๘ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ส่วนที่ ๑

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อมูลเด็กปฐมวัย 0-5 ปี จำนวน ๑๔๔ คน (๕.๘๖%)
ชาย ๘๗ คน (๕๓.๗๑%) หญิง ๑๑๒ คน (๕๖.๒๙%)
อายุ 0-๒ ปี ๔๘ คน (๕๙.๒๕%)
อายุ ๓-๕ ปี ๑๐๑ คน (๕๐.๗๕%)
อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ๕๗ คน (๒๘.๖๕%)
อยู่กับปู่ย่าตายายเพียงลำพัง ๑๒๐ คน (๖๐.๓๐%)
เข้าเรียน ศพด.ในพื้นที่ ๘๕ คน (๘๕.๑๕%)
น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ๓ คน
น้ำหนักมากเกินเกณฑ์ ๖ คน
ได้รับวัคซีนครบ ๑๐๐% พัฒนาการสมวัย ๑๐๐%

กระบวนการดำเนินงาน

- ทำความเข้าใจสถานการณ์โดยมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
- สร้างเครือข่ายการดูแล และแนวทางการดำเนินงาน
- รณรงค์/สื่อสารข้อมูลสู่ชุมชน
- กำกับติดตามการดำเนินงาน การพัฒนางานต่อเนื่อง
- ขยายขอบเขตงานและเครือข่ายการดูแล

การส่งเสริมการเรียนรู้วิถีภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ▶ มีการถ่ายทอดความรู้ ประวัติความเป็นมาของชุมชนแก่เด็ก โดยผู้สูงอายุ ประชาชนบ้าน
- ▶ ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา
- ▶ เรียนรู้อาชีพและวิถีชุมชนจากกลุ่มอาชีพทอเสื่อ เพาะเห็ด ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้าน ศูนย์การเรียนรู้เกษตรพอเพียง
- ▶ จัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ลงมือทำ ฝึกปฏิบัติการปลูกผักปลอดสารพิษ ฝึกทักษะชีวิต กรณีไฟไหม้ ฉุกเฉิน ดัดรถยนต์
- ▶ พัฒนารองเล่นจากภูมิปัญญา ของเล่นไม้ ของเล่นไม่พลาสติก
- ▶ จัดการเรียนรู้ดนตรีที่บ้านจากประชาชนบ้าน

การดูแลสุขภาพเด็กโดยชุมชน

- ๑ ประเมินคัดกรองพัฒนาการ การเจริญเติบโต วางแผนดูแล ส่งเสริมสุขภาพ การออกกำลังกาย กีฬา
- ๒ ดูแลเมื่อเจ็บป่วยฉุกเฉิน ทั้งใน รพ.สต. ศพด. จัดรถ EMS รับ-ส่ง เมื่อเจ็บป่วยฉุกเฉิน
- ๓ จัดบริการดูแลสุขภาพช่องปาก ส่งเสริมให้ได้วัคซีน
- ๔ การเฝ้าระวังโรคติดต่อ โรคระบาด
- ๕ อบรมพัฒนาศักยภาพ อสม. อาสาสมัครเยาวชน อาสาสมัครผู้สูงอายุ
- ๖ จัดสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัย จัดขยะ ส่งเสริมการผลิต อาหารปลอดภัย น้ำสะอาด และอากาศบริสุทธิ์ด้วยป่าชุมชน

ระบบสวัสดิการชุมชน

- มอบทุนอาหารกลางวัน
- มอบทุนการศึกษา
- สนับสนุนงบประมาณจัดกิจกรรมใน ศพด. ในชุมชน วันเด็ก
- สนับสนุนงบประมาณสำหรับการดำเนินงาน ศพด. เช่น การหาเด็กศึกษาดูงานนอกพื้นที่ การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ประกอบการเรียนรู้อยู่ เช่น การทำขนม ของเล่นประดิษฐ์

ภาพที่ ๑.๒๕ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลท่าม่วง

อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

นายเจริญ สุทธิประภา
นายกเทศมนตรีตำบลท่าม่วง
เบอร์โทร ๐๔๓-๖๖๕๐๐๐

เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบลตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยมีวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนการพัฒนางานคือ “น้ำ ไฟ ถึงไร่นา ปู ปลา อุดมสมบูรณ์ เพิ่มพูนข้าวหอมมะลิอินทรีย์ มากมีวัฒนธรรม ประเพณี มุ่งวิถีพอเพียง ปราดเปรื่องการศึกษา-การกีฬา นำพาชุมชนเข้มแข็ง” สภาพทางภูมิศาสตร์ ทิศเหนือติดกับตำบลโคกสูง ทิศใต้ติดตำบลนาเมืองและอำเภอธวัชบุรี ทิศตะวันออกติดกับตำบลหนองหลวง ทิศตะวันตกติดกับตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ มีหมู่บ้านในเขตบริการจำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ ๑ บ้านหนองสิม หมู่ ๒ บ้านท่าม่วง หมู่ ๓ บ้านท่าม่วง หมู่ ๔ บ้านท่าม่วง หมู่ ๕ บ้านหนองแดง หมู่ ๖ บ้านดอนหาด หมู่ ๗ บ้านนากระต๊อบ หมู่ ๘ บ้านนาเจริญ หมู่ ๙ บ้านท่าใหม่ หมู่ ๑๐ บ้านหนองสิม และหมู่ ๑๑ บ้านกระต๊อบ จำนวนครัวเรือน ๑,๓๙๖ ครัวเรือน ประชากร ๕,๐๑๗ คน เพศชาย ๒,๔๒๐ คน ร้อยละ ๔๘.๒๔ เพศหญิง ๒,๕๙๗ คน ร้อยละ ๕๑.๗๖ อาชีพหลักของประชากรในพื้นที่คือเกษตรกร (ทำนา) ร้อยละ ๕๙.๑๑ รองลงมาคือรับจ้างทั่วไปและค้าขาย

เทศบาลตำบลท่าม่วงมีประชากรเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๑๙๙ คน ชาย ๘๗ คน ร้อยละ ๔๓.๗๑ หญิง ๑๒๒ คน ร้อยละ ๕๖.๒๙ อายุระหว่าง ๐-๒ ปี ๙๘ คน ร้อยละ ๔๙.๒๕ อายุ ๓-๕ ปี ๑๐๑ คน ร้อยละ ๕๐.๗๕ อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ๕๗ คน ร้อยละ ๒๘.๖๔ อาศัยอยู่กับปู่ ย่า หรือ ตา ยาย เพียงลำพัง ๑๒๐ คน ร้อยละ ๖๐.๓๐ เข้าเรียนศพด.ในพื้นที่ ๘๕ คน ร้อยละ ๔๕.๙๕ เด็กส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๕.๔๘ มีน้ำหนักตามเกณฑ์ มีเด็ก ๓ คน น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ และมีน้ำหนักมากกว่าเกณฑ์จำนวน ๖ คน ร้อยละ ๙๕.๙๘ ไม่มีฟันผุ มีส่วนน้อยร้อยละ ๔.๐๒ ที่มีฟันผุ เด็กทุกคนได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์ และมีพัฒนาการสมวัย

ส่วนที่

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยของเทศบาลตำบลท่าม่วงขับเคลื่อนงานและกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ “ปราดเปรื่องการศึกษา” โดยการมีส่วนร่วมของทุนทางสังคมอย่างน้อย ๔ ส่วนคือ เทศบาลตำบล รพ.สต. ศพด. และทุนทางสังคมอื่นๆ ในชุมชน ได้แก่ กลุ่ม อสม. กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โรงเรียน ผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ วัด ช่างชุมชน อาสาสมัครกู้ชีพ ศูนย์บริการแพทย์ฉุกเฉิน กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มแกะสลักต้นเทียน กลุ่มปลาร้าบอง กลุ่มทอเสื่อ กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มกองทุนและสวัสดิการในชุมชน เช่น กองทุนสวัสดิการเด็กปฐมวัย กองทุนเงินล้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจ กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี รวมทั้งทุน พื้นที่ในชุมชน เช่น หอกระจายข่าว ลานตากข้าวชุมชน ลานกีฬาชุมชน ป่าชุมชน ในการจัดกิจกรรมและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย เป็นต้น โดยมีกระบวนการในการดำเนินงานแบบเครือข่าย จัดทำแผนการดำเนินงาน รณรงค์สื่อสารข้อมูลในชุมชน เพื่อให้เกิดความตระหนักและร่วมมือดำเนินงาน การกำกับติดตามประเมินผล พัฒนาต่อยอดงาน รวมทั้งขยายขอบเขตการดำเนินงานและภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยของเทศบาลตำบลท่าม่วง มีจุดเด่น คือ ๑) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการถ่ายทอดความรู้ ประวัติความเป็นมาของชุมชน แก่เด็ก โดยผู้สูงอายุและปราชญ์ชาวบ้าน การเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และบริบทของพื้นที่ การเรียนรู้จากศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้าน และศูนย์เรียนรู้ในชุมชน เช่น กลุ่มทอเสื่อ ศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสาน มีการประดิษฐ์ของเล่นจากภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น ของเล่นไม้ ของเล่นจักสาน การเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้าน การส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้เกิดความรู้จากประสบการณ์ การลงมือปฏิบัติ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ การปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นต้น รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะชีวิต เช่น การปฏิบัติตนเมื่อเกิดไฟไหม้ จมน้ำ หรือติดในรถยนต์ ๒) การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยโดยชุมชน มีการจัดบริการประเมิน คัดกรองการเจริญเติบโตและพัฒนาการ การส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมการออกกำลังกาย การดูแลกรณีเจ็บป่วยฉุกเฉิน ทั้งใน รพ.สต. ศพด. มีรถ EMS ส่งต่อการดูแลตามสภาพอาการ เยี่ยมบ้านและช่วยเหลือครอบครัวดูแลเด็กที่เจ็บป่วยในชุมชนโดย อสม. และอาสาสมัคร จัดบริการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันในเด็ก ส่งเสริมให้ได้รับวัคซีนและภูมิคุ้มกันโรค การเฝ้าระวังโรคติดต่อ โดยตรวจประเมินเด็กก่อนเข้าห้องเรียน ทำลายลูกน้ำยุงลายป้องกันโรคไข้เลือดออก ทำความสะอาด ศพด. และของเล่นสม่ำเสมอ การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็ก สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยทั้งใน ศพด.

ในชุมชน การคัดแยกขยะ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพครู ผู้ปกครองเด็ก อาสาสมัครเยาวชน หรืออาสาสมัครผู้สูงอายุ ให้มีความรู้ในการดูแลส่งเสริมสุขภาพเด็ก และ ๓) **สวัสดิการชุมชนเพื่อเด็กปฐมวัย** การสนับสนุนงบประมาณจัดอาหารครบ ๕ หมู่ มอบทุนการศึกษาสำหรับเด็ก สนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของเด็กทั้งใน ศพด. และในชุมชน รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการสร้างการเรียนรู้และเปิดโลกทัศน์ การศึกษาดูงานของครูและเด็ก การอบรมพัฒนาศักยภาพครู เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีศักยภาพ สูงสุดในขับเคลื่อนงานการดูแลเด็กปฐมวัย

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัย ก่อให้เกิดผลต่อ **เด็กปฐมวัย** คือ เด็กปฐมวัยจำนวน ๑๕๙ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน เกิด การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมวัฒนธรรม เกิดของเล่นที่ประดิษฐ์ขึ้นจากภูมิปัญญา และวัสดุในท้องถิ่นเพื่อใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เด็กเกิดการเรียนรู้ในสถานการณ์ จริงจากการได้เห็น สัมผัส ลงมือปฏิบัติ จึงเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจจาก ประสบการณ์ มีระบบสวัสดิการสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้ อบรม พัฒนาศักยภาพ และเปิดโลกทัศน์ในการเรียนรู้ อีกทั้งยังได้รับการฝึกทักษะชีวิตให้สามารถเอาตัวรอดได้ใน กรณีฉุกเฉิน รวมทั้งได้รับการดูแลและส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การดูแลเมื่อเจ็บ ป่วยทั้งเจ็บป่วยปกติ ฉุกเฉิน และเจ็บป่วยเรื้อรัง จึงพบว่าเด็กทุกคนมีพัฒนาการสมวัย น้ำหนักตามเกณฑ์ ๑๙๐ คน ร้อยละ ๙๕.๔๘ สุขภาพฟันดี ๑๙๑ คน ร้อยละ ๙๕.๙๘ และทุกคนได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์ **ผลต่อครอบครัว** พบว่า ครอบครัวมีความรู้ความ เข้าใจและมีศักยภาพในการดูแลเด็ก ได้รับการอบรมเรื่องการดูแลสุขภาพและการส่งเสริม การเรียนรู้แก่เด็ก อีกทั้งยังมีระบบสนับสนุนครอบครัวในการดูแลเด็กโดยมี อสม. อาสาสมัคร ให้การช่วยเหลือดูแลทั้งกรณีเด็กเจ็บป่วยฉุกเฉินและเจ็บป่วยเรื้อรัง **ผลต่อชุมชน** เกิดระบบบูรณาการความร่วมมือในการดูแลเด็กปฐมวัยโดยทุนทางสังคมหลัก ได้แก่ เทศบาลตำบล รพ.สต. ศพด. และทุนทางสังคมอื่นๆ เช่น กลุ่มอาชีพ และกลุ่มสวัสดิการ ต่างๆในชุมชน ซึ่งพบว่ามีจุดเด่นคือมีทุนทางสังคมที่หลากหลายในการสนับสนุนและจัด สวัสดิการแก่เด็กปฐมวัย ทำให้ส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ สุขภาพ และ พัฒนาการของเด็กอย่างรอบด้าน อีกทั้งมีการนำทุนทางสังคมที่เป็นแหล่งประโยชน์ เช่น ลานตากข้าวชุมชน ลานกีฬาชุมชน มาใช้ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ทั้งนี้ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า เกิดการรวมกลุ่มกิจกรรมในชุมชนของเด็ก ผู้ปกครองได้มาพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้การดูแลเด็ก มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานของความรักและสามัคคีของคนในชุมชนเพื่อนำพาชุมชนเข้มแข็งต่อไป

ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชน

เทศบาลตำบลหนองนาคำ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

ระบบสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน

- กลุ่มทอผ้าย้อมสี ส่งออกผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสี
- กลุ่มแปรรูปผ้าฝ้าย เพิ่มรายได้จากการแปรรูปผ้า
- กลุ่มออมทรัพย์ ให้สมาชิกยืมดอกเบี้ยต่ำ
- กลุ่มดอกไม้จันทร์ เพิ่มรายได้ในครัวเรือน
- โรงสีชุมชน เพิ่มรายได้ชุมชน
- กลุ่มปลาต้ม เพิ่มรายได้ชุมชน

ระบบอาหารปลอดภัย

- ประมงอำเภอ
- เกษตรอำเภอ ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ โดยเทศบาล และปลูกผักปลอดภัยในชุมชน
- ศูนย์เรียนรู้พืชผักแบบผสมผสาน
- อปท. สพด. จัดอาหารปลอดภัยให้เด็กใน สพด.
- รพ.สต. สาธารณสุขอำเภอ ตรวจสอบตักค้ำในอาหาร
- กลุ่มปลูกผักปลอดภัย แนะนำการปลูกผัก ปลอดภัยพิช

จำนวนครัวเรือน ๑,๐๕๔ ครัวเรือน
ประชากรทั้งหมด ๕,๐๗๐ คน
ชาย ๒,๕๕๒ คน ๕๐.๓๓ %
หญิง ๒,๕๑๘ คน ๔๙.๖๗ %

เด็กอายุ ๐-๕ ปี จำนวน ๒๔๑ คน
ชาย ๑๑๘ คน ๔๙.๓๗ %
เด็กและเยาวชน ๘๕๘ คน ๑๖.๙๒ %

ผู้พิการ ๘๔ คน ๑.๖๕ %
โรคเรื้อรัง ๒๓ คน ๐.๕๓ %
ผู้ป่วยเอดส์ ๑๑ คน ๐.๒๑ %

ระบบสวัสดิการงานอาสา

- กองทุนปฎิบัติจัดสวัสดิการแก่สมาชิก ในการซื้อปุ๋ยราคาถูกลง
- อปท. ดูแลความปลอดภัยในชุมชน
- ธนาคารขยะ เก็บขยะในชุมชนมาขาย การจัดการขยะในหมู่บ้าน
- กลุ่มสตรีแม่บ้าน ช่วยงานสังคมต่างๆ ในชุมชน
- กองทุนฌาปนกิจ มีเงินรายได้ช่วยเหลือสมาชิก เมื่อเสียชีวิต
- อสม. มีกองทุน อสม. ในการดูแลเมื่อเจ็บป่วยและเสียชีวิต
- ชมรมผู้สูงอายุ มีกองทุนช่วยเหลือผู้สูงอายุเมื่อเจ็บป่วยและเสียชีวิต

ระบบการดูแลสุขภาพ

- โรงพยาบาลหนองนาคำ ตรวจรักษาโรคทั่วไป ส่งเสริมพัฒนาการเด็กกลุ่มเสี่ยง และพัฒนาการล่าช้า ส่งเสริมโภชนาการตามวัย
- รพ.สต. ตรวจสอบคัดกรองกลุ่มเสี่ยง ส่งเสริมการป้องกันโรคเบื้องต้น อบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการ โภชนาการเด็ก
- อสม. ประเมินสุขภาพเบื้องต้น คัดกรองกลุ่มเสี่ยง ก่อนส่งต่อไป รพ.สต.
- ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย ส่งเสริมการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ใน สพด. และในชุมชน
- กู้ชีพกู้ภัย ช่วยเหลือเบื้องต้นและ ส่งต่อกรณีฉุกเฉิน
- กลุ่มแอโรบิค ส่งเสริมการออกกำลังกายโดยการเต้นแอโรบิค

ภาพที่ ๑.๓๐ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลหนองนาคำ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลหนองนาคำ อ.หนองนาคำ จ.ขอนแก่น

การขับเคลื่อนงาน

นักเรียน

รพ.สต.

อสม.

ชมรมผู้สูงอายุ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน

- ประชากรทั้งหมด ๕,๐๗๐ คน
- ชาย ๒,๕๕๒ คน (๕๐.๓๔%)
- หญิง ๒,๕๑๘ คน (๔๙.๖๖%)
- ครัวเรือนทั้งหมด ๑,๑๕๔ ครัวเรือน

สถานการณ์เด็ก

- เด็ก ๐-๕ ปี ๒๔๑ คน (๔.๗๕%)
- ชาย ๑๑๘ คน (๔๘.๙๖%) หญิง ๑๒๓ คน (๕๑.๐๔%)
- เด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนใน ศพต.ในพื้นที่ ๒๐๙ คน (๘๖.๗๐%)
- ไม่เข้าเรียนใน ศพต.ในพื้นที่ ๓๒ คน (๑๓.๓๐%)
- อยู่กับพ่อแม่ ๑๓๐ คน (๗๐.๕๐%) อยู่กับญาติ ๑๑ คน (๔.๖๐%)
- อยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ๖๐ คน (๒๔.๙๐%)
- พัฒนาการสมวัย ๒๓๓ คน (๙๗.๕๐%) % พิการ ๖ คน (๒.๕๐%)

ระบบการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย

๑. งานบริการดูแลเด็กปฐมวัย

- บริการฉีดวัคซีน
- ตรวจประเมินพัฒนาการเด็ก
- ตรวจสุขภาพช่องปาก
- บริการตรวจรักษาโรคเบื้องต้น
- ดูแลความสะอาดภายในศูนย์รวมถึงของเล่น

๒. งานพัฒนาศักยภาพ

- อบรมครู ผู้ปกครองโครงการเปิดลอยน้ำ ป้องกันการจมน้ำในเด็กปฐมวัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- อบรมผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลหลังได้รับวัคซีนและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
- อบรม อสม. ส่งเสริมการให้นมบุตรและดูแลหญิงตั้งครรภ์ตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์จนหลังคลอด

ระบบการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

- ✓ จัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้
- ✓ สร้างการเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชมรมพื้นบ้าน การทำปุ๋ย การเรียนรู้หลักธรรมคำสอนที่วัด
- ✓ สร้างแปลงผักสาธิตใน ศพต. ให้เด็กเรียนรู้และนำไปประกอบอาหาร
- ✓ ประชาญ/ชมรมผู้สูงอายุเล่าิทานให้เด็กฟัง
- ✓ ร่วมกับประชาญชุมชนประดิษฐ์ของเล่นเด็ก
- ✓ จัดกิจกรรมสืบทอดประเพณี
- ✓ ส่งเสริมการเรียนรู้ในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

วิธีดำเนินการ

- ศึกษาบริบทในชุมชนเบื้องต้นหาปัญหา
- วิเคราะห์ข้อมูลในชุมชน
- คืนข้อมูลผ่านที่ประชุม และร่วมกันวางแผนดำเนินงาน
- ประสานประชาญและกลุ่มเรียนรู้ในชุมชน
- ดำเนินงานตามแผน และเก็บข้อมูลเด็ก
- ประเมินผลการดำเนินงานและปรับปรุงผลการดำเนินงาน

ภาพที่ ๑.๓๑ การจัดการเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลหนองนาคำ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

การจัดการเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลหนองนาคำ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

นายทวีชัย ศรีจันทร์หล้า
นายกเทศมนตรีตำบลหนองนาคำ
เบอร์โทร ๐๔๓-๒๑๗๑๐๒

เทศบาลตำบลหนองนาคำ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๘ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านหนองนาคำ หมู่ที่ ๒ บ้านหนองนาคำ หมู่ที่ ๓ บ้านนาคุณ หมู่ที่ ๔ บ้านหนองคอง หมู่ที่ ๕ บ้านหนองหว่า หมู่ที่ ๖ บ้านหนองหญ้าปล้อง หมู่ที่ ๗ บ้านหนองหอย หมู่ที่ ๘ บ้านโคกเจริญ อาณาเขตติดต่อด้านทิศเหนือติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลภูดงทาดู ทิศใต้ติดกับเทศบาลตำบลชนวน ทิศตะวันออกติดกับเขื่อนอุบลรัตน์ ทิศตะวันตกติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลภูดงทาดู จำนวนหลังคาเรือน ๑,๑๕๔ คร่าวเรือน ประชากรทั้งหมด ๕,๐๗๐ คน เพศชาย ๒,๕๕๒ คน ร้อยละ ๕๐.๓๔ เพศหญิง ๒,๕๑๘ คน ร้อยละ ๔๙.๖๖ มีประชากรเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๒๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๗๕ ของประชากรทั้งหมด เพศชาย ๑๑๘ คน ร้อยละ ๔๘.๘๖ เพศหญิง ๑๒๓ คน ร้อยละ ๕๑.๑๔ อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ จำนวน ๑๗๐ คน ร้อยละ ๗๐.๕๐ รองลงมาคือ อาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย จำนวน ๖๐ คน ร้อยละ ๒๔.๙๐ และอาศัยอยู่กับญาติ ๑๑ คน เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กในพื้นที่ จำนวน ๒๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๗๐ และไม่ได้เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กในพื้นที่ ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๐ มีพัฒนาการสมวัย จำนวน ๒๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๗.๕๐ พัฒนาการช้ากว่าวัย ๖ คน มีน้ำหนักตามเกณฑ์ ๒๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๔๐ น้ำหนักค่อนข้างน้อย ๕ คน น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ๒ คน น้ำหนักค่อนข้างมาก ๓ คน และน้ำหนักมากเกินไป เกินเกณฑ์ ๑ คน พันธุ์ ๑๔๘ คน ร้อยละ ๖๑.๔๐ และพิการ ๖ คน

การดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองนาคำ ขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยใช้หลักการเรียนรู้และการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน และมีทุนทางสังคมในพื้นที่ ๔ ส่วน ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองนาคำ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโคก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลหนองนาคำ โรงพยาบาลหนองนาคำ และทุน

ทางสังคมในชุมชน เช่น ประชาชนชุมชน ผู้ปกครองเด็ก กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ อปพร. เป็นต้น ร่วมจัดกิจกรรมและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย โดยมีการจัดการระบบเด็กปฐมวัยร่วมกับภาคีเครือข่ายในการวิเคราะห์สถานการณ์ หาแหล่งทุนทางสังคม วางแผน ดำเนินการ และประเมินผลการดำเนินงาน ค้นข้อมูลแก่ชุมชนและนำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การจัดการเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองนาคำ มีจุดเด่น คือ

๑) ระบบการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัยโดยชุมชน มีงานและกิจกรรม ประกอบด้วย (๑) ประดิษฐ์สื่อการเรียนรู้ของเล่นเด็กจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและใช้สื่อในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ (๒) จัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เด็ก โดยปรับโครงสร้างในอาคารให้เหมาะสำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ บันไดมีราว จับเตี้ยเหมาะกับเด็ก ของเล่นเด็กมีมาตรฐาน ปลอดภัย เช่น ของเล่นประเภทพลาสติก ต้องแห้ง ไม่มีรา ของเล่นประเภทกระดาษ ต้องไม่มีฝุ่น ไม่มีคราบสกปรก แห้ง และ ของเล่นประเภทผ้า ตุ๊กตา ต้องสะอาด ไม่มีคราบ ไม่มีกลิ่น แห้ง เป็นต้น การจัดทำ ห้องน้ำ/ห้องส้วมถูกสุขลักษณะ (๓) สร้างการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (๔) กลุ่ม ผู้สูงอายุเล่านิทานให้เด็กฟัง (๕) จัดกิจกรรมผู้ปกครองสอนทำขนม (๖) ครุมนำเด็กนักเรียน เข้าร่วมงานประเพณีในชุมชน เช่น งานแห่เทียนเข้าพรรษา งานลอยกระทง บุญดอกฝ้าย เป็นต้น **๒) ระบบการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย** ประกอบด้วย (๑) งานบริการดูแลเด็กปฐมวัย มีกิจกรรมดังนี้ ฝ้าระวังและป้องกันระงับโรคติดต่อประจำถิ่น บริการฉีดวัคซีน บริการฝากครรภ์ ตรวจประเมินพัฒนาการและภาวะโภชนาการเด็ก ตรวจสุขภาพช่องปาก บริการตรวจรักษาโรคเบื้องต้น (๒) งานดูแลช่วยเหลือกัน ดำเนินการเก็บข้อมูลหญิงตั้งครรภ์และหลังคลอด การเจริญเติบโตของเด็ก ติดตามการฉีดวัคซีนของเด็ก ให้ความรู้ หญิงตั้งครรภ์และหลังคลอดเรื่องการให้นมบุตร (๓) งานพัฒนาศักยภาพผู้เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็ก ดำเนินการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขเรื่องการให้นมบุตร อบรมผู้ปกครองเด็ก เรื่องวัคซีน และอบรมครู ผู้ดูแลเด็ก เรื่อง การป้องกันโรคติดต่อในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสอนให้เด็กเรียนรู้เรื่องการว่ายน้ำและช่วยเหลือตนเองเมื่อจมน้ำ **งานที่หนุนเสริมกัน** คือ **๑) ระบบการสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้และความปลอดภัย** มีกิจกรรม ดังนี้ (๑) จัดกิจกรรมให้เด็กได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ แหล่งเรียนรู้เกษตรแบบพอเพียง กลุ่มปลูกผักปลอดสาร กลุ่มปลาส้ม กลุ่มทอผ้าย้อมสี (๒) ปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ได้แก่ จัดวางเครื่องใช้ไฟฟ้า ปลั๊กไฟ ของมีคมให้พ้นมือเด็ก (๓) ฝ้าระวัง

ส่วนที่

อุบัติเหตุ มีการสำรวจจุดเสี่ยง จัดระบบการช่วยเหลือฉุกเฉิน ๒) ระบบสวัสดิการชุมชน มีการดำเนินการโดย สนับสนุนให้กองทุนธนาคารขยะจัดสวัสดิการเพื่อเด็กยากไร้ ตั้งศูนย์บริการ OSCC ติดตามเยี่ยมบ้านเด็กและครอบครัว และสนับสนุนให้เด็กปฐมวัยมีการออมเงิน และทำความดี

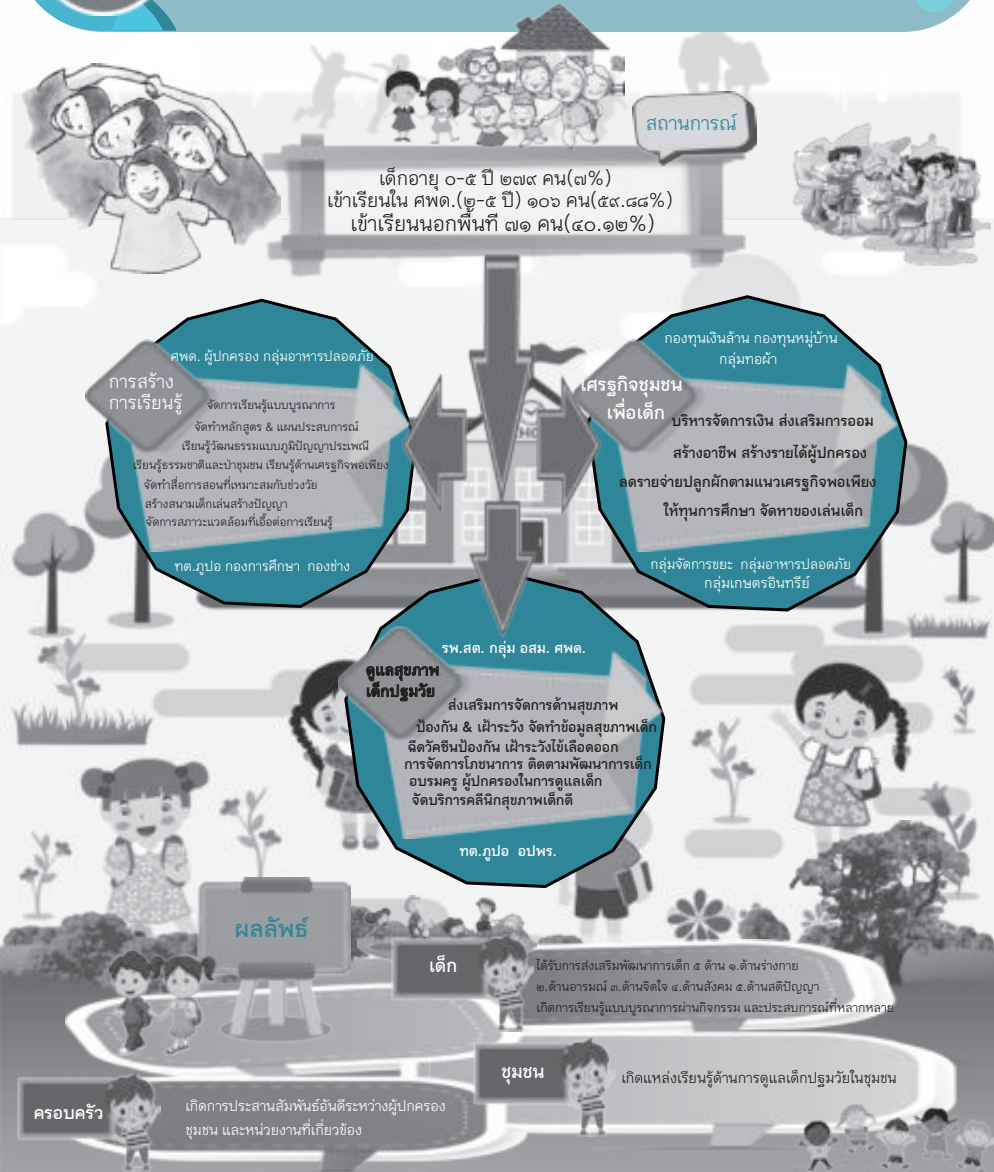
ผลจากการดำเนินงานการจัดการเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองนาคำ ก่อให้เกิดผลลัพธ์ ดังนี้ ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัยได้รับการประเมินพัฒนาการและโภชนาการร้อยละ ๑๐๐ และได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ ๔ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เสริมสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้สื่อการสอนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน นอกจากนี้ เด็กปฐมวัยไม่มีการเสียชีวิตจากการจมน้ำ ๒) ผลต่อครอบครัว ครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและสมาชิกครอบครัว รวมทั้งมีความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ของเล่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ๓) ผลต่อชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการระบบดูแลเด็กปฐมวัย เกิดเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนในการดูแลเด็กปฐมวัย ทำให้เกิดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลภูโป อำเภอมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพที่ ๑.๓๒ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลภูโป อำเภอมืองกาฬสินธุ์

ส่วนที่ ๑

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลภูโป อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

นายสุรียา สำราญรีน
นายกเทศมนตรีตำบลภูโป
เบอร์โทร ๐๔๓-๘๕๕๐๖๘

เทศบาลตำบลภูโป อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งเขตการปกครองเป็น ๙ หมู่บ้าน คือ หมู่ ๑ บ้านห้วยแสง หมู่ ๒ บ้านโนนสวรรค์ หมู่ ๓ บ้านป่านกขาบ หมู่ ๔ บ้านหนองแวงเหนือ หมู่ ๕ บ้านโจัด หมู่ ๖ บ้านโจัด หมู่ ๗ บ้านหนองแวงใหญ่ หมู่ ๘ บ้านห้วยแสงกลาง และหมู่ ๙ บ้านสะอาดสมศรี มีประชากร ๓,๕๘๑ คน เพศชาย ๑,๙๖๘ คน ร้อยละ ๔๙.๔๓ เพศหญิง ๒,๐๑๓ คน ร้อยละ ๕๐.๕๗ อาชีพหลักของประชาชนคือทำการเกษตร ทำไร่ รองลงมาคือรับจ้างทั่วไป มีประชากรเด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี ๒๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๗ ของประชากรทั้งหมด เพศชาย ๑๔๑ คน ร้อยละ ๕๐.๕๓ เพศหญิง ๑๓๘ คน ร้อยละ ๔๙.๔๗ มีเด็กอายุ ๒ - ๕ ปี จำนวน ๑๗๗ คน เข้าเรียน ศพด. ในพื้นที่ ๑๐๖ คน เข้าเรียน ศพด. นอกพื้นที่ จำนวน ๗๑ คน เด็กส่วนใหญ่ร้อยละ ๘๒.๑๗ อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ และร้อยละ ๑๗.๘๓ อาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ ด้านสุขภาพ เด็กร้อยละ ๑๐๐ มีน้ำหนักตามเกณฑ์ ร้อยละ ๖.๔๗ มีส่วนสูงน้อยกว่าเกณฑ์ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูง พบว่า มีเด็กรูปร่างค่อนข้างพอม ๔ คน พอม ๓ คน และเริ่มอ้วน ๒ คน เด็กร้อยละ ๑๐๐ มีพัฒนาการสมวัยและได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลภูโป ขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยใช้หลักการของการใช้พื้นที่เป็นฐานพัฒนา โดยอาศัยทุนทางสังคมที่สำคัญคือ เทศบาล รพ.สต. ศพด. ศพด. และทุนทางสังคมอื่นๆ ได้แก่ อาสาสมัครในชุมชน กลุ่มเยาวชน อปพร. องค์กรในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มทอผ้า กลุ่มมันแปลงใหญ่ กลุ่มข้าวอินทรีย์ และกลุ่มสวัสดิการ กองทุนต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนขยะ เป็นต้น โดยมีกลไกในการดำเนินงานคือจัดตั้งคณะกรรมการดูแลเด็กปฐมวัยระดับตำบล แกนนำ

ระดับหมู่บ้าน และทีมจัดทำระบบข้อมูลเด็กปฐมวัย สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ผ่านการประชุมวางแผนดำเนินงาน จัดทำแผนการดูแลเด็กของท้องถิ่นที่ครอบคลุมงาน บริการ กิจกรรม กองทุนและสวัสดิการที่สนับสนุน ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลการดูแลเด็ก ในชุมชนผ่านการประชาคม การประชุม วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว รวมทั้งการระดมทุน เพื่อสนับสนุนการดูแลเด็กผ่านกิจกรรมตามประเพณี เช่น ทอดผ้าป่า บุญกฐิน เป็นต้น

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นฯ ประกอบด้วยการดำเนินงานและกิจกรรมเด่น คือ ๑) **สร้างการเรียนรู้เสริมสร้างพัฒนาการและสติปัญญา** โดยจัดทำหลักสูตรที่ ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้ง ๔ ด้าน การศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ เช่น กลุ่มเกษตร ปลอดภัย ปราชญ์ชาวบ้าน กองทุนขยะ ส่วนสมุนไพร ป่าชุมชน จัดทำสื่อการเรียนการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ และนำสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เช่น จัดให้มีสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพผ่านการเล่น จัดมุมเรียนรู้หน่วยต่างๆ ใน ศพด. สร้างการเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติ เช่น การเรียนรู้การผลิตอาหารปลอดภัย การออมเงินและการออมความดี โดยการช่วยเหลือตนเองในการทำกิจกรรมประจำวัน การปฏิบัติตามกฎ กติกา เป็นต้น รวมทั้งสนับสนุนให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เช่น งานบุญประเพณี หรือ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ผ่านแบบอย่างที่ดีและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ๒) **การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยโดยชุมชน** ให้บริการสุขภาพที่ รพ.สต. การดูแลรักษาทั้งกรณีเจ็บป่วยปกติ ฉุฉฉฉ ฉฉฉฉ และฟื้นฟูสภาพ การดูแลสุขภาพพัน การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค การประเมินการเจริญเติบโตและพัฒนาการ ภาวะโภชนาการ ให้คำแนะนำผู้ปกครองในการส่งเสริมสุขภาพเด็ก การจัดอาหารครบ ๕ หมู่ มีคู่มือการจัดอาหารสำหรับเด็กปฐมวัยที่เน้นการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นและอาหารพื้นเมือง สนับสนุนนมเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโต การป้องกันโรคโดยการตรวจประเมินเด็กก่อนเข้าห้องเรียน ทุกเช้า การป้องกันโรคติดต่อโดยการทำความสะอาด ศพด. ทำความสะอาดของเล่น กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย การจัดสิ่งแวดลอมในชุมชนให้ปลอดภัย รวมทั้งการอบรมพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครในชุมชน เช่น อสม. อสม.น้อย ในการเยี่ยมบ้านและมีระบบสนับสนุนช่วยเหลือดูแลเด็กที่เจ็บป่วยเรื้อรังหรือพิการ และเด็กกลุ่มเสี่ยงในชุมชน เช่น น้ำหนักน้อย พัฒนาการไม่สมวัย เป็นต้น และ ๓) **เศรษฐกิจชุมชนเพื่อเด็ก** มีการส่งเสริมการออมในเด็ก โดยจัดโครงการเศรษฐกิจน้อยออมเงิน การสนับสนุนให้ผู้ปกครองเด็กออมเงินในกองทุนของชุมชน อบรมอาชีพให้แก่ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก เช่น การทอเสื่อ การทำขนม

การทำเกษตรปลอดภัย ลดรายจ่ายโดยการปลูกผักตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การระดมทุนโดยการทอดผ้าป่า การทำบุญกฐินเพื่อจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก และให้การช่วยเหลือเด็กและครอบครัวที่ยากไร้ พิกการ สนับสนุนทุนการศึกษา และสนับสนุนงบประมาณในการซื้อของเล่นให้เด็ก เป็นต้น

ผลจากการดำเนินงานการพัฒนาาระบบการดูแลเด็กปฐมวัย ก่อให้เกิด**ผลต่อเด็ก** คือ เด็กปฐมวัยจำนวน ๒๗๙ คน ได้รับการดูแล โดยเด็ก ๒-๕ ปี จำนวน ๑๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ได้เข้าเรียนใน ศพด.ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กตามวัย มีการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรปฐมวัยที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งมีการส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนจากศูนย์เรียนรู้ในชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การลงมือปฏิบัติ และการวิเคราะห์เชื่อมโยงความเป็นเหตุเป็นผล เด็กได้รับการดูแลด้านสุขภาพ มีพัฒนาการตามวัย และได้รับวัคซีนครบทุกคน **ผลต่อครอบครัว** มีระบบสนับสนุนครอบครัวในการดูแลเด็ก เช่น เด็กพัฒนาการไม่สมวัย จะได้รับการติดตาม ช่วยเหลือ และเสริมสร้างศักยภาพครอบครัวในการดูแล และมีอาสาสมัครในชุมชนติดตามช่วยเหลือดูแลที่บ้าน ครอบครัวได้รับการฝึกอาชีพ ส่งเสริมให้มีรายได้ มีการลดรายจ่ายโดยการปลูกผักและธนาคารขยะ ทำให้ครอบครัวมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น **ผลต่อชุมชน** พบว่าเกิดแหล่งเรียนรู้ชุมชนสำหรับเด็ก และเกิดนวัตกรรมการมีส่วนร่วมของทุนทางสังคมที่หลากหลายในการร่วมมือในการดูแลเด็ก มีการสนับสนุนงบประมาณในการดูแลเด็กให้เพียงพอ ทั่วถึง และครอบคลุม เช่น ทุนการศึกษา ของเล่นเด็ก การช่วยเหลือเด็กที่พิการและยากไร้ ซึ่งเป็นการสร้างการเข้าถึงทรัพยากรและสร้างความเข้มแข็งให้แก่เด็กและครอบครัว

ระบบการจัดการสุขภาพชุมชน

เทศบาลตำบลสองดาวหนองแดง อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร

-อาสาสมัครในชุมชน -อพส.
ระบบการดูแลสุขภาพ
 -ดูแลรักษาใน รพ.สต.
 -เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้พิการ
 -ส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการเด็ก
 -ให้ความรู้ประชาชนในการดูแลสุขภาพ

-รพ.สต. -คพค.
 -อสม. -อปท.

ระบบการสร้างการเรียนรู้

-การเรียนรู้เกษตรกรผสมผสาน
 -การถ่ายทอดความรู้การปลูกผักปลอดสารพิษ
 -การเรียนรู้อาชีพภูมิปัญญา เช่น ทอผ้า,จักสาน,ทอเสื่อกก

-กลุ่มทอผ้า -กลุ่มจักสาน
 -กลุ่มทอเสื่อกก -กลุ่มคนตรีพื้นบ้าน

สถานการณ์

๘ หมู่บ้าน ๑,๑๖๘ ครัวเรือน
 ประชากร ๕,๑๙๐ คน
 ชาย ๒,๖๐๕ คน (๕๐.๑๗%)
 หญิง ๒,๕๘๖ คน (๔๙.๘๓%)
 เด็ก ๐-๕ ปี ๒๖๘ คน (๕.๑๖%)
 ผู้สูงอายุ ๖๙๙ คน (๑๓.๔๖%)
 ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ๕๐๓ คน (๙.๖๙%)

-กองทุน กข.คว.
 -กองทุนแม่ของแผ่นดิน
 -กองทุน อปท.

ระบบสวัสดิการชุมชน

-สนับสนุนการออม
 -สวัสดิการชดเชยเมื่อคลอด เจ็บป่วย เสียชีวิต
 -ลดรายจ่าย โดยจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด ธนาคารข้าวชุมชน โครงการธนาคารขยะ
 -กู้ยืมเงินทุนคอกเป็ดดำ

-อปท.
 -กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
 -กองทุนหมู่บ้าน

-กองทุน SML

ระบบเศรษฐกิจชุมชน

-ส่งเสริมอาชีพคนในชุมชน
 -รวมกลุ่มจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มรายได้
 -ปลูกผักและผลิตน้ำดื่มลดรายจ่าย

-กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มข้าวเกรียบ กลุ่มเลี้ยงเป็ด เลี้ยงโค กระบือ ปลูกผักตะกร้า กลุ่มแม่บ้าน

กลไกการขับเคลื่อนงาน

จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน จัดทำระบบข้อมูล ประชุมร่วมวางแผน ดำเนินงาน สนับสนุนงบประมาณ ติดตามประเมินผล และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่

ภาพที่ ๑.๓๓ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลสองดาวหนองแดง อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชน

เทศบาลตำบลดาวหนองแดง อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร

อสม. คนในชุมชน รพ.สต. ศพค. เทศบาล ผู้นำท้องถิ่น

การจัดการแบบมีส่วนร่วม

- สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการดูแลเด็ก
- จัดทำฐานข้อมูลเด็กปฐมวัย TCNAP+RECAP
- การสนับสนุนการใช้ทรัพยากรในชุมชนทั้งคน อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ
- จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน

กลไกการขับเคลื่อนงาน

จัดการบริการสุขภาพ กับส่งเสริมการเรียนรู้ คนเฝ้าระวัง การป้องกันปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กปฐมวัย

การสนับสนุนการดำเนินการสร้างเครือข่ายและอาสาสมัครส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแล

การกำกับติดตาม ประเมินผล นำใช้ข้อมูล และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ผลลัพธ์

- เด็กเรียนรู้ทักษะชีวิต สังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา พัฒนาการตามวัย
- เด็กได้รับการดูแลและส่งเสริมสุขภาพ
- ครอบครัวมีศักยภาพในการดูแลเด็ก
- ลดรายจ่ายในการซื้อของเล่นราคาแพง
- ชุมชนมีการทำงานที่ร่วมในการดูแลเด็ก

ระบบส่งเสริมการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประชาชน ชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้

- ส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญา เช่น อาชีพ อาหารพื้นบ้าน คนครี
- พัฒนาของเล่นใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น "ของเล่นวัยช่อง"
  - ปลาตะเขียน
  - ไม้โกกตก
  - ตะกร้อสาน
  - ปากันถลวย
  - ตีกลองใบมะพร้าว
  - บับเบจจากไม้ไผ่
  - การเล่นลูกข่าง
- ส่งเสริมการเรียนรู้นอกสถานที่ เช่น การผลิตอาหาร การทำนา ปลูกผัก
- จัดการเรียนรู้ทักษะชีวิต เช่น ป้องกันการจมน้ำ ไฟไหม้
- ตั้งกลุ่มไลน์ให้คำแนะนำการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและผู้ปกครอง
- อบรมพัฒนาศักยภาพครู

ศพค.

ครู

ผู้ปกครอง

ครอบครัว

สถานการณ์

จำนวนเด็ก 0-5 ปี ๒๑๐ คน
ชาย ๑๐๓ คน
หญิง ๑๐๗ คน
อายุ 0-๒ ปี ๘๒ คน
อายุ ๓-๕ ปี ๑๒๘ คน
เรียนนอกพื้นที่ ๘๘ คน
เข้าเรียนใน ศพค. ในพื้นที่ ๗๗ คน
ไม่เข้าเรียนที่ใดเลย ๔๕ คน

สถานที่อยู่อาศัย

อาศัยอยู่กับพ่อแม่และแม่ ๑๐๓ คน ๔๘.๐๔ %
อาศัยอยู่กับตาหรือยาย ๑๐๐ คน ๔๗.๖๑ %
อาศัยอยู่กับญาติ(น้า อา และอื่นๆ) ๘ คน ๓.๓๓ %

ข้อมูลด้านสุขภาพ

เด็กสุขภาพปกติ ๑๔๗ คน
เด็กมีปัญหาด้านสุขภาพ ๑๓ คน
-โรคเรื้อรัง ๗ คน -น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ๓๖ คน
-โรคเลือด ๔ คน -น้ำหนักเกณฑ์เกณฑ์ ๒๓ คน
-โรคหัวใจ ๒ คน -พัฒนาการล่าช้า ๒๐ คน
-โรคหอบหืด ๑ คน -ปัญญา ๑๑๐ คน

กลไกการขับเคลื่อนงาน

สร้างทีมและแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลเด็กปฐมวัย

จัดทำระบบข้อมูลโดยคนในชุมชน

ผลิตภัณฑ์การทำแนวทางที่กำหนด การบริการ และการดูแลเด็กของตำบล

ระบบการดูแลสุขภาพ เด็กปฐมวัยโดยชุมชน

- ประเมิน ติดตาม ดูแลเด็กที่มีปัญหาสุขภาพ
- เยี่ยมบ้าน และช่วยเหลือครอบครัวดูแลเด็กเจ็บป่วย
- บริการทันตกรรมที่ รพ.สต. และใน ศพค.
- ส่งเสริมภาวะโภชนาการเด็ก
- มีอาสาสมัครเยี่ยมบ้าน ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือดูแล
- ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคในชุมชนและศพค.
- อบรมพัฒนาศักยภาพ อสม. อพส.
- เฝ้าระวังการกระทำรุนแรงต่อเด็กและสตรี
- มีหน่วยปฐมพยาบาลใน ศพค. และส่งต่อดูแลโดยกู้ภัย

ภาพที่ ๑.๓๔ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลสองดาวหนองแดง อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลส่องดาวหนองแดง อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

นายพันธ์ ไซเซษฐ์

นายกเทศมนตรีตำบลส่องดาวหนองแดง

เบอร์โทร ๐๔๒-๗๘๖๑๔๖

เทศบาลตำบลส่องดาวหนองแดง อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร มีลักษณะพื้นที่เป็นพื้นที่ราบเชิงเขา มีหมู่บ้านในเขตบริการ ๘ หมู่บ้าน คือ หมู่ ๓ บ้านหนองงู หมู่ ๔ บ้านโคกกลาง หมู่ ๕ บ้านหนองใส หมู่ ๖ บ้านพรเจริญ หมู่ ๗ บ้านทันสมัย หมู่ ๘ บ้านไทยเจริญ หมู่ ๑๐ บ้านหนองแดง หมู่ ๑๒ บ้านรักษาดินแดง จำนวนครัวเรือน ๑,๑๖๘ ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด ๕,๑๕๐ คน ชาย ๒,๗๐๔ คน ร้อยละ ๕๒.๑๐ หญิง ๒,๔๔๖ คน ร้อยละ ๔๗.๙๐ อาชีพหลักของประชากรคือการทำนา อาชีพเสริมคือรับจ้างทั่วไป ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าญ้อและไทยอีสาน ความโดดเด่นของพื้นที่จึงสอดคล้องกับลักษณะทางประชากร คือคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมพื้นถิ่นแบบดั้งเดิมตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ การสืบสานพุทธศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมพื้นถิ่น อีกทั้งยังสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เป็นพื้นที่ราบเชิงเขาจึงมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเกษตรแบบผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙

การดูแลเด็กปฐมวัยของเทศบาลตำบลส่องดาวหนองแดง มีเด็ก ๐-๕ ปี จำนวนทั้งสิ้น ๒๑๐ คน เพศชาย ๑๐๓ คน ร้อยละ ๔๙.๐๔ เพศหญิง ๑๐๗ คน ร้อยละ ๕๐.๙๖ เป็นเด็กอายุ ๐-๒ ปี จำนวน ๘๒ คน อายุ ๓-๕ ปี ๑๒๘ คน เข้าเรียน ศพด.ในพื้นที่ ๗๗ คน เข้าเรียน ศพด.นอกพื้นที่ ๕๑ คน ไม่ได้เข้าเรียน ๘๒ คน เด็กส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๙.๐๔ อาศัยอยู่กับพ่อแม่ รongลงมาร้อยละ ๔๗.๖๑ อาศัยอยู่กับปู่ ย่า หรือ ตา ยาย ด้านสุขภาพ เด็กส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๓.๘๐ มีสุขภาพปกติ มีเด็กที่มีปัญหาสุขภาพ ๑๓ คน เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคเลือด โรคหัวใจ และหอบหืด ด้านการเจริญเติบโตเด็กมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ๓๖ คน น้ำหนักเกินเกณฑ์ ๒๓ คน พัฒนาการไม่สมวัย ๒๐ คน และมีปัญหาฟันผุ ๑๑๐ คน จากสภาพปัญหาความต้องการการดูแลของเด็กปฐมวัยในด้านสังคมที่พบว่าเด็กอยู่กับผู้สูงอายุจำนวนมาก มีปัญหาการเจริญเติบโตและ พัฒนาการ และ

ส่วนที่

ปัญหาด้านสุขภาพ เทศบาลฯจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการดูแลและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลสองดาวหนองแดง ขับเคลื่อนงานงานและกิจกรรมการดูแลเด็กปฐมวัยโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของ ๔ ภาคีหลัก ได้แก่ เทศบาลตำบล รพ.สต. ศพด. ศพค. และทุนทางสังคมอื่นๆ ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุน กขคจ. กองทุนบทบาทสตรี กลุ่มออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพเป็นวิทยากรให้กับเด็กปฐมวัยและผู้ปกครอง กลุ่ม อสม.ให้การดูแลสุขภาพ กลุ่มอาสาสมัครกู้ชีพกู้ภัย ให้การช่วยเหลือกรณีอุบัติเหตุฉุกเฉิน และ อปพร. ฝ้าระวังสาธารณภัยและให้การช่วยเหลือ เช่น กรณีเด็กจมน้ำ กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มเลี้ยงโค กระบือ ส่งเสริมอาชีพผู้ปกครอง กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานที่ร่วมกันกำหนดการปล่อยน้ำเข้าสู่แปลงเกษตร และธนาคารขยะ ที่ช่วยเพิ่มรายได้ โดยมีกลไกการบริหารงานที่เชื่อมโยงกันในพื้นที่ การแต่งตั้งทีมดำเนินงาน จัดทำระบบข้อมูลโดยคนในชุมชน ผลักดันแนวทางที่กำหนดการบริการและการดูแลเด็กปฐมวัย ผ่านการประชุมและการทำประชาคม ทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล การจัดบริการ ฝ้าระวังและป้องกันปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อเด็กปฐมวัย การสนับสนุนการดำเนินงาน การสร้างเครือข่าย อาสาสมัคร และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และก่อให้เกิดความสามัคคี รวมทั้งการกำกับติดตาม นำใช้ข้อมูล และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ มีจุดเด่น คือ ๑) การส่งเสริมการเรียนรู้ โดยจัดทำหลักสูตรที่พัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา พัฒนาของเล่นเสริมทักษะจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เรียกว่า “ของเล่นอ้อยข่อย” เช่น ปลาตะเพียนสาน ตะกร้อสาน ดักแด้สานจากใบมะพร้าว ปีนลมจากไม้ไผ่ ลูกข่าง ม้าก้านกล้วย ไม้โยกเยก เป็นต้น ส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสมุนไพร กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้า กลุ่มอาชีพทำขนมพื้นบ้าน ส่งเสริมความรู้เรื่องการผลิตอาหารปลอดภัยโดยพาเด็กปลูกผักใน ศพด. และนำมาปรุงอาหาร ส่งเสริมการเรียนรู้ กฎ กติกา และความสามัคคีโดยจัดกีฬา ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะชีวิต การปฏิบัติตนเมื่อเกิดไฟไหม้ หรือเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็ก โดยฝึกอบรมครูเทอมละ ๒ ครั้ง ในด้านการรักษาความปลอดภัย การซ่อมแผนป้องกันและ

รองรับเหตุฉุกเฉิน การอบรมครูและผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพเด็ก จัดให้มีสมุดประจำตัวเด็ก จัดตั้งกลุ่มไลน์ในการให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก การกำกับติดตามการดำเนินงานของ ศพด. โดยการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๒) การดูแลสุขภาพ ให้บริการที่ครอบคลุมการประเมินปัญหา การส่งเสริมสุขภาพ การดูแลเมื่อเจ็บป่วย การดูแลส่งต่อกรณีฉุกเฉิน การอบรมพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครในการเยี่ยมบ้าน ช่วยเหลือดูแลเด็กที่เจ็บป่วยเรื้อรัง การป้องกันโรคติดต่อ การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค จัดให้มีบริการทันตกรรมที่ รพ.สต. และใน ศพด. การดำเนินงานของ ศพด. มีการจัดทำคู่มือในการดูแลเด็ก ผูกอบรมให้ มารดาและหญิงตั้งครรภ์ในชุมชนมีความรู้ในการดูแลสุขภาพเด็ก การวางแผนครอบครัว การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อบรมอาสาสมัครในชุมชนให้มีความรู้เรื่องการดูแลเด็กเพื่อให้การช่วยเหลือตามสภาพปัญหา และมีเครือข่ายเฝ้าระวังการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและสตรี ในชุมชน นอกจากนี้ยังมี ระบบสนับสนุนการดูแล คือ ระบบการจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การนำใช้ข้อมูล การใช้ทรัพยากร ในชุมชนทั้งคน วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนซึ่งสนับสนุนการสร้างงานเพื่อการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานการดูแล

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัย ทำให้เกิดผลต่อเด็ก คือ เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ผ่านกิจกรรมการ ออกกำลังกาย การเล่นกีฬา และการเล่น โดยพัฒนาของเล่นจากภูมิปัญญาและวัสดุใน ท้องถิ่น เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีความรู้ จากการได้เห็น สัมผัส ฝึกปฏิบัติ นำมารับประทาน เกิดความรู้เชื่อมโยง เป็นเหตุเป็นผล ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ อีกทั้งยังสร้างความคุ้นเคย ความรักความผูกพันกับชุมชนภายใต้บริบทของท้องถิ่นซึ่งจะช่วยปลูกฝังให้เด็กเกิดความรัก ความเป็นเจ้าของท้องถิ่นต่อไป ด้านสุขภาพ เด็กได้รับการส่งเสริมสุขภาพ การดูแลช่วยเหลือเด็กที่เจ็บป่วยโดยอาสาสมัคร ในชุมชน ได้รับความปลอดภัย ทำให้มีน้ำหนักตามเกณฑ์เพิ่มขึ้น และได้รับการ ดูแลสุขภาพช่องปากและฟันทั้งใน รพ.สต. และ ศพด. ทำให้มีความครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น **ผลต่อครอบครัว** ครอบครัวเด็กได้รับการอบรมพัฒนาศักยภาพในการดูแลเด็ก มีรูปแบบ การให้คำปรึกษาที่ช่วยสนับสนุนครอบครัวในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก หญิง ตั้งครรภ์ได้รับการอบรมให้มีความรู้ มีอาสาสมัครติดตามให้ความช่วยเหลือดูแลเด็กและ เฝ้าระวังความรุนแรงต่อเด็กและสตรี **ผลต่อ ศพด. และชุมชน** เช่น มีคู่มือการจัดการ

อาหารเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตเด็กปฐมวัย เกิดศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่เป็น
เครือข่ายให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการและสนับสนุนการดูแลเด็ก รพ.สต.มีการส่งเสริม
การเข้าถึงบริการสุขภาพแก่เด็กปฐมวัยให้ครอบคลุมมากขึ้น มีระบบการจัดบริการสำหรับ
เด็กที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น น้ำหนักน้อย เด็กที่มีปัญหาสุขภาพฟัน เป็นต้น ท้องที่
และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการดำเนินงานจัดตั้งกองทุน สนับสนุนอาชีพ จัดพื้นที่
สำหรับการทำกิจกรรมของเด็ก และมีระบบข้อมูลเด็กปฐมวัยที่ทุกหน่วยงานสามารถนำใช้
เพื่อสร้างการพัฒนางานที่กระทบต่อเด็กที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม

เทศบาลโคกกล่าม อ.จตุรพักตรพิมาน จ.ร้อยเอ็ด

วัด

- เป็นแหล่งยึดเหนี่ยวในชุมชน
- เป็นคณะกรรมการดูแลในชุมชน

อปท.

- สนับสนุนการศึกษา
- งานในชุมชน

ศูนย์ดำรงธรรมตำบล

- รับเรื่องร้องทุกข์ไกลเกลี่ย ข้อพิพาท
- เป็นคณะกรรมการชุมชน

ชมรมกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน

- คณะกรรมการชุมชน
- ประสานงาน ประชาสัมพันธ์

1 ระบบการดูแลสุขภาพในชุมชน

ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

- ดูแลสาธารณภัยในชุมชน (ความปลอดภัย)

อปท.

- ดูแลความปลอดภัยในชุมชน

กู้ชีพกู้ภัย

- ส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉินอย่างทั่วถึง
- ให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณภัย เช่น จมน้ำ

อสม.

- ประเมินพัฒนาการ

Care giver

- ติดตามเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ผู้ป่วยในชุมชน
- ดูแลสภาพแวดล้อมในชุมชน

กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

- ปรับปรุงภูมิทัศน์และความสะอาดในชุมชน
- ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

2 ระบบเศรษฐกิจในชุมชน

กลุ่มร้อยมาลัย
ขายมาลัยและสนับสนุนมาลัยให้ชุมชนในงานสำคัญ

กลุ่มทอเสื่อกก
ผลิตและขายเสื่อกกในชุมชน

ร้านค้าชุมชน
ขายสินค้าอุปโภค บริโภค นำรายได้เข้าชุมชน บริจาครายได้ ๕ % สนับสนุน ศพด.

กลุ่มผลิตน้ำดื่มกรองกึ่งยี่ห้อ
ผลิตน้ำดื่มใช้ในชุมชน
บริจาคน้ำดื่มสนับสนุนงานบุญในชุมชน

กลุ่มเย็บผ้าจากเศษผ้าเหลือใช้
บริจาคผลิตกันที่จากเศษผ้าขายผลิตภัณฑ์

โรงสีชุมชน
รับซื้อข้าวและขายข้าวเป็นรายได้ชุมชน สนับสนุนพันธุ์ข้าวชุมชน

กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร
ผลิตน้ำยาล้างจาน น้ำยาถูพื้น ยาสระผม ครีมนวดผม น้ำยาล้างห้องน้ำ จากสมุนไพร

ประชากรทั้งหมด ๗,๓๘๗ คน

- ชาย ๓,๖๘๔ คน (๕๙.๕๓%)
- หญิง ๓,๖๐๓ คน (๕๐.๔๗%)
- ครัวเรือนทั้งหมด ๑,๙๕๙ ครัวเรือน
- เด็ก ๐-๕ ปี ๔๒๒ คน (๕.๙๘%)
- ชาย ๒๒๕ คน (๕๐.๖๗%)
- หญิง ๒๑๕ คน (๕๙.๓๓%)
- เด็ก ๖-๑๒ ปี ๕๒๗ คน (๗.๑๑%)
- เด็กและเยาวชน ๑,๑๘๔ คน (๑๕.๙๙%)
- วัยทำงาน ๓,๘๙๐ คน (๕๒.๕๕%)
- วัยสูงอายุ ๑,๓๖๐ คน (๑๘.๓๗%)
- พิการ ๒๒๒ คน (๒.๙๙%)
- โรคเรื้อรัง ๘๒๓ คน (๑๑.๖๖%)
- ผู้ป่วยเอดส์ ๑๐ คน (๐.๑๓%)
- ผู้ป่วยระยะสุดท้าย ๑ คน (๐.๐๑%)

3 ระบบเกษตรพึ่งตนเอง

กลุ่มเกษตรกรทำนา
ทำการเกษตรผสมผสาน

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
ผลิตปุ๋ยจากมูลสัตว์

กลุ่มเกษตรพอเพียง
ทำการเกษตรผสมผสาน ปลูกเองกินเอง และจำหน่ายลดต้นทุนการผลิต

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ด
ผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากมูลสัตว์

ระบบสวัสดิการสังคม

กลุ่มแม่บ้าน
แบ่งกำไรสนับสนุนงานในชุมชน, ศพด.

กองสวัสดิการช่วยเหลือเด็ก
ให้สวัสดิการช่วยเหลือเด็ก

กองทุนฌาปนกิจสังคมสงเคราะห์
จัดสวัสดิการแก่สมาชิกที่เสียชีวิต เจ็บป่วยและฉุกเฉิน

กองการศึกษา
ดูแลสวัสดิการด้านการเรียนแก่ชุมชน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
จัดสวัสดิการชุมชน

กองทุนเงินล้าน
ปล่อยกู้ดอกเบี้ยต่ำ

กลุ่มออมทรัพย์
ปล่อยกู้ดอกเบี้ยต่ำ มอบทุนการศึกษา

กองทุนสวัสดิการชุมชน
ชวานามิพื้นที่ข้าวและแหล่งเงินทุน รวมกลุ่มจัดสวัสดิการชุมชนพึ่งตนเอง

ภาพที่ ๑.๓๕ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลโคกกล่าม อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

ทต.โคกล่าม อ.จตุรพักตรพิมาน จ.ร้อยเอ็ด

สถานการณ์

ประชากรทั้งหมด ๗,๓๘๗ คน
 ชาย ๓,๖๔๔ คน (๔๙.๕๓%) หญิง ๓,๗๔๓ คน (๕๐.๔๗%)
 ครุเวรียนทั้งหมด ๑,๔๕๔ ครูเวรียน
 เด็ก ๖-๕ ปี เข้าเรียนใน ศพด. ในพื้นที่ ๑๑๑ คน (๕๙.๑๓%)
 เข้าเรียนใน ศพด. นอกพื้นที่ ๑๔๖ คน (๘๐.๘๖%)
 เด็กปฐมวัยมีน้ำหนักตามเกณฑ์อายุ ๕๑๖ คน (๕๙.๑๒%)
 เด็กปฐมวัยน้ำหนักน้อย ๑๙๓ คน (๕.๙๐%)
 น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ๒๓ คน (๑.๕๕%)
 น้ำหนักมากเกินเกณฑ์ ๕๓ คน (๑.๑๑%)
 เด็กปฐมวัยที่มีปัญหา ๘๓ คน (๑๑.๙๕%)
 พัฒนาการสมวัย ๑๐๐ %
 อยู่กับพ่อแม่แม่ ๓๘๔ คน (๕๕.๗๕%)
 อยู่ในปู่ ย่า ตา ยาย ๖๕ คน (๕๕.๓๕%)

การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

- ตรวจพัฒนาการเด็กปฐมวัย
- ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
- จัดระบบเยี่ยมบ้านโดย อสม. ออเนไลน์
- เยี่ยมหญิงตั้งครรภ์ตั้งแต่ตั้งครรภ์จนหลังคลอด

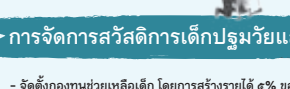
วิธีการดำเนินการ

- ๑) แต่งตั้งคณะทำงานอย่างมีส่วนร่วม
- ๒) กำหนดบทบาทหน้าที่
- ๓) วางแผนการดำเนินการร่วมกับภาคีทุกภาคส่วน
- ๔) ดำเนินงาน
- ๕) ติดตามประเมินผลเป็นระยะ
- ๖) นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข

การดูแลความปลอดภัยเด็กปฐมวัย

- จัดการอาหารปลอดภัยแก่เด็กปฐมวัย
- จัดระบบป้องกันดูแลความปลอดภัยแก่เด็กปฐมวัย
- จัดอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น แก่ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก และผู้เกี่ยวข้อง เช่น การจมน้ำ
- จัดกิจกรรมเรียนรู้โลกภายนอก เช่น ปลูกผักปลอดสารพิษ ทำปุ๋ยชีวภาพ
- ให้ความรักษาเบื้องต้นแก่เด็กปฐมวัย
- มีระบบส่งต่อเมื่อเจ็บป่วยฉุกเฉิน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

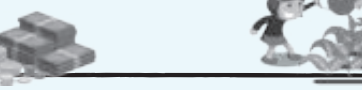
- เด็กปฐมวัย**
- เด็กได้รับการประเมินพัฒนาการ ๑๐๐%
  - เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ ๔ ด้าน ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม
  - เด็กได้รับการดูแลและสวัสดิการครอบคลุม

- ครอบครัว**
- ครอบครัวมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
  - มีเครือข่ายผู้ปกครองในการดูแลและเด็ก
  - เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับชุมชน

- ชุมชน**
- ชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
  - มีเครือข่ายจิตอาสาพัฒนาชุมชน ในการดูแลเด็กปฐมวัย
  - มีระบบความปลอดภัยในการดูแลเด็กปฐมวัย

การจัดการสวัสดิการเด็กปฐมวัยและครอบครัว

- จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเด็ก โดยสร้างรายได้ ๕% ของชุมชน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนเงินล้าน เพื่อจัดสวัสดิการแก่เด็กปฐมวัย
- สนับสนุนนมแม่/น้ำดื่ม ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย
- สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผักสำหรับครอบครัวเด็กปฐมวัยนำไปเพาะปลูกที่บ้าน
- จัดระบบรับเรื่องร้องทุกข์ที่ช่วยเหลือเด็ก
- มอบทุนการศึกษาแก่เด็กยากไร้

ภาพที่ ๑.๓๖ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

สรารุส หงส์วิไล

นายกเทศมนตรีตำบลโคกล่าม

เบอร์โทร ๐๔๓-๖๕๐๗๑๕

เทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานคือ “ชุมชนเข้มแข็ง เกษตรอินทรีย์ก้าวหน้า ชาวประชาชนมีน้ำใจ ปลอดภัยสิ่งเสพติด เศรษฐกิจพอเพียง” แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๖ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ ๑ บ้านโคกล่าม หมู่ ๒ บ้านโคกล่าม หมู่ ๓ บ้านหนองสิม หมู่ ๔ บ้านหนองผือน้อย หมู่ ๕ บ้านหนองคูบอน หมู่ ๖ บ้านเหล่ายูง หมู่ ๗ บ้านเหล่ายูง หมู่ ๘ บ้านหนองครอง หมู่ ๙ บ้านหนองกระเดา หมู่ ๑๐ บ้านหนองคูบอน หมู่ ๑๑ บ้านหนองพวง หมู่ ๑๒ บ้านหนองผือน้อย หมู่ ๑๓ บ้านหนองบัวเลิง หมู่ ๑๔ บ้านโคกล่าม หมู่ ๑๕ บ้านหนองคูบอน หมู่ ๑๖ บ้านหนองโพน อาณาเขตติดต่อด้านทิศเหนือ ติดกับต.หนองแวงควง อ.ศรีสมเด็จ และ ต.เมืองทอง อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด ทิศใต้ติดกับ ต.หนองผือ อ.จตุรพักตรพิมาน จ.ร้อยเอ็ด ทิศตะวันออกติดกับต.น้ำใส อ.จตุรพักตรพิมาน จ.ร้อยเอ็ด และทิศตะวันตกติดกับต.เมืองหงส์ อ.จตุรพักตรพิมาน จ.ร้อยเอ็ด จำนวนหลังคาเรือน ๑,๙๕๙ ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด ๗,๓๘๗ คน เพศชาย ๓,๖๘๔ คน ร้อยละ ๔๙.๕๓ เพศหญิง ๓,๗๐๓ คน ร้อยละ ๕๐.๔๗ มีเด็กอายุ ๐-๕ ปี จำนวน ๔๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๘๘ ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็นเพศชาย ๒๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๖๗ เพศหญิง ๒๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓๓ เด็กอายุ ๐-๓ ปี จำนวน ๒๑๕ คน ร้อยละ ๔๘.๖๔ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๒๒๗ คน ร้อยละ ๕๑.๓๖ เด็กส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ จำนวน ๓๗๔ คน ร้อยละ ๕๔.๗๕ อาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายจำนวน ๖๙ คน ร้อยละ ๔๕.๒๕ เข้าเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ จำนวน ๑๔๑ คน ร้อยละ ๔๙.๑๓ และเข้าเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนอกพื้นที่ ๑๔๖ คน ร้อยละ ๕๐.๘๗ ข้อมูลด้านสุขภาพเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย ร้อยละ ๑๐๐ เด็กปฐมวัยมีน้ำหนักตามเกณฑ์อายุ ๔๑๖ คน ร้อยละ ๙๔.๑๒ มีน้ำหนักค่อนข้างน้อย ๑๙ คน ร้อยละ ๔.๓๐ น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์

ส่วนที่

๒ คน ร้อยละ ๐.๔๕ น้ำหนักมากเกินเกณฑ์ ๕ คน ร้อยละ ๑.๑๓ และเด็กปฐมวัยที่มี พันธุ์ ๕๓ คน ร้อยละ ๑๑.๕๕

การพัฒนากระบวนการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลโคกล่าม ขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมและมีทุนทางสังคมในพื้นที่ ๔ ส่วน ได้แก่ เทศบาลตำบลโคกล่าม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกล่าม ศูนย์พัฒนาเด็ก จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโคกล่าม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองคูบอน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเหล่าสูง โรงเรียนในตำบลโคกล่ามจำนวน ๔ แห่ง คือ โรงเรียนชุมชน บ้านโคกล่าม โรงเรียนบ้านหนองผือน้อย โรงเรียนบ้านเหล่าสูง โรงเรียนบ้านหนองคูบอน และทุนทางสังคมในชุมชน เช่น กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ด กลุ่มอาสาสมัครใน ชุมชน กลุ่มแม่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ สภาเด็กและเยาวชน เป็นต้น ร่วมจัดกิจกรรมและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย โดยมีกระบวนการในการดำเนินงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย วางแผน ดำเนินการ และประเมินผลการดำเนินงาน นำผลที่ได้มาปรับปรุงการดำเนินงานเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนากระบวนการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลโคกล่าม มี งานเด่น คือ ๑) เสริมสร้างศักยภาพเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วม โดยมีงานและกิจกรรม ประกอบด้วย (๑) ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเด็ก ๐-๕ ปี แนะนำให้หญิงตั้งครรภ์ ให้มารับการฝากครรภ์ทุกคน การรณรงค์ให้เด็กแรกเกิดดื่มนมแม่อย่างน้อย ๖ เดือน (๒) ให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัย เช่น การออกกำลังกาย อาหารเพื่อ สุขภาพที่เหมาะสมกับเด็กอายุ ๐-๕ ปี การจัดสภาวะแวดล้อมในบ้านที่เอื้ออำนวยแก่การใช้ชีวิตประจำวันของเด็ก คัดกรองพัฒนาการเด็กและกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เป็นต้น (๓) ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยทั้ง ๔ ด้าน คือ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีอุปกรณ์และหลักสูตรที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการเด็ก ด้านสติการ และกองทุนเด็กปฐมวัย (๔) ให้เด็กปฐมวัยเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปลูกฝังศิลปวัฒนธรรม ชุมชน ๒) การจัดการสวัสดิการสำหรับเด็กปฐมวัยและครอบครัว มีกิจกรรม ประกอบด้วย (๑) จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเด็ก ซึ่งได้รับเงินสนับสนุนจากรายได้กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนเงินล้านร้อยละ ๕ เพื่อจัดการสวัสดิการแก่เด็กปฐมวัย (๒) กลุ่มแม่บ้าน ร้านค้า ชุมชน สนับสนุนขนม น้ำดื่มในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย (๓) กลุ่มเกษตรกร ฝังตนเองสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผักสำหรับ ศพด. ใช้ปลูกใน ศพด. ให้เด็กเรียนรู้และนำมา ประกอบอาหารกลางวันและนำไปปรุงอาหารที่บ้าน และกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์สนับสนุนปุ๋ยสาม

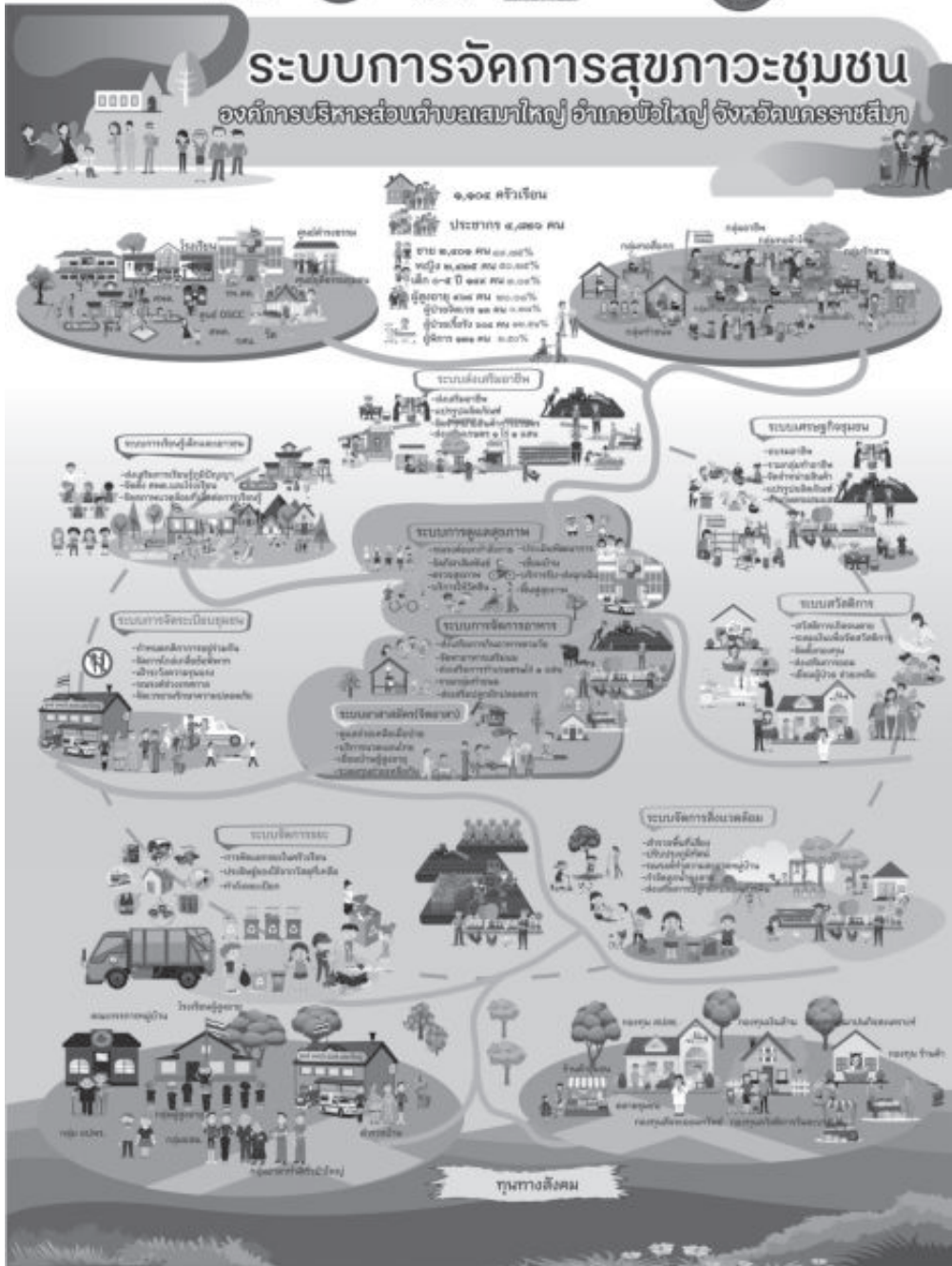
พลังแจ้วใช้ในการปลูกผักใน ศพด. (๔) มีระบบรับเรื่องราวร้องทุกข์ช่วยเหลือเด็กปฐมวัย ๓) การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย มีกิจกรรม ประกอบด้วย (๑) จัดการอาหารปลอดภัยแก่เด็กปฐมวัย (๒) การส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามวัย อบรมให้ความรู้แก่ ครู ผู้ปกครอง อสม. เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การช่วยเหลือเด็กจมน้ำ (๓) มีให้การรักษาเบื้องต้นแก่เด็กปฐมวัย (๔) มีระบบรับ-ส่งต่อเด็กกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น

ผลลัพธ์การดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ประกอบด้วย ๑) **ผลต่อเด็กปฐมวัย** ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการครอบคลุม ๔ ด้านทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ละด้านสติปัญญา เด็กทุกคนได้รับการประเมินพัฒนาการ เด็กปฐมวัยที่ยากไร้ได้รับการช่วยเหลือสวัสดิการได้แก่ ทุนการศึกษา ๒) **ผลต่อครอบครัว** ครอบครัวมีเครือข่ายในการดูแลเด็ก สมาชิกครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กเช่น การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การทำกิจกรรมร่วมกัน การปลูกผัก การประดิษฐ์ของเล่น เป็นต้น ๓) **ผลต่อชุมชน** ชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีเครือข่ายในการจัดการระบบการดูแลเด็กปฐมวัย เช่น มีระบบการดูแลความปลอดภัยแก่เด็กปฐมวัย การช่วยเหลือเมื่อเด็กจมน้ำ เป็นต้น

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ภาพที่ ๑.๓๗ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

นายอุเทน ศรีนอก

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่

เบอร์โทร ๐๕๐-๒๗๑๔๓๓๙

“เสมาใหญ่คือนาม น้ำใจงามถ้วนหน้า ทำนาอาชีพหลัก อนุรักษ์ประเพณี บารมี หลวงปู่เสียง” ตำบลเสมาใหญ่ได้รับการก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ ต่อมาได้มีการกระจาย อำนาจการปกครอง จึงมีการตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นตามพระราชบัญญัติสภา ตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๙ และตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ รับผิดชอบจำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ๑,๑๗๔ ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด ๔,๘๒๖ คน เป็นเพศชายจำนวน ๒,๔๐๑ คน ร้อยละ ๔๙.๗๕ เพศหญิงจำนวน ๒,๔๒๕ คน ร้อยละ ๕๐.๒๕ เด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๑๔๙ คน ร้อยละ ๓.๐๙ เป็นเพศชายจำนวน ๗๖ คน ร้อยละ ๕๑.๐๑ เป็นเพศหญิงจำนวน ๗๓ คน ร้อยละ ๔๘.๙๙ เด็กอายุ ๐-๓ ปี จำนวน ๘๓ คน ร้อยละ ๕๕.๗๐ เด็กอายุ ๓-๕ ปี จำนวน ๖๖ คน ร้อยละ ๔๔.๓๐ องค์การบริหาร ส่วนตำบลเสมาใหญ่ มี ศพด. จำนวน ๒ แห่ง คือ ศพด.สามดวงใจสายรัก ศพด. บ้านเสมาใหญ่ เด็กที่เข้าเรียนใน ศพด. จำนวน ๔๖ คน ร้อยละ ๓๐.๘๗ เข้าเรียนอนุบาล ในพื้นที่ จำนวน ๖๑ คน ร้อยละ ๔๐.๙๔ เรียนนอกพื้นที่ จำนวน ๔๒ คน ร้อยละ ๒๘.๑๙ ข้อมูลด้านสุขภาพ มีเด็กพิการ ๒ คน ร้อยละ ๑.๓๔ พิ้นผู้ ๓๔ คน ร้อยละ ๒๒.๘๒ เด็กอ้วน ๙ คน ร้อยละ ๖.๐๔ เด็กพอม ๕ คน ร้อยละ ๓.๓๖ เด็กส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับ บิดาและมารดา นอกนั้นอาศัยอยู่กับญาติ ปู่ย่า ตายาย เนื่องจากบิดามารดาแยกทาง หรือไปทำงานต่างจังหวัด

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตำบล เสมาใหญ่ ขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยใช้หลักการของการใช้พื้นที่เป็นฐานการพัฒนา และการสร้างการมีส่วนร่วม อาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่อย่างน้อย ๓ ส่วน คือ บ้าน วัด

โรงเรียน นอกจากนี้ อบต. เสมอใหญ่ ยังมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งที่เข้ามาขับเคลื่อนการดูแลเด็กในพื้นที่ ได้แก่ รพ.สต.หนองแจ้งน้อย และกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล ซึ่งเป็นทุนเด่นในการขับเคลื่อนงานการดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัย ทุนทางสังคมในชุมชน กลุ่ม อสม. กลุ่ม อปพร. กลุ่มจักสาน กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มทำขนมไทย กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเศษผ้า กลุ่มปาดยาง กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโนนดี้ว โรงเรียนผู้สูงอายุ เกษตรหนึ่งไร่หนึ่งแสน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ประกอบด้วยการดำเนินงานและกิจกรรมดังนี้ ๑) งานเด่นที่เน้นการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย โดยการทำงานร่วมของ ศพด. ศพค. รพ.สต. และ อสม. มีงานและกิจกรรม ประกอบด้วย การตรวจสุขภาพเด็ก การคัดกรองกลุ่มเสี่ยง ติดตามเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการและสุขภาพ การส่งต่อเมื่อมีกรณีฉุกเฉิน การให้คำปรึกษา และเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัว การให้ความรู้ผู้ปกครอง อสม. ครู ผู้ดูแลเด็กในการดูแลเด็ก ๐ - ๕ ปี เช่น กิจกรรมคุณพ่อคุณแม่่มือใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลบุตร การสอนกระดิ่งและขึ้นอุ้ ย่อมแม่หลังคลอด เด็กปลอดภัย ปลอดภัย กิจกรรมหนุนน้อยสุขภาพดี ซีวีมีสุข เสมอใหญ่ ๔.๐ โตสมวัย สูงสมส่วน เป็นต้น ๒) งานที่หนุนเสริมกัน ประกอบด้วย (๑) การสร้างการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพ โดยมีงานและกิจกรรม ประกอบด้วย จัดทำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้สูงอายุจากโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเสมอใหญ่ มาให้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ทำข้าวต้มมัด ทำวุ้น ทำบายศรี ทำขนมเทียน ทำม้าก้านกล้วย ทำกั้งหันลม ส่งเสริมพัฒนาการจากการเล่น ลาน BBL เครื่องเล่นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักสูตรประสบการณ์นอกห้องเรียน การไปเรียนรู้การสร้างอาชีพในชุมชน เรียนรู้วิธีการปลูกผักกินเอง เรียนรู้การทอเสื่อกก การเรียนรู้นอกเขตพื้นที่ตำบล ส่งเสริมศักยภาพผู้ปกครอง ให้ความรู้เรื่องการดูแลเด็กปฐมวัย ในเรื่องการดูแลสุขภาพ หลักสูตรคุณพ่อคุณแม่่มือใหม่ การจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย และพัฒนาศักยภาพครู โดยครูผู้ดูแลเด็ก จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ให้ความรู้เรื่องการดูแลและป้องกันเด็กจมน้ำให้กับครู และจัดสภาพแวดล้อมห้องเรียนให้เป็นสัดส่วน (๒) การจัดการสิ่งแวดล้อมดังนี้ การป้องกันโรค เช่น การทำความสะอาดของเล่น การจัดกิจกรรม Big cleaning day เป็นต้น การป้องกันอุบัติเหตุจากการเล่น เช่น การปูพื้นด้วยแผ่นยางพารา การจัดพื้นที่ ศพด. เป็นสัดส่วน มีถังดับเพลิงพร้อมใช้งานใน ศพด. การสำรวจจุดเสี่ยงของชุมชน “ตะโกนโยน ยีน” จัดบริเวณรับส่งเด็ก ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในครัวเรือน มีการคัดแยกขยะ และ

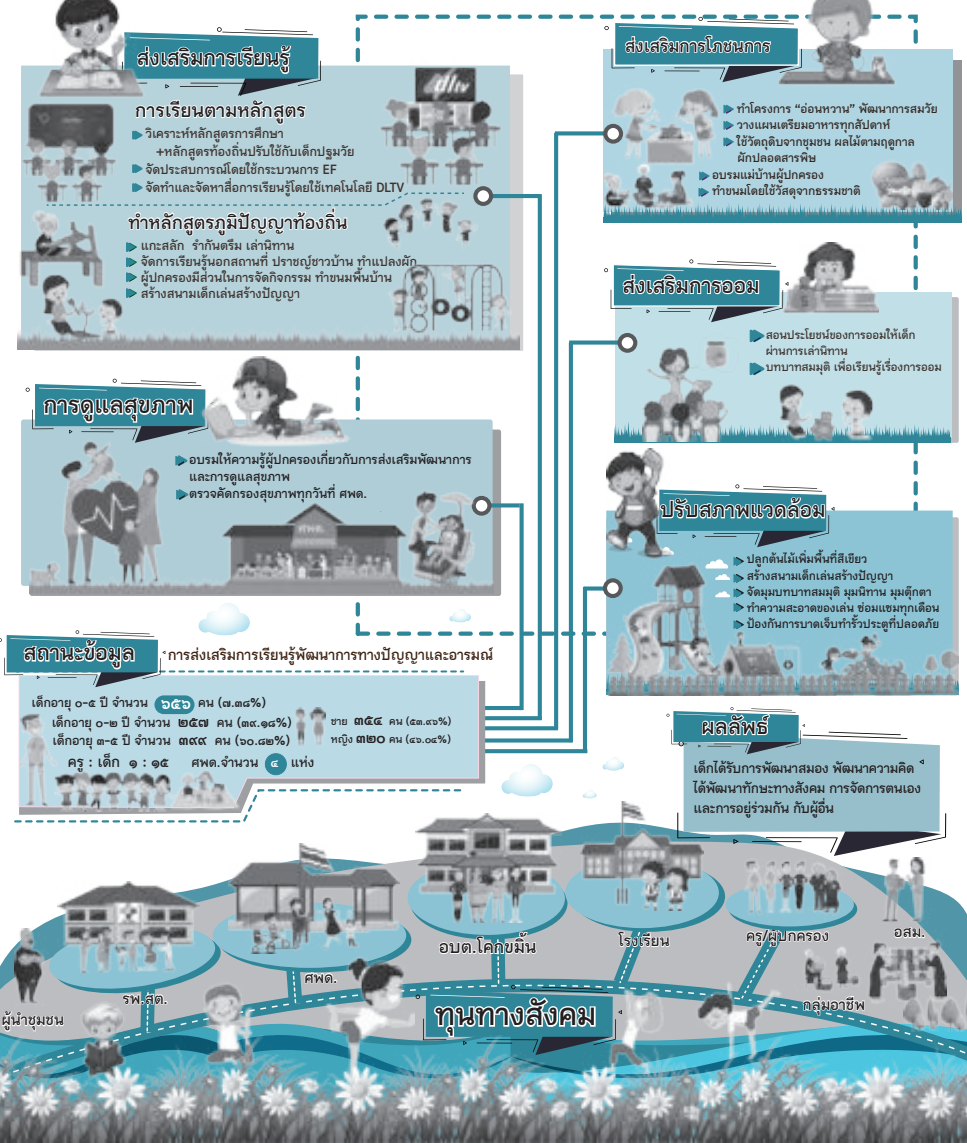
กำจัดลูกน้ำยุงลาย ๓) การจัดสวัสดิการช่วยเหลือกัน ดังนี้ กองบุญวันละหนึ่งบาท จัดสวัสดิการตั้งแต่ให้เด็กแรกเกิดรายละ ๕๐๐ บาท และค่านอนโรงพยาบาลคืนละ ๑๐๐ บาท ประเพณีฮ้อนกระดิ่งและขึ้นอุ สร้างขวัญและกำลังใจให้กับคุณแม่มือใหม่ ตรวจเยี่ยมแม่และเด็กหลังคลอด การเยี่ยมบ้านของสหวิชาชีพ หนุน้อยรักการออม ๔) การจัดทำ และนำใช้ข้อมูล เช่น การสำรวจข้อมูลเด็กปฐมวัย จัดทำสมุดบัญชีการเจริญเติบโตและ พัฒนาการ ข้อมูลการตรวจสุขภาพของเด็กปฐมวัยและหญิงตั้งครรภ์ เป็นต้น

ผลผลิตผลลัพธ์ มีดังนี้ ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัย จำนวน ๑๔๙ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน เด็กที่เข้าเรียนในศพด. อายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๔๖ คน ประกอบด้วย ศพด. สามดวงใจสายใยรัก จำนวน ๒๕ คน ชาย ๑๒ คน หญิง ๑๓ คน ศพด. บ้านเสมอใหญ่ จำนวน ๒๑ คน ชาย ๙ คน หญิง ๑๒ คน ได้เรียนรู้จากของจริง ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน (ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม) เด็กได้รับการดูแลสุขภาพ มีการเฝ้าระวังและป้องกันโรคติดต่อ มีแนวทางและกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ มีการติดตามและตรวจคัดกรองเป็นประจำทุกภาคเรียน ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก ครู อสม. ได้รับการพัฒนาทักษะการดูแลและการส่งเสริมพัฒนาการ ทำให้เด็กมีพัฒนาที่ สมวัย เด็กเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง กลุ่ม อสม. สามารถ คัดกรองสุขภาพ ตรวจเยี่ยมบ้าน และส่งต่อการดูแลพัฒนาการเด็กที่มีปัญหาสุขภาพไปยัง ผู้ปกครอง ศพด. และรพ.สต. ได้ ครูได้รับการพัฒนาให้มีคุณวุฒิทางการศึกษาที่สูงขึ้น เกิดสวัสดิการช่วยเหลือเด็กและครอบครัว

ผลกระทบที่เกิดขึ้น มีดังนี้ เด็กได้รับการประเมินพัฒนาการครอบคลุมทุกด้านทำให้มี สุขภาพดี มีแนวทางในการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในศพด. การปรับสภาพแวดล้อมที่อ้อมต่อ เด็กปฐมวัยทำให้เด็กได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัยและลดความเสี่ยงต่อการ เกิดการระบาดของโรคติดต่อและการเกิดอุบัติเหตุที่บ้าน ศพด.และในชุมชน การส่งเสริม ให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลทำให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว เกิดความร่วมมือกัน ในชุมชนเพื่อดูแลเด็กให้มีคุณภาพ

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น อบต.โคกขมิ้น อ.พลับพลายชัย จ.บุรีรัมย์

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาย จังหวัดบุรีรัมย์

นายมานพ จูประโคน
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น
เบอร์โทร ๐๙๑-๘๒๙๑๑๕๕

อบต.โคกขมิ้น อ.พลับพลาย จ.บุรีรัมย์ แบ่งพื้นที่รับผิดชอบออกเป็น ๑๕ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านแสงคง หมู่ที่ ๒ บ้านตาแก หมู่ที่ ๓ บ้านโคกขมิ้น หมู่ที่ ๔ บ้านเขว้า หมู่ที่ ๕ บ้านตาพระ หมู่ที่ ๖ บ้านศรีสมบุรณ์ หมู่ที่ ๗ บ้านลำแดง หมู่ที่ ๘ บ้านหนองขอน หมู่ที่ ๙ บ้านพลับ หมู่ที่ ๑๐ บ้านโคกบัว หมู่ที่ ๑๑ บ้านโคกขมิ้น หมู่ที่ ๑๒ บ้านโคกเพชร หมู่ที่ ๑๓ บ้านทะเมนชัย หมู่ที่ ๑๔ บ้านพงษ์ศิริ หมู่ที่ ๑๕ บ้านหลวงอุดม อาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับ ต.สูงเนิน อ.กระสัง ทิศใต้ติดต่อกับ ต.สะเดาทิศตะวันออกติดต่อกับ ต.ป่าซัน ทิศตะวันตกติดต่อกับ ต.สำโรง อ.พลับพลาย

ประชากร ๘,๓๗๗ คน แบ่งเป็น ชาย ๓,๗๑๕ คน ร้อยละ ๔๔.๓๓ หญิง ๔,๖๖๓ คน ร้อยละ ๕๕.๖๗ แบ่งเป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๖๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๘๓ ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๓๕๔ คน ร้อยละ ๕๓.๙๖ เพศหญิง ๓๐๒ คน ร้อยละ ๔๖.๐๔ แบ่งเป็นเด็ก ๐-๒ ปี จำนวน ๒๕๗ คน ร้อยละ ๓๙.๑๘ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๓๙๙ คน ร้อยละ ๖๐.๘๒ โดยเด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนในศพด.ในพื้นที่ จำนวน ๑๙๑ คน ร้อยละ ๒๙.๑๑ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัยดังนี้ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน ๒๕๐ คน ร้อยละ ๓๘.๑๑ รองลงมาอยู่กับอยู่กับปู่ย่า ตา ยาย จำนวน ๕๐ คน ร้อยละ ๗.๖๒ อาศัยกับอยู่กับบุคคลอื่น จำนวน ๓๕๖ คน ร้อยละ ๕๔.๒๗ เด็กปฐมวัยทุกคนมีพัฒนาการสมวัย เด็กที่มีน้ำหนักตามเกณฑ์ จำนวน ๑๘๘ คน ร้อยละ ๒๘.๖๖ ไม่มีเด็กต่ำกว่าเกณฑ์ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๙๑ คน ร้อยละ ๑๓.๘๗ เด็กปฐมวัยที่ได้รับวัคซีนครบทุกคน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของอบต.โคกขมิ้น สร้างและขับเคลื่อนงาน กิจกรรมทั้งในส่วนของสร้างระบบการจัดการ ที่เน้นการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้ และขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ใช้พื้นที่เป็นฐานการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพื้นที่คือ เกษตรกรรมนำหน้า ส่งเสริมการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิต ผลผลิตทางภูมิปัญญา นำพาเศรษฐกิจ ให้ชีวิตที่ดี โดยอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่อย่างน้อย ๔ ส่วน คือ อบต.โคกขมิ้น ศพด. จำนวน ๔ แห่ง ศพด.บ้านแสงคง ศพด.บ้านตาพระ ศพด.บ้านลำแดง ศพด.บ้านโคกขมิ้น รพ.สต.บ้านตาพระ รพ.สต.โคกขมิ้น และทุนทางสังคมในชุมชน เช่น กลุ่มออม. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มปลูกผัก กลุ่มทอผ้า โรงเรียนผู้สูงอายุ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนออมวันละบาท ประชาญ์ชาวบ้าน ครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน อาสาสมัคร เป็นต้น

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ประกอบด้วย การดำเนินงานและกิจกรรมดังนี้ งานเด่นที่ เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการทางปัญญาและอารมณ์ โดยมีงานและกิจกรรม ดังนี้ (๑) การพัฒนาหลักสูตรของศพด. วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยปี ๒๕๖๐ วิเคราะห์หลักสูตรที่มีในท้องถิ่น เพื่อปรับใช้กับเด็กปฐมวัยในชุมชน (๒) จัดทำแผนการจัด ประสบการณ์ ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมหลากหลายเชื่อมต่อการเรียนรู้ในชุมชน พัฒนาแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการ EF (๓) จัดทำสื่อและจัดหาสื่อการเรียนรู้อื่นๆ ใช้เทคโนโลยี DLTV (๔) ทำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น แกะสลัก รำกันตรีม เล่านิทาน เป็นต้น (๕) จัดการเรียนรู้นอกสถานที่ เช่น เรียนรู้กับประชาชนชาวบ้าน แปลง ฝึกปลอดภัย การร่วมกิจกรรม เช่น วันพ่อ วันแม่ วันลอยกระทง กิจกรรมสำคัญทาง ศาสนา กิจกรรมวันจบการศึกษา เป็นต้น (๖) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ เช่น ทำขนมพื้นบ้าน เป็นต้น งานที่หนุนเสริมกัน ประกอบด้วย ๑) การปรับ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย (๑) การปลูกต้นไม้เพิ่มพื้นที่สีเขียวใน ชุมชน (๒) สร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา แบบ ๓ ฐาน ได้แก่ สระตารก สระน้ำอิน จัน ค่ายกลสไปเดอร์แมน (๓) จัดมุมบทบาทสมมุติในห้องเรียนเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น บทบาทสมมุติ เช่น มุมนิทาน มุมตุ๊กตา เป็นต้น (๔) ทำความสะอาดของเล่น ซ่อมแซม อุปกรณ์ทุกเดือนโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน (๕) ป้องกันการบาดเจ็บโดย การจัดทำรั้ว ประตูเลื่อนที่ปลอดภัยโดยอบต. ชุมชนและรพ.สต.ร่วมดำเนินการ (๖) สร้าง อ่างล้างมือเพียงพอกับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๑๐ จุด (๗) มีห้องน้ำเด็ก ๔ ห้องแยก ชาย หญิง มีแผงกันลื่น ไม่มีถังน้ำ ๒) การดูแลสุขภาพปฐมวัย ได้แก่ การจัดทำคู่มือ

การดูแลและป้องกันโรคสำหรับครู อบรมให้ความรู้สำหรับผู้ปกครองเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้และการดูแลสุขภาพ การอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพพ่อแม่หรือผู้ดูแล เพื่อการดูแลเด็ก การเข้าร่วมโครงการโรงเรียนพ่อแม่ การอบรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การอบรมการจัดอาหารเสริมสำหรับเด็ก การอบรมเพื่อการปฐมพยาบาลเบื้องต้นสำหรับการดูแลเด็ก การอบรมเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก อบรม อสม. ให้สามารถประเมิน ป้องกันโรคใน ศพด. และในชุมชน การตรวจสุขภาพ คัดกรองสุขภาพทุกวันโดย ศพด. ประเมินสุขภาพซั้งน้ำหนัก วัดส่วนสูงทุก ๓ เดือน โดย ศพด. ตรวจรักษาเบื้องต้น ส่งต่อการรักษา เคลือบฟลูออไรด์ภาคเรียนละ ๑ ครั้ง โดย รพ.สต. ๓) ส่งเสริมการออมและการจัดสวัสดิการเด็กปฐมวัย ดังนี้ การออมทรัพย์สำหรับเด็ก มีสมุดเงินฝาก นับและแจ้งยอดเป็นรายเดือน รวมถึงแจ้งผู้ปกครองเป็นรายภาคการศึกษา สอนประโยชน์ของการออมให้เด็กผ่านการเล่านิทาน และสถานการณ์สมมติ ๔) ส่งเสริมด้านโภชนาการ ดังนี้ จัดทำอาหารกลางวันครบ ๕ หมู่ วางแผนจัดเตรียมเมนูอาหารทุกสัปดาห์ ซื้วัตถุดิบจากชุมชน ผลไม้ตามฤดูกาล ผักปลอดสารพิษ จัดอาหาร น้ำดื่มที่สะอาดปลอดภัย อบรมให้ความรู้แม่บ้านในการประกอบอาหารตามหลักโภชนาการ โดย รพ.สต. อบรมให้ความรู้ผู้ปกครอง ภายใต้โครงการของ ศพด. อ่อนหวานพัฒนาการสมวัย (เด็กไม่รับประทานรสหวาน) ให้ผู้ปกครองพาเด็กทำขนมโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น ขนมบัวลอย ขนมเปียกปูน เป็นต้น

ผลผลิตผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น มีดังนี้ ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัย จำนวน ๖๕๖ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน เด็กที่เข้าเรียนในศพด. อายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๑๔๑ คน ในศพด. ๔ แห่ง ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา สามารถวางแผน แก้ปัญหา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกการคิด สร้างความมั่นคงทางจิตใจ มีความกล้าหาญ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถเล่นร่วมกับเพื่อน แบ่งปันของเล่น รู้จักรอคอยและช่วยเหลือกัน ด้านร่างกาย ได้รับการส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่ การทรงตัวที่ดี เกิดการผ่อนคลาย มีความสุข สนุกสนาน รวมถึงเด็กได้อยู่กับธรรมชาติ ต้นไม้ ดิน น้ำ ได้เรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ มีอิสระ โดยการเรียนรู้ตามหลักสูตรมาตรฐาน หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น และสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒) ผลต่อครอบครัว ครอบครัวมีความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีส่วนร่วมในดูแลเด็ก เช่น การทำขนมจากวัสดุธรรมชาติ เป็นต้น ๓) ผลต่อชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมโดยมีการนำใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพที่มีอยู่ เช่น การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ศพด.โดยเข้า

เป็นวิทยากรร่วมถ่ายทอดวิถีชุมชนในศพด. การระดมทุน และแรงงานในการสร้างสนามเด็กเล่น และปรับสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย เช่น การสร้างห้องน้ำ จุดคัดแยกขยะ สร้างรั้วและประตูที่ปลอดภัยใน ศพด. เป็นต้น การสืบสานภูมิปัญญาของชุมชน เช่น การรำกันตริ้ม เป็นต้น ทั้งยังเกิดเครือข่ายด้านสุขภาพในการดูแลเด็กปฐมวัยที่ประกอบด้วย ครู อสม.ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพในการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย และเจ้าหน้าที่ในหน่วยบริการสุขภาพ

ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จในการดำเนินการของพื้นที่ ดังนี้ ๑) ความร่วมมือของทุนทางสังคมในชุมชน อบต.โคกขมิ้น ครัวบุคลากรในศพด.ทั้ง ๔ แห่ง รพ.สต. และครอบครัวเด็กปฐมวัย ๒) ศักยภาพของบุคลากร ๓) งบประมาณสนับสนุนการดำเนินการและแผน

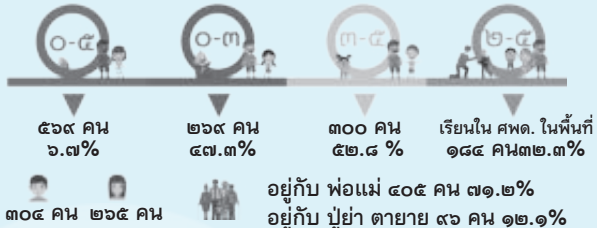

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลไหล่ทุ่ง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

ข้อมูลประชากร

ประชากร ๘,๕๓๐ คน
ชาย ๔,๓๑๔ คน ๕๐.๖๓%
หญิง ๔,๒๑๖ คน ๔๙.๓๗%

สร้างการเรียนรู้และพัฒนาสื่อท้องถิ่น

ผู้ดำเนินการหลัก

- ๑ องค์การบริหารส่วนตำบลไหล่ทุ่ง
- ๒ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน
- ๓ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
ตำบลไหล่ทุ่ง
โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
ตำบลไหล่ทุ่ง
- ๔
- ๕
- ๖

ผลผลิต ผลลัพธ์

- ▶ เด็ก ๑๘๔ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน
- ▶ มีสื่อที่ผลิตจากวัสดุในชุมชน ได้เรียนรู้จากสื่อจริงในชุมชน จากประสบการณ์ของผู้สูงอายุ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และอาชีพ

กิจกรรมที่ดำเนินการ

- ๑. จัดอบรมผู้ดำเนินงานในชุมชน
- ๒. จัดอบรมผู้ดำเนินงานในชุมชน
- ๓. จัดอบรมผู้ดำเนินงานในชุมชน
- ๔. จัดอบรมผู้ดำเนินงานในชุมชน
- ๕. จัดอบรมผู้ดำเนินงานในชุมชน
- ๖. จัดอบรมผู้ดำเนินงานในชุมชน

วิธีดำเนินการ

จัดทำข้อมูลเด็กปฐมวัย

ประชุมครูและผู้เกี่ยวข้อง

ฝึกอบรมครู ผู้ดูแลในการจัดทำสื่อ การสร้างการเรียนรู้ ดำเนินการจัดทำสื่อและนำไปใช้สื่อ

ประเมินผลโดยคณะกรรมการศึกษา

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- เกิดหลักสูตรที่บูรณาการท้องถิ่นและมีสื่อที่ผลิตโดยวัสดุในท้องถิ่น
- ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและผลิตสื่อ

ภาพที่ ๑.๔๑ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลไหล่ทุ่ง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลไหล่ทุ่ง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

นายเริ่ม จันทร์สุข
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไหล่ทุ่ง
เบอร์โทร ๐๙๗-๓๓๖๕๑๖๓

“ตำบลไหล่ทุ่ง มุ่งมั่นในศาสนา การศึกษาเป็นเอก ช่างดีเหล็กชั้นซื่อ เลื่องลือเฟื่องรสดี มากมีแหล่งน้ำใหญ่ดงมะไฟกลางหมู่บ้าน จักสานหวดภูมิปัญญา ภูนาหว่าแหล่งอาหาร มีตำนานบ้านเก่า เกลือสินเฮว่่มากมี ประเพณีบุญเดือนหก ดอกบัวดกเต็มบึง เป็นหนึ่งความสามัคคี”

อบต.ไหล่ทุ่ง อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๒ หมู่บ้าน เช่น หมู่ที่ ๑ บ้านไหล่ทุ่ง หมู่ที่ ๒ บ้านไหล่สูง หมู่ที่ ๓ บ้านดอนจัว หมู่ที่ ๔ บ้านดอนจัว หมู่ที่ ๕ บ้านบ่อหิน หมู่ที่ ๖ บ้านดงไม้งาม หมู่ที่ ๗ บ้านคำชา หมู่ที่ ๘ บ้านม่วง หมู่ที่ ๙ บ้านหัวคำ หมู่ที่ ๑๐ บ้านม่วงงาม หมู่ที่ ๑๑ บ้านบ่อหินพัฒนา และหมู่ที่ ๑๒ บ้านไหล่ทุ่งพัฒนา อาณาเขตติดต่อด้านทิศเหนือติดกับ ต.เป่าและต.คำเจริญ ทิศใต้ติดกับต.ขามเปี้ยและต.เซเป็ด ทิศตะวันออกติดกับ ต.ขุหลุ ต.เซเป็ด ทิศตะวันตก ติดกับต.เป่า และต.นาสะไม จำนวนหลังคาเรือน ๒,๐๓๕ ครัวเรือน

ประชากร ๘,๕๓๐ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๕๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๗ ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๓๐๔ คน เพศหญิง ๒๖๕ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๓ ปี จำนวน ๒๖๙ คน ร้อยละ ๔๗.๒๗ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๓๐๐ คน ร้อยละ ๕๒.๗ โดยเด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนในศพด.ในพื้นที่ จำนวน ๑๘๔ คน ร้อยละ ๓๒.๓๓ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัยนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน ๔๐๕ คน ร้อยละ ๗๑.๒ รองลงมาอยู่กับปู่ย่าตายาย จำนวน ๙๖ คน ร้อยละ ๑๖.๑ อาศัยกับพ่อหรือแม่ จำนวน ๖๘ คน ร้อยละ ๑๑.๙ อยู่กับผู้ที่ดื่มสุราเป็นประจำ จำนวน ๑๔๒ คน ร้อยละ ๒๔.๙ เด็กปฐมวัยทุกคนมีพัฒนาการสมวัย เด็กที่มีน้ำหนักตามเกณฑ์ จำนวน ๑๕๕ คน ร้อยละ ๘๔.๒ ต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน ๑๗ คน ร้อยละ ๙.๒๓ เกินเกณฑ์ จำนวน

๑๒ คน ร้อยละ ๖.๕ เด็กปฐมวัยที่มีพันธุ จำนวน ๓๖ คน ร้อยละ ๑๙.๕ เด็กปฐมวัยที่ได้รับวัคซีนครบทุกคน และมีเด็กพิการ จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๐.๔

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของอบต.ไหล่ทุ่ง ขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยใช้หลักการของการใช้พื้นที่เป็นฐานการพัฒนา การคำนึงถึงสุขภาพในทุกนโยบาย และการสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพื้นที่คือ สภาพแวดล้อมชุมชนน่าอยู่ เศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี เกษตรอินทรีย์ครบวงจร โดยอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่อย่างน้อย ๔ ส่วนคือ อบต.ไหล่ทุ่ง รพ.สต. ๒ แห่ง ได้แก่ รพ.สต.ไหล่ทุ่ง รพ.สต.บ่อหิน เป็นต้น ศพด. จำนวน ๔ แห่ง เช่น ศพด.ไหล่ทุ่ง ศพด.ดอนงัว ศพด.ไหล่สูง ศพด.บ่อหิน เป็นต้น ศพค. และทุนทางสังคมในชุมชน เช่น กลุ่มอสม. กลุ่มจักสาน กลุ่มทอเสื่อ กลุ่มตีเหล็ก กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ ชมรมผู้สูงอายุ กองทุนออมวันละบาท เป็นต้น

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ มีการดำเนินงานและกิจกรรม ดังนี้ ๑) งานเด่นที่เน้นการสร้างการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพ ประกอบด้วย (๑) การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมการเสริมสร้างพัฒนาการ การจัดการอาหาร การดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค เป็นต้น การฝึกอบรมครูในการช่วยเหลือเด็กกัมมัน้ำ การฝึกอบรมอสม.ในการติดตามการเยี่ยมบ้าน ตรวจพัฒนาการและการเจริญเติบโต การฝึกอบรมการตรวจสุขภาพหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย การใช้เครื่องมือในการตรวจคัดกรองพัฒนาการเด็ก เช่น DSPPM DAIM เป็นต้น (๒) การผลิตสื่อการเรียนการสอนจากสิ่งของหรือวัสดุเหลือใช้ในชุมชนและวัสดุจากธรรมชาติ เช่น การใช้ลังกล่องนม ขวดพลาสติก กระป๋องนม กะลามะพร้าว เมล็ดยางพารา นำมาประดิษฐ์เป็นของเล่นในรูปแบบต่างๆ ของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย เช่น กะลาพาเพลิน ม้าก้านกล้วย หวดภูมิปัญญา กระติบ ช้อง ไซ ไม้ขนาดมือ นวดเท้า เป็นต้น ด้านอารมณ์จิตใจ เช่น ลูกแซกกระป๋องนม ด้านสังคม เช่น ลูกขั้วมหัศจรรย์ โทรศัพท์เสียงตามสาย ด้านสติปัญญา เช่น ถาดจำนวนนับ การนำวัฒนธรรมอีสาน เช่น หมอลำ ฟ้อนรำ สรภัญญะ นิทานก้อม ผญา ฮีต ๑๒ คอง ๑๔ และอุปกรณ์การทำมาหากินของอีสาน เช่น ด้ามไม้ ครก สากไม้ มาประกอบเป็นสื่อร่วมกับหุ่นมือเพื่อเล่านิทาน (๓) การจัดการอาหาร เช่น การจัดกิจกรรมปลูกผักตามฤดูกาล ส่งเสริมการรับประทานข้าวไรซ์เบอร์รี่ที่ชุมชนผลิตเอง เป็นต้น ๒) งานที่หนุนเสริมกัน ประกอบด้วย (๑) การจัดสวัสดิการช่วยเหลือกัน ดังนี้ การออมเงิน โดยจัดให้มีกองทุนกุ่มเพื่อการประกอบ

อาชีพ จัดสวัสดิการตั้งแต่เกิดจนตาย จัดตั้งกองทุนข้าว การระดมทุนผ้าป่าต่อเติมอาคารเรียนศพด. การระดมสิ่งของ การส่งเสริมอาชีพ เช่น การพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็ก ปรากฏชาวบ้าน ชมรมผู้สูงอายุ (๒) การดูแลสุขภาพ ดังนี้ (๒.๑) การพัฒนาระบบบริการในการตรวจพัฒนาการและการเจริญเติบโต ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง จัดบริการรับส่ง ๒๔ ชั่วโมงกรณีฉุกเฉิน การจัดบริการด้านทันตกรรม (๒.๒) การป้องกันโรค เช่น จัดทำมาตรการเพื่อป้องกันโรคติดต่อในศพด. เป็นต้น (๒.๓) สร้างจิตอาสาและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพเด็กที่บ้าน เยี่ยมบ้าน ติดต่อประสานงานกับผู้นำ จัดให้มีศูนย์เฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัว (๓) การจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนี้ (๓.๑) การป้องกันโรค เช่น การทำความสะอาดของเล่น การจัดกิจกรรม Big cleaning day เป็นต้น (๓.๒) การป้องกันอุบัติเหตุ เช่น ปรับพื้นสนามเด็กเล่นเป็นดินทราย การป้องกันมุมเหลี่ยมเสาอาคารโดยการใช้ฟ้านวม จัดทำป้ายจุดเสี่ยง ให้คำแนะนำการจัดบ้าน และการตรวจสอบเครื่องเล่นรวมถึงการบำรุงรักษา สำรวจพื้นที่ในชุมชนที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์นำโรคและการทำลาย การจัดแผนป้องกันอัคคีภัยและการซ้อมแผนให้แก่ครูผู้ดูแลเด็กใน ศพด. เป็นต้น (๔) การสร้างความร่วมมือและจัดการข้อมูล ดังนี้ (๔.๑) การพัฒนาภาคีใน ศพด. เช่น ให้เด็กหยุดเรียนจนกว่าจะหายป่วย จำกัดจุดรับส่งเด็กนักเรียน ไม่นำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือบุหรี่มาในศพด. ไม่จำหน่ายสินค้าในศพด. เป็นต้น (๔.๒) การจัดทำและนำใช้ข้อมูล เช่น การสำรวจข้อมูลเด็กปฐมวัย จัดทำสมุดบันทึกการเจริญเติบโตและพัฒนาการ ข้อมูลการตรวจสอบสุขภาพของเด็กปฐมวัยและหญิงตั้งครรภ์ เป็นต้น (๔.๓) การสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา เช่น ออกแบบและวางแผนการแก้ไขปัญหา ร่วมกับกับทุนทางสังคมในพื้นที่ เช่น โครงการส่งเสริมพัฒนา โรงเรียนพ่อแม่ ค่ายครอบครัว เป็นต้น สนับสนุนให้สภาเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัย

ผลผลิตผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น มีดังนี้ ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัย จำนวน ๕๖๙ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน เด็กที่เข้าเรียนในศพด. อายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๑๘๔ คน ประกอบด้วย ศพด.บ้านไทรใหญ่พัฒนา จำนวน ๔๒ คน ชาย จำนวน ๒๒ คน หญิง จำนวน ๒๐ คน ศพด.บ้านไทรสูง จำนวน ๔๗ คน ชาย จำนวน ๒๕ คน หญิง จำนวน ๒๒ คน ศพด.บ้านดอนจัว จำนวน ๔๙ คน ชาย จำนวน ๑๘ คน หญิง จำนวน ๓๑ คน และศพด.บ้านป่อหินพัฒนา จำนวน ๔๖ คน ชาย จำนวน ๑๙ คน หญิง จำนวน ๒๗ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้งร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา

มีสื่อที่ผลิตจากวัสดุในชุมชน เด็กได้เรียนรู้จากสื่อจริงในชุมชนจากประสบการณ์ของผู้สูงอายุ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และอาชีพ เสริมสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ โดยการนำชิ้นวัตถุหรือการสอนจากภูมิปัญญาที่ศพด. ได้พัฒนาขึ้น เด็กเกิดความมั่นใจในตัวเองและพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีทางสังคม เช่น การแบ่งปัน การพลัดเปลี่ยน การช่วยเหลือ การอดทนต่อการรอคอย ความยืดหยุ่น เป็นต้น นอกจากนี้เด็กปฐมวัยมีสุขภาพที่ดีได้รับประทานอาหารปลอดภัยจากโครงการปลูกผักปลอดภัยสารพิษ (๒) ผลต่อครอบครัว ครอบครัวมีความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีส่วนร่วมในดูแลเด็ก เช่น การประดิษฐ์ของเล่น โดยร่วมจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต เป็นต้น (๓) ผลต่อชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมโดยมีการนำใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพที่มีอยู่ เช่น การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ศพด. โดยเข้าเป็นกรรมการบริหารสถานศึกษา การเป็นวิทยากรร่วมถ่ายทอดวิถีชุมชนในศพด. เป็นต้น การสืบสานภูมิปัญญาของชุมชน เช่น ของเล่นจากไม้ เครื่องจักสาน เป็นต้น ทั้งยังเกิดเครือข่ายด้านสุขภาพในการดูแลเด็กปฐมวัยที่ประกอบด้วยครู อสม. ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพในการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย และเจ้าหน้าที่ในหน่วยบริการสุขภาพ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น เกิดหลักสูตรที่บูรณาการท้องถิ่นและมีสื่อที่ผลิตโดยวัสดุในท้องถิ่น ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและผลิตสื่อที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของพื้นที่ เกิดระบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน

ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลยางซึก อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี

อบต.

- จัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่น
- ส่วนพฤษศาสตร์โรงเรียนและศพด.
- นวัตกรรมธนาคารน้ำใต้ดินทั้งระบบปิดและระบบเปิด

สวัสดิการเพื่อการช่วยเหลือ

อบต.

- รับ-ส่งผู้ป่วยตามนัด ผู้ป่วยจิตเวช ผู้สูงอายุ
- กองทุนสวัสดิการชุมชน

รพ.สต.

- กองทุนน้ำอ้อม
- กองทุนอาสาสมัครแม่
- การดูแลผู้ป่วยติดเตียง โดย CG

พระภิกษุ

- ทุนการศึกษา
- ช่วยเหลือคนยากจนหรือผู้ยากไร้

รพ.สต.

- การดูแลและช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง (LTC) โรงเรียนผู้สูงอายุ
- หลักสูตร ๖ อ. โรงเรียนผู้สูงอายุ
- หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นเด็กปฐมวัย และโรงเรียนผู้สูงอายุ
- การพัฒนาอาชีพด้วยการจักสาน (เครื่องชุด)
- การพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุด้วยการทอผ้าขึ้นถ้วย

ศิลปะวัฒนธรรม

กองการศึกษา / โรงเรียนผู้สูงอายุ

- ประเพณีการพืชมงคลกับบัว
- ประเพณีแทงลายหยวกกล้วย/การทำต้นประสาธน์
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น

กองการศึกษา / ศพด.

- เรียนรู้การทำนาเกลือสินเธาว์
- เรียนรู้การทำพานบายศรี
- เรียนรู้ชุดผญาอีสาน
- เรียนรู้การสักกลอนและร้องเพลงสรภัญญะ
- เรียนรู้การทำของเล่นพื้นบ้าน
- เรียนรู้ดนตรีพื้นเมืองอีสาน

ป่าปกป้องพันธุกรรมพืช

- อนุรักษ์พันธุกรรมพืช
- การศึกษา ๔ ทรัพยากร ได้แก่ พืช สัตว์ ชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา

สวัสดิการเพื่อการกู้ยืม/การออม

กองทุนข้าวเปลือก

กองทุนหมู่บ้าน

รพ.สต.

- คลินิกเพื่อสุขภาพเด็ก ศพด.
- บริการทันตอนามัย
- ทางด่วนสำหรับเด็กปฐมวัย

อบต.

- รถรับ-ส่งปลอดภัย

ศพด.

- กลุ่มไลน์สัมพันธ์ครู ผู้ปกครอง รพ.สต.
- สมุดบันทึกหมยเหตุรายวันใน ศพด.

อบต.

- สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา
- พัฒนาคความรู้และสร้างเสริมศักยภาพครู ผู้ปกครอง อสม.

โรงเรียนผู้สูงอายุ

- ผลิตสื่อพื้นบ้าน
- หลักสูตร ๖ อ. โรงเรียนผู้สูงอายุ

เพื่อการพัฒนเด็ก

รพ.สต.

- อบรมการประเมินพัฒนาการเด็กด้วย DSPM
- หลักสูตรโรงเรียนพ่อแม่มืออาชีพ

ระบบการสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อเรียนรู้

ระบบการจัดสวัสดิการและการช่วยเหลือ

ระบบบริการเพื่อหนุนเสริมการดูแลเด็กปฐมวัย

ระบบการพัฒนาศักยภาพเพื่อการดูแลเด็กปฐมวัย

ระบบการดูแลผู้สูงอายุ

ระบบการส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

จำนวนครัวเรือน ๙๘๑ ครัวเรือน

จำนวนประชากร ๔,๘๗๖ คน

ชาย ๒,๔๔๘ คน (๕๐.๐๐%) หญิง ๒,๔๒๘ คน (๕๐.๐๐%)

เด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี ๓๒๕ คน (๖.๖๗%)

- เด็ก ๐-๒ ปี ๑๒๓ คน (๓๗.๙๓%) ชาย ๕๓ คน ๔๓.๑% หญิง ๗๐ คน ๕๖.๙%
- เด็ก ๒-๕ ปี ๒๐๒ คน (๖๑.๐๖%) ชาย ๙๓ คน ๔๖.๐๖% หญิง ๑๐๙ คน ๕๓.๙๔%

การอยู่อาศัย

- อยู่กับพ่อแม่ ๑๗๓ คน (๕๓.๒๔%)
- อยู่กับพ่อหรือแม่ ๗๘ คน (๒๓.๓๘%)
- อยู่กับปู่ย่าตายาย ๗๑ คน (๒๑.๘๕%)
- อยู่กับญาติ ๕ คน (๑.๕๓%)

ภาวะสุขภาพ

- สุขภาพปกติ ๒๔๔ คน (๖๕.๐๘%)
- ลำบาก ๒ คน (๐.๖๒%)
- พิการ ๔๐ คน (๑๒.๓๑%)
- น้ำหนักเกิน ๑๖ คน (๔.๓๒%)
- น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ๒๓ คน (๗.๐๘%)
- พัฒนาการล่าช้า ๒ คน (๐.๖๒%)

ภาพที่ ๑.๕๒ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลยางซึก อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี

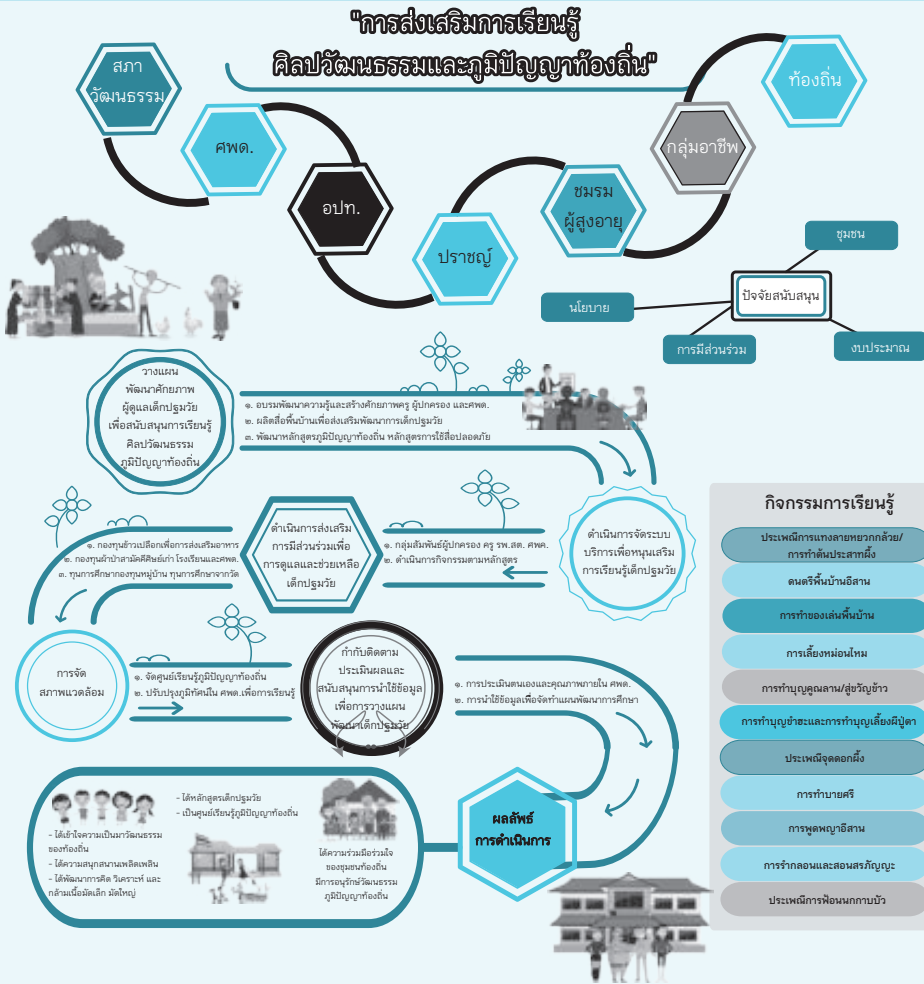

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลยางซึก อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี

เด็กอายุ ๐-๕ ปี ๓๒๕ คน	การอยู่อาศัย	ภาวะสุขภาพ	โภชนาการ	ความต้องการ
<ul style="list-style-type: none"> ๑๔๕ คน (๔๔.๖๑%) ๑๘๐ คน (๕๕.๓๙%) 	<ul style="list-style-type: none"> อยู่กับพ่อแม่ ๑๓๓ คน (๕๓.๒๔%) อยู่กับพ่อหรือแม่ ๗๖ คน (๒๓.๓๘%) อยู่กับปู่ย่าตายาย ๗๑ คน (๒๑.๕๕%) อยู่กับคนอื่น ๆ ๕ คน (๑.๕๓%) 	<ul style="list-style-type: none"> สุขภาพปกติ ๒๕๔ คน (๗๘.๐๘%) พัฒนาการล่าช้า ๒ คน (๐.๖๑%) 	<ul style="list-style-type: none"> โภชนาการเกิน ๑๖ คน (๔.๙๒%) โภชนาการต่ำกว่าเกณฑ์ ๕ คน (๑.๕๕%) ปัญหาของปาก/ฟันผุ ๔๐ คน (๑๒.๓๑%) 	พัฒนาการเรียนรู้ โดยอาศัย ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภาพที่ ๑.๔๓ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลยางซึก อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี

ส่วนที่ ๑

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลยางซึก อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

นายเทียน แผลงฤทธิ์

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลยางซึก

เบอร์โทร ๐๘๕-๗๖๗๖๕๔๓

อบต.ยางซึก อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๐ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านยางซึกหมู่ ๑ บ้านยางซึกหมู่ ๒ บ้านผักแว่นหมู่ ๓ บ้านผักแว่นหมู่ ๔ บ้านโพนสิมมาหมู่ ๕ บ้านก่อน้อยหมู่ ๖ บ้านคำสมอหมู่ ๗ บ้านหนองใหญ่หมู่ ๘ บ้านคำสมอหมู่ ๙ และบ้านยางซึกหมู่ ๑๐ อาณาเขต ทิศเหนือติดต่อกับต.โนนรัง และ ต.ศรีสุข อ.เขื่องใน ทิศใต้ติดต่อกับต.ค้อทองและต.สร้างถ่อ อ.เขื่องใน ทิศตะวันออกติดต่อกับต.ห้วยเรือและต.หนองเหล่า อ.เขื่องใน ทิศตะวันตกติดต่อกับต.บ้านไทยและต.บ้านกอก อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี จำนวนหลังคาเรือน ๙๘๑ ครั้วเรือน

ประชากร ๔,๘๙๖ คน เพศชาย ๒,๔๔๘ คน ร้อยละ ๕๐ เพศหญิง ๒,๔๔๘ คน ร้อยละ ๕๐ แบ่งเป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๓๒๕ คน ร้อยละ ๖.๖๓ ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๑๔๕ คน ร้อยละ ๔๔.๖๑ เพศหญิง ๑๘๐ คน ร้อยละ ๕๕.๓๙ แบ่งเป็นเด็ก ๐-๒ ปี จำนวน ๑๑๒ คน ร้อยละ ๕๒.๙๒ เด็ก ๒-๕ ปี จำนวน ๒๑๓ คน ร้อยละ ๔๗.๐๘ โดยเด็ก ๒-๕ ปี ซึ่งพื้นที่อบต.ยางซึก มีศพด.ทั้งหมด ๕ แห่ง โดยมีเด็กที่เข้าเรียนที่ ศพด.ในพื้นที่ ๒๑๐ คน ร้อยละ ๙๘.๕๙ ของเด็กปฐมวัยที่มีเกณฑ์เข้าเรียนใน ศพด.ได้แก่ ๑) ศพด.ยางซึก ๔๕ คน ร้อยละ ๒๑.๔๓ ๒) ศพด.ผักแว่น ๘๖ คน ร้อยละ ๔๐.๙๕ ๓) ศพด.คำสมอ-หนองใหญ่ (สุนทรวิจิตรธรรม) ๓๐ คน ร้อยละ ๑๔.๒๙ ๔) ศพด.โพนสิม ๒๖ คน ร้อยละ ๑๒.๓๘ ๕) ศพด.วัดก่อน้อย ๒๓ คน ร้อยละ ๑๐.๙๕ สำหรับการอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน ๑๗๓ คน ร้อยละ ๕๓.๒๔ รองลงมาอาศัยกับพ่อหรือแม่ จำนวน ๗๖ คน ร้อยละ ๒๓.๓๘ อยู่กับอยู่กับปู่ย่า ตายาย จำนวน ๗๑ คน ร้อยละ ๒๑.๘๕ อยู่กับบุคคลอื่นๆ จำนวน ๕ คน ร้อยละ ๑.๕๓ ด้านพัฒนาการ พบว่า เด็กที่มีสุขภาพปกติ ๒๔๔ คน ร้อยละ ๗๕.๐๘ ต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน ๒๓ คน ร้อยละ ๗.๐๘ และเกินเกณฑ์ จำนวน ๑๖ คน ร้อยละ

๔.๙๒ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๔๐ คน ร้อยละ ๑๒.๓๑ เด็กปฐมวัยที่ได้รับวัคซีนครบทุกคน และมีเด็กพัฒนาการล่าช้า จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๐.๖๑ และมารดาได้รับเงินสงเคราะห์บุตร ๖๐๐ บาท ๗๑ คน ร้อยละ ๒๑.๘๔

อบต.ยางซึ้ง มีแนวทางการพัฒนาระบบและการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น ดำเนินการขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยใช้หลักการของการใช้พื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา ซึ่งคำนึงถึงสุขภาพในทุกนโยบายและการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพื้นที่ คือ *ตำบลน่าอยู่ เคียงคู่คุณธรรม เน้นนำการมีส่วนร่วม ครบถ้วนวิถีเศรษฐกิจพอเพียง* โดยอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่ที่มีศักยภาพและมีบทบาทในการขับเคลื่อน ได้แก่ อบต. รพ.สต. ศพด. ๕ แห่ง และทุนทางสังคมในชุมชนที่มีบทบาทในการขับเคลื่อน เช่น ผู้นำท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน กลุ่มสตรี พระภิกษุ อปพร. อสม. ผู้ปกครอง ครู สภาวัฒนธรรม โรงเรียน กลุ่มอาชีพ โรงเรียนผู้สูงอายุ กองทุนสวัสดิการ รวมถึงหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาสนับสนุนการดำเนินการ ได้แก่ โรงพยาบาลเชิงใน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

สำหรับระบบและการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น อบต.ยางซึ้ง มีแนวทางการดำเนินงาน ๖ งานและกิจกรรมที่เป็นแนวทางหลักในการดำเนินงาน ประกอบด้วย

- ๑) การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม งานและกิจกรรม ได้แก่ การเรียนรู้ประเพณีการพ่อนนกกาบบัว เรียนรู้ประเพณีแทงลายหยวกกล้วย การทำปราสาทผึ้ง เรียนรู้ประเพณีการจุดดอกผึ้ง การทำนาเกลือสินเธาว์ การทำพานบายศรี การพุดผญา อีสาน การลำกลอนและการร้องสรภัญญะ ประเพณีบุญซำฮะและการทำบุญเลี้ยงผีปู่ตา การทำบุญคุณลาน/สุขวันข้าว การเลี้ยงหม่อนไหม การทำของเล่นพื้นบ้าน และดนตรีพื้นเมือง อีสาน โดยผู้สูงอายุ จากโรงเรียนผู้สูงอายุ ประชาชนชาวบ้าน หมอพรหมณ์ สุตระขวัญ หมอลำ พระภิกษุ พ่อจ้ำ ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ศพด. ผู้ปกครอง และ จนท. กองการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมตำบลยางซึ้ง ร่วมกับสภาวัฒนธรรมตำบลยางซึ้ง
- ๒) การพัฒนาศักยภาพเพื่อการดูแลเด็กปฐมวัย งานและกิจกรรมที่ดำเนินงาน ได้แก่ การอบรมพัฒนาความรู้และเสริมสร้างศักยภาพครู ผู้ปกครอง อสม.และศพด. ผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ประเมินพัฒนาการเด็กด้วยคู่มือประเมินพัฒนาการ DSPM หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นเด็กปฐมวัยและโรงเรียนผู้สูงอายุ อบรมพัฒนาอาชีพ ผู้ปกครอง หลักสูตรโรงเรียนพ่อแม่มีอาชีพ หลักสูตรการใช้สื่อปลอดภัยเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย (๖ อ. โรงเรียนผู้สูงอายุ) สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และกิจกรรมนันทนาการน้อย ทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องได้แก่ อบต.ยางซึ้ง ศพด. รพ.สต. ศพด. ผู้สูงอายุ ผู้นำ

ท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ อสม. อปพร. กลุ่มสตรี ครูผู้ดูแลเด็ก ครูโรงเรียนประถมศึกษา พระภิกษุ วัด โรงเรียน กองช่าง กองการศึกษาฯ สำนักปลัด ผู้ปกครอง สภาวัฒนธรรม ตำบลยางซึ้ง โรงเรียนผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

๓) การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัย งานและกิจกรรม ได้แก่

(๑) ลานพื้นที่สร้างสรรค์ บ่อธนาคารน้ำระบบปิดเพื่อการระบายน้ำ โดยกองช่าง อบต. ยางซึ้ง ผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลเด็ก และคณะกรรมการ ศพด. (๒) ตรวจสอบแซมจุดเสี่ยง ใน ศพด. เป็นการทำงานร่วมกันของ อสม. ศพด. ครู กองช่าง และ อปพร. (๓) สวนพฤกษศาสตร์/สวนสมุนไพรใน ศพด. ปรับปรุงภูมิทัศน์ใน ศพด. รพ.สต. (๔) สำรวจเครื่องเล่นเด็ก ลานกีฬาชุมชน ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทูตทางสังคมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อบต.ยางซึ้ง หน่วยงานที่ร่วมดำเนินการ เช่น ศพด. รพ.สต. ศพด. ผู้สูงอายุ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ อสม. อปพร. กลุ่มสตรี ครูผู้ดูแลเด็ก ครูโรงเรียนประถมศึกษา พระภิกษุ วัด โรงเรียน กองช่าง กองการศึกษาฯ สำนักปลัด ผู้ปกครอง สภาวัฒนธรรม ตำบลยางซึ้ง โรงเรียนผู้สูงอายุ ม.ราชภัฏเลย ม.อุบลราชธานี รพ.เชิงใน สสอ.เชิงใน มูลนิธิกุ้ยเชียงใน สถาบันนิเทศศาสนคุณ ป่าปกป้องพันธุ์กรรมพืช เป็นต้น **๔) สนับสนุนการนำใช้ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย งานและกิจกรรม ได้แก่** (๑) ทำข้อตกลงศูนย์เด็กเล็กอ่อนหวาน (งานทันตอนามัย) ข้อตกลงการควบคุมโรคติดต่อใน ศพด. โดยครูผู้ดูแลเด็ก ร่วมกับอบต.ยางซึ้ง ศพด.ทั้ง ๕ แห่ง คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงพยาบาลเชิงใน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเชิงใน (๒) การสื่อสารข้อมูลและงานประชาสัมพันธ์ผ่านสถานีวิทยุก่อน้อยโดยทีมงานประชาสัมพันธ์ อบต.ยางซึ้ง รพ.สต. ยางซึ้งและ รพ.สต.ผักแว่น ร่วมกับสถานีวิทยุก่อน้อย (๓) การนำใช้ข้อมูลจากแบบสำรวจสุขภาพเด็กปฐมวัยเพื่อการวิจัย การประเมินตนเองของ ศพด. และการประกันคุณภาพภายใน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูผู้ดูแลเด็ก กองการศึกษาฯ และวัฒนธรรมตำบลยางซึ้ง อบต.ยางซึ้ง คณะกรรมการประกันคุณภาพภายใน การนำใช้ข้อมูลจากแบบสำรวจสุขภาพเด็กปฐมวัยเพื่อการจัดทำแผนการศึกษา บริการทันตอนามัยสำหรับเด็กปฐมวัย ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงพยาบาลเชิงใน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเชิงใน เป็นต้น **๕) การมีส่วนร่วมเพื่อการดูแลและช่วยเหลือเด็กปฐมวัย งานและกิจกรรม ได้แก่** กองทุนข้าวเปลือกส่งเสริมอาหารกลางวัน โดยกองทุนข้าวเปลือกและโรงสีข้าวชุมชน กองทุนผ้าป่าศิษย์เก่า โดยโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง ๕ แห่งร่วมกับศพด. ทั้ง ๕ แห่ง ฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพ ผู้ปกครอง โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยร่วมกับอบต.ยางซึ้งและศพด. ศูนย์บริการเด็ก

๐-๕ ปี ทุกสถานะสุขภาพโดยรพ.สต.ทั้งสองแห่งในพื้นที่ ทุนการศึกษาโดยกองทุนหมู่บ้าน วัด/ผู้นำทางศาสนา กองทุนหมู่บ้านสนับสนุนน้ำสะอาดให้เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเดิม ๖) การบริการเพื่อหนุนเสริมการดูแลเด็กปฐมวัย งานและกิจกรรมได้แก่ (๑) กลุ่มไลน์สัมพันธ์ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและรพ.สต. ศูนย์เรียนรู้ผู้ปกครองในศพด. ในรพ.สต. (๒) รถรับ-ส่งปลอดภัย (๓) สมุดบันทึกหมายเหตุรายวันใน ศพด. (๔) คลินิกเพื่อสุขภาพเด็ก ศพด. ร่วมกับ อสม. ศพด. ร่วมกับอสม. (๕) ทางด่วนสำหรับเด็กปฐมวัย ใน รพ.สต. (๖) บริการทันตอนามัยสำหรับเด็กปฐมวัย

ผลผลิตผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น มีดังนี้ ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัยในพื้นที่ จำนวน ๓๒๕ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน เด็กที่เข้าเรียนใน ศพด. อายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๒๑๐ คน ร้อยละ ๕๘.๕๙ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติ ปัญญา เสริมสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ โดยการนำใช้นวัตกรรมสื่อการสอนจากภูมิปัญญาที่ศพด.ได้พัฒนาขึ้น เด็กเกิดความมั่นใจในตัวเองและพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีทางสังคม เช่น การแบ่งปัน การพลัดเปลี่ยน การช่วยเหลือ การอดทนต่อการรอคอย ความยืดหยุ่น เป็นต้น ๒) ผลต่อครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีส่วนร่วมในการดูแลเด็ก เช่น การประดิษฐ์ของเล่น โดยร่วมจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต เป็นต้น ๓) ผลต่อชุมชน ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการนำใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพที่มีอยู่ เช่น การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ศพด. โดยเข้าเป็นกรรมการบริหารสถานศึกษา การเป็นวิทยากรร่วมถ่ายทอดวิถีสื่อชุมชนในศพด. เป็นต้น การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ของเล่นจากไม้ ดนตรีพื้นเมือง เป็นต้น ทั้งยังเกิดเครือข่ายด้านสุขภาพในการดูแลเด็กปฐมวัยที่ประกอบด้วย ครู อสม. ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพในการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยและเจ้าหน้าที่ในหน่วยบริการสุขภาพ

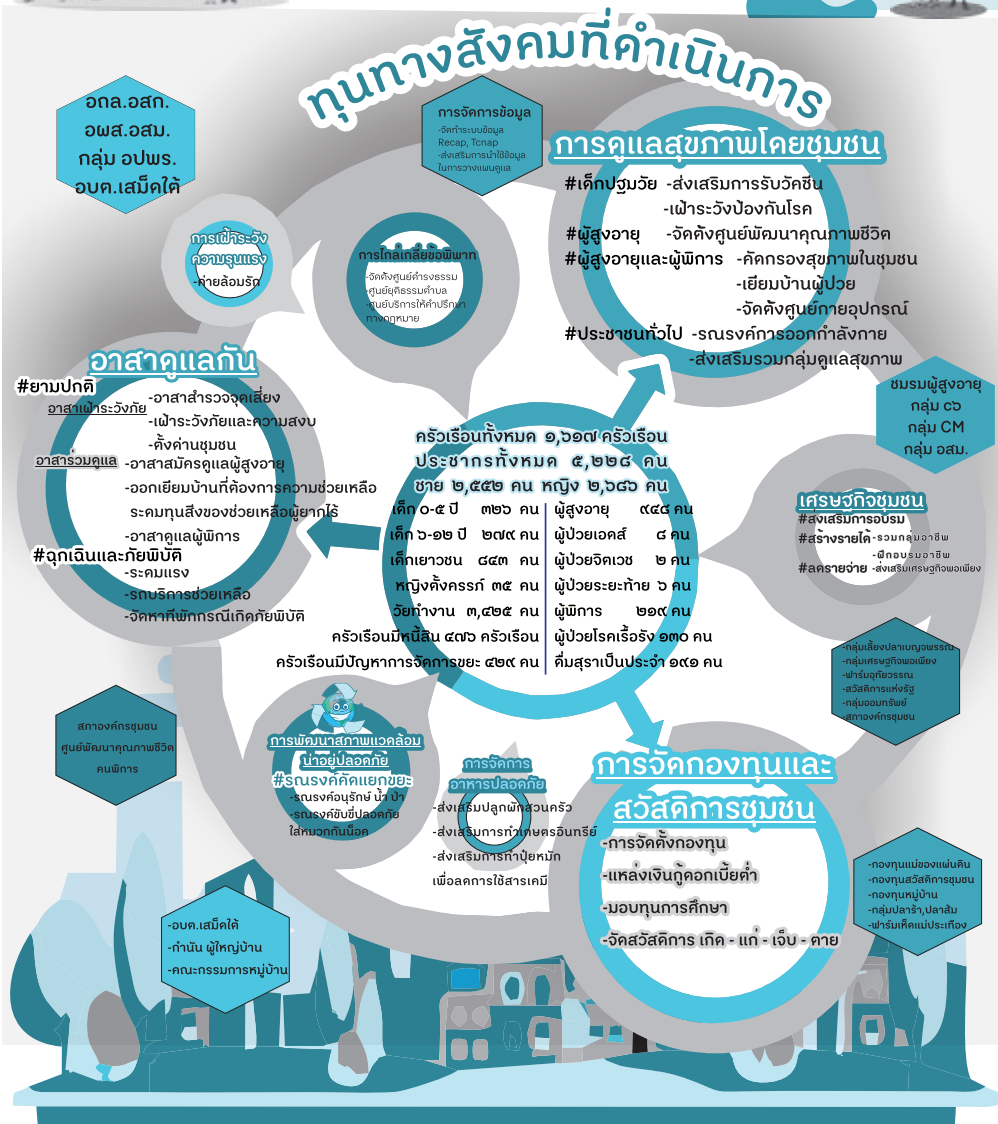
ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จในการดำเนินงานของพื้นที่เกิดจาก ๑) การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย โดยอาศัยความร่วมมือของท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงาน องค์กรชุมชน ครัวบุคลากรในศพด. ๒) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและสถาบันการศึกษา เช่น สำนักสนับสนุนสุขภาพชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์วิจัย และพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน (ศวช.) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๓) การมีระบบข้อมูลตำบลและข้อมูลเด็กปฐมวัย ในการจัดเก็บข้อมูลตามแบบสอบถามสุขภาพเด็กปฐมวัย และได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาค้นหาปัญหาและจุดเด่นที่จะนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาโดยทุนทางสังคมทั้ง ๖ ระดับที่มีในพื้นที่

ภาคกลาง

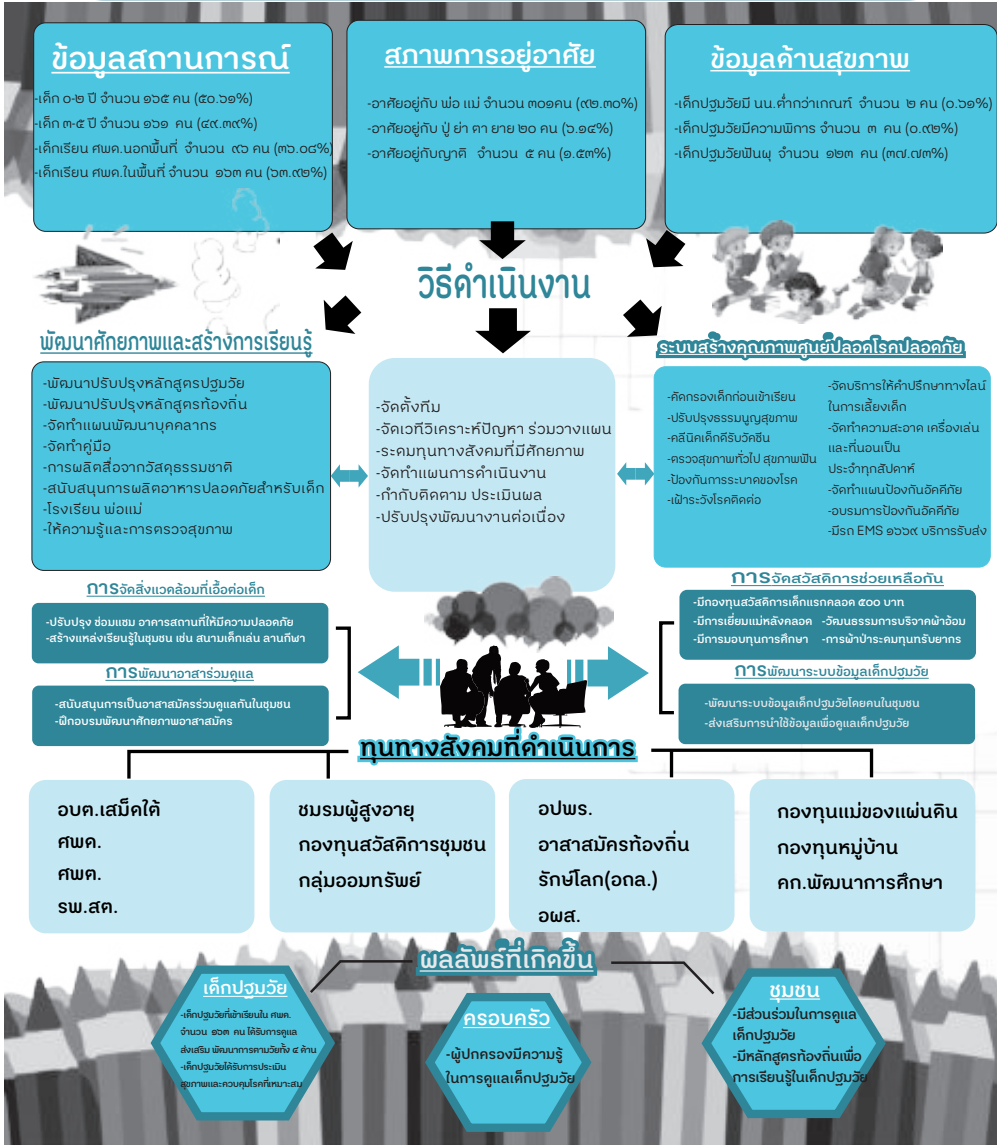
ระบบการจัดการตนเอง โดยชุมชนท้องถิ่น อบต.เสม็ดใต้ อ.บางคล้า จ.ฉะเชิงเทรา

ภาพที่ ๑.๔๔ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ระบบดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาพที่ ๑.๔๕ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

นายกิตติพงษ์ สีเหลือง

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้

เบอร์โทร ๐๘๑-๖๘๓๕๙๐๕

ตำบลเสม็ดใต้ พัฒนาตำบลโดยมุ่ง ประชาชนคุณภาพชีวิตดี มีหลักประกัน การเกษตรก้าวหน้า พัฒนาการการศึกษา เพื่อชีวิตและท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๖ หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ ๑ บ้านวังสีทอง หมู่ที่ ๒ บ้านหนองโสน หมู่ที่ ๓ บ้านหนองโสน หมู่ที่ ๔ บ้านสนามช้าง หมู่ที่ ๕ บ้านวังโคลน และหมู่ที่ ๖ บ้านดอนทับไก่อ อยู่ทางทิศใต้ของอำเภอบางคล้า อยู่ห่างจากอำเภอบางคล้า ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดฉะเชิงเทรา ประมาณ ๑๑ กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข ๓๐๔ มีเนื้อที่รวม ๓๔.๗๑ ตารางกิโลเมตร หรือ ๒๑,๖๙๓ ไร่ มีอาณาเขตติดกับพื้นที่ตำบลต่าง ๆ ทิศเหนือติดต่อกับตำบลเสม็ดเหนือและตำบลสาวชะโงก ทิศใต้ติดต่อกับตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลแปลงยาว อำเภอแปลงยาว ตำบลเสม็ดเหนือทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จำนวนหลังคาเรือน ๑,๖๑๗ ครัวเรือน

ประชากร ๕,๒๒๘ คน เป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๓๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๔ ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็นเด็ก ๐-๒ ปี จำนวน ๑๖๕ คน ร้อยละ ๕๐.๖๑ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๑๖๑คน ร้อยละ ๔๙.๓๙โดยเด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนในศพด.ในพื้นที่ จำนวน ๑๖๓ คน ร้อยละ ๖๓.๙๒ เด็กเรียน ศพด. นอกพื้นที่ ๙๖ คน ร้อยละ ๓๖.๐๘ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัยดังนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ๓๐๑ คน ร้อยละ ๙๒.๓๐ รองลงมาอยู่กับปู่ย่า ตายาย จำนวน ๒๐ คน ร้อยละ ๖.๑๔ และอยู่กับญาติจำนวน ๕ คน ร้อยละ ๑.๕๓ อยู่กับผู้ป่วยเรื้อรัง จำนวน ๑๐๙ คน ร้อยละ ๓๓.๔๔ อยู่กับผู้ที่มีฐานะเป็นประจำ จำนวน ๕๕ คน ร้อยละ ๑๖.๘๗ เด็กปฐมวัยทุกคน มีพัฒนาการสมวัย เด็กที่มีน้ำหนักตามเกณฑ์ จำนวน ๒๘๗ คน ร้อยละ ๘๘.๐๔ ต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๐.๖๑ เกินเกณฑ์ จำนวน ๑๘ คน ร้อยละ ๕.๕๒

เด็กปฐมวัยที่มีพันธุฯ จำนวน ๑๒๓ คน ร้อยละ ๓๗.๗๓ เด็กปฐมวัยที่ได้รับวัคซีนครบทุกคน และมีเด็กพิการ จำนวน ๓ คน ร้อยละ ๐.๙๒

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของอบต. เสม็ดใต้ มีการขับเคลื่อนโดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชนโดยมีกระบวนการทำงาน ดังนี้ ๑) สร้างทีมและกำหนดคณะบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ผู้แทนที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน อบต. ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนผู้ดูแลเด็ก ผู้แทนจากกลุ่มองค์กรชุมชน ๒) การจัดเวทีเพื่อร่วมวิเคราะห์ปัญหาความต้องการและร่วมวางแผนออกแบบแนวทางการดำเนินงาน ๓) ค้นหาและนำใช้ทุนทางสังคมที่มีศักยภาพในพื้นที่ เช่น ศพด. ทั้ง ๔ แห่ง ศพค. อบต.เสม็ดใต้ กลุ่มอสม. ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มอพพร. เป็นต้น ๔) จัดทำแผนการดำเนินงาน ๕) การกำกับติดตามและประเมินผล และ ๖) การปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ประกอบด้วยการดำเนินงานและกิจกรรมดังนี้ งานเด่นที่เน้นการดำเนินงาน คือ ๑) การพัฒนาศักยภาพและสร้างการเรียนรู้เด็กปฐมวัยโดยมีงานและกิจกรรม ประกอบด้วย (๑) การพัฒนาหลักสูตรของ ศพด. เช่น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครอบคลุม ๖ กิจกรรมหลักแบบบูรณาการ (๒) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การสร้างเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เช่น เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในแหล่งเรียนรู้ กิจกรรมผู้สูงวัยใส่ใจลูกหลาน (๓) การผลิตสื่อและเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การละเล่นพื้นบ้าน เดินกะลา ทำขนม ทำสวนครัว ไร่ผักทำบุญในวันพระ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (๔)การจัดการอาหาร โภชนาการ การดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค (๕)จัดทำคู่มือการดูแลเด็กปฐมวัย (๖)การฝึกอบรมครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง อสม. อพส. ในการดูแลเด็กปฐมวัย ฝึกอบรมเตรียมความพร้อมความเป็นพ่อแม่เป็นแม่ และการใช้เครื่องมือในการตรวจคัดกรองพัฒนาการเด็ก เช่น DSPM ส่งเสริมพัฒนาการตามโครงการแม่ศจรย์ ๑,๐๐๐ วัน (๗)ออกเยี่ยมติดตามพัฒนาการแม่และเด็กหลังคลอด โดยมีงานที่หนุนเสริมกัน คือ ๑) การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดมุมประสบการณ์ที่หลากหลาย จัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปลอดภัย เช่น ปรับปรุงอาคารสถานที่ให้มีความมั่นคง ปลอดภัย ตรวจสอบเครื่องเล่นเป็นประจำทุก ๔ เดือน จัดให้มีพื้นที่สร้างสรรค์ จัดทำแผนป้องกันอัคคีภัย การสำรวจแหล่งเพาะพันธ์โรคและการทำลาย เป็นต้น ๒) การพัฒนาอาสาสมัครดูแลเด็กปฐมวัย มีการสร้างการมีส่วนร่วมสนับสนุนการเป็นอาสาสมัคร และการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครในการร่วมดูแล

เด็กปฐมวัย ดังนี้ มีการออกเยี่ยม ตรวจคัดกรอง ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์โรค โดย อสม. อพส. ร่วมกับ รพ.สต. มีการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาสา โดยการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน เป็นต้น ๒) การพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กปลอดภัยตลอดวัย มีงานและกิจกรรม ประกอบด้วย (๑) การจัดบริการด้านสุขภาพตรวจคัดกรองเด็กทุกเช้าในศพด. (๒) จัดบริการคลินิก เด็กดีทุกวันพฤหัสบดีที่ ๒ ของเดือน โดย รพ.สต. และอสม. (๓) การบริการให้คำปรึกษา สุขภาพทางไลน์ (๔) จัดบริการรับส่ง ๒๔ ชั่วโมงกรณีฉุกเฉิน (๕) การตรวจสุขภาพ ช่องปากและฟัน โดย รพ.บางคล้าและรพ.สต. (๖) มีการป้องกันโรค โดยจัดทำมาตรการ ดูแลและป้องกันโรค (๗) สร้างจิตอาสาและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพเด็ก ประสานงานและ เฝ้าระวังความรุนแรง โดยศูนย์พัฒนาครอบครัว (๘) การจัดทำแผนป้องกันอัคคีภัยและ ฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยมีงานที่หนุนเสริมกัน คือ ๑) การจัดสวัสดิการช่วยเหลือกันโดยชุมชนเพื่อเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย การจัดสวัสดิการช่วยเหลือ โดยกองทุน สวัสดิการชุมชนตำบลเสม็ดใต้ ชมรมผู้สูงอายุตำบลเสม็ดใต้ จัดให้มีสวัสดิการตั้งแต่เกิดจน ตาย ทุนการศึกษา ส่งเสริมอาชีพ โดยกองทุนหมู่บ้าน ส่งเสริมการออม โดยกลุ่มออม ทรัพย์ ชมรมผู้สูงอายุตำบลเสม็ดใต้ มีการระดมทุน ผ้าป่า บริจาคผ้าอ้อม ช่วยเหลือ ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น ๒) การพัฒนาระบบข้อมูลเด็กปฐมวัยและนำใช้ข้อมูล ดังนี้ (๑) การพัฒนาภาคการศึกษา เช่น กำหนดมาตรการการป้องกันโรคระบาดในเด็กตามฤดูกาล กำหนดจุดรับส่งเด็ก ไม่จำหน่ายขนมกรุบกรอบ น้ำอัดลมภายในศพด. (๒) การจัดทำและ นำใช้ข้อมูล เช่น การสำรวจข้อมูลเด็กปฐมวัย จัดทำสมุดบันทึก การเจริญเติบโตและ พัฒนาการ ข้อมูลการตรวจสุขภาพของเด็กปฐมวัยและหญิงตั้งครรภ์ (๓) การสร้างความ ร่วมมือในการแก้ไขปัญหา เช่น ออกแบบและวางแผนการแก้ไขปัญหาาร่วมกันกับทุนทาง สังคมในพื้นที่ เช่น ค่ายล้อมรัก โครงการผู้สูงวัยใส่ใจลูกหลาน โครงการมหัศจรรย์ ๑,๐๐๐ วัน โครงการพัฒนา IQ EQ เด็กปฐมวัย โครงการพิน้ำนมเกมส์ การสนับสนุนให้ สภาเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัย เป็นต้น

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ดังนี้ ๑) ผลต่อ เด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัย จำนวน ๓๒๖ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน เด็กที่ เข้าเรียนในศพด. ซึ่งรวมเด็กนอกพื้นที่มาเรียนในศพด. อายุ ๒-๓ ปี จำนวน ๑๑๔ คน ประกอบด้วย ศพด. บ้านหนองโสน จำนวน ๒๓ คน ศพด.วัดสนามช้าง จำนวน ๑๔ คน ศพด.วัดหัวสวน จำนวน ๑๖ คน ศพด. วัดเสม็ดใต้ จำนวน ๒๑ คน เด็กที่เข้าเรียนใน ระดับชั้นอนุบาล ซึ่งรวมเด็กนอกพื้นที่มาเรียนในเขตพื้นที่ตำบลเสม็ดใต้ อายุ ๓-๕ ปี

จำนวน ๑๕๓ คน ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านหนองโสน จำนวน ๘๙ คน โรงเรียนวัด
สนามช้าง จำนวน ๑๔ คน โรงเรียนวัดเสม็ดใต้ จำนวน ๒๕ คน โรงเรียนวัดหัวสวน
จำนวน ๒๕ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์
จิตใจ ด้านสติปัญญา และด้านสังคม เสริมสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ โดย
การนำใช้นวัตกรรมสื่อการสอนจากภูมิปัญญาที่ศพด. และโรงเรียนได้พัฒนาขึ้น เด็กเกิด
ความมั่นใจในตัวเองและพัฒนาลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ทางสังคม เช่น การแบ่งปัน
การพลัดเปลี่ยน การช่วยเหลือ การอดทนต่อการรอคอย ความยืดหยุ่น ความมีวินัย
การไปลามาไหว้ เป็นต้น นอกจากนี้เด็กปฐมวัยมีสุขภาพที่ดี ได้รับการประเมินสุขภาพและ
ควบคุมโรคที่เหมาะสม (๒) ผลต่อครอบครัว ครอบครัวมีความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการ
เด็ก มีส่วนร่วมในดูแลเด็ก เช่น ส่งเสริมพัฒนาการด้วยเครื่องมือการตรวจคัดกรอง
พัฒนาการเด็ก เช่น DSPM ร่วมจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
เป็นต้น (๓) ผลต่อชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมโดยมีการนำใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพที่มีอยู่
เช่น การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศพด. โรงเรียน โดยเข้าเป็นกรรมการบริหาร
สถานศึกษา การสืบสานภูมิปัญญาของชุมชน เช่น ของเล่นจากใบตอง ใบมะพร้าว กะลา
การละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น ทั้งยังเกิดเครือข่ายด้านสุขภาพในการดูแลเด็กปฐมวัย
ประกอบด้วย ครู อสม. อพส. ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพในการดูแลสุขภาพ
เด็กปฐมวัย และเจ้าหน้าที่ในหน่วยบริการสุขภาพ

ระบบการจัดการสุขภาพชุมชน

เทศบาลตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

จำนวนครัวเรือน ๓,๓๐๒ ครัวเรือน
ประชากร ๖,๖๕๕ คน
ชาย ๓,๑๘๕ คน
หญิง ๓,๔๗๐ คน

- เด็ก ๐-๓ ปี ๓๘๖ คน เด็ก ๓-๕ ปี ๖๗๕ คน
- เด็กวัยเรียน ๖-๑๒ ปี ๑,๓๑๑ คน
- วัยแรงงาน ๑๕-๕๔ ปี ๓,๗๘๕ คน
- ผู้สูงอายุ ๖๕ ปีขึ้นไป ๔,๖๖๑ คน

- คนพิการ ๑๐๕ คน
- ผู้ป่วยโรคเอดส์ ๑๐ คน
- ผู้ป่วยระยะสุดท้าย ๕ คน
- ผู้ด้อยโอกาส ๑๐ คน

เด็กไม่เข้าเรียนในเกณฑ์ ในปี ๒๕๖๓ (๕๖.๔๑%) - เข้าเรียนใน ค.ศ. ๑๘๑ คน (๕๖.๑๐%)
- ส่วนที่เหลือไม่ได้เรียนการตรวจสุขภาพ (๑๒.๓๕%) - เด็กที่ได้รับวัคซีนไม่ครบ ๖๖ คน (๕.๙๓%)
- เดินทางกับผู้ปกครองโดยมีรถส่วนตัวร้อยละ ๑(๐.๓๑%) - มีบ้านที่ไม่ปลอดภัย (๓.๓๗%)
- ไม่มีไฟฟ้าส่องสว่างบนถนน (๑.๒๖%)

กลุ่มผลิตน้ำยาล้างจาน
กองทุนหมู่บ้าน

ชมรมรณรงค์ด้านช้าง

ชมรมเอโรบิคด้านช้าง

มูลนิธิเสมอถิ่น
กลุ่ม อสม.

- ลานออกกำลังกาย
- ฝึกอบรมพ่อแม่เรื่องการศึกษาลูก
  - สนับสนุนการจัดทำสมุดประจำตัวเด็ก
  - จัดบริการให้คำปรึกษาการดูแลสุขภาพ
  - จัดทำมาตรการป้องกันโรคใน ค.ศ. และชุมชน
  - ส่งเสริมการออกกำลังกาย

โรงพยาบาลด่านช้าง

กองทุนการดูแลและขยาย

การดูแลสุขภาพโดยชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชน
กองทุนแม่ของแผ่นดิน
สโมสรไลออนส์

- ส่งเสริมการเป็นสมาชิกกองทุนชุมชน
- จัดตั้งกองทุนชุมชนจากภาคีเครือข่าย
- การระดมสิ่งของเครื่องใช้
- จัดบริการเยี่ยมบ้านผู้ต้องการความช่วยเหลือ

แกนนำชุมชน

จิตอาสา

การจัดสวัสดิการ

การพัฒนาศูนย์กลางการศึกษา

โรงเรียนอนุบาลปัญญานาประเสริฐ

โรงเรียนอนุบาลปัญญานาประเสริฐ

โรงเรียนอนุบาลปราดดี

- พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครอบคลุม ๔ ด้าน
- จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบผสมผสาน เพื่อให้เรียนรู้ตามความสนใจ
- จัดการเรียนรู้แบบใบงัดแอมโพล โดยเรียนรู้ผ่านโครงการ
- จัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัว
- จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมป้องกันการจัดสรรกันในวัยรุ่น
- ฝึกอบรมการเลี้ยงดูบุตร
- จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ

สภาเด็กเยาวชน

กศน. โรงเรียนอนุบาลด่านช้าง คริสจักร์ด่านช้าง ค.ศ. ค.ศ.

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแนวออนเคสเซอร์ โรงเรียนผู้สูงอายุ

การพัฒนาสภาพแวดล้อม

จิตอาสา

กลุ่มอาชีพชุมชน

คณะกรรมการพัฒนาภาคีภาคีเทศบาลด่านช้าง

การจัดการเศรษฐกิจชุมชน

- จัดพื้นที่สร้างการเรียนรู้* ค.ศ. เทศบาลตำบลด่านช้าง
- จัดสนามเด็กเล่นในชุมชน
- การสำรวจจุดเสี่ยงในชุมชน
- กำหนดจุดจุกจุกกรณีใน ค.ศ.

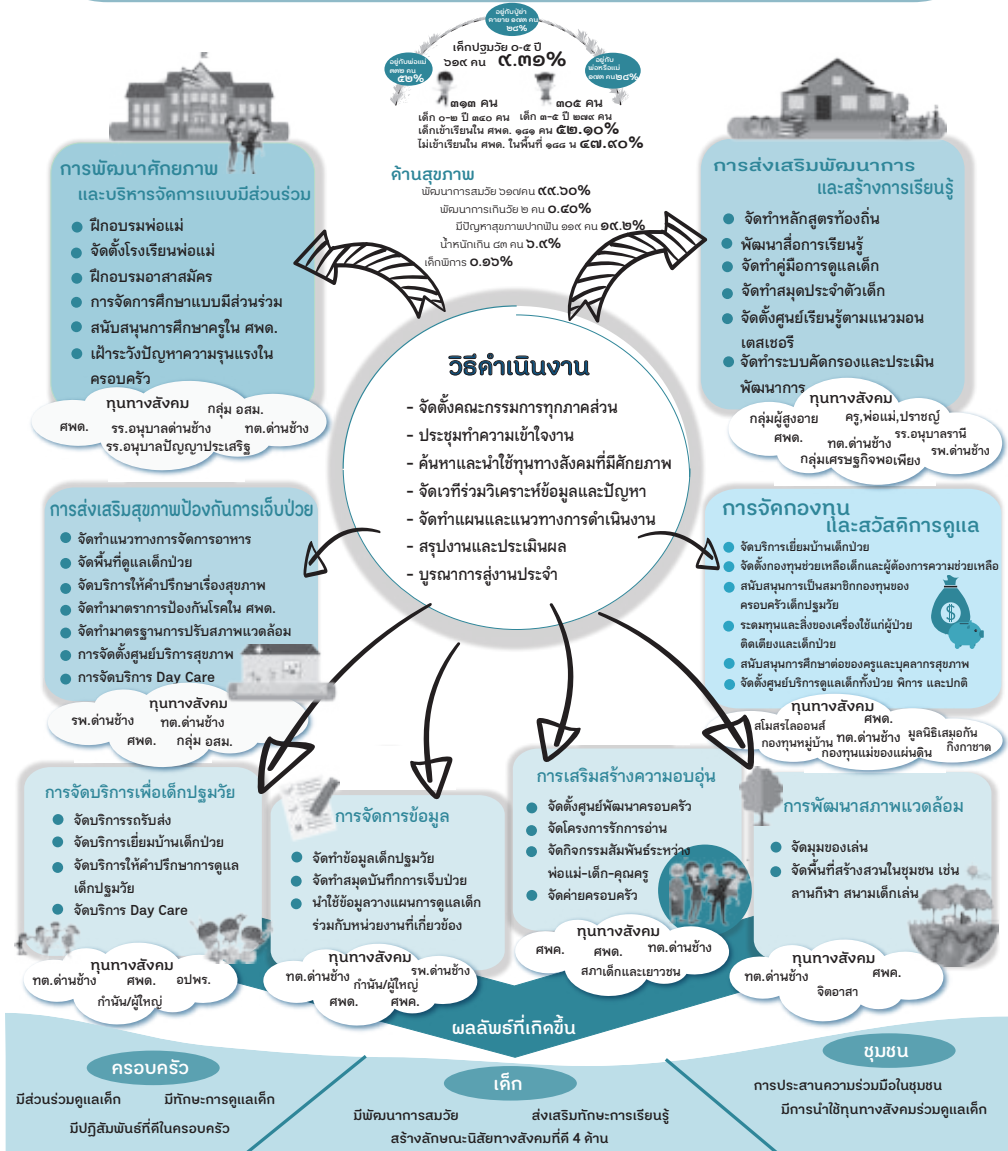
ภาพที่ ๑.๔๖ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยท้องถิ่น

เทศบาลตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

ภาพที่ ๑.๔๗ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

นายปัญญา ประทีปพรศักดิ์
นายกเทศบาลตำบลด่านช้าง
เบอร์โทร ๐๘๗-๘๑๕๘๙๓๕

เทศบาลตำบลด่านช้าง เดิมเป็นเขตการปกครองของอำเภอด่านช้างนางบวชจังหวัดสุพรรณบุรีต่อมาได้แยกเป็นกิ่งอำเภอด่านช้างเมื่อ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ และได้ยกฐานะเป็นอำเภอด่านช้าง เมื่อ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ ซึ่งได้จัดตั้งเป็นสุขาภิบาลด่านช้างตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ และได้เปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๒ เทศบาลตำบลด่านช้างมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ทิศเหนือติดต่อกับตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง ทิศใต้ติดต่อกับลำห้วยกระเสียว อำเภอนองหญ้าไซ ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง ทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง มีเขตการปกครอง ๔ หมู่บ้าน ๕ ชุมชนประกอบด้วย หมู่ที่ ๑ ตำบลด่านช้าง หมู่ที่ ๕ หนองมะค่าโมง หมู่ที่ ๑๘ หนองมะค่าโมง หมู่ที่ ๑๙ หนองมะค่าโมง และ ๕ ชุมชนประกอบด้วย ชุมชนด่านช้างพัฒนา ชุมชนบรรหารบันน้ำใจ ชุมชนสายสัมพันธ์พัฒนา ชุมชนก้าวหน้า ๒๐๐๐ และชุมชนคนตลาด

จำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่ ๖,๖๔๔ คน เพศชาย ๓,๑๘๙ คน เพศหญิง ๓,๔๕๕ คน จำนวนเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๖๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๓๑ ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็นเพศชาย ๓๑๔ คน เพศหญิง ๓๐๕ คน เด็ก ๐-๓ ปี จำนวน ๓๔๐ คน ร้อยละ ๖๕.๐ เพศชาย ๑๗๙ คน เพศหญิง ๑๖๑ คน เด็ก ๓-๕ ปีจำนวน ๒๗๙ คน ร้อยละ ๔๕.๐ เพศชาย ๑๓๕ คน เพศหญิง ๑๔๔ คน เด็กเข้าเรียนใน ศพด. ๑๘๑ คน ร้อยละ ๕๒.๑๐ ไม่เข้าเรียน ศพด.ในพื้นที่ ๑๘๘ คน ร้อยละ ๔๗.๙๐ สภาพการอยู่อาศัยของเด็กปฐมวัย อาศัยกับพ่อและแม่ ๓๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๐ อาศัยกับพ่อหรือแม่ ๑๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐ อาศัยกับตายาย ปู่ย่า ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐ อาศัยกับญาติ ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๐ เด็ก ๐-๕ ปี มีพัฒนาการสมวัย ๖๑๗ คน

ร้อยละ ๕๕.๖๐ มีพัฒนาการเกินวัย ๒ คน ร้อยละ ๐.๔ มีปัญหาสุขภาพในช่องปากและฟัน ๑๑๙ คน ร้อยละ ๑๕.๒ มีน้ำหนักเกินเกณฑ์ ๔๓ คน ร้อยละ ๖.๕ เด็กมีภาวะพิการจำนวน ๒ คน ร้อยละ ๐.๑๖

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของ ทต.ด่านช้าง มีการขับเคลื่อนโดยยึด ๓ หลักการในการขับเคลื่อนการพัฒนา คือ ๑) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกช่วงวัย กล่าวคือ มีเทศบาลตำบลด่านช้างโดยคณะผู้บริหาร ร่วมกับผู้อำนวยการสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาในเขตเทศบาลตำบลด่านช้าง ทั้ง ๔ แห่งได้ร่วมประชุมหารือและวางแผนการแก้ไขปัญหาโดยคิดวิธียกระดับคุณภาพของเด็กปฐมวัยและเยาวชน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ โดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุน มีการพัฒนาจากนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารสถานศึกษา และการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลด่านช้าง เพื่อครอบคลุมการศึกษาทุกช่วงวัย โดยได้พัฒนาต่อเนื่องจนได้รับรางวัลศูนย์เด็กน่ายุ่ และศูนย์เด็กเล็กปลอดภัย ๒) จัดการตัวเองด้วยทุนทางสังคม โดยพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางการค้า กล่าวคือ การส่งเสริมการประกอบอาชีพและการค้าขายในเขตเทศบาล จึงทำให้เป็นพื้นที่ที่เป็นศูนย์การทางการค้าและเศรษฐกิจ มีธนาคารซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนในพื้นที่ ๕ แห่ง ๓) ยึดการบริหารโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และพัฒนาให้เป็นเมืองน่ายุ่ โดยร่วมกันสนับสนุนและส่งเสริมองค์กรหน่วยงาน สร้างแหล่งประโยชน์ที่ผู้คนในพื้นที่ได้ใช้สอยเพื่อใช้ดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่มีแตกต่างทางวัฒนธรรม เช่น คนไทย คนไทยเชื้อสายจีน คนไทยเชื้อสายลาว มีการรวมกลุ่มของผู้มีจิตสาธารณะในชุมชน โดยเรียกว่า กลุ่มด่านช้างสัมพันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยงานสาธารณประโยชน์ทั่วไปของชุมชน มีการปลูกฝังให้สำนึกรักบ้านเกิดให้แก่เด็กและเยาวชนรุ่นหลัง และดึงบุตรหลานเข้าร่วมทำงานจิตอาสา ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งจากการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีกระบวนการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนระบบการดูแลเด็กปฐมวัย คือ (๑) การจัดตั้งคณะกรรมการจากทุกภาคส่วน (๒) การจัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจการทำงานร่วมกัน (๓) การค้นหาและนำใช้ทุนทางสังคมที่มีศักยภาพในพื้นที่ ได้แก่ ศพด.ด่านช้าง ศพค. รพ.ด่านช้าง กลุ่มอสม. กองทุนในชุมชน ผู้นำชุมชน โรงเรียน ทต.ด่านช้าง เป็นต้น (๔) มีเวทีเพื่อร่วมวิเคราะห์ปัญหา (๕) จัดทำแผนและแนวทางการดำเนินงาน (๖) การสรุปและประเมินผลการดำเนินงาน และ (๗) การบูรณาการสู่งานประจำของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ประกอบด้วย การดำเนินงานและกิจกรรมดังนี้ งานเด่นที่เน้นการดำเนินงาน คือ ๑) การพัฒนาศักยภาพและบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การฝึกอบรมพ่อแม่ครูผู้ดูแลเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับความจำเป็นของการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค การประเมินพัฒนาการ การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการตามวัย การจัดตั้งโรงเรียนพ่อแม่เพื่อพัฒนาศักยภาพพ่อแม่และเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัว ฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครผู้ดูแล การสนับสนุนการศึกษาต่อและการศึกษาดูงานของครูผู้ดูแลเด็กในศพด. ๒) การส่งเสริมพัฒนาการและสร้างการเรียนรู้ ประกอบด้วย จัดทำหลักสูตรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ หลักสูตรการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยทั้ง ๔ ด้าน คือ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ส่งเสริมพัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก ความคิดสร้างสรรค์ ลักษณะนิสัยให้เด็กได้แสดงอารมณ์และความรู้สึก ด้านศิลปะ ดนตรี ด้านคุณธรรมจริยธรรมคุณลักษณะที่ดีทางสังคมเบื้องต้น และการสร้างความ เป็นพลเมือง เช่น ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ รู้จักการรอคอย การรักษาสິงแวดล้อม การเก็บขยะ การคัดแยกขยะ และรู้จักการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ กติกาของห้องเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเหมาะสมตามวัย เป็นต้น จัดทำสมุดประจำตัวเด็ก การพัฒนาสื่อการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดตั้งศูนย์บริการยืมสื่อการเรียนรู้สำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่บ้าน การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้แบบมอนเตสซอรีที่ให้เด็กลงมือปฏิบัติตามความสนใจ และการจัดระบบการคัดกรองพัฒนาการตั้งแต่ก่อนรับเข้ามาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเมื่ออยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการประเมินและการสังเกตพฤติกรรมของเด็กได้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น งานที่หนุนเสริมกัน ได้แก่ ๑) การส่งเสริมสุขภาพป้องกันการเจ็บป่วย ประกอบด้วย การจัดทำแนวทางการจัดการอาหารสำหรับเด็ก เช่น เมนูอาหาร วัตถุประสงค์ในการประกอบอาหาร การสอนมารยาทในการรับประทานอาหาร และการเลือกอาหารที่มีประโยชน์และอาหารปลอดภัย การจัดพื้นที่ในการดูแลเด็กป่วยที่เป็นสัดส่วนมีห้องแยก ยาและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดูแลเบื้องต้น การจัดบริการให้คำปรึกษาการดูแลสุขภาพเด็กแก่ผู้ปกครอง การจัดทำมาตรการป้องกันโรคในศพด. และมาตรการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เป็นต้น ๒) การจัดบริการเพื่อเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย การจัดบริการเยี่ยมบ้านทั้งกรณีป่วยและปกติ การจัดบริการรถรับส่งกรณีฉุกเฉิน การจัดบริการ Day care เพื่อดูแลเด็กปฐมวัย ๓) การจัดการข้อมูล ประกอบด้วย การจัดทำระบบข้อมูลเด็กปฐมวัยและครอบครัว

การจัดทำสมุดประจำตัวเด็ก การนำใช้ข้อมูลเด็กปฐมวัยเพื่อวางแผนการดูแลร่วมกันของ ทั้งครูผู้ดูแลเด็ก พ่อแม่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ๔) การเสริมสร้างครอบครัว ออบอุ่น ประกอบด้วย การจัดตั้งโรงเรียนพ่อแม่ โครงการรักการอ่าน จัดกิจกรรมสัมพันธ์ ระหว่างพ่อแม่ ครูผู้ดูแลเด็กและชุมชน การจัดกิจกรรมค่ายครอบครัวเพื่อให้พ่อแม่และเด็ก ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น ๕) การพัฒนาสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย การปรับ โครงสร้างในอาคารสถานที่ให้บริการสำหรับเด็กในศพด. ให้เอื้อต่อการดูแลเด็ก เช่น ของเล่นเด็กที่มีมาตรฐาน ปลอดภัย บันไดมีราวจับเหมาะแก่กับเด็ก ปลั๊กไฟมีที่ปิดและ อยู่สูง อุปกรณ์ที่ไม่ก่อให้เกิดอันตราย อุปกรณ์หรือวัสดุที่ไม่ใสสีที่เป็นอันตราย เลื่อนหลอด ง่าย การจัดการดูแลสภาพแวดล้อมภายในอาคารให้ถูกสุขลักษณะและเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น มีพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูลที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ จัดทำจุดล้างมือให้เพียงพอเหมาะสม กับวัยและถูกสุขลักษณะ จัดทำมาตรการด้านความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน เรื่องระบบป้องกันภัยและรับรองเหตุฉุกเฉิน ระบบป้องกันภัยจากอุปกรณ์ระบบป้องกันภัย จากสัตว์ ระบบป้องกันภัยจากบุคคลและระบบความปลอดภัยในการเดินทาง จัดทำแผน ป้องกันภัยและรองรับเหตุฉุกเฉิน จัดการซ้อมอพยพเด็กและครูผู้ดูแลเด็ก ครูพี่เลี้ยง ในกรณีไฟไหม้ ภัยพิบัติ และจัดมุมของเล่น สนามเด็กเล่น พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อให้เด็กได้ เรียนรู้ ๖) การจัดการกองทุนและสวัสดิการ ประกอบด้วย สนับสนุนการจัดตั้งกองทุน เพื่อการดูแลเด็กปฐมวัย การจัดบริการเยี่ยมบ้านเด็กป่วย การสนับสนุนผู้ปกครองเป็น สมาชิกกลุ่มองค์กรในชุมชนเพื่อสามารถมีสิทธิสวัสดิการดูแลกรณีเกิด ป่วยและตายได้ การระดมทุนและสิ่งของเครื่องใช้จำเป็นช่วยเหลือเด็กและครอบครัว เป็นต้น

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ดังนี้ ๑) ผลต่อ เด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัยที่เข้าเรียนในศพด.จำนวน ๑๐๙ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ ตามวัยทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สติปัญญา และด้านสังคม เสริมสร้างการเรียนรู้ เสริมสร้างจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาลักษณะนิสัย ที่พึงประสงค์ทางสังคม เช่น การแบ่งปัน การช่วยเหลือ การอดทนต่อการรอคอย ความ มีวินัย เป็นต้น (๒) ผลต่อครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครองมีความรู้ ทักษะ ความเข้าใจใน การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีส่วนร่วมในการดูแลเด็ก เช่น การตรวจคัดกรองพัฒนาการ เด็กโดยใช้เครื่องมือ DSPM การส่งเสริมการเรียนรู้โดยนำใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ในการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว เป็นต้น (๓) ผลต่อชุมชน พบว่ามี การนำใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพในพื้นที่มาร่วมดูแลเด็กปฐมวัย เกิดความร่วมมือ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัย

ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

สถานการณ์

จำนวนครัวเรือน ๑,๒๙๐ ครัวเรือน

- จำนวนประชากร ๓,๕๑๗ คน ชาย ๑,๕๓๙ คน หญิง ๒,๐๗๘ คน

- วิทยาลัย ๒,๖๐๐ คน (๖๕.๕๑%)
- ผู้สูงอายุ ๗๓๓ คน (๒๐.๘๕%) • สุนัข ๑๕๒ คน
- ต้มสุรา ๑๑๔ คน • พิการ ๖๗ คน
- ผู้ป่วยเอดส์ ๑๒ คน
- ครัวเรือนที่มีหนี้สิน ๕๖๖ คน (๖๗.๐๖%)
- ครัวเรือนที่ไม่มีการออม ๓๐๕ ครัวเรือน (๓๖.๕๗%)
- ประชากรที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ๔๐๔ คน (๑๐.๓๑%)

ระบบหลัก

ระบบสวัสดิการสังคมและการอนุรักษ์วัฒนธรรม

การจัดสวัสดิการสังคม

- จัดสวัสดิการเกิด เจ็บตาย
- การส่งเสริมการออม
- การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

การอนุรักษ์วัฒนธรรม

- การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม
- การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น

ระบบการจัดการขยะโดยชุมชน

- จัดทำหลักสตรขยะท้องถิ่น
- บริหารจัดการขยะไซเคิล
- จัดการเรียนการสอนเรื่องขยะสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

ทุนทางสังคมที่ดำเนินงาน

- กลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน
- ศูนย์ยุติธรรม
- องค์การสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านหาด
- ศูนย์พัฒนาครอบครัวระดับตำบล
- กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน
- กลุ่มกลองยาว
- กลุ่มเยาวชนด้านอาสาสมัคร
- กลุ่มร่ำมะโทน
- กองทุนแม่ของแผ่นดิน
- กลุ่มช่างปั้นเมืองเพชร
- กลุ่มอนุรักษ์กระบี่กระบอง
- กลุ่มอนุรักษ์วิถีชีวิต
- ศูนย์วัฒนธรรมตำบลบ้านหาด

คณะกรรมการหมู่บ้าน

ระบบสนับสนุน

กลุ่มพื้นที่ข้าว

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านหาด

โรงเรียนข้าว

กลุ่ม

อาหารภัย

ระบบเศรษฐกิจชุมชน

- การส่งเสริมการออมในชุมชน
- การให้กู้ยืมดอกเบียดำ
- การรวมกลุ่มประกอบอาชีพ
- การลดรายจ่ายในครัวเรือน
- แจกเมล็ดพันธุ์ข้าว

ระบบสุขภาพชุมชน

- อาสาสมัครดูแลช่วยเหลือด้านสุขภาพ
- การบริการสุขภาพ
- การดูแลเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

- มีการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน
- มีการประชุมประจำเดือน
- มีการแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์

ภาพที่ ๑.๔๘ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

สถานการณ์เด็กปฐมวัย

ประชากร ทั้งหมด ๓,๕๑๗ คน
 เด็กปฐมวัย ๑๘๔ คน (๕.๒%)
 เด็ก ๐-๓ ปี ๑๑๗ คน (๖๓.๕๘%)
 เด็ก ๓-๕ ปี ๖๗ คน (๓๖.๔๑%)
 เข้าเรียน ศพด. ในพื้นที่ ๘๓ คน
 เข้าเรียนอนุบาลในพื้นที่ ๑๔ คน
 เรียน ศพด. นอกพื้นที่ ๖๔ คน

ข้อมูลด้านสุขภาพ

เด็กพิการ ๑ คน (๐.๕๔%)
 น้าหนักเกินเกณฑ์ ๑๑ คน (๕.๓๙%)
 เด็กป่วย ๘ คน (๔.๓๕%)
สภาพการอยู่อาศัย
 อยู่กับพ่อแม่แม่ ๑๗๓ คน (๙๔.๐๓%)
 อยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ๑๑ คน (๕.๙๗%)

การดำเนินงาน

- ประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอน
- ประชุมผู้ปกครองปีละ ๒ ครั้ง
- จัดตารางการเรียนการสอนตามแผน
- อปท. จัดทำแผนเพื่อสนับสนุนในการจัดทำโครงการต่างๆ
- ประเมินผลและสรุปการดำเนินงานในแต่ละภาคการศึกษา

การสร้างการเรียนรู้การจัดการขยะใน ศพด.

- มีการจัดทำหลักสูตรระยะท้องถิ่น
- จัดการเรียนการสอนเรื่องขยะสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง
- ผลิตสื่อการเรียนการสอนจากขยะ
- การส่งเสริมทำปุ๋ยหมักขยะอินทรีย์ในศพด.
- การรับบริจาคขยะรีไซเคิลจากเด็กเพื่อนำมาพัฒนาเป็นสื่อการเรียนรู้
- อบรมให้ความรู้พ่อแม่ ผู้ปกครองเกี่ยวกับการสร้างการเรียนรู้แก่เด็กในการจัดการขยะที่บ้าน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย

- จัดมุมหนังสือนิทานในศพด.
- การอบรมการป้องกันเด็กงมน้ำ ในครูผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครอง
- สร้างสนามเด็กเล่น BBL

การส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการ

- จัดทำหลักสูตรระยะท้องถิ่น
- อบรม ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครองในการดูแลเด็กปฐมวัยจาก รพ.สต.
- พัฒนาแบบประเมินพัฒนาการของท้องถิ่น
- นำใช้เครื่องมือ DSPM ในการประเมินพัฒนาการเด็ก
- ครู ศพด. ออกเยี่ยมบ้านร่วมกับอบต. เพื่อประเมินพัฒนาการเด็กที่บ้าน
- มีกิจกรรมครูผู้ดูแลและพ่อแม่เรื่องการสอนการอ่านนิทาน
- จัดโครงการส่งเสริมพัฒนาการด้วยกิน กอด เล่น เล่า กลุ่มอนุรักษ์คลองยาว
- มีกิจกรรมการใช้โทรศัพท์ในเด็กปฐมวัยแก่พ่อแม่
- จัดทำคู่มือประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์เรียนรู้ครัวเรือนต้นแบบแยกขยะ

ชมรมกีฬา

การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

- การตรวจคัดกรองสุขภาพก่อนเข้าเรียน
- อบรมให้ความรู้ ครู ผู้ปกครอง
- กิจกรรมออกกำลังกาย
- กิจกรรมปลอดโรคปลอดภัย
- อบรม สนับสนุนการจัดการที่อยู่อาศัยให้ถูกสุขลักษณะ
- การจัดกิจกรรมครัวเรือนสะอาด

กลุ่มอสม.

ครอบครัว

- ผู้ปกครองมีความรู้เรื่องการจัดการขยะ
- ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

เด็ก

- เด็กเรียนรู้การจัดการขยะ
- เด็กมีส่วนร่วมในการจัดการขยะใน ศพด. สามารถคัดแยกขยะได้ถูกต้อง
- เด็กมีพัฒนาการสมวัย ทั้งด้านอารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา
- เด็กมีภาวะสุขภาพปกติ ๑๘๓ คน (๙๙.๔๕%)

ชุมชน

- มีหลักสูตรการจัดการขยะใน ศพด.
- มีแบบประเมินพัฒนาการท้องถิ่น
- มีการทำงานแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

ศูนย์บริหารจัดการขยะ

ศูนย์พัฒนาครอบครัว

อบต.บ้านหาด

ภาพที่ ๑.๔๕ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

นายผ่าน เอมดี

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาด

เบอร์โทร ๐๘๑-๘๕๖๘๖๕๒

ตำบลบ้านหาด มีความมุ่งมั่นสู่ “เกษตรกรรมก้าวหน้า พัฒนาชุมชนน่าอยู่ มุ่งสู่แปรรูป
ผลผลิต ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน”

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แบ่งพื้นที่การ
ปกครองออกเป็น ๕ หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ ๑ บ้านสระพัง หมู่ที่ ๒ บ้านท่าช้างใต้
หมู่ที่ ๓ บ้านช่องแค หมู่ที่ ๔ บ้านไร่แค หมู่ที่ ๕ บ้านหนองแก้ว อาณาเขตติดต่อกับ
ทิศตะวันออกติดกับตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ทิศใต้ติดต่อกับเทศบาล
ตำบลบ้านลาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลท่าช้าง และ
ตำบลโรงเข้ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ทิศเหนือติดต่อกับตำบลไร่ส้ม อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบุรี มีพื้นที่ จำนวน ๙.๙๐ ตารางกิโลเมตร

ประชากร ๓,๕๑๗ คน เป็นเด็กอายุ ๐-๕ ปี จำนวน ๑๘๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๒
ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๙๕ คน หญิง ๘๙ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๓ ปี จำนวน
๑๑๗ คน ร้อยละ ๖๓.๕๘ และ ๓-๕ ปี จำนวน ๖๗ คน ร้อยละ ๓๖.๔๒ โดยเด็กอายุ
๒-๕ ปี เข้าเรียนใน ศพด.ในพื้นที่ ๔๓ คน เข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลในพื้นที่ ๑๙ คน
เรียน ศพด. นอกพื้นที่ ๖๔ คน การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อและ
แม่จำนวน ๑๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๐๓ รองลงมาอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย จำนวน
๑๑ คน ร้อยละ ๕.๙๗ เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย จำนวน ๑๘๓ คน ร้อยละ ๙๙.๔๕
เด็กพิการ ๑ คน ร้อยละ ๐.๕๕ เด็กป่วย ๘ คน ร้อยละ ๔.๓๔ เด็กมีน้ำหนักตามเกณฑ์
๑๗๓ คน ร้อยละ ๙๔.๐๒ น้ำหนักเกินเกณฑ์ ๑๑ ร้อยละ ๕.๙๘ คน เด็กปฐมวัยฟันผุ
๕ คน ร้อยละ ๒.๗๑ เด็กปฐมวัยได้รับวัคซีนครบทุกคน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของอบต.บ้านหาด ขับเคลื่อนงานและ
กิจกรรมโดยใช้หลักการของการใช้พื้นที่ในการพัฒนา การสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้อง

กับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาในพื้นที่ คือ เกษตรกรรมก้าวหน้า พัฒนาชุมชนน่าอยู่ มุ่งสู่
แปรรูปผลผลิต ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมีกระบวนการทำงาน ดังนี้ ๑) แต่งตั้ง
คณะกรรมการ ศพด.อย่างมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ผู้แทนที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน
อปท. ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนผู้ดูแลเด็ก ผู้แทนจากกลุ่มองค์กร
ชุมชน ๒) ประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนการดำเนินงาน ๓) การประชุมผู้ประกอบการ
ปีละ ๒ ครั้ง ๔) ค้นหาและใช้ศักยภาพทุนทางสังคมในพื้นที่ เช่น อบต.บ้านหาด ศพด.
อสม. รพ.สต. นักโภชนาการ กลุ่มอนุรักษ์คลองยาว กลุ่มอนุรักษ์กระป๋องระบอง ชมรม
ผู้สูงอายุ ศูนย์เรียนรู้ครัวเรือนต้นแบบแยกขยะ กองทุนแม่ของแผ่นดิน ศูนย์บริหารจัดการ
ขยะ กองทุนสวัสดิการชุมชน สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน กลุ่มจักสาน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอ
เพียง เป็นต้น ๕) จัดทำแผนการดำเนินงาน ๖) จัดทำแผนเพื่อสนับสนุนในการจัดทำโครงการ
๗) ประเมินผลและสรุปการดำเนินงานในแต่ละภาคการศึกษา

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย การดำเนินงานและกิจกรรม งานเด่นหรือ
นวัตกรรมเด่นในพื้นที่ มีงานและกิจกรรมประกอบด้วย ๑) การสร้างการเรียนรู้การ
จัดการขยะใน ศพด. ดังนี้ จัดทำหลักสูตรขยะท้องถิ่น การผลิตสื่อการเรียนการสอนจาก
ขยะ การส่งเสริมทำปุ๋ยหมักขยะอินทรีย์ใน ศพด. การรับบริจาคขยะรีไซเคิลเพื่อนำมา
พัฒนาเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และการพัฒนาศักยภาพให้ความรู้พ่อแม่
ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการสร้างการเรียนรู้แก่เด็กในการจัดการขยะที่บ้าน ทอดผ้าป่าขยะเพื่อ
เป็นกองทุนพัฒนาเด็กและนำไปจัดซื้อชุดนักเรียนสำหรับเด็ก กิจกรรมทำปุ๋ยหมักจากขยะ
อินทรีย์ กิจกรรมผลิตสื่อการเรียนการสอนจากขยะรีไซเคิล กิจกรรมอบรมให้ความรู้
ผู้ประกอบการในการคัดแยกขยะ ซึ่ง ศพด. เป็นศูนย์เรียนรู้ในการบริหารจัดการขยะและเป็น
แหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงานให้หน่วยงานอื่น ๒) การส่งเสริมการเจริญเติบโตและ
พัฒนาการ มีงาน กิจกรรม เช่น อบรม ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครองในการดูแลเด็กปฐมวัย
จาก รพ.สต. ครูผู้ดูแลร่วมกับอบต.ร่วมพัฒนาแบบประเมินพัฒนาการของท้องถิ่น นำใช้
เครื่องมือ DSPM ในการประเมินพัฒนาการเด็ก ครู ศพด.ออกเยี่ยมบ้านร่วมกับอสม. เพื่อ
ประเมินพัฒนาการเด็กที่บ้าน ผูกอบรมครูผู้ดูแลและพ่อแม่เรื่องการส่งเสริมการอ่านนิทาน
จัดโครงการส่งเสริมพัฒนาการด้วยกิน กอด เล่น เล่า การฝึกอบรมการใช้โทรศัพท์ในเด็ก
ปฐมวัยแก่พ่อแม่ อ่านคำกลอน สอนนับเลข กิจกรรมอย่าปล่อยให้ลูกเล่นมือถือหรือทีวี
เลี้ยงลูกแทน จัดทำคู่มือประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย กำหนดมาตรการการจัดการ
อาหารในสถานศึกษา โครงการอาหารปลอดภัย กิจกรรมฝึกอบรมผู้ประกอบการและผู้ดูแล

เด็กด้านการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค เป็นต้น งานที่หนุนเสริมกัน ประกอบด้วย ๑) การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย เช่น การจัดมุมหนังสือนิทานใน ศพด. การอบรมการป้องกันเด็กจมน้ำในครูผู้ดูแล เด็กและผู้ปกครอง สร้างสนามเด็กเล่น BBL เป็นต้น ๒) การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค เช่น ตรวจคัดกรองสุขภาพก่อนเข้าเรียน อบรมครู ผู้ปกครองในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ส่งเสริมการออกกำลังกายและการทำกิจกรรมกลางแจ้ง จัดกิจกรรมปลอดโรคปลอดภัย ทั้งนี้ อบรมสนับสนุนการจัดการที่อยู่อาศัยให้ถูกสุขลักษณะและจัดกิจกรรมครัวเรือนสะอาด เป็นต้น ๓) การจัดสวัสดิการ เช่น จัดสวัสดิการ เกิด ป่วย ตาย สำหรับเด็กปฐมวัย ส่งเสริมการออมใน ศพด. ทอดผ้าป่าขยะเป็นกองทุนสำหรับเด็กปฐมวัย ในการซื้อชุดนักเรียน ที่นอน สำหรับเด็ก

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยดังนี้ ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กที่เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๔๓ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา เสริมสร้างพัฒนาการ เสริมสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ เด็กเรียนรู้การจัดการขยะ เด็กมีส่วนร่วมในการจัดการขยะใน ศพด. และสามารถคัดแยกขยะได้ถูกต้อง และสามารถเชิญชวนให้ผู้ปกครองคัดแยกขยะได้ เด็กมีพัฒนาการสมวัย ทั้งด้านอารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา และเด็กมีภาวะสุขภาพปกติ ๑๘๓ คน ร้อยละ ๙๙.๔๕ ๒) ผลต่อครอบครัว ครอบครัวเด็ก ๐-๕ ปี ได้รับความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีส่วนร่วมในกิจกรรมการดูแลเด็ก ผู้ปกครองมีความรู้เรื่องการจัดการขยะ สามารถคัดแยกขยะได้ถูกต้อง เป็นการลดปริมาณขยะจากต้นทาง และสามารถเป็นต้นแบบให้แก่ครัวเรือนอื่น ๆ ได้ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็ก โดยผู้ปกครองเป็นวิทยากรถ่ายทอดในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น ผลิตสื่อจากวัสดุท้องถิ่น การสอนทำอาหาร และสอนทำขนมท้องถิ่น ๓) ผลต่อชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมโดยการนำใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพที่มีอยู่ เช่น การมีส่วนร่วมบริหารจัดการ ศพด. เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ใน ศพด. ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การประดิษฐ์ของเล่น งานจักสาน ขนมพื้นบ้าน เป็นต้น มีหลักสูตรการจัดการขยะใน ศพด. มีหลักสูตรการจัดการขยะเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงานเรื่องขยะและสอนเด็กให้มีความรู้ความเข้าใจผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน มีแบบประเมินพัฒนาการของท้องถิ่น จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานครัวเรือนเด็กปฐมวัย และนำข้อมูลที่ได้ไปจัดทำแผนพัฒนาต่าง ๆ และสามารถนำแผนไปบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้ และทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการในการดูแลเด็กปฐมวัย ได้รับความร่วมมือจาก

ทุกภาคส่วนในชุมชนในการดูแลเด็กปฐมวัย มีการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน ในการดูแลเด็ก ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมพัฒนา และสามารถจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบในการดูแลเด็กปฐมวัย

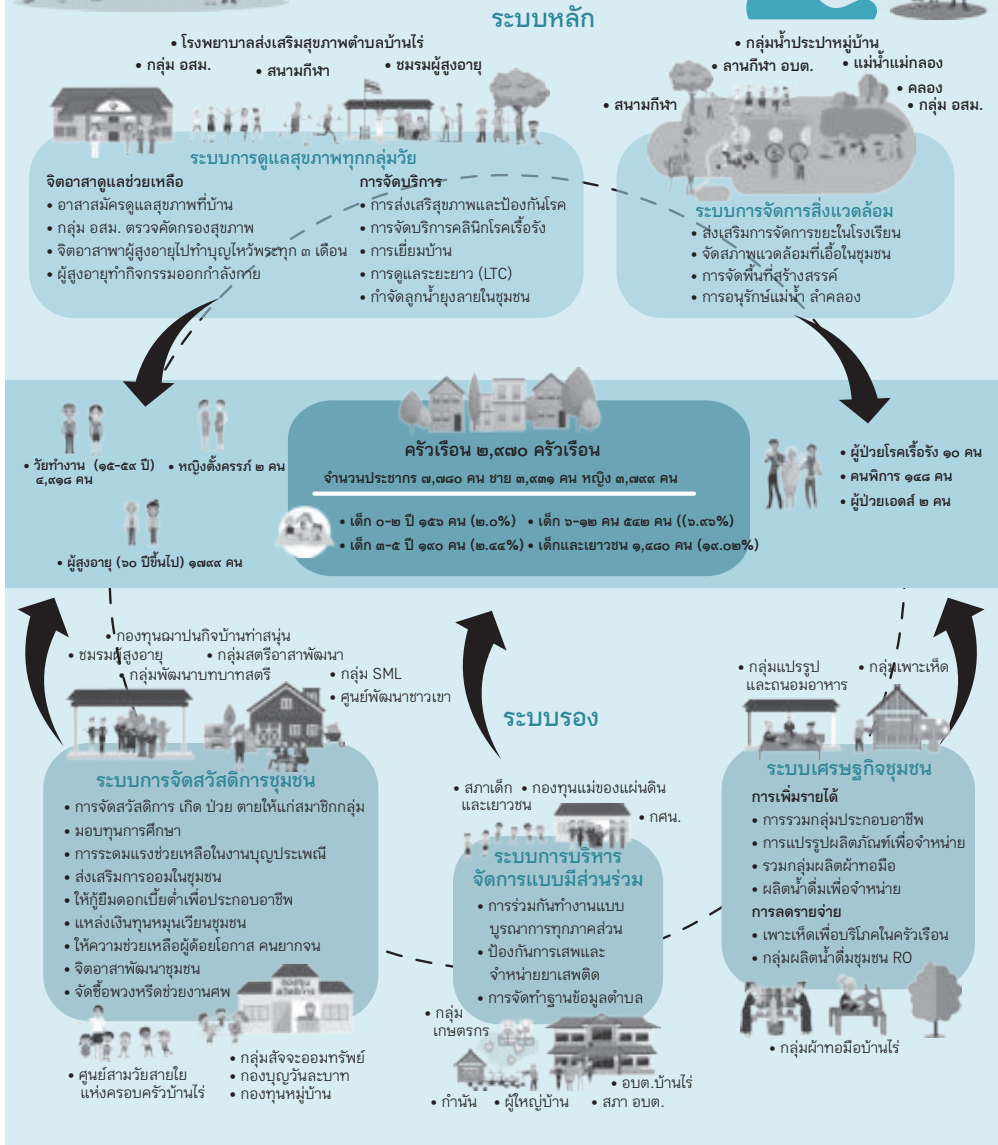
ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จในการดำเนินการของพื้นที่ ๑)มีการบูรณาการร่วมกันในการดำเนินงาน โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ ๒)การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและสถาบันการศึกษา สำนักสนับสนุนสุขภาพชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ศูนย์วิจัยและพัฒนาาระบบสุขภาพชุมชน

ระบบการจัดการสุขภาพชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ภาพที่ ๑.๕๐ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

สภาพการอยู่อาศัยของเด็กปฐมวัย

- อยู่กับพ่อแม่ ๓๓๕ คน (๙๑.๗๔%)
- อยู่กับปู่ย่า ตายาย ๒๑ คน (๕.๕๙%)
- อยู่กับญาติ ๑๐ คน (๒.๖๗%)

เข้าเรียน ศพด. ในพื้นที่ ๑๙๑ คน
 เข้าเรียนอนุบาลในพื้นที่ ๑๒ คน
 เรียนนอกพื้นที่ ๒๕ คน

สถานการณ์เด็กปฐมวัย

เด็ก ๐-๕ ปี ๓๗๖ คน (๕.๒๒%)
 เด็ก ๐-๒ ปี ๑๕๖ คน (๔๑.๕๒%)
 เด็ก ๓-๕ ปี ๑๙๐ คน (๕๑.๕๕%)

เด็กมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ๑ คน (๐.๖๔%)
 เด็กมีน้ำหนักเกินเกณฑ์ ๖ คน (๓.๘๕%)
 เด็กมีปัญหาช่องปากและฟัน ๑๐ คน (๖.๕๑%)

การดำเนินงาน

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการศพด.แบบมีส่วนร่วม
๒. การประชุมเพื่อหาแนวทางการพัฒนาศพด.
๓. การวางแผนการดำเนินงาน
๔. ประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
๕. สรุปและประเมินผลการดำเนินงาน

ทุนทางสังคมที่ดำเนินงาน

กลุ่มผ้าทอมือบ้านไร่ กลุ่มสตรี กลุ่มจักสาน
 ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มแอมริค ศพด. ศพค.
 บ้านพักเด็กและครอบครัว รพ.สต.บ้านไร่
 ศูนย์วัดธรรมอบต.บ้านไร่

การสร้างการเรียนรู้วิถีชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ๐ จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้
- ๐ เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๐ โครงการจัดหาสื่อการเรียนการสอน
- ๐ ส่งเสริมการแต่งกายด้วยผ้าทอมือ
- ๐ การเรียนลีลาศจากชมรมลลส
- ๐ การเรียนรู้การเต้นแอมริค
- ๐ โครงการนิทานพาเพลิน

การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

- ๐ โครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย
- ๐ โครงการป้องกันควบคุมโรคระบาด มือ เท้า ปาก
- ๐ โครงการยิ้มสดใสในเด็กไทยฟันดี
- ๐ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปลอดโรค
- ๐ การให้ความรู้โรคระบาด
- ๐ การส่งเสริมการรับวัคซีน
- ๐ การประเมินพัฒนาการ

การจัดสวัสดิการเพื่อเด็กปฐมวัย

- ๐ ให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาการอยู่อาศัย
- ๐ สนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
- ๐ สนับสนุนของขวัญและกิจกรรม ศพด.

การส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น

- ๐ การอบรมพ่อแม่ผู้ปกครองในการเลี้ยงเด็ก
- ๐ ให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาการอยู่อาศัย
- ๐ การป้องกันความรุนแรงในครอบครัว
- ๐ การไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทในชุมชน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

เด็ก
 พัฒนาการสมวัยร้อยละ ๙๙.๖๑
 ได้รับวัคซีนครบถ้วน

ครอบครัว
 ผู้ปกครองมีความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย
 ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลเด็ก
 ลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ชุมชน
 ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย
 มีหลักสูตรท้องถิ่น
 เป็นศูนย์เรียนรู้การดูแลเด็กปฐมวัย

ภาพที่ ๑.๕๑ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

นายพินิจ ดั่งวงพิบูลย์

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่

เบอร์โทร ๐๘๙-๙๑๘๑๗๑๑

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ อ.เมือง จ.ราชบุรี แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๖ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านศาลปู่ตา หมู่ที่ ๒ บ้านโพธิ์คู หมู่ที่ ๓ บ้านคลองอู่เรือ หมู่ที่ ๔ บ้านเตาปูน หมู่ที่ ๕ บ้านบางศรีเพชร หมู่ที่ ๖ บ้านท่าสนุ่น ทิศเหนือติดต่อกับเทศบาลตำบลหลักเมือง อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ทิศใต้ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ทิศตะวันออกติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลคู้กระถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ทิศตะวันตกติดต่อกับเทศบาลเมืองราชบุรี อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

ประชากร ๗,๗๘๐ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๓๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๒๒ ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็นเด็ก ๐-๒ ปี จำนวน ๑๕๖ คน ร้อยละ ๔๖.๔๒ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๑๙๐ คน ร้อยละ ๕๖.๕๔ โดยมีเด็ก ๒-๕ปี เข้าเรียน ศพด. ในพื้นที่ ๑๙๑ คน เข้าเรียนอนุบาลในพื้นที่ ๑๒ คน เรียนนอกพื้นที่ ๒๕ คน การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัย ดังนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน ๓๔๕ คน ร้อยละ ๙๑.๗๔ รองลงมาอยู่กับอยู่กับปู่ย่า ตายาย จำนวน ๒๑ คน ร้อยละ ๕.๕๙ อาศัยอยู่กับญาติ ๑๐ คน ร้อยละ ๒.๖๗ เด็กมีสุขภาพปกติ ๓๔๓ ร้อยละ ๙๙.๑๔ เด็กมีปัญหาสุขภาพ ๓ คน ร้อยละ ๐.๘๖ มีพัฒนาการล่าช้า ๑ คน ร้อยละ ๐.๓๙ น้ำหนักเกินเกณฑ์ ๖ คน ร้อยละ ๓.๘๕ น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ๑ คน ร้อยละ ๐.๖๔ และมีปัญหาสุขภาพช่องปากและฟัน ๑๐ คน ร้อยละ ๖.๔๑

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของอบต. บ้านไร่ มีการขับเคลื่อนโดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชนโดยมีกระบวนการทำงาน ดังนี้ ๑) แต่งตั้งคณะกรรมการ ศพด. แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ผู้แทนที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน อบท. ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนผู้ดูแลเด็ก ผู้แทนจากกลุ่มองค์กรชุมชน

๒) การประชุมเพื่อหาแนวทางการพัฒนา ศพด. ๓) การวางแผนการดำเนินงาน
๔) ประสานความช่วยเหลือจากทุนทางสังคมในพื้นที่ เช่น กลุ่มผ้าทอมือบ้านไร่ กลุ่มสตรี
ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมแอโรบิก กลุ่มจักสาน บ้านพักเด็กและครอบครัว ศูนย์ยุติธรรม
อบต. บ้านไร่ ศพด. รพ.สต.บ้านไร่ เป็นต้น ๕) การสรุปและประเมินผลการดำเนินงาน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ประกอบด้วยการดำเนินงานและกิจกรรมดังนี้ งานเด่น
ที่เน้นการดำเนินงาน คือ ๑) การสร้างการเรียนรู้วิถีชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น
โดยมีงานและกิจกรรม ประกอบด้วย การจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ การเรียนรู้จาก
ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาสอนใน ศพด. หรือการไปเรียนรู้ในแหล่ง
เรียนรู้ในชุมชน และโรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มผ้าทอมือบ้านไร่ เช่น สานนก สานปลา
สานพัด เป็นต้น การเรียนลีลาสจากชมรมลีลาส การเรียนรู้การเดินแอโรบิก ส่งเสริมการ
แต่งกายด้วยผ้าทอมือ โครงการนิทานพาเพลินโดยส่งเสริมให้มีการเล่านิทานก่อนนอน
ใน ศพด. และให้ผู้ปกครองเล่านิทานที่บ้าน โครงการคัดแยกขยะใน ศพด. และโครงการ
จัดหาสื่อการเรียนการสอนโดยการผลิตสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นต้น
๒) การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค มีงาน กิจกรรม เช่น โครงการส่งเสริมสุขภาพ
พลานามัยและความปลอดภัยโดยได้รับความร่วมมือจาก รพ.สต. ในการให้ความรู้สำหรับ
ครู ศพด. ผู้ปกครองและเด็ก โครงการยิ้มสดในเด็กไทยฟันดีซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็ก
แปรงฟันและการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน ส่งเสริมการเคลือบฟลูออไรด์ นอกจากนี้
ยังเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปลอดโรค และจัดทำโครงการป้องกันควบคุมโรคระบาด มือ
เท้า ปาก โดยการทำความสะอาดของเล่นทุกสัปดาห์ การให้ความรู้โรคระบาดแก่ครู
เด็กและผู้ปกครอง การส่งเสริมการรณรงค์ขึ้นให้ครบตามเกณฑ์ การจัดทำสมุดบันทึกติดตาม
การรณรงค์ การประเมินพัฒนาการด้วยแบบประเมิน DSPM เป็นต้น โดยมีงานที่หนุน
เสริมกัน คือ ๑) การส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น เช่น การอบรมพ่อแม่ผู้ปกครองใน
การเลี้ยงดูเด็ก การป้องกันความรุนแรงในครอบครัว การไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทในชุมชน
โดยผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และศูนย์ยุติธรรมของ อบต. เป็นต้น ๒) การจัด
สวัสดิการเพื่อเด็กปฐมวัย เช่น ให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาที่อยู่อาศัย สนับสนุนทุน
การศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย สนับสนุนของขวัญและกิจกรรมใน ศพด. การจัดสวัสดิการ
เพื่อเด็กปฐมวัย ในกรณี เกิด เจ็บป่วย เสียชีวิต จากกองทุนสวัสดิการในชุมชน เป็นต้น

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ดังนี้ ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้านได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสติปัญญา และด้านสังคม เสริมสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ โดยการนำใช้นวัตกรรมสื่อการสอนจากภูมิปัญญาที่สพด. เด็กเกิดความมั่นใจในตัวเองและพัฒนาลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ทางสังคม โดยเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย ร้อยละ ๙๙.๖๑ และได้รับวัคซีนครบถ้วนตามเกณฑ์ ๒) ผลต่อครอบครัว ได้แก่ ผู้ปกครองมีความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลเด็ก ลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และ ๓) ผลต่อชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมโดยมีการนำใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพที่มีอยู่ เช่น ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย มีหลักสูตรท้องถิ่น และเป็นศูนย์เรียนรู้การดูแลเด็กปฐมวัย

ระบบการจัดการสุขภาพชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

จำนวนครัวเรือน ๒,๓๑๔ ครัวเรือน
จำนวนประชากรทั้งหมด ๕,๖๖๒ คน

เพศหญิง ๒,๙๒๑ คน (๕๑.๕๘)
เพศชาย ๒,๗๔๑ คน (๔๘.๔๑)

เด็ก ๐-๒ ปี ๑๕๕ คน (๒.๓๓%)	เด็ก ๓-๕ ปี ๑๕๐ คน (๒.๓๗%)
เด็ก ๖-๑๒ ปี ๕๓๑ คน (๗.๖๑%)	เด็กและเยาวชน ๘๕๗ คน (๑๕.๑๓%)
หญิงตั้งครรภ์ ๕ คน (๐.๐๘%)	กลุ่มวัยทำงาน(๑๕-๕๔) ๒,๓๕๕ คน (๔๑.๕๔%)
ผู้สูงอายุ (๖๐ ขึ้นไป) ๙๓๐ คน (๑๖.๕๓%)	ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ๓๓ คน (๐.๕๘%)
ผู้ป่วยจิตเวช ๑๐ คน (๐.๑๗%)	ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ๕๐๕ คน (๘.๙๐%)
คนพิการ ๑๕๕ คน (๒.๗๓%)	ครัวเรือนที่มีหนี้สิน ๒๒๖ (๒๒.๖๘%)
ครัวเรือนที่ไม่มีการออม ๑๗๕ (๗.๕๐%)	ครัวเรือนที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม ๑๗๗ (๗.๒๖%)
ประชากรที่ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยง ๒,๒๕๘ (๓๙.๗๐%)	

ระบบสวัสดิการสังคมโดยชุมชน

- การจัดสวัสดิการการช่วยเหลือ
  - การจัดสวัสดิการช่วยเหลือ กรณีเกิด ป่วย ตาย
  - การสนับสนุนงบประมาณการดำเนินกิจกรรม

- การส่งเสริมการออม
  - การสนับสนุนให้เป็นสมาชิกกองทุน
  - ส่งเสริมการออมใน ศพด. และโรงเรียน

- กองทุนหมุนเวียน
  - ให้สวัสดิการกู้ยืมเงินดอกเบี้ยต่ำ
  - ให้กู้ยืมเงินประกอบอาชีพ
  - ให้สวัสดิการยืมเงินเพื่อชำระหนี้ในระบบ

ระบบหลัก

- กองทุนแม่ของแผ่นดิน หมู่ที่ ๔
- กองทุนหมู่บ้าน
- สถาบันจัดการเงินหมู่บ้าน

ระบบการจัดการเรียนรู้แก่ผู้สูงอายุ

- การเรียนรู้เพื่อประกอบอาชีพ
  - ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพหลักและเสริม
  - การเรียนรู้อาชีพประกอบอาชีพ
  - การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

- การเรียนรู้ในระบบ
  - ส่งเสริมการเรียนรู้ใน ศพด. โรงเรียน
  - การอบรมครู ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัคร

- การเรียนรู้ในระบบ
  - การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ในชุมชน
  - ส่งเสริมการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - เรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุ

ระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

- การแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาตำบล
- การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม
- การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน
- การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม

ระบบเศรษฐกิจชุมชน

- การส่งเสริมอาชีพเพิ่มรายได้
- การรวมกลุ่มประกอบอาชีพ
- ส่งเสริมการเลี้ยงไก่เพื่อจำหน่าย
- สนับสนุนการค้าอาชีพ
- การลดรายจ่าย
- สนับสนุนการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค
- ส่งเสริมการปลูกผักใน ศพด.

ระบบอาสาสมัคร

- การพัฒนาคุณภาพอาสาสมัคร
- การดูแลเยี่ยมไข้ผู้สูงอายุที่บ้าน
- เมื่อเจ็บป่วย

ระบบสุขภาพชุมชน

- การป้องกันโรคระบาดในชุมชน
- การรณรงค์ป้องกันโรคติดต่อ
- การจัดบริการสุขภาพใน รพ.สต.
- การดูแลเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย
- การบริการส่งต่อกรณีฉุกเฉิน ๒๔ ชั่วโมง
- การตรวจคัดกรองสุขภาพในชุมชน
- การส่งเสริมการออกกำลังกาย

แผนแม่บทชุมชน

- กองทุนประกันสุขภาพ
- อบต.วังใหม่
- กำนัน
- ผู้ใหญ่บ้าน
- โรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลวังใหม่
- หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงหมู่ที่ ๔
- กลุ่มไก่ไข่ อารมณ์ดี
- กลุ่มรักไทย หมู่ที่ ๕
- กลุ่ม อปพร. กลุ่ม ชรบ. กุ๊พิกุ๊พิก
- อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ
- ผู้จัดการดูแลผู้สูงอายุ (Care Manager)
- อาสาสมัครดูแลผู้พิการ
- รพ.สต.บ้านคลองลาว
- รพ.สต.วังใหม่
- กองทุนวันแม่ ส่งเสริมสุขภาพ

ภาพที่ ๑.๕๒ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอหนองบัว อาม จังหวัดจันทบุรี

สถานการณ์เด็กปฐมวัย

- เด็กปฐมวัย ๓๓๔ คน (๕.๙๑%)
- เด็ก ๐-๓ ปี ๒๑๓ คน (๖๓.๕๘%)
- เด็ก ๔-๕ ปี ๑๒๑ คน (๓๖.๔๑%)
- เข้าเรียน ศพด.ในพื้นที่ ๕๘ คน (๒๕.๓๗%)
- เรียนอนุบาลในพื้นที่ ๘๐ คน (๒๓.๘๘%)

สภาพการอยู่อาศัย

- อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ๑๘๘ คน (๕๕.๒๒%)
- อาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ ๑๓๐ คน (๓๘.๘๐%)
- อาศัยอยู่กับปู่ย่า ตายาย ๒๐ คน (๕.๙๗%)

ข้อมูลด้านสุขภาพ

- สุขภาพปกติ ๓๓๔ คน (๙๙.๑๐%)
- มีปัญหาสุขภาพ ๑ คน (๐.๒๙%)
- พัฒนาการล่าช้า ๓ คน (๐.๘๙%)
- พิการ ๑ คน (๐.๒๙%)
- ได้รับวัคซีนครบถ้วน ๓๓๔ คน (๑๐๐%)
- พิษณุ ๘๔ คน (๒๕.๐๘%)

การพัฒนาศักยภาพและการสร้างการเรียนรู้

- จัดโครงการบริการวิชาการอบรมครู
- การอบรมครู ผู้ปกครองในการสร้างการเรียนรู้
- ชมนมผู้สูงอายุชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ผู้ปกครองร่วมสอนทุกวันพฤหัสบดี
- ชุมชนสร้างการเรียนรู้ผ่านสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา
- ผู้นำศาสนาสอนการปฏิบัติตัวตามหลักศาสนา
- ส่งเสริมการออมเงินใน ศพด. จากการปฏิบัติจริง
- จัดทำหลักสูตรปฐมวัย
- ครู ศพด. จัดทำสื่อการสอนสำหรับเด็กที่ลาพัก
- การเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้

วิธีดำเนินงาน

- ▶ สร้างทีมและแต่งตั้งคณะกรรมการ
- ▶ ประชุมคณะกรรมการทุก ๒ เดือน
- ▶ ประชุมผู้ปกครองปีละ ๒ ครั้งก่อนเปิดเทอม
- ▶ จัดทำหลักสูตรและแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน
- ▶ จัดทำโครงการ/โครงการ เน้นเด็กมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติจริง
- ▶ ประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยและบันทึกรายบุคคล รายเดือน
- ▶ สรุปผลการดำเนินงาน

การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

- การจัดห้องเรียนให้มีมุมเสริมประสบการณ์
- ส่งเสริมการทักแปลงผักเพื่อปลูกผักอินทรีย์ใน ศพด.
- ชุมชนสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาแบบมีส่วนร่วม
- สนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- นำวัสดุท้องถิ่นมาทำเป็นของเล่นภูมิปัญญา
- จัดพื้นที่สำหรับสร้างเสริมสำหรับเด็กในชุมชน

การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย

- การตรวจคัดกรองสุขภาพตอนเช้าทุกวัน
- การอบรมครู ผู้ปกครอง เกี่ยวกับ การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย
- การตรวจประเมินภาวะโภชนาการ
- การส่งเสริมการออกกำลังกาย
- อบรมการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันเด็กปฐมวัย
- ส่งเสริมการได้รับวัคซีนตามเกณฑ์
- ตรวจประเมินพัฒนาการเด็กด้วย DSPM
- การจัดทำข้อมูลด้านสุขภาพ

ทุนทางสังคมที่ดำเนินงาน

อบต. วังใหม่ รพ.ศต.บ้านคลองยาว
โรงเรียนผู้สูงอายุ ชมนมผู้สูงอายุ
ศูนย์พัฒนาครอบครัว ศพด. หนองสิง
ศพด. บ้านคลองลาว กองทุนสวัสดิการ
กองทุนหมู่บ้าน ผู้ปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน วัด

การจัดการอาหารปลอดภัยใน ศพด.

- ส่งเสริมให้ครูและเด็กปลูกผักอินทรีย์เพื่อประกอบอาหารใน ศพด.
- จัดเมนูอาหารตาม Thai school lunch
- แม่ครัวประกอบอาหารใน ศพด. ภูสุลักษณะ
- นำวัสดุใบในการประกอบอาหารจากชุมชน เช่น ไข่ไก่ ไข่เบอร์รี่ ข้าวไรเบอร์รี่

ครอบครัว

- มีความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
- มีส่วนร่วมในการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก
- มีส่วนร่วมในการสอนเด็กปฐมวัยใน ศพด.

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

เด็ก

- เด็กมีพัฒนาการสมวัย ๓๓๒ คน (๙๙.๓๑%)
- เด็กได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- เด็กมีความมั่นใจในตัวเอง กล้าแสดงออก รู้จักแบ่งปัน
- สุขภาพร่างกายปกติ ๓๓๔ คน (๙๙.๑๐%)

ชุมชน

- ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ศพด.
- ผู้สูงอายุร่วมเป็นวิทยากรในการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น
- เกิดเครือข่ายทางสุขภาพในการดูแลเด็กปฐมวัย
- เป็นต้นแบบต้นแบบในการสร้างการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- สร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กแบบมีส่วนร่วม

ภาพที่ ๑.๕๓ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอหนองบัว อาม จังหวัดจันทบุรี

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

นายนริศ กิจอุดม
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่
เบอร์โทร ๐๘๑-๙๔๕ ๑๘๒๐

“โครงสร้างพื้นฐานสะดวก สบาย ใส่ใจคุณภาพชีวิต ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน พัฒนา
สิ่งแวดล้อมทั้งตำบล ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ”

อบต.วังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๐ หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ ๑ บ้านหินดาด หมู่ที่ ๒ บ้านวังใหม่ หมู่ที่ ๓ บ้านวังกระดาน หมู่ที่ ๔ บ้านดงทับมอญ หมู่ที่ ๕ บ้านห้วงโมกข์ หมู่ที่ ๖ บ้านปากทางแทรกเตอร์ หมู่ที่ ๗ บ้านคลองลาว หมู่ที่ ๘ บ้านหินกอง หมู่ที่ ๙ บ้านชัยยี่หระ หมู่ที่ ๑๐ บ้านแก่งน้อย อาณาเขตติดต่อด้านทิศเหนือติดกับ ต.แก่งหางแมว ต.สามพี่น้อง อ.แก่งหางแมว จันทบุรี ทิศใต้ติดกับ ต.วังโตนด อ.นายายอาม จันทบุรี ทิศตะวันออกติดกับ ต.ทุ่งเบญจา อ.ท่าใหม่ จันทบุรี ทิศตะวันตก ติดกับต.นายายอาม อ.นายายอาม จันทบุรี และต.เขาวงกต อ.แก่งหางแมว จันทบุรี จำนวนหลังคาเรือน ๒,๓๑๙ ครัวเรือน

ประชากร ๕,๖๖๒ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๓๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๙๑ ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๑๖๘ คน เพศหญิง ๑๖๗ คน เด็ก ๐-๓ ปี จำนวน ๒๑๓ คน ร้อยละ ๖๓.๕๘ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๑๒๒ คน ร้อยละ ๓๖.๔๑ โดยเด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนใน ศพด.ในพื้นที่ จำนวน ๘๕ คน ร้อยละ ๒๕.๓๗ เข้าโรงเรียนอนุบาลในพื้นที่ ๘๐ คน ร้อยละ ๒๓.๘๘ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน ๑๘๕ คน ร้อยละ ๕๕.๒๒ รองลงมาอยู่กับอาศัยกับพ่อหรือแม่ จำนวน ๑๓๐ คน ร้อยละ ๓๘.๘๐ อยู่กับปู่ย่า ตายาย จำนวน ๒๐ คน ร้อยละ ๕.๙๗ เด็กมีสุขภาพปกติ ๓๓๔ คน ร้อยละ ๙๙.๗๐ มีปัญหาสุขภาพ ๑ คน ร้อยละ ๐.๒๙ พัฒนาการล่าช้า ๓ คน ร้อยละ ๐.๘๙ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๘๔ คน ร้อยละ ๒๕.๐๗ เด็กปฐมวัยที่ได้รับวัคซีนครบทุกคน และมีเด็กพิการ จำนวน ๑ คน ร้อยละ ๐.๒๙

ส่วนที่

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของอบต.วังใหม่ ขับเคลื่อนงานและกิจกรรม โดยใช้หลักการใช้พื้นที่เป็นที่ตั้ง และอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพื้นที่คือ “โครงสร้างพื้นฐานสะดวก สบาย ใสใจ คุณภาพชีวิต ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งตำบล ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ” คือ อบต.วังใหม่ รพ.สต. วังใหม่ รพ.สต.บ้านคลองลาว โรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ ๒ แห่ง คือ โรงเรียนบ้านคลองลาว โรงเรียนวัดหนองสีงา ศพด. จำนวน ๒ แห่ง คือ ศพด.หนองสีงา ศพด.วัดคลองลาว และวัดคลองลาว นอกจากนี้ยังมีทุนทางสังคมในชุมชน เช่น กลุ่ม อสม. อปพร. กลุ่มไข้ไก่อารมณ์ดี ชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลวังใหม่ กองทุนหมู่บ้าน สัจจะสะสมทรัพย์ ผู้ปกครองเด็ก เป็นต้น ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้ ๑) สร้างทีมและแต่งตั้งคณะกรรมการ ศพด.อย่างมีส่วนร่วม ๒) ประชุมคณะกรรมการ ทุก ๒ เดือนต่อครั้ง เพื่อวางแผนการดำเนินการของศูนย์ ๓) ประชุมผู้ปกครองปีละ ๒ ครั้ง ก่อนเปิดภาคการศึกษา ๔) จัดทำหลักสูตรและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร รายวัน รายสัปดาห์ และรายเดือน ๕) จัดทำเป็นโครงการ/โครงการ โดยเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริง ๖) ประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยบันทึกรายบุคคลเป็นรายเดือน และ ๗) สรุปผลเพื่อส่งให้คณะกรรมการและผู้บริหาร ประกอบด้วย การดำเนินงานและกิจกรรม ดังนี้ งานเด่นที่เน้นการสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาศักยภาพและสร้างการเรียนรู้ โดยมีงาน กิจกรรม เช่น การอบรมครู ผู้ดูแล ผู้ปกครอง ในการสร้างการเรียนรู้ ชมรมผู้สูงอายุมาร่วมสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ศพด. ผู้ปกครองมาร่วมสอนใน ศพด.ทุกวันพฤหัสบดีตลอดทั้งปี จัดทำโครงการรักการอ่านให้เด็กยืมหนังสือนิทานกลับไปอ่านที่บ้านกับผู้ปกครอง ชุมชนร่วมกันสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น ผู้นำศาสนา ร่วมสอนการเรียนรู้ตามหลักศาสนา ทั้งพิธีทางศาสนาและมารยาท ส่งเสริมการออมใน ศพด.จากการปฏิบัติจริง จัดทำหลักสูตรปฐมวัย ครูจัดทำสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กที่หลากหลาย การเรียนรู้ตามแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งมีการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ การพาเด็กเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชนโดยพาเด็กไปเรียนรู้แปลงผักในบริเวณใกล้ ศพด. ร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้ เป็นต้น ๒) การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีงาน กิจกรรม เช่น การจัดห้องเรียนให้มีมุมเสริมประสบการณ์ ส่งเสริมการทำแปลงผักใน ศพด. สร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และจัดพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กในชุมชน งานที่สนับสนุน ประกอบด้วย ๑) การดูแลสุขภาพ

เด็กปฐมวัย มีงาน กิจกรรม เช่น การตรวจคัดกรองสุขภาพตอนเช้าทุกวัน อบรม ครู ผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การตรวจประเมินภาวะโภชนาการ การส่งเสริมกิจกรรม ออกกำลังกาย สอนการดูแลสุขภาพปากและฟัน ส่งเสริมการได้รับวัคซีนตามเกณฑ์ การตรวจประเมินพัฒนาการ DSPE และการลงข้อมูลสุขภาพนักเรียน การพัฒนาระบบ บริการในการตรวจพัฒนาการและการเจริญเติบโต ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง และการตรวจคัดกรองการรักษาสุขภาพช่องปากและทันตกรรมให้กับเด็กในรพสต. และเคลื่อนที่ใน หมู่บ้าน และศพด. การสร้างกฎกติกา ในศพด.โดยการให้เด็กหยุดเรียนจนกว่าจะหายป่วย การดูแลสุขภาพเด็กที่บ้าน เยี่ยมบ้าน ติดต่อประสานงานกับผู้นำ การจัดให้มีศูนย์เฝ้าระวัง ความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น ๒) การจัดการอาหารปลอดภัยใน ศพด. มีงาน กิจกรรม เช่น ส่งเสริมให้ครูและเด็กปฐมวัยปลูกผักเพื่อทำอาหารกลางวัน จัดทำอาหารตามเมนู อาหารตาม Thai school lunch ส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ ใน ศพด. แม่ครัวปรุง อาหารที่ถูกสุขลักษณะใน ศพด. ซึ่งวัสดุในการประกอบอาหารนำมาจากชุมชน เช่น ไข่ไก่ อารมณ์ดีจากกลุ่มคนพิการ ข้าวไร่เบอร์รี่ จากโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ดังนี้ ๑) **ผลต่อ เด็กปฐมวัย** เด็กปฐมวัย จำนวน ๓๓๕ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน เด็กที่ เข้าเรียนในศพด. อายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๘๕ คน ประกอบด้วย ศพด.หนองสีงา จำนวน ๓๔ คน ชาย จำนวน ๑๓ คน หญิง จำนวน ๒๑ คน ศพด.วัดคลองลาว จำนวน ๕๑ คน ชาย จำนวน ๓๐ คน หญิง จำนวน ๒๑ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยการนำใช้สื่อการเรียนการสอนจากภูมิปัญญาในพื้นที่ ที่ศพด.ได้พัฒนาขึ้นและจากที่ชุมชนมีส่วนร่วม เด็กเกิดการพัฒนา มีความมั่นใจในตัวเอง และกล้าแสดงออกมากขึ้น พัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีทางสังคม เช่น การแบ่งปัน การช่วยเหลือ การอดทนต่อการรอคอย ความยืดหยุ่น เป็นต้น นอกจากนี้เด็กปฐมวัยมี สุขภาพที่ดีได้รับประทานอาหารปลอดภัยจากโครงการปลูกผักปลอดสารแทนเองที่ศูนย์ ๒) **ผลต่อครอบครัว** ครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจในการให้ความร่วมมือในการร่วม ส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่บ้าน มีส่วนร่วมในกระตุ้นพัฒนาการเด็ก เช่น การประดิษฐ์ของ เล่นจากวัสดุพื้นบ้าน วัสดุเหลือใช้ การเล่านิทานให้ลูกฟัง มีส่วนร่วมกิจกรรมที่ ศพด. ก่อเกิดความเข้าใจครูที่ต้องดูแลเด็กจำนวนมาก ๓) **ผลต่อชุมชน** ชุมชนมีส่วนร่วมโดยมีการนำ ใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพที่มีอยู่ เช่น การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศพด.โดยเข้า เป็นกรรมการบริหารสถานศึกษา การเป็นวิทยากรร่วมถ่ายทอดวิถีชุมชนใน ศพด. การ

สืบสานภูมิปัญญาของชุมชน เช่น ของเล่นจากวัสดุเหลือใช้ ของเล่นจากทางมะพร้าว ก้านกล้วย เป็นต้น ทั้งยังเกิดเครือข่ายด้านสุขภาพในการดูแลเด็กปฐมวัยที่ประกอบด้วยครู อสม.ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพในการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย และเจ้าหน้าที่ ในหน่วยบริการสุขภาพ

ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จในการดำเนินการของพื้นที่ ดังนี้ ๑) การทำงานร่วมมือ เป็นเครือข่าย โดยอาศัยความร่วมมือของท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงาน องค์กรชุมชน ครัวบุคคลากรใน ศพด.ทั้ง ๒ แห่ง เจ้าหน้าที่ รพ.สต. ๒ แห่ง และครอบครัวเด็กปฐมวัย ๒) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและสถาบันการศึกษา เช่น สำนักสนับสนุน สุขภาวะชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สาธารณสุขอำเภอ สโมสร โรตารี ๓) การมีฐานข้อมูลและระบบข้อมูลเด็กปฐมวัย

ภาคใต้ตอนล่าง

ระบบการจัดการสุขภาวะชุมชน เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

ภาพที่ ๑.๕๔ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลปริก อำเภอเสเดา จังหวัดสงขลา

สถานการณ์เด็กปฐมวัย

เด็ก 0-๕ ปี จำนวน ๕๓๗ คน (๘.๒๙%)
เพศชาย ๒๖๖ คน เพศหญิง ๒๗๑ คน
เด็กอายุ ๐-๒ ปี จำนวน ๒๓๕ คน (๓.๖๒%)
เด็กอายุ ๓-๕ ปี จำนวน ๓๐๒ คน (๔.๖๖%)

เข้าเรียนใน ศพด. ในพื้นที่ จำนวน ๒๐๗ คน (๖๘.๕๔%) สสส.
เครือข่ายเสริมสร้างชุมชนท้องถิ่น

ข้อมูลด้านสุขภาพ

เด็กสุขภาพปกติ ๑๑๕ คน (๔๔.๕๔%)
เด็กมีสุขภาพภาพ ๑๔ คน (๕.๒๔%)
พัฒนาการล่าช้า ๒ คน (๐.๕๙%)
ฟันผุ ๑๐๐ คน (๕๑.๒๒%)
น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ๘ คน (๓.๘๖%)

สภาพการอยู่อาศัย

เด็กปฐมวัยอาศัยอยู่กับพ่อแม่ ๑๑๕ คน ๓๓.๖๐%
เด็กปฐมวัยอาศัยอยู่กับตาหรือยายหรือปู่หรือย่า ๖ คน ๑.๘๐%
เด็กปฐมวัยอาศัยอยู่กับญาติ (น้า ย่า และอื่นๆ) ๖ คน ๑.๘๐%

รพ.เสเดา รพ.ป่าดงเบขาร์

รพ.สต.ปริก

ศพด.

วิธีดำเนินงาน

- จัดตั้งคณะกรรมการ ศพด.
- ประชุมคณะกรรมการ กำหนดบทบาทหน้าที่
- จัดทำแผนและงบประมาณ
- ดำเนินการตามแผนการดำเนินงาน
- สรุปการดำเนินงาน และประเมินผล

- ส่งเสริมพัฒนาการ ๔ ด้าน
- ตรวจสอบสุขภาพปากและฟัน
- ส่งเสริมสภาวะโภชนาการ
- กิจกรรมออกกำลังกาย
- ตรวจประเมินพัฒนาการ DSPM
- โครงการอาหารกลางวัน
- ติดตามฉีดวัคซีน/จัดทำสมุดวัคซีน

การส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการ

- ส่งเสริมการฉีดวัคซีน
- กำหนดจุดล้างมือเพียงพอ
- กำจัดและป้องกันลูกน้ำยุงลาย
- ทำความสะอาดเครื่องเล่นทุกสัปดาห์
- ตรวจสอบคัดกรองการกินความสะอาดเบื้องต้น
- อบรมครู ศพด. และผู้ปกครอง
- จัดห้องพยาบาลสำหรับดูแลเด็กป่วย

การเฝ้าระวังและควบคุมโรค

มีความเชี่ยวชาญ

ครู

ครูเป็นวิทยากร ๒ ท่าน

มีสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

ศพด.

มีคุณภาพ

เป็นศูนย์เรียนรู้การดูแลเด็กปฐมวัย

เด็ก

ได้รับวัคซีน

มีภาวะโภชนาการปกติ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

ปัจจัยเงื่อนไข

- นโยบายจากเทศบาลในการส่งเสริมการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย
- การพัฒนาศักยภาพครูใน ศพด.
- การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน
- การมีภาคีเครือข่าย เช่น สสส. เครือข่ายร่วมสร้างท้องถิ่นอย่าง
- การจัดสรรงบประมาณ

ภาพที่ ๑.๕๕ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลปริก อำเภอเสเดา จังหวัดสงขลา

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

นายสุรียา ยีขุน
นายกเทศบาลตำบลปริก
เบอร์โทร ๐๘๑-๕๕๘๘๐๒

“เทศบาลตำบลปริกมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น คือ เศรษฐกิจพอเพียง ร้อยเรียงวิถีชุมชน คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ประชาสังคมสันติสุข”

เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๗ ชุมชน คือ หมู่ที่ ๓ ชุมชนตลาดปริก ชุมชนตลาดใต้บ้านกลาง หมู่ที่ ๔ ชุมชนร้านใน หมู่ที่ ๕ ชุมชนสวนหม่อม หมู่ที่ ๖ ชุมชนปริกตก หมู่ที่ ๒ ชุมชนทุ่งออก และหมู่ที่ ๗ ชุมชนปริกใต้ ที่ตั้งของเทศบาลตำบลปริก ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดสงขลา ห่างจากที่ว่าการอำเภอสะเดา ระยะทางประมาณ ๘ กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดสงขลา ระยะทางประมาณ ๖๓ กิโลเมตร พื้นที่ทั้งหมด เป็นพื้นที่เดิมของสุขาภิบาลปริก ประมาณ ๔.๘ ตารางกิโลเมตร อาณาเขตด้านเหนือ ติดต่อกับ หมู่ที่ ๓ และ ๖ องค์การบริหารส่วนตำบลปริก ด้านทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ และ ๕ องค์การบริหารส่วนตำบลปริก ด้านทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่ที่ ๕ และ ๗ องค์การบริหารส่วนตำบลปริก ด้านตะวันตก ติดต่อกับคลองอู่ตะเภา

ประชากร ๖,๔๗๕ คน ชาย ๓,๑๕๗ คน หญิง ๓,๓๑๘ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐ - ๕ ปี จำนวน ๕๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๕ ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๒๒๖ คน เพศหญิง ๒๗๑ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๒ ปี ๒๓๕ คน ร้อยละ ๓.๖๒ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๓๐๒ คน ร้อยละ ๔.๖๖ โดยเด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนในศพด.ในพื้นที่ จำนวน ๒๐๗ คน ร้อยละ ๖๘.๕๔ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัยนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ จำนวน ๑๗๔ คน ร้อยละ ๘๓.๖๐ รองลงมาอยู่กับอยู่กับปู่ย่า ตายาย จำนวน ๖ คน ร้อยละ ๓.๒๐ อยู่กับญาติ จำนวน ๖ คน ร้อยละ ๓.๒๐ เด็กสุขภาพปกติ ๑๗๕ คน ร้อยละ ๘๔.๕๔ มีปัญหาสุขภาพ ๑๕ คน ร้อยละ ๗.๒๕ มีพัฒนาการล่าช้า

ส่วนที่

๒ คน ร้อยละ ๐.๙๗ พันผู้ ๑๐๖ คน ร้อยละ ๕๑.๒๑ และมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ๘ คน ร้อยละ ๓.๘๖ ได้รับวัคซีนตามเกณฑ์ครบทุกคน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลปริก ขับเคลื่อนงานและ กิจกรรมโดยใช้หลักการของการใช้พื้นที่เป็นฐานการพัฒนา การคำนึงถึงสุขภาพและความ เป็นอยู่ที่ดีของพี่น้องประชาชนเป็นสำคัญในทุกนโยบาย และการสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่ง สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพื้นที่คือ “เศรษฐกิจพอเพียง ร้อยเรียงวิถีชุมชน คน เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ประชาสังคมสันติสุข” โดยอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่อย่าง น้อย ๔ ส่วนคือ เทศบาลตำบลปริก รพ.สต. ๑ แห่ง คือ รพ.สต. ตำบลปริก ศพด. จำนวน ๑ แห่ง คือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลปริก และโรงเรียนในสังกัดเทศบาล ตำบลปริก ๑ แห่ง ประชาชนชาวบ้าน ผู้ปกครอง คณะกรรมการชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ สสส. รพ.สะเดา รพ.ป่าดงเขบ่าร์ เป็นต้น ซึ่งมีวิธี ดำเนินงาน ดังนี้ ๑) จัดตั้งคณะกรรมการ ศพด.แบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ประกอบด้วย ผู้แทนที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน อปท. ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้แทน ผู้ปกครอง ผู้แทนผู้ดูแลเด็ก ผู้แทนจากกลุ่มองค์กรชุมชน ๒) การประชุมคณะกรรมการ และการกำหนดบทบาทหน้าที่ ๓) จัดทำแผนและงบประมาณ ๔) ดำเนินการตามแผนการ ดำเนินงาน และ ๕) สรุปการดำเนินงาน และประเมินผลการดำเนินงาน

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ประกอบด้วยการดำเนินงานและกิจกรรมดังนี้ งานเด่น ประกอบด้วย ๑) การสร้างการเรียนรู้ เช่น การพัฒนาศักยภาพครูใน ศพด. การพัฒนา สื่อนวัตกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย จัดตั้งศูนย์บริการยืมสื่อเพื่อนำไปเล่นที่บ้านร่วมกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง โครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ โครงการเรียนรู้สู่ โลกกว้างโดยให้เด็กเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การเรียนรู้ด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้ที่ผสมภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมกิจกรรมปลูกผัก สวนครัว และจัดทำสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเพื่อส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น เป็นต้น ๒) การส่งเสริมการเจริญเติบโตและการพัฒนาการ มีการดำเนินงานกิจกรรมเช่น การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยทั้ง ๔ ด้าน การตรวจสุขภาพปากและฟัน ส่งเสริมการ ดูแลสุขภาพช่องปาก การอบรมป้องกันฟันผุในครู เด็กและผู้ปกครอง การส่งเสริมภาวะ โภชนาการด้วยการจัดอาหารกลางวันและอาหารว่างที่ถูกต้องหลักโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัย จัดทำโครงการส่งเสริมสุขภาพให้ความรู้กับผู้ปกครองนักเรียนเรื่องการเลือกอาหารที่สะอาด ปลอดภัยและมีความเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัย การส่งเสริมกิจกรรมออก

กำลังภายใน ศพด. ในกิจกรรมกลางแจ้ง ส่งเสริมการมีกิจกรรมทางกายผ่านการเล่นเพื่อ ส่งเสริมความแข็งแรงของร่างกายและกล้ามเนื้อใหญ่ และการติดตามการรับวัคซีนตาม เกณฑ์โดยจัดทำสมุดวัคซีน เป็นต้น งานที่หนุนเสริมกัน ประกอบด้วย ๑) จัดสภาพ แวดล้อมที่เอื้อต่อเด็ก มีการดำเนินงาน กิจกรรม เช่น การปรับปรุงภูมิทัศน์ทั้งใน ศพด. และชุมชน การจัดบริการสาธารณสุขของอปท. การจัดกิจกรรม Big cleaning day เป็นต้น การปรับพื้นสนามเด็กเล่นเป็นดินทราย การติดตั้งปลั๊กไฟให้ห่างจากพื้นพื้นมือเด็ก การติดตั้งเครื่องตัดไฟ การติดตั้งอุปกรณ์ในการดับเพลิง การจัดทำป้ายจุดรับส่งนักเรียน การตรวจสอบเครื่องเล่นสนามรวมถึงการบำรุงรักษา การสำรวจพื้นที่ในชุมชนที่เป็นแหล่ง เพาะพันธุ์ของสัตว์นำโรคและการทำลาย การวางแผนป้องกันอัคคีภัยและการซ่อมแซมให้ แก่เจ้าหน้าที่ การอบรมและพัฒนาศักยภาพครูเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อสำหรับเด็ก การจัดมุมเสริมประสบการณ์ เช่น มุมรักการอ่าน มุมของเล่นพื้นบ้าน มุมบทบาทสมมติ เป็นต้น และจัดทำสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในเด็ก ๒) การเฝ้า ระวังและควบคุมโรค มีงานและกิจกรรม เช่น ส่งเสริมการรับวัคซีน การกำหนดจุด ล้างมือ การกำจัดและป้องกันลูกน้ำยุงลาย การทำความสะอาดเครื่องเล่นทุกสัปดาห์ การตรวจคัดกรองและการรักษาความสะอาด การอบรมครูผู้ปกครองและการจัดห้อง พยาบาลสำหรับดูแลเด็กป่วย เป็นต้น

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัย ดังนี้ ๑) ผลต่อ เด็กปฐมวัย ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้งร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม สติปัญญา เด็กมีพัฒนาการสมวัย มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์ และมีภาวะ โภชนาการปกติ ๒) ผลต่อศพด.มีหลักสูตรท้องถิ่น เป็น ศพด.คุณภาพ เป็นศูนย์การเรียนรู้ การดูแลเด็กปฐมวัยให้พื้นที่อื่นศึกษาดูงาน และเป็นศูนย์ฝึกการสร้างสนามเด็กเล่นสร้าง ปัญญา ๓) ต่อครู ซึ่งครู ศพด. ได้รับการพัฒนาศักยภาพ มีความเชี่ยวชาญในการดูแล เด็กปฐมวัยและเป็นวิทยากรประจำ ศพด.จำนวน ๒ คน

ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จในการดำเนินการของพื้นที่ ดังนี้ ๑) นโยบายจากเทศบาล ในการส่งเสริมการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย ๒) การพัฒนาศักยภาพครูใน ศพด. ๓) การมี ส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จากทั้งองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน ๔) การมีภาคีเครือข่าย เช่น สสส. เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ และการจัดสรร งบประมาณจาก อปท.เพื่อการสนับสนุนการดูแลเด็กปฐมวัย

ระบบการจัดการสุขภาพชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลบึงไผ่ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ภาพที่ ๑.๕๖ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบึงไผ่ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลบึงไผ่ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

สถานการณ์เด็กปฐมวัย

จำนวนเด็ก ๐ - ๕ ปี จำนวน ๒๑๔ คน (๘.๐๑%)

เพศชาย จำนวน ๑๐๕ คน

เพศหญิง จำนวน ๑๐๙ คน

เด็ก ๐ - ๒ ปี ๑๐๕ คน (๔๙.๐%)

เด็ก ๓ - ๕ ปี ๑๐๙ คน (๕๑.๐%)

ข้อมูลด้านสุขภาพ

พัฒนาการสมวัย ๑๘๖ คน (๘๖.๙๑%)

น้ำหนักตามเกณฑ์ จำนวน ๑๘๖ คน (๘๖.๙๑%)

น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน ๒๘ คน (๑๑.๖๘%)

น้ำหนักเกินเกณฑ์ จำนวน ๓ คน (๑.๔๑%)

ประชากรทั้งหมด ๒,๖๗๑ คน

จำนวนครัวเรือน ๗๑๐ ครัวเรือน

- ### วิธีดำเนินงาน
๑. จัดตั้งทีมคณะกรรมการศส.แบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
  ๒. ประชุมเพื่อวางแผนในการจัดการเรียนการสอน และดูแลเด็กปฐมวัย
  ๓. จัดทำแผนเพื่อจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานกิจกรรม
  ๔. จัดทำหลักสูตรการดูแลเด็กปฐมวัย
  ๕. อบรมพัฒนาศักยภาพ ครู ผู้ปกครอง
  ๖. ติดตามประเมินผลและสรุปการดำเนินงาน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

เด็กปฐมวัย

- เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา
- เด็กกล้าแสดงออกมีความมั่นใจ

ครอบครัว

- ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัยใน ศส.
- ผู้ปกครองมีความรู้ในการดูแลสุขภาพ และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

ปัจจุบันนี้

✦ การทำงานแบบมีส่วนร่วม ✦ การได้รับงบประมาณสนับสนุน ✦ การพัฒนาศักยภาพครูและผู้ปกครอง ✦

ภาพที่ ๑.๕๗ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบึงไผ่ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบงไฉน อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

นายยาการิยา ชิมะ

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบงไฉน

เบอร์โทร ๐๙๗-๒๘๖๕๕๙๗

“ชุมชนนำอยู่และมีสุข” นำอยู่ คือ ประชาชนมีสาธารณสุขปกเอด สาธารณูปการและเศรษฐกิจที่พอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีสุข คือ ประชาชนมีสุขภาพดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่มียาเสพติด

ตำบลบงไฉน เป็นหนึ่งใน ๑๖ ตำบลของอำเภอรามัน จังหวัดยะลา ห่างจากที่ว่าการอำเภอรามันทางทิศตะวันตก ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๓๘.๔๙ ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดกับพื้นที่ตำบลต่างๆดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลเนินงาม ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลโกตาบารู ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลกาลูบึง และทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลบูดี อำเภอเมืองยะลา แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๔ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านลูโปะลาปี หมู่ที่ ๒ บ้านยือโร๊ะ หมู่ที่ ๓ บ้านปาโละ และหมู่ที่ ๔ บ้านบงไฉน มีจำนวนหลังคาเรือน ๗๑๐ ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด ๒,๖๗๑ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๒๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๑ ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็นเด็กอายุ ๐-๒ ปี ๑๐๕ คน ร้อยละ ๔๙.๐ เด็ก ๓-๕ ปี ๑๐๙ คน ร้อยละ ๕๑.๐ โดยเด็ก ๒-๕ ปี เด็กมีพัฒนาการสมวัย ๑๘๖ คน ร้อยละ ๘๖.๙๑ เด็กที่มีน้ำหนักตามเกณฑ์ จำนวน ๑๘๖ คน ร้อยละ ๘๖.๙๑ ต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน ๒๕ คน ร้อยละ ๑๑.๖๘ เกินเกณฑ์ จำนวน ๓ คน ร้อยละ ๑.๔๑ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๖๐ คน ร้อยละ ๒๐.๙๑

การดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบงไฉน ขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยใช้หลักการของการใช้พื้นที่เป็นฐานการพัฒนา การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน การคำนึงถึงสุขภาพอนามัยให้ได้รับประทานอาหารที่สะอาดและถูกหลักโภชนาการ ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงรอบด้าน โดยเน้นในด้านพฤติกรรมให้มีคุณธรรมและจริยธรรมสอดคล้องตามหลักคำสอนของศาสนา

การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และปลอดภัย และการสร้างการมีส่วนร่วม โดยอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่ ได้แก่ รพ.สต. โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศพค. กลุ่ม อสม. กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ชมรมรักซ์ตนเองรักสุขภาพ ชมรมหนูน้อยสุขภาพดี จิตอาสา ชมรมควบคุมโรค ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา กลุ่มสตรี โรงเรียนผู้สูงอายุ คณะกรรมการ ชุมชน ช่างไม้ ช่างปูน อบต.บาโจง เป็นต้น

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยฯ ประกอบด้วย ๔ หน่วยงาน มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

- ๑) จัดตั้งทีมคณะกรรมการ ศพค.แบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
- ๒) ประชุมเพื่อวางแผนในการจัดการเรียนการสอนและดูแลเด็กปฐมวัย
- ๓) จัดทำแผนเพื่อจัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม
- ๔) จัดทำแผนเพื่อจัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม
- ๕) จัดทำหลักสูตรการดูแลเด็กปฐมวัย
- ๕) การอบรมพัฒนาศักยภาพครูผู้ปกครอง และ
- ๖) การติดตามประเมินผลและสรุปการดำเนินงาน ทั้งนี้มีการดำเนินงานและกิจกรรมดังนี งานสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย มีดังนี้

- ๑) การสร้างการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรของ ศพค. ให้ครอบคลุมกับการส่งเสริมพัฒนาของเด็ก ส่งเสริมการฝึกอบรมครู ศพค.ในการจัดทำสื่อ ผู้ปกครองร่วมกันจัดทำสื่อสำหรับเด็ก กิจกรรมชวนลูกเล่านิทาน สานฝันรักการอ่าน กิจกรรมหนูน้อยเรียนรู้โลกกว้าง การอบรมกรณีภัยพิบัติและไฟไหม้
- ๒) การดูแลสุขภาพ มีงาน กิจกรรม ได้แก่ (๑) การส่งเสริมป้องกันโรค เช่น การคัดกรองสุขภาพตอนเช้า การส่งเสริมการฉีดวัคซีน จัดทำสมุดวัคซีน การดูแลสุขภาพช่องปาก และฟัน การประกวดหนูน้อยสุขภาพดีประจำปี การอบรมการดูแลสุขภาพเด็กสำหรับผู้ปกครอง
- ๒) การจัดการข้อมูลสุขภาพ เช่น รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาพเด็ก การติดตามเยี่ยมบ้านเด็ก เป็นต้น

งานที่หนุนเสริม มีงาน กิจกรรม ดังนี้

- ๑) การส่งเสริมการเจริญเติบโตและการพัฒนาการ เช่น การประเมินภาวะโภชนาการ การประเมินพัฒนาการ DSPPM การส่งเสริมการรับประทานอาหารเช้า การอบรมผู้ปกครองในการดูแลเด็ก โครงการอาหารกลางวัน การฝึกอบรมอาสาสมัครแม่ เป็นต้น
- ๒) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็ก ประกอบด้วย (๑) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็กเพื่อการเรียนรู้ เช่น การจัดมุมประสบการณ์ และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาในชุมชน เป็นต้น (๒) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็กเพื่อความปลอดภัย เช่น การปรับพื้นที่ในศพค.และชุมชน การตรวจสอบเครื่องเล่นใน ศพค. การกำหนดจุดจอดรถ การใช้ผ้าคลุมบุเหลี่ยมมู่โต๊ะและเสาในห้องเรียน พ่นยาและแจกทรายอะเบท เพื่อกำจัดยุงลาย รณรงค์การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง เป็นต้น (๓) การจัดการข้อมูล ได้แก่ เก็บข้อมูลภาวะวิเคราะห์เด็กที่มี

ปัญหา ติดตามแล้วเยี่ยมบ้าน เป็นต้น ๓) การจัดสวัสดิการเกื้อกูลกัน เช่น การส่งเสริม การออมใน ศพด. การส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้ปกครอง การจัดสวัสดิการค่าทำศพ และ กรณีเจ็บป่วยนอนโรงพยาบาล ๔) การส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น เช่น การเตรียมความพร้อมก่อนแต่งงาน การอบรมเด็กและเยาวชน การเยี่ยมบ้านเด็กที่มีปัญหา และการอบรม การใช้ชีวิตคู่ เป็นต้น

ผลจากการดำเนินงานในระบบดูแลเด็กปฐมวัย มีดังนี้ ๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กได้รับการส่งเสริมและพัฒนารอบด้าน เด็กได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา และสังคม เสริมสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ โดยการนำนวัตกรรม สื่อการสอนจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีในหมู่บ้าน เด็กกล้าแสดงออก เด็กเกิดความมั่นใจ ในตัวเองและพัฒนานิสัยที่ดีทางสังคม เช่น การช่วยเหลือ การรู้จักรอคอย การแบ่งปัน การอดทน การมีวินัย ๒) ผลต่อครอบครัว ครอบครัวได้รับความรู้และสามารถปฏิบัติต่อ ลูกของตัวเองได้ถูกต้องตามหลักการพัฒนาเด็กให้เหมาะสมตามวัย และมีส่วนร่วมในการ ดูแลเด็ก การทำงานร่วมกับเด็ก เป็นการสร้างสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็กให้มีความ รักแน่นแฟ้นมากขึ้น โดยการทำกิจกรรมร่วมกันในการผลิตสื่อสำหรับเด็ก ซึ่งเป็น การมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กและมีความรู้ในการดูแลสุขภาพและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก (๓) ผลต่ออบต. ชุมชนมีส่วนร่วมโดยมีการนำใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพที่มีอยู่ เช่น ความสามัคคี คือ โมเดล บาโงยชือญาตี คือ มิตรภาพที่แท้จริงของคนบาโงย การมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ ศพด. การเป็นวิทยากรบรรยายหรือให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา ท้องถิ่น และมีเครือข่ายด้านสุขภาพของ อสม.ภายในตำบลที่ช่วยกันดูแลและขับเคลื่อนเกี่ยว กับสุขภาพของเด็กในชุมชนให้ดีขึ้น และเป็นศูนย์เรียนรู้การดูแลเด็กปฐมวัยและการสร้าง สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานภายในตำบลบาโงยนี้ได้รับความร่วมมือจาก ทุกภาคส่วน และทุกภาคีเครือข่าย ภายใต้โมเดล บาโงยชือญาตี (มิตรภาพที่แท้จริงของ คนบาโงย) การได้รับการสนับสนุนจาก อปท.และเครือข่าย ตลอดจนทั้งการได้รับการพัฒนา ศักยภาพครูและผู้ปกครอง

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนทำใจ

เทศบาลตำบลทำใจ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

สถานการณ์เด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ๑ คน (๐.๓๐%)
 เด็กปฐมวัยน้ำหนักเกินเกณฑ์ ๒ คน (๐.๖๐%)
 เด็กได้รับวัคซีนไม่ครบ ๔๑ คน (๑๑.๔๘%)
 เด็กที่เข้าเรียนในศพด.ในพื้นที่ ๑๑๒ คน (๓๕.๓๕%)
 ไม่เข้าเรียนในศพด.ในพื้นที่ ๑๓๕ คน (๕๕.๖๕%)

เด็ก ๐-๕ ปี ๓๔๒ คน (๖.๕๐%)
 เด็ก ๐-๒ ปี ๑๔๒ คน (๕๑.๕๒%)
 เด็ก ๓-๕ ปี ๒๐๐ คน (๕๘.๔๘%)

เด็กมีพัฒนาการล่าช้า ๖๔ คน (๓๖.๓๖%)
 เด็กมีพัฒนาการสมวัย ๑๑๒ คน (๖๓.๖๔%)

*การส่งเสริมสุขภาพและป้องกัน

- ฝึกอบรมพ่อแม่ผู้ดูแลเด็ก
- ติดตามการได้รับวัคซีน
- ประเมินพัฒนาการเด็ก
- ประเมินโภชนาการ
- จัดทำระบบส่งต่อดูแลเด็กพัฒนาการล่าช้า
- โครงการอาหารกลางวัน

การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย

- คัดกรองก่อนเข้าศพด.
- มีจุดล้างมือ
- รณรงค์ป้องกันโรคมือเท้าปาก
- โครงการหนุนมือรักสะอาด
- ทำความสะอาดของเล่นทุกสัปดาห์

วิธีดำเนินงาน

- สร้างทีม กำหนดบทบาทหน้าที่
- นำใช้ทุนทางสังคมที่มีศักยภาพตามความเชี่ยวชาญ
- จัดทำแนวทางการทำการดำเนินงานและงบประมาณ
- จัดทำระบบติดตามประเมินผล

การเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชุมชน

- ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ
- สนับสนุนเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้
- การรวมกลุ่มทำอาชีพตามวิถีดั้งเดิม
- พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- กิจกรรมฝึกอาชีพทำขนมบ้าบิ่น
- สอนตักลองยว
- สอนรำโนราห์
- ฝึกอบรมเศรษฐกิจพอเพียง
- ส่งเสริมผู้สูงอายุเป็นวิทยากรศพด.

การส่งเสริมพัฒนาการตามวัย

- ฝึกอบรมครูผู้ดูแลเด็ก - กิจกรรมนั่งสมาธิ
- จัดทำสื่อและนวัตกรรมการการสอน
- โครงการนิทานก่อนนอน
- จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เด็กลงมือทำจริง

รพ.สต. ศพด. กลุ่มอมสม. พ่อแม่ พี่ต๋นเต๋หมู่บ้าน
 กลุ่มเด็กและเยาวชน ชมรมทูปิ๋นหม่เบอร์จัน ทด. ทำใจ

การจัดสวัสดิการแบบมีส่วนร่วม

- การจัดตั้งกองทุน
- ส่งเสริมการเป็นสมาชิกกองทุนของครอบครัว
- ส่งเสริมการออม
- โครงการขยะแลกเงิน
- โครงการขยะแลกไข่

ทด. ทำใจ รพ.สต. ศพด. ศพด. ผู้นำชุมชน
 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

การพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้

- การจัดสภาพแวดล้อมในศพด.
- จัดมุมของเล่น
- สนามBBL
- มุมบทบาทสมมุติ
- โครงการรักการอ่าน
- การจัดสภาพแวดล้อมในชุมชน
- จัดพื้นที่สร้างสรรค์ลานกีฬา
- สนามเด็กเล่น
- ลานออกกำลังกาย

ครอบครัว

ครอบครัวเด็ก ๑๓๕ ครอบครัวได้รับการพัฒนาคุณภาพมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัย

ชุมชน

มีส่วนร่วมในการดูแลเด็ก มีพื้นที่สร้างสรรค์

เด็ก

เด็กปฐมวัย ๑๓๕ คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้เหมาะสมตามวัย

ศพด.

มีระบบการดูแลสุขภาพเด็กและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ครูผู้ดูแลเด็กได้รับการพัฒนาคุณภาพ

ภาพที่ ๑.๕๘ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลทำใจ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

นางสาวปราณี เยาว์ดำ
ปลัดเทศบาลปฏิบัติหน้าที่แทนนายกเทศมนตรีตำบลท่าจิว
เบอร์โทร ๐๙๔-๕๙๔๑๙๙๕

“ทำดี ทางสวย ทำงาม ต้องทำจิว” เทศบาลตำบลท่าจิว อ.ห้วยยอด จ.ตรัง แบ่งพื้นที่ในการปกครองออกเป็น ๘ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านท่าจิว หมู่ที่ ๒ บ้านนาโพธิ์ หมู่ที่ ๓ บ้านไสมะม่วง หมู่ที่ ๔ บ้านปากห้วย หมู่ที่ ๕ บ้านไทรงาม หมู่ที่ ๖ บ้านทุ่งควน หมู่ที่ ๗ บ้านหินงาม และหมู่ที่ ๘ บ้านเกาะยางแดง อาณาเขตติดต่อด้านทิศเหนือติดกับ ต.หนองปรือ อ.ห้วยยอด จ.ตรัง ทิศใต้ ติดกับ ต.เขาปูน และ ต.เขาขาว อ.ห้วยยอด จ.ตรัง ทิศตะวันตก ติดกับ ต.หนองช้างแล่น อ.ห้วยยอด จ.ตรัง ทิศตะวันออก ติดกับ ต.ในเตา และเทือกเขาบรรทัด จ.พัทลุง

จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๑,๕๗๕ ครัวเรือน ประชากร ๔,๙๔๐ คน เด็กอายุ ๐-๕ ปี จำนวน ๓๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๕ เพศชาย ๑๘๔ คน ร้อยละ ๕๖.๘๐ เพศหญิง ๑๕๘ คน ร้อยละ ๔๓.๒๐ เด็ก ๐-๒ ปี ๑๔๒ คน ร้อยละ ๔๑.๕๒ เด็ก ๓-๕ ปี ๒๐๐ คน ร้อยละ ๕๘.๔๘ ข้อมูลด้านสุขภาพ พบว่า เด็กปฐมวัยน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ๑ คน ร้อยละ ๐.๓๐ น้ำหนักเกินเกณฑ์ ๒ คน ร้อยละ ๐.๖๐ เด็กปฐมวัยได้รับวัคซีนไม่ครบตามเกณฑ์ ๔๑ คน ร้อยละ ๑๑.๙๘ เด็กพัฒนาการล่าช้า ๖๔ คน ร้อยละ ๓๖.๓๖ เด็กมีพัฒนาการสมวัย ๑๑๒ คน ร้อยละ ๖๓.๖๔ มีจำนวนเด็กที่เข้าเรียนใน ศพด.ในพื้นที่ ๑๑๒ คน ร้อยละ ๓๕.๓๕ ไม่เข้าเรียนใน ศพด.ในพื้นที่ ๑๓๕ คน ร้อยละ ๕๔.๖๕

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลท่าจิว ขับเคลื่อนงานและกิจกรรมโดยใช้หลักการของการใช้พื้นที่เป็นฐานการพัฒนา การคำนึงถึงคุณภาพชีวิต และการมีส่วนร่วมซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพื้นที่ โดยอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่อย่างน้อย ๔ ส่วน คือ ทต.ท่าจิว รพ.สต. ท่าจิว ศพด.ท่าจิว และทุนทางสังคมในชุมชน เช่น กลุ่ม อสม. กลุ่มด่านหอม กลุ่มเครื่องแกง กลุ่มน้ำยางสด กลุ่มสตรี ชมรมผู้สูงอายุ

กองทุนออมเงินวันละบาท กลุ่มเด็กเยาวชน กลุ่มสตรี ชมรมทูปีนัมเบอร์วัน ศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง แพลงนาสาธิต กลุ่มจักสาน เป็นต้น

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบล ทำจิว อำเภอยะลา โดยมีวิธีดำเนินงาน ดังนี้ ๑) การสร้างทีมโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการ ศพด.แบบมีส่วนร่วม และการกำหนดบทบาทหน้าที่ ๒) การนำใช้ทุนทางสังคมที่มีศักยภาพ ตามความเชี่ยวชาญร่วมดูแลเด็กปฐมวัยในพื้นที่ ๓) การจัดทำแผนงานและงบประมาณ และ ๔) การจัดทำระบบติดตามและประเมินผล โดยมีงานและกิจกรรมกิจกรรมดังนี้ งานเด่น ได้แก่ ๑) การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย โดยมีงานและกิจกรรมประกอบด้วย (๑) การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค เช่น การฝึกอบรมพ่อแม่ ผู้ดูแลเด็ก การฝึกอบรมครูในการช่วยเหลือเด็กจมน้ำ การฝึก อสม. ติดตามการได้รับวัคซีน ประเมินภาวะโภชนาการ จัดทำระบบส่งต่อดูแลเด็กพัฒนาการล่าช้า และโครงการอาหารกลางวัน ในการติดตามเยี่ยมบ้าน การประเมินพัฒนาการและการเจริญเติบโต การฝึกอบรมการตรวจสุขภาพ ตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย การใช้เครื่องมือในการตรวจคัดกรองพัฒนาการ ด้วย DSPM DAIM การจัดการบริการรับ-ส่ง ๒๔ ชม. กรณีฉุกเฉิน การจัดการบริการด้านทันตกรรม การสร้างจิตอาสาและเครือข่ายในการดูแลสุขภาพเด็กที่บ้าน เยี่ยมบ้าน ติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนและ รพ.สต เป็นต้น (๒) การเฝ้าระวังโรคติดต่อ เช่น การคัดกรองเด็กก่อนเข้าเรียนใน ศพด. การกำหนดจุดล้างมือ รณรงค์ป้องกันโรคมือเท้าปาก โครงการหนูน้อยรักสะอาด การทำความสะอาดของเล่นทุกสัปดาห์ และการสำรวจพื้นที่ในชุมชนที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย เป็นต้น ๒) การส่งเสริมการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชุมชน มีงานและกิจกรรมประกอบด้วย (๑) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เช่น ส่งเสริมการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ สนับสนุนเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และการรวมกลุ่มทำอาชีพตามวิถีดั้งเดิม เป็นต้น (๒) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เช่น กิจกรรมส่งเสริมอาชีพทำขนมบ้า การสอนตีกลองยาว การสอนรำมโนราห์ ฝึกอบรมเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมผู้สูงอายุเป็นวิทยากรใน ศพด. การพัฒนานวัตกรรมการผลิตสื่อเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยใช้วัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น การเรียนรู้ด้านศาสนาวัฒนธรรมประเพณี ลากเรือพระ วันสาทรเดือนสิบ การจัดการเรียนรู้ที่ผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สานกระเป่า ทำไม้กวาดดอกหญ้า ถ่านหอม เป็นต้น งานที่หนุนเสริมกัน ประกอบด้วย ๑) การส่งเสริมพัฒนาการตามวัย มีงานและกิจกรรม เช่น การฝึกอบรมครูผู้ดูแลเด็ก กิจกรรมนันทนาการ จัดทำสื่อและนวัตกรรมการสอน โครงการนิทานก่อนนอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เด็กลงมือทำจริง เป็นต้น ๒) การจัดสวัสดิการแบบมีส่วนร่วม มีงานและกิจกรรม เช่น การจัดตั้ง

กองทุน ส่งเสริมการเป็นสมาชิกกองทุนของครอบครัว ส่งเสริมการออม โครงการขยะ แลกเงิน โครงการขยะแลกไข่ เป็นต้น และ ๓) การพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ มีงานและกิจกรรมประกอบด้วย (๑) การจัดสภาพแวดล้อมใน ศพด. เช่น จัดมุมของเล่น สนาม BBL มุมบทบาทสมมติ โครงการรกรากอ่าน การปรับพื้นที่สนามเด็กเล่นทราย การป้องกันภายนอกโดยรั้วที่แข็งแรง การจัดทำป้ายจุดเสี่ยง การสร้างสนามเด็กเล่นสร้าง ปัญญา เป็นต้น

ผลการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัย ดังนี้ ๑) **ผลต่อเด็กปฐมวัย** เด็กปฐมวัย จำนวน ๓๔๒ คน ได้รับการส่งเสริมรอบด้าน เด็กที่เข้าเรียนในศพด. เด็กปฐมวัยอายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๑๑๒ คน หญิง ๖๓ ชาย ๔๙ คน ได้รับการส่งเสริม พัฒนาการทั้งร่างกาย อารมณ์จิตใจและสติปัญญา เสริมสร้างพัฒนาการ และความคิด สร้างสรรค์ โดยการนำใช้นวัตกรรมสื่อการสอนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในศพด. ได้นำมา พัฒนาขึ้นทำให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง และพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีทางด้านสังคม เช่น การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การช่วยเหลือ การแบ่งปัน นอกจากนั้นเด็กปฐมวัยมีสุขภาพกาย และจิตใจที่ดีได้รับคุณค่าทางโภชนาการที่ครบถ้วนและปลอดภัย จากโครงการส่งเสริม โภชนาการ และโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ๒) **ผลต่อครอบครัว** ครอบครัวมีความรู้ ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีส่วนร่วมในการดูแลด้านต่างๆ ๓) **ผลต่อชุมชน** ชุมชนมีส่วนร่วมโดยการนำทุนทางสังคมและศักยภาพที่มีอยู่ เช่น การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ศพด. โดยเข้าไปเป็นกรรมการบริหารสถานศึกษา เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ เกี่ยวกับชุมชนในศพด. การสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่น เช่น การสานกระเป่า การแปรรูป ปลา ทั้งยังเกิดเครือข่ายด้านคุณภาพในการดูแลเด็กปฐมวัยที่ประกอบด้วย ครู อสม. ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพในการดูแลเด็กปฐมวัยและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานบริการ สุขภาพ ๔) **ผลต่อ รพ.สต.** เกิดการเรียนรู้แนวทางการดูแลเด็กปฐมวัย การพัฒนาระบบ การประสานงานการดูแลเด็กปฐมวัย และ ๕) **ผลต่อ ศพด.** มีระบบการดูแลสุขภาพ เด็กและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ครูผู้ดูแลเด็กได้รับการพัฒนาศักยภาพ

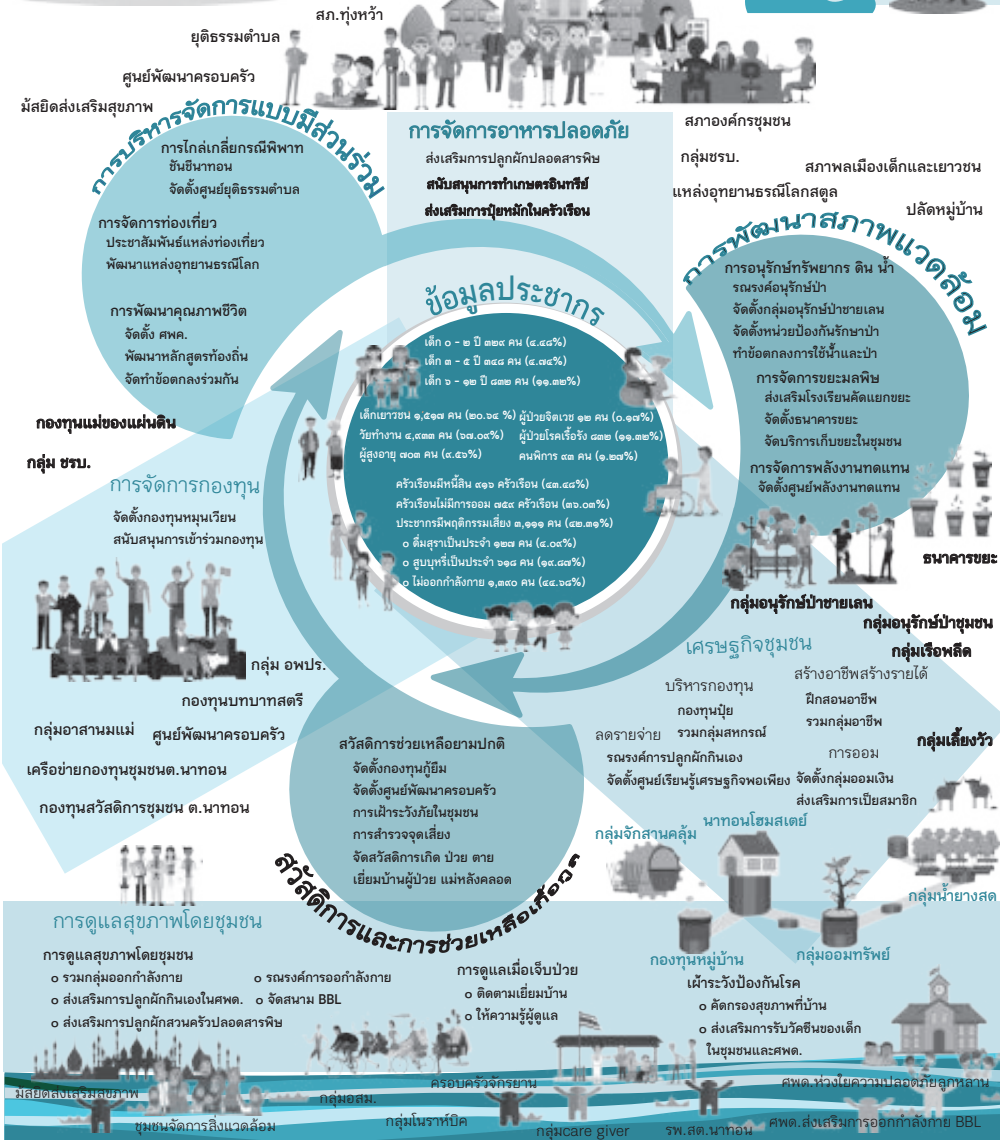
ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จในการดำเนินของพื้นที่ ดังนี้ ๑) การทำงานร่วมมือเป็น เครือข่ายร่วมกับทุนทางสังคมในพื้นที่ ๒) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและสถาบัน การศึกษา เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ๓) การมีระบบข้อมูล ตำบลและข้อมูลเด็กปฐมวัย และ ๔) การสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาทำให้มีพื้นที่ สร้างสรรค์สำหรับเด็กและมีการทำงานร่วมกันของชุมชน

ระบบการจัดการสุขภาพชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

ภาพที่ ๑.๕๙ ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

สถานการณ์เด็กปฐมวัย

- เด็ก ๐-๕ ปี ๖๗๗ คน (๙.๒๐%)
  - ชาย ๓๓๖ คน
  - หญิง ๓๔๑ คน
- เด็ก ๐-๒ ปี ๓๒๙ คน (๔.๘๘%)
- เด็ก ๓-๕ ปี ๓๔๘ คน (๕.๓๒%)
- เข้าเรียน ศพด. ๒๓๑ คน (๓๕.๓๒%)
- เด็กพิการ ๓ คน (๐.๔๔%)

สภาพการอยู่อาศัย

- อยู่กับพ่อแม่ ๑๑๘ คน (๔๙.๑๐%)
- อยู่กับปู่ย่าตายาย ๒๓ คน (๑๐.๙๐%)

วิธีการดำเนินงาน

- จัดตั้งคณะกรรมการแบบมีส่วนร่วม
- ประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนการดำเนินงานการดูแลเด็กปฐมวัย
- จัดทำแผนเพื่อรองรับงบประมาณ
- ดำเนินงานตามแผน
- กำกับ ติดตาม สรุปและประเมินผล

ส่งเสริมพัฒนาการตามวัย

- ฝึกอบรมพ่อแม่และครูผู้ดูแลเด็ก
- พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้และหลักสูตรท้องถิ่น
- ประเมินพัฒนาการ
- ส่งเสริมโภชนาการ
- ของเล่นภูมิปัญญาท้องถิ่น
- โครงการรักการอ่าน

การดูแลสุขภาพโดยชุมชนท้องถิ่นเพื่อเด็กปฐมวัย

- ประเมินโภชนาการ
- ตรวจสุขภาพปากและฟัน
- คัดกรองเด็กก่อนเข้าศพด.
- จัดพื้นที่ดูแลเด็กป่วยในศพด.
- จัดทำระบบส่งต่อการดูแลรักษา
- จัดทำฐานข้อมูลเจ็บป่วย
- ตรวจสุขภาพประจำปีครูผู้ดูแลเด็ก

การจัดการข้อมูลแบบมีส่วนร่วม

- จัดทำระบบข้อมูลโดยชุมชนมีส่วนร่วม
- จัดเวทีวิเคราะห์ วางแผนนำใช้ข้อมูล

สร้างการเรียนรู้แบบบูรณาการ

- กิจกรรมเรียนรู้ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น
- ส่งเสริมกิจกรรมธนาคารขยะ
- จัดแปลงเกษตร
- จัดมุมของเล่น
- จัดตั้งศูนย์ยื่นสื่อการเรียนรู้ในศพด.

การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็ก

- จัดสนามเด็กเล่นในศพด. และชุมชน
- จัดมุมของเล่น
- จัดทำมาตรการความปลอดภัย
- จุดล้างมือก่อนเข้าศพด.
- นวัตกรรมฆ่าเชื้อด้วย UV

การจัดกองทุนและสวัสดิการ

- สนับสนุนทุนการศึกษา
- สวัสดิการ เกิด ป่วย ตาย
- ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุน

การพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น

- โครงการครอบครัวอบอุ่น
- โครงการพัฒนาศักยภาพสตรีและครอบครัว

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

เด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ๕ ด้านและมีการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม

ผู้ดูแลเด็ก

พ่อแม่ได้รับการพัฒนาทักษะการดูแลเด็ก ครูได้รับการพัฒนาศักยภาพ

โครงสร้างชุมชน ๕ ด้าน

สังคม : มีสวัสดิการดูแลช่วยเหลือ

เศรษฐกิจ : เด็กรู้จักการออม ลดรายจ่ายการซื้อของเล่น

สิ่งแวดล้อม : มีพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชน

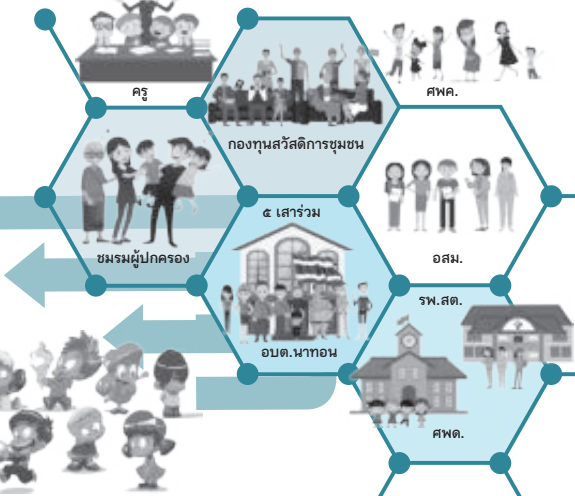
สุขภาพ : มีระบบบริการคัดกรองและติดตามพัฒนาการเด็ก

การเมืองการปกครอง : เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและศพด.

ในการดูแลเด็กปฐมวัย

ทุนทางสังคมที่ดำเนินงาน

ภาพที่ ๑.๖๐ ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

นายสมยศ ฤทธิธรรมนาถ

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน

เบอร์โทร ๐๘๑-๐๙๘๒๕๒

ตำบลนาทอนขับเคลื่อนพื้นที่ตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “คนสุขภาพดี อยู่อย่างพอเพียง ร้อยเรียงวิถีชุมชน สังคมสวัสดิการ ตำบลจัดการตนเอง องค์กรการเรียนรู้” ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล มีพื้นที่รับผิดชอบแบ่งเป็น ๙ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านนาทอน หมู่ที่ ๒ บ้านนากลาง (นาเปรี๊ยะ) หมู่ที่ ๓ บ้านช่องไทร หมู่ที่ ๔ บ้านวังตง หมู่ที่ ๕ บ้านท่าศิลา หมู่ที่ ๖ บ้านท่าข้ามควาย หมู่ที่ ๗ บ้านบาราย หมู่ที่ ๘ บ้านทุ่งใหญ่ และหมู่ที่ ๙ บ้านวังเจริญราษฎร์ อาณาเขตติดต่อ ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลกำแพง อำเภอละงู ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลป่าแกบ่อหิน อำเภอทุ่งหว้า ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลซอนคลาน อำเภอทุ่งหว้า จำนวนหลังคาเรือน ๒,๑๐๗ ครัวเรือน

ประชากร ๗,๓๕๓ คน เพศชาย ๓,๖๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๕๔ เพศหญิง ๓,๗๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๔๖ เป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๖๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๒๐ ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็น เด็ก ๐-๒ ปี จำนวน ๓๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๓๒ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๓๔๘ คน ร้อยละ ๕๑.๖๘ ของประชากรทั้งหมด โดยเด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ ๒๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๙๒ เข้าเรียน ศพด. นอกพื้นที่ ๑๙๕ คน ร้อยละ ๔๓.๗๓ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด สภาพการอยู่อาศัยของเด็ก ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ จำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๙.๑๐ รองลงมาเด็กปฐมวัยอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย จำนวน ๒๓ คน ร้อยละ ๑๐.๙๐ มีเด็กพิการ ๓ คน ร้อยละ ๐.๔๕ เด็กสุขภาพปกติ ๒๔๓ คน ร้อยละ ๓๕.๕๐

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของตำบลนาทอน ขับเคลื่อนงานและ กิจกรรมโดยการสร้างการมีส่วนร่วมของ ๕ องค์กรหลักในพื้นที่ ได้แก่ ๑) ท้องที่ ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ๒) ท้องถิ่น ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร พนักงาน

ส่วนที่

ครูผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ๓) องค์การศาสนา ประกอบด้วย พระสงฆ์ ไต้ะอิหม่าม ๔) หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ประกอบด้วย โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น และ ๕) ภาคประชาชน ประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชน ชมรมผู้ปกครอง ผู้นำแหล่งเรียนรู้ จิตอาสา กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น ตำบลนาทอนมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๓ แห่ง ได้แก่ ๑) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านนาทอน มีเด็กจำนวน ๑๐๐ คน ชาย ๕๓ คน หญิง ๔๗ คน มีครูผู้ดูแลเด็ก ๕ คน ๒) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าศิลา มีเด็กจำนวน ๓๐ คน ชาย ๑๕ คน หญิง ๑๑ คน มีครูผู้ดูแลเด็ก ๓ คน ๓) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ มีเด็กจำนวน ๕๐ คน ชาย ๔๕ คน หญิง ๕ คน มีครูผู้ดูแลเด็ก ๕ คน โดยมีกระบวนการทำงาน ดังนี้ ๑) จัดตั้งคณะกรรมการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ผู้แทนที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน อปท. ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนผู้ดูแลเด็ก ผู้แทนจากกลุ่มองค์กรชุมชน ๒) การประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนการดำเนินงานการดูแลเด็กปฐมวัย ๓) จัดทำแผนเพื่อรองรับงบประมาณสนับสนุนการดูแลเด็กปฐมวัย ๔) การดำเนินงานตามแผน และ ๖) กำกับ ติดตาม สรุปและประเมินผล และดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนางานการดูแลเด็กปฐมวัย

ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย การดำเนินงานและกิจกรรม ดังนี้ ซึ่งมีงานเด่น ประกอบด้วย ๑) การส่งเสริมพัฒนาการตามวัย ได้แก่ การฝึกอบรมผู้ปกครองและครูผู้ดูแลเด็ก พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้อิง “หลักสูตรท้องถิ่น” การประเมินพัฒนาการของเด็ก ส่งเสริมโภชนาการ ของเล่นภูมิปัญญาท้องถิ่น และโครงการรักการอ่าน ๒) สร้างการเรียนรู้แบบบูรณาการ ได้แก่ ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมการเรียนรู้การจัดการขยะ จัดทำแปลงเกษตรอินทรีย์ จัดมุมของเล่น และจัดตั้งศูนย์ยืมสื่อการเรียนรู้อิงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีงานที่หนุนเสริม ดังนี้ ๑) การดูแลสุขภาพโดยชุมชนเพื่อเด็กปฐมวัย มีงานและกิจกรรม ประกอบด้วย การใช้โปรแกรม Thai School Lunch คำนวณโภชนาการอาหารของเด็ก การตรวจสุขภาพปากและฟัน คัดกรองเด็กก่อนเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดพื้นที่ดูแลเด็กป่วยในศูนย์ จัดระบบส่งต่อการดูแลรักษา จัดทำฐานข้อมูลการเจ็บป่วย และการตรวจสุขภาพประจำปีของครูผู้ดูแลเด็ก การจัดการเรียนการสอน ภายใต้กรอบแนวคิด เรียนปนเล่นเน้นพัฒนาการ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ พร้อมผู้ปกครอง เป็นต้น ๒) การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็ก ได้แก่ มีการจัดสนามเด็กเล่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุมชน การจัดมุมของเล่น จัดทำมาตรการความปลอดภัย จัดให้มีการล้างมือก่อนเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

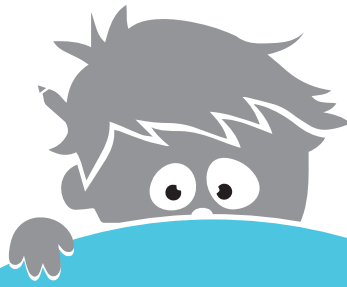

และนวัตกรรมการฆ่าเชื้อด้วยแสง UV เป็นต้น ๓) การจัดการข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การจัดทำระบบข้อมูลโดยชุมชนมีส่วนร่วม การจัดเวทีวิเคราะห์ วางแผนนำใช้ข้อมูล เป็นต้น ๔) การจัดกองทุนและสวัสดิการ เช่น สนับสนุนทุนการศึกษา จัดสวัสดิการ เกิด ป่วย ตาย และส่งเสริมการจัดตั้งกองทุน เป็นต้น ๕) การพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น เช่น โครงการส่งเสริมพัฒนาโรงเรียนพ่อแม่ ค่ายครอบครัว โครงการครอบครัวอบอุ่น โครงการพัฒนาศักยภาพสตรีและครอบครัว เป็นต้น

ผลจากการดำเนินงานในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น ดังนี้ ๑) **ผลต่อเด็กปฐมวัย** เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้านได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา เสริมสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ โดยการนำใช้นวัตกรรมสื่อการสอนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ศพด.ได้พัฒนาขึ้น เด็กเกิดความมั่นใจในตัวเองและพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีทางสังคม เช่น การแบ่งปัน การพลัดเปลี่ยน การช่วยเหลือ การอดทนต่อการรอคอย ความยืดหยุ่น เป็นต้น นอกจากนี้ เด็กปฐมวัยมีสุขภาพที่ดีได้รับประทานอาหารปลอดภัยจากโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพัฒนาไกลใส่ใจสุขภาพ ของศพด.บ้านวังเจริญราษฎร์ เรื่องมาตรการความปลอดภัยของเด็ก จากโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กห่วงใยความปลอดภัยลูกหลาน ของศพด.นาทอน และพัฒนาการด้านร่างกายของจากโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่งเสริมการออกกำลังกาย โดย BBL ของศพด.บ้านท่าศิลา ๒) **ผลต่อครอบครัว** ครอบครัวมีความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กมีส่วนร่วมในดูแลเด็ก เช่น การประดิษฐ์ของเล่น โดยร่วมจัดทำวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต เป็นต้น ๓) **ผลต่อชุมชน** ชุมชนมีส่วนร่วมโดยมีการนำใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพที่มีอยู่ เช่น การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศพด.โดยเข้าเป็นกรรมการบริหารสถานศึกษา การเป็นวิทยากรร่วมถ่ายทอดวิถิชุมชนในศพด. เป็นต้น การสืบสานภูมิปัญญาของชุมชนทั้งยังเกิดเครือข่ายด้านสุขภาพในการดูแลเด็กปฐมวัยที่ประกอบด้วย ครู อสม. ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพในการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย และเจ้าหน้าที่ในหน่วยบริการสุขภาพ มีสวัสดิการดูแลช่วยเหลือกัน มีพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชน

ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จในการดำเนินการของพื้นที่ ดังนี้ ๑) การทำงานร่วมกันของ ๕ องค์กรหลักในพื้นที่โดยกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม ๒) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและสถาบันการศึกษา เช่น สำนักสนับสนุนสุขภาพะชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ๓) การมีระบบข้อมูลตำบลและข้อมูลเด็กปฐมวัย ๔) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ๕) การเข้าใจและให้ความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชน

ส่วนที่
๒

บทเรียนการพัฒนา
สนามเด็กเล่น
สร้างปัญญา

ภาพรวมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาโดยชุมชนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการ

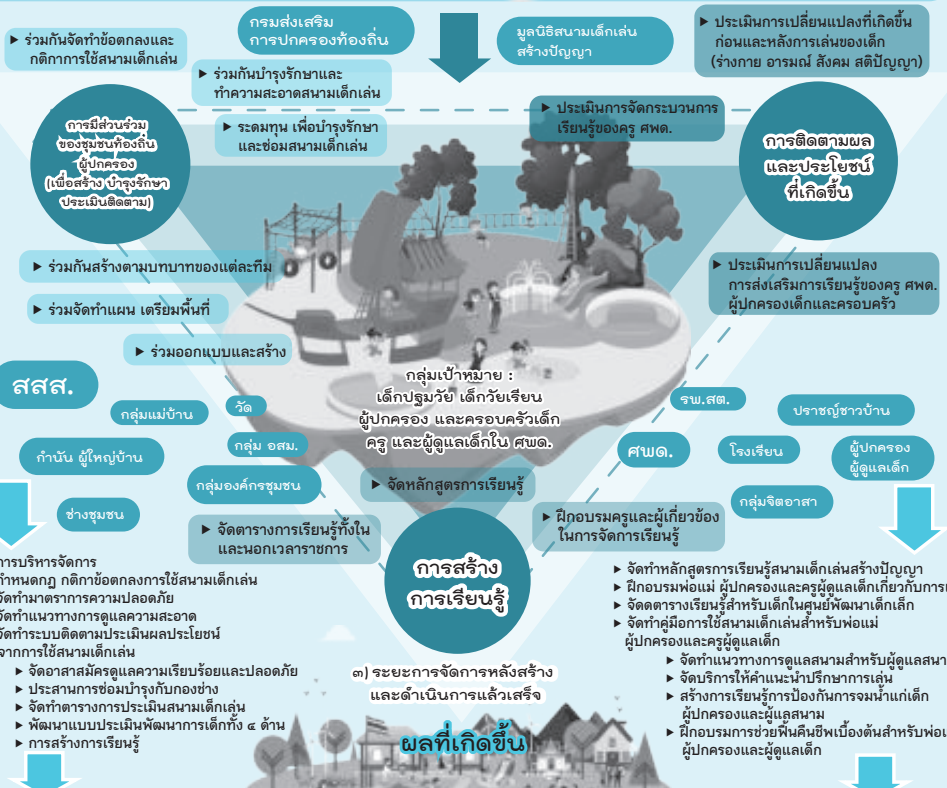
- ▶ การสร้างทีมจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา
- ▶ จัดทำแผนงบประมาณ ว่างผังประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ▶ ประชุมทีมสร้างความเข้าใจการทำงาน
- ▶ มอบหมายงานบทบาทหน้าที่แต่ละฝ่าย
- ▶ จัดทำแนวทางการสร้างสนาม

๑) ระยะเตรียมการ

- ▶ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเด็กปฐมวัย
- ▶ ทบทวนข้อมูลฐานทางสังคมและศักยภาพในพื้นที่
- ▶ ลงพื้นที่สำรวจพื้นที่สร้างสนาม
- ▶ จัดทำแผนการสร้างและการใช้งบประมาณ

๒) ระยะดำเนินการสร้างสนามเด็กเล็กสร้างปัญญา

- ▶ ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่น ตามแบบแปลน
- ▶ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มองค์กรร่วมสร้างสนาม
- ▶ ร่วมระดมทุน จัดทำผ้าป่าบริจาคสิ่งของอุปกรณ์สนับสนุนการสร้างสนาม
- ▶ ส่งเสริมการเป็นจิตอาสา และระดมแรงร่วมสร้างสนามเด็กเล่น

- #### ผลต่อเด็กปฐมวัย
- ▶ มีพื้นที่สร้างการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการ (ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา)
  - ▶ มีทักษะการเล่น มีวินัย
  - ▶ รู้จักการรอคอย
  - ▶ ช่วยเหลือผู้อื่น มีน้ำใจ
  - ▶ คิดวิเคราะห์ รู้จักตั้งคำถามหาเหตุผล แก้ปัญหา

- #### ผลต่อผู้ปกครองและครอบครัวเด็ก
- ▶ มีกิจกรรมร่วมกัน
  - ▶ ร่วมกันเสริมพัฒนาการเรียนรู้
  - ▶ การมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ

- #### ผลต่อชุมชน
- ▶ การมีส่วนร่วมของชุมชน
  - ▶ ระดมทุน ระดมแรงสร้างสนามเด็กเล่น
  - ▶ เกิดการจัดการสนามเด็กเล่นร่วมกัน
  - ▶ เกิดความร่วมมิต้องภาคีเครือข่ายพื้นที่เป็นต้นแบบ
  - ▶ การบริหารจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา
  - ▶ มีแหล่งเรียนรู้ภาคีดูแลเด็กปฐมวัย

ภาพที่ ๒.๑ ภาพรวมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาโดยชุมชนท้องถิ่น

ภาคเหนือตอนบน

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

เทศบาลตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

กลุ่มเป้าหมาย

- เด็ก ๐-๕ ปี ๑๑๔ คน
- ชาย ๖๐ คน (๕๒.๖๓%) หญิง ๕๔ คน (๔๗.๓๖%)
- เข้าเรียนใน ศพด.ในพื้นที่ ๕๐ คน (๔๓.๘๕%)

ทุนทางสังคม

เทศบาลตำบลก้อ
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
สำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน
ผู้ปกครอง
มูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

การบริหารจัดการ

- พัฒนาศักยภาพผู้สอน
- ส่งเสริมให้ผู้ปกครองดูแลเด็กขณะเล่น
- การบริหารจัดการ การบำรุงซ่อมแซม อุปกรณ์การเล่น
- มีกิจกรรมครู ศพด. ในการสร้างบรรยากาศ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้
- การฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลบาดเจ็บที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ

การจัดหลักสูตรการเรียนรู้

- การมีวินัยในการอยู่ร่วมกัน
- การฝึกการรอคอย
- การฝึกการคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- การฝึกการวางแผนและการตัดสินใจ
- ฝึกการสังเกตคิดค้น ทดลอง และลงมือทำและมีความท้าทาย
- ได้รู้จักอารมณ์ตนเองและกำกับอารมณ์ตนเองให้เป็นปกติ
- เข้าใจคนอื่น
- ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง
- มีความอยากรู้อยากเห็น
- ฝึกการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่และมัดเล็ก

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- พัฒนาสมองทั้ง IQ EQ และการพัฒนาสมอง (EF)
IQ = Intelligence Quotient
EQ = Emotional Quotient
EF = Executive Function
- พัฒนากิจกรรมการคิด วิเคราะห์ วางแผนและแก้ไขปัญหา
- ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค ร่างกายแข็งแรง
- พัฒนากิจกรรมทางสังคม เด็กได้นั่งเล่นกับเพื่อน
- การเรียนรู้ทักษะทางสังคมและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

คณะกรรมการติดตามและประเมินผล

- จัดดูแลความเรียบร้อย ประสานการซ่อมบำรุงกับกองช่าง
- จัดตารางเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- เปิดให้เป็นสถานที่เรียนรู้สำหรับโรงเรียนในระดับประถมศึกษา ทั้งในและนอกพื้นที่ ศพด. ในพื้นที่และนอกพื้นที่ ที่จะมาเรียนรู้ทั้งในและนอกเวลาราชการ
- มีครูศพด. ผู้ดูแลเด็ก เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลก้อ ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่เวร เพื่อเป็นวิทยากรสำหรับผู้มาดูงาน
- มีคณะกรรมการติดตามประเมินผล ร่วมกับครูศูนย์เด็กคอยติดตามและประเมินผล และรายงานผลการเล่นด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ๔ ด้าน
- เด็กและผู้ปกครองได้เรียนรู้ในการป้องกันการจมน้ำ
- ส่งเสริมให้ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกัน มีส่วนร่วม เป็นเจ้าของในการดูแลร่วมกัน
- การระดมทุน เพื่อการดูแลสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

คณะทำงาน ผู้ปกครอง

- ร่วมกันกำหนดข้อตกลงในการเรียนรู้ สำหรับเด็ก โดย ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้ดูแล และบริหารจัดการ

ภาพที่ ๒.๒ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลก้อ อำเภอสี จังหวัดลำพูน

นายชุมพร มะโน
นายกเทศมนตรีตำบลก้อ
เบอร์โทร ๐๘๐-๖๗๑๒๕๘๐

เทศบาลตำบลก้อ มีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน ๔ หมู่บ้าน ๙๓๐ ครัวเรือน ประชากร ๒,๔๓๕ คน ชาย ๑,๒๐๓ คน ร้อยละ ๔๙.๔๐ หญิง ๑,๒๓๒ คน ร้อยละ ๕๐.๕๙ มีเด็กปฐมวัยในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลก้อ ทั้งหมด ๑๑๔ คน ร้อยละ ๔.๖๘ ชาย ๖๐ คน ร้อยละ ๕๒.๖๓ หญิง ๕๔ คน ร้อยละ ๔๗.๓๗ เด็กปฐมวัย ๒-๕ ปี จำนวน ๕๐ คน ร้อยละ ๔๓.๘๖ ที่เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลก้อ ข้อมูลด้านสุขภาพ เด็กปฐมวัยน้ำหนักตามเกณฑ์ จำนวน ๑๑๑ คน ร้อยละ ๙๗.๓๗ น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ จำนวน ๑ คน ร้อยละ ๒ น้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๔ อ้วน จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๔ ผอม จำนวน ๑ คน ร้อยละ ๒ ฟันผุ จำนวน ๑๙ คน ร้อยละ ๓๘ พัฒนาการสมวัย ร้อยละ ๑๐๐

การดูแลกลุ่มวัยเด็กโดยเทศบาลตำบลก้อร่วมกับสถานศึกษา หน่วยบริการสุขภาพและทุนทางสังคมในพื้นที่ มีบริการอย่างน้อย ๓ เรื่อง ได้แก่ (๑) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้ในชั้นเรียน และการเรียนรู้ในชุมชน โดยการฝึกวินัยการอยู่ร่วมกัน ภาวะผู้นำ การดูแลตนเองตามวัย เป็นต้น (๒) การบริหารจัดการ เช่น บทบาทของฝ่ายบริหาร การพัฒนาศักยภาพผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา แกนนำกลุ่ม องค์กรชุมชน จัดให้มีอาหารกลางวัน อาหารเสริม (นม) และน้ำดื่ม อาคารสถานที่ การสุขาภิบาลที่เพียงพอ ได้มาตรฐาน และ (๓) การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ภายในอาคารหรือพื้นที่ทำการและภายนอก เช่น สนามเด็กเล่น พื้นที่โล่งเพื่อให้เด็กได้วิ่ง และเล่นอิสระ พื้นสนามเด็กเล่นที่ปลอดภัย พื้นที่เรียนรู้อื่นๆ เช่น พื้นที่แปลงผักปลอดสาร แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา ภูมิปัญญา และเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เป็นต้น สำหรับสนามเด็กเล่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการ และการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้สัมผัสกับธรรมชาติ และช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพและมีความสุข ช่วยในการพัฒนาทั้งร่างกายและสมองตาม

หลักการเรียนรู้ผ่านการเล่นสอดคล้องกับการพัฒนาสมองในเด็กตั้งแต่ ๒ ปีขึ้นไป ทั้งนี้เทศบาลตำบลก้อ ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดตามแนวทางการจัดการ และใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องโดยมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างน้อย ๒ กลุ่ม ได้แก่ (๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี (๒) ผู้บริหาร สมาชิกสภา พนักงาน เจ้าหน้าที่ของตำบล ก้อ คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านก้อจัดสรร ผู้ปกครอง ชาวบ้าน ที่มาเรียนรู้และร่วมสร้างสนามเด็กเล่น จำนวน ๔๕ คน ที่มีเป้าหมายให้มีทักษะในการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียนจนสามารถจัดการความรู้จากกระบวนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาได้ รวมถึงการเป็นพื้นที่เรียนรู้ และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปจัดการ และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาที่ถูกต้องตามหลักการ เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเด็กที่เป็นเป้าหมายและครอบครัวในพื้นที่ตนเองได้ จากประสบการณ์ในการพัฒนา และจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเด็กด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลก้อ ในจัดทำข้อมูลในการดำเนินการ ได้แก่ (๑) ข้อมูลกลุ่มเด็กที่สามารถใช้บริการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เช่น กลุ่มเด็กช่วงอายุ ๒-๕ ปีต้องเล่นภายใต้การดูแลของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เมื่อเล่นต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง (๒) เครื่องมือ หรือกลไก ประกอบการจัดการสนามเด็กเล่นฯ ประกอบด้วย ๒ ส่วน ได้แก่ (๒.๑) คณะกรรมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยจัดเป็นจิตอาสา (๒.๒) แนวทางการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รูปแบบ วิธีเล่น วัสดุอุปกรณ์ มีขั้นตอนในการดำเนินการ ประกอบด้วย ๓ ระยะ ได้แก่ ๑) ระยะเตรียมการ โดยการรวบรวมข้อมูล ทบทวนข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในพื้นที่ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการดำเนินงาน และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ซึ่งมีทุนทางสังคมและศักยภาพที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ เทศบาลตำบลก้อ ผู้บริหาร สมาชิกสภา กรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ปกครอง ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน ผู้นำแหล่งเรียนรู้ หน่วยงานภาคีเครือข่าย เช่น สภาเด็กและเยาวชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อสม. หรือกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มจิตอาสาแรงงาน เป็นต้น มีการส่งบุคลากรเข้าร่วมประชุม ดูแลความเรียบร้อย การเตรียมสถานที่ วางผัง ประมาณการ ประสานงานและปฏิบัติตามคอยติดต่อประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน คณะกรรมการฝ่ายพัสดุมีหน้าที่จัดหาพัสดุ/อุปกรณ์ในการก่อสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ฝ่ายการเงินและบัญชี

ในการเบิกจ่ายงบประมาณและบัญชี และคณะกรรมการฝ่ายติดตามและประเมินผล ร่วม
กับงานการศึกษาสำนักปลัดรับผิดชอบโดยตรง กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ทีม และร่วมกันจัด
ทำแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างและดำเนินกิจกรรมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒) **ระยะดำเนินการ
การสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา** ประกอบด้วย (๑) กิจกรรมสร้างสนามเด็กเล่นสร้าง
ปัญญา โดยมีการดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่น ตามแบบแปลน ๓ ฐาน โดยแบ่งกลุ่ม
ผู้เข้าอบรม จิตอาสา ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และพนักงาน เจ้าหน้าที่
เทศบาลตำบลก้อ ตามคำสั่งแต่งตั้งมอบหมายงานของแต่ละฝ่าย ได้แก่ ฐานที่ ๑
สระน้ำอิน จัน มีผู้เข้าอบรม ช่างก่อสร้าง ปูน ทราย ทำโครงสร้าง ฐานที่ ๒ สระทารก
(สำหรับเด็ก ๒ - ๕ ขวบ) มีผู้เข้ารับการอบรม จิตอาสา ผู้ปกครอง ช่วยกันปรับพื้นที่
วางผังยางพลาสติก วางระบบประปา ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปเดอร์แมน คณะกรรมการ
บริหารศูนย์ฯ และผู้ปกครองที่มีความเชี่ยวชาญในการผูกเชือกรูปแบบต่างๆ ให้มีลักษณะ
คล้ายใยแมงมุม บันได และแบบทอย เชื่อมโครงสร้างตามแบบ ซึ่งมีช่างเทศบาลตำบลก้อ
ควบคุมการก่อสร้าง โดยผู้เข้าร่วมอบรม จิตอาสาช่วยกันในการเทพื้น ๓) **ระยะการจัดการ
หลังสร้างและดำเนินการแล้วเสร็จ** เมื่อดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเสร็จ
เรียบร้อยแล้ว จะมีคณะทำงาน ผู้ปกครอง ได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลง ในการเรียนรู้สำหรับเด็ก
โดยครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้ดูแล และบริหาร คณะกรรมการติดตามและประเมินผล
จัดดูแลความเรียบร้อย ประสานการซ่อมบำรุงกับกองช่าง จัดตารางเรียนรู้สำหรับเด็กใน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เปิดให้เป็นสถานที่เรียนรู้สำหรับโรงเรียนในระดับประถมศึกษาทั้งใน
และนอกพื้นที่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่จะมาเรียนรู้ ทั้งในเวลา และนอก
เวลาราชการ โดยมีครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลก้อ ที่ได้รับ
การแต่งตั้งเป็นเวร คอยเป็นวิทยากร ตลอดจนเป็นผู้ดูแลความเรียบร้อย โดยมี
คณะกรรมการติดตามประเมินผล ร่วมกับครูศพด.คอยติดตามและประเมินผล และรายงาน
ผลการเล่นด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย
๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยการสังเกตความ
สนใจ ทักษะการเล่น ทักษะทางอารมณ์ จากการประเมินหลังมีการก่อสร้างสนามเด็กเล่น
สร้างปัญญา เด็กและผู้ปกครองได้เรียนรู้ในการป้องกันการจมน้ำ เด็กได้รับการพัฒนา
กล้ามเนื้อจากการเล่นและปีนป่ายและสร้างจินตนาการการเรียนรู้ให้กับเด็ก ครอบครัวมี
กิจกรรมร่วมกัน ร่วมกันเสริมพัฒนาการ ทักษะการเรียนรู้สำหรับเด็ก รวมถึงการมีส่วนร่วม
เป็นเจ้าของในการสร้างและดูแลร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งการระดมทุน
ระดมแรงในการสร้าง และจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เกิดความร่วมมือกันของภาคี

เครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร พื้นที่เป็นต้นแบบการบริหารจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น และผู้ที่สนใจ จนเป็นแหล่งเรียนรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ในขณะที่เดียวกันครูผู้สอน มีความภาคภูมิใจ ที่เห็นเด็กนักเรียนมีความสุข และมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้ง ๔ ด้าน

หลังจากการดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ได้ส่งผลต่อพัฒนาการของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง และเด็ก ดังนี้ ผลที่เกิดกับครู ผู้ดูแลเด็กสามารถเรียนรู้กับฐานการเรียนรู้ในแต่ละฐาน สามารถจัดกิจกรรมพัฒนาการได้หลากหลายกิจกรรม เกิดความสนุกสนาน ได้รับการยอมรับมากขึ้นจากผู้ปกครอง รู้จักวิธีการ วางแผน แก้ปัญหา ประสานงาน ตลอดจนคิด วิเคราะห์ วิจัย ในกระบวนการเรียนการสอน ผลที่เกิดกับเด็ก เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ (ร่างกาย) จากการเล่นฐานค้ายกล ปีนป่าย และห้อยโหน ทำให้เห็นถึงพัฒนาการด้านร่างกายเห็นได้ชัด เช่น เด็กชายลา (นามสมมุติ) และเด็กหญิงเอิน (นามสมมุติ) จากที่ไม่กล้าเล่น ปีนป่าย กลัวความสูง แต่พอมาทดลองทำซ้ำๆ บ่อยๆ จนทำให้สังเกตเห็นว่าเด็กเริ่มมีกล้ามเนื้อแขน ขา และมีความแข็งแรงขึ้น สามารถปีนป่ายได้อย่างคล่องตัว ตลอดจนแนะนำเพื่อนๆ ด้วยกันให้สามารถเล่นฐานค้ายกลได้ เด็กเกิดการพัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจ ตัวอย่าง เด็กชายเนตร (นามสมมุติ) ซึ่งเป็นเด็กที่ไม่ชอบพูดและไม่ร่าเริง พอได้มาเล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา กิจกรรมกลางแจ้ง เด็กมีอารมณ์ที่ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใสเวลามาศูนย์เด็ก และจากการที่ได้สอบถามผู้ปกครอง พบว่า เด็กมีพฤติกรรมที่ร่าเริงแจ่มใส อารมณ์ดีและชอบพูดคุยกับผู้ปกครองมากขึ้น อยากมาเล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เด็กได้พัฒนาการด้านสังคม ตัวอย่าง เด็กชายชิน(นามสมมุติ) มูลใจและเด็กหญิงนุช (นามสมมุติ) เป็นเด็กขี้อาย ชอบเล่นคนเดียว ไม่ชอบเล่นกับเพื่อนๆ ปรากฏว่า เมื่อมีสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ทำให้เปลี่ยนเป็นคนที่มีร่าเริง อารมณ์ดี พูดมากขึ้น เข้ากับเพื่อนๆ ง่ายขึ้น มีปฏิสัมพันธ์ มีน้ำใจ รู้จักรอคอย เด็กได้พัฒนาการด้านสติปัญญา ทำให้เด็กได้คิด วิเคราะห์ หาเหตุผล แก้ปัญหาจากการเล่น ผลต่อการบริหารจัดการ ทำให้ผู้บริหารในเทศบาลตำบล ผู้ปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่จาก รพ.สต. เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม วางแผนการดำเนินงาน การจัดทำหลักสูตรและวางแผน กติกา การเล่น รวมถึงการมอบหมายหน้าที่ให้กับกองช่าง เป็นฝ่ายดูแลและซ่อมบำรุงอุปกรณ์การเล่น มีการวางแผนการฝึกอบรมครู ในเรื่องของการดูแลเด็กที่อาจจะได้รับการบาดเจ็บจากการเล่น เป็นต้น

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

เทศบาลตำบลจิม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

กลุ่มเป้าหมาย

เด็กปฐมวัย ๓๓๗ คน (๔.๘๖%) ของประชากรทั้งหมด
ชาย ๑๗๔ คน (๕๑.๖๓ %)
หญิง ๑๖๓ คน (๔๘.๓๗ %)
เด็กอายุ ๐-๓ ปี ๒๐๒ คน(๖.๕๑%)
เด็กอายุ ๓-๕ ปี ๑๓๕ คน(๑.๖๔%)
เด็กอายุ ๑ ปี ๘ เดือน - ๓ เข้าเรียน
สพด. ในพื้นที่ ๘๖ คน (๒๕.๕๑%)

สร้างสนามเด็กเล่นทั้งหมด ๕ ฐาน ได้แก่
ฐานที่ ๑.สะพานอู๋จิน มีผู้เข้าอบรมการสร้างสนามฯ ช่างปูน-
ทราย ช่างก่อสร้าง ร่วมจัดสร้างฐาน
ฐานที่ ๒.สะพาน (สำหรับเด็ก ๒-๕ ขวบ)
มีผู้เข้ารับการอบรม จัดอาสา ผู้ปกครอง
ช่วยปรับพื้นที่ วางผังวางพลาสติก วางระบบประปา
ฐานที่ ๓.ค่ายกลไปเดอร์แมน จัดให้มีลักษณะการผูกเชือก
คล้ายโยนแอมงูม บินโดและแบบทอยโยน
ฐานที่ ๔.ฝ่ายชะลอน้ำ
ฐานที่ ๕.บ้านดิน(เศรษฐกิจพอเพียง)

งานทางสังคมที่ดำเนินการ

สสส

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

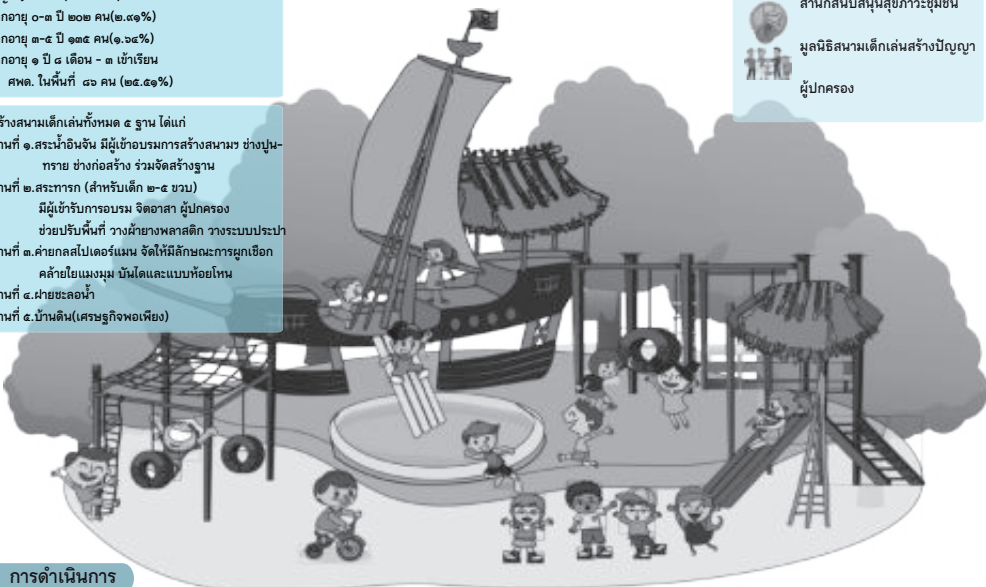
สำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน

มูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

ผู้ปกครอง

การดำเนินการ

ทำระเบียบการใช้สนาม

- ตารางเวรครู
- ตารางการเล่นของเด็กแต่ละชั้น
- การเตรียมวัสดุอุปกรณ์การเล่น

ออกคำสั่งมอบหมายผู้รับผิดชอบ

- ด้านความปลอดภัย
- ด้านความสะอาด
- ด้านสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์
- ด้านระบบน้ำ/ไฟฟ้า
- ด้านข้อมูลแต่ละฐาน

แผนการบริหารจัดการระยะยาว

- ปรับปรุงระเบียบการใช้
- จัดสรรงบประมาณ
- ปรับปรุงและซ่อมแซม
- สร้างเครือข่ายสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

พัฒนาทักษะครู

- อบรมให้ความรู้
- พัฒนาศักยภาพครู สพด.
- ศึกษาดูงานสนามเด็กเล่น

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

- ร่วมกิจกรรมในแต่ละฐาน
- ช่วยปรับปรุงและดูแลซ่อมแซมสนาม

ผลลัพธ์การดำเนินงาน

การพัฒนาสมองทั้ง Intelligence Quotient
Emotional Quotient และ
การพัฒนาทักษะทางสมอง
(Executive Functions)
พัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์
วางแผนและแก้ปัญหา

ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค ร่างกายแข็งแรง

พัฒนาทักษะทางสังคมเด็กได้มีเวลาเล่น
และสร้างสัมพันธ์กับเพื่อน

การเรียนรู้ทักษะทางสังคมและ
การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม

ภาพที่ ๒.๓ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลจิม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลจิม อำเภอปง จังหวัดพะเยา

นายสมหวัง คำตัน
นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลจิม
เบอร์โทร ๐๘๙ - ๒๖๕๐๐๕๘

เทศบาลตำบลจิมมีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน ๑๐ หมู่บ้าน ๒,๐๘๒ ครัวเรือน ประชากร ๖,๙๕๓ คน ชาย ๓,๔๗๓ คน ร้อยละ ๔๙.๙๕ หญิง ๓,๔๘๐ คน ร้อยละ ๕๐.๐๕ อัตราพึ่งพิงวัยเด็ก ๘ คน วัยทำงาน ๑๐๐ คน มีเด็กปฐมวัยในพื้นที่เขตของเทศบาลตำบลจิมจำนวน ๓๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๘๖ ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๑๗๔ คน ร้อยละ ๕๑.๖๓ เพศหญิง ๑๖๓ คน ร้อยละ ๔๘.๓๗ เด็ก ๐-๓ ปี จำนวน ๒๐๒ คน ร้อยละ ๒.๙๑ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๑๓๕ คน ร้อยละ ๑.๖๔ โดยเด็ก ๑ ปี ๘ เดือน - ๓ ปี เข้าเรียน ศพด. ในพื้นที่ จำนวน ๘๖ คน ร้อยละ ๒๕.๕๑ การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน ๑๖๕ คน ร้อยละ ๖๓.๘๗ รองลงมาคือ อาศัยอยู่กับญาติเพียงลำพัง จำนวน ๑๑๕ คน ร้อยละ ๔๓.๓๒ และอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยายเพียงลำพัง จำนวน ๕๔ คน ร้อยละ ๒๐.๔๓ พักอาศัยอยู่กับผู้สูงอายุ จำนวน ๘๗ คน ร้อยละ ๓๓.๐๗ เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีพัฒนาการสมวัย จำนวน ๓๓๕ คน ร้อยละ ๙๙.๔๐ และพบว่า มีพัฒนาการช้ากว่าวัย จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๐.๕๕ เด็กที่มีน้ำหนักตามเกณฑ์ จำนวน ๓๑๔ คน ร้อยละ ๙๓.๑๗ น้ำหนักค่อนข้างน้อย จำนวน ๑๐ คน ร้อยละ ๒.๙๖ น้ำหนักค่อนข้างมาก จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๐.๕๙ น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ จำนวน ๔ คน ร้อยละ ๑.๑๘ และน้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ จำนวน ๗ คน ร้อยละ ๒.๐๗ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๒๗ คน ร้อยละ ๒.๙๔

การดูแลเด็กปฐมวัยโดยเทศบาลตำบลจิม ได้ร่วมกับชุมชน สถานศึกษา หน่วยบริการสุขภาพและทุนทางสังคมในพื้นที่ มีบริการอย่างน้อย ๓ เรื่อง ได้แก่ (๑) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้ในชั้นเรียน และการเรียนรู้ในชุมชน โดยการฝึกวินัยการอยู่ร่วมกัน ภาวะผู้นำ การดูแลตนเองตามวัย การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การเข้าร่วมเป็นศูนย์ต้นแบบขององค์กรยูนิเซฟ เป็นต้น (๒) การบริหารจัดการ เช่น การจัดสรรงบประมาณ การนิเทศ

ติดตาม การประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาศักยภาพผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา แกนนำกลุ่ม องค์กรชุมชน จัดให้มีอาหารกลางวัน อาหารเสริม(นม) และน้ำดื่ม อาคารสถานที่ การสุขภาพที่เพียงพอ ได้มาตรฐาน และ (๓) การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สุขภาพ ทั้งภายในและภายนอก เช่น สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา พื้นที่โล่งเพื่อให้เด็กได้วิ่ง และเล่นอิสระ พื้นสนามเด็กเล่นที่ปลอดภัย พื้นที่เรียนรู้อื่นๆ เช่น พื้นที่การคัดแยกขยะ แปลงผักปลอดสาร แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เป็นต้น สำหรับสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีความสำคัญต่อพัฒนาการ และการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้สัมผัสกับธรรมชาติ และช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพและมีความสุข ช่วยในการพัฒนาทั้งร่างกายและสมองตามหลักการเรียนรู้ผ่านการเล่นสอดคล้องกับการพัฒนาสมองในเด็กตั้งแต่ ๑ ปีขึ้นไป จนถึง ๑๐ ปี ทั้งนี้เทศบาลตำบลจิม ได้รับงบประมาณในการก่อสร้างจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท การจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒ ส่วน คือ ๑) จัดทำแผนการใช้สนามอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ ๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดตามแนวทางการจัดการ และใช้ประโยชน์ อย่างต่อเนื่องโดยมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างน้อย ๔ กลุ่ม ได้แก่ (๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วงอายุ ๒-๓ ปี (๒) กลุ่มนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ๑ - ๓ (๓) กลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ ทั้งสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสังกัด สพฐ. (๔) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่สนใจเข้าศึกษาดูงานแนวทางการก่อสร้างและการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

การก่อสร้างเน้นการมีส่วนร่วมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชาวบ้าน ที่มาเรียนรู้และร่วมสร้างสนามเด็กเล่น จำนวน ๗๐ คน ที่มีเป้าหมายให้มีทักษะในการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียนจนสามารถจัดการความรู้จากกระบวนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาได้ รวมถึงการเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปจัดการ และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ที่ถูกต้องตามหลักการ เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเด็กที่เป็นเป้าหมายและครอบครัวในพื้นที่ตนเองได้ จากประสบการณ์ในการพัฒนาและจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเด็กด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีการก่อสร้างเป็นฐาน

การเรียนรู้ ๖ ฐานการเรียนรู้ เทศบาลตำบลจิม มีการจัดการข้อมูลในการดำเนินการ ได้แก่ (๑) ข้อมูลกลุ่มเด็กที่สามารถใช้บริการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เช่น กลุ่มเด็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี ต้องเล่นภายใต้การดูแลของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างใกล้ชิด เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี เมื่อเล่นต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง (๒) เครื่องมือ หรือกลไก ประกอบการจัดการสนามเด็กเล่นฯ ประกอบด้วย ๒ ส่วน ได้แก่ (๑) คณะกรรมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาและเครือข่ายในและนอกพื้นที่ที่สนับสนุน โดยจัดเป็นโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการและจิตอาสา (๒) แนวทางการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รูปแบบวิธีเล่น วัสดุอุปกรณ์

ขั้นตอนในการดำเนินการ ประกอบด้วย ๓ ระยะ ได้แก่ ๑) ระยะเตรียมการ โดยการรวบรวมข้อมูล ทบทวนข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในพื้นที่ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการดำเนินงาน และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ซึ่งมีทุนทางสังคมและศักยภาพที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ เทศบาลตำบลจิม ผู้บริหาร สมาชิกสภา กรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ปกครอง ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน ผู้นำแหล่งเรียนรู้ หน่วยงานภาคีเครือข่าย เช่น ผู้สูงอายุโฮงเฮียนสร้างสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อสม. หรือ กลุ่มจิตอาสาแรงงาน เป็นต้น มีการส่งบุคลากรเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการและร่วมดำเนินการก่อสร้างจนแล้วเสร็จ ประชุมแต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการที่คอยอำนวยความสะดวก แต่งตั้งครูผู้รับผิดชอบ ออกกฎระเบียบ แผน ตาราง การใช้สนามเด็กเล่น ดูแลความเรียบร้อย วัสดุ/อุปกรณ์ในการก่อสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา จัดทำแผนการพัฒนาสนามเด็กเล่น และคณะกรรมการฝ่ายติดตามและประเมินผล ๒) ระยะดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ดังนี้ (๑) กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยการศึกษาตามหลักการ แบบแปลน และการศึกษาดูงาน (๒) กิจกรรมสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยมีการดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่น ตามแบบแปลน ๖ ฐาน โดยแบ่งกลุ่มผู้เข้าอบรม จิตอาสา ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และพนักงาน เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลจิม ตามคำสั่งแต่งตั้งมอบหมายงานของแต่ละฝ่าย ได้แก่ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน มีผู้เข้าอบรม ช่างก่อสร้าง ปูน ทราย ทำโครงสร้าง ฐานที่ ๒ สระทราย (สำหรับเด็ก ๒ - ๕ ขวบ) มีผู้เข้ารับการอบรม จิตอาสา ผู้ปกครอง ช่วยกันปรับพื้นที่ วางผังวางพลาสติก วางระบบประปา ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปเดอร์แมน ให้มีลักษณะการผูกเชือก คล้ายใยแมงมุม บันได และแบบท้อยโหน ฐานที่ ๔ ฝ่าย

ชลอน้ำ ฐานที่ ๕ บ้านดิน(เศรษฐกิจพอเพียง) ฐานที่ ๖ การจัดการขยะ ซึ่งควบคุมการก่อสร้างโดยกองช่าง ๓) ระยะเวลาการจัดการหลังสร้างและดำเนินการแล้วเสร็จ เมื่อดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเสร็จเรียบร้อย จะมีคณะทำงาน ผู้ปกครอง ได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลง ในการเรียนรู้สำหรับเด็ก โดยครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้ดูแล และบริหาร คณะกรรมการติดตามและประเมินผล จัดดูแลความเรียบร้อย ประสานการซ่อมบำรุงกับกองช่าง จัดตารางเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เปิดให้เป็นสถานที่เรียนรู้สำหรับโรงเรียนในระดับประถมศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่ ศูนย์เด็กเล็กในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่จะมาเรียนรู้ ทั้งในเวลา และนอกเวลาราชการ โดยมีครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก และเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเวร คอยเป็นวิทยากร ตลอดจนเป็นผู้ดูแลความเรียบร้อย โดยมีคณะกรรมการติดตามประเมินผล ร่วมกับครูศพด.คอยติดตามและประเมินผล และรายงานผลการเล่นด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยการสังเกตความสนใจ ทักษะการเล่น ทักษะทางอารมณ์ จากการประเมินหลังมีการก่อสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เด็กและผู้ปกครองได้เรียนรู้ในการป้องกันการจมน้ำ เด็กได้รับการพัฒนา กล้ามเนื้อจากการเล่นและปีนป่ายและสร้างจินตนาการและการเรียนรู้ให้กับเด็ก ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกัน ร่วมกันเสริมพัฒนาการ ทักษะการเรียนรู้สำหรับเด็ก รวมถึงการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของในการสร้างและดูแลร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งการระดมทุน ระดมแรงในการสร้าง และจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เกิดความร่วมมือกันของภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร พื้นที่เป็นต้นแบบการบริหารจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น และผู้ที่สนใจ จนเป็นแหล่งเรียนรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยเด็ก ในขณะที่เดียวกันครูผู้สอน มีความภาคภูมิใจ ที่เห็นเด็กนักเรียน มีความสุข และมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้ง ๔ ด้าน

ภายหลังจากมีการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาแล้ว พบว่า เด็กมีความสนุกสนาน ที่ได้เข้ามาทำกิจกรรม เข้ามาเล่นในฐานต่างๆ เด็กได้มีความสนุกกับการปั้นทรายเล่น โดยมีการเอาทรายไปใส่กับน้ำ ซึ่งทำให้เขามีใบหน้าที่มีความสุข ในขณะที่มีการปั้นทรายเพื่อให้เป็นรูปร่างต่างๆตามที่ต้องการ เด็กที่มีนิสัยร้องไห้งอแง ซี้้ออน มีความสุข มีแววตาที่สดใส สามารถแสดงออกความเป็นตัวของตัวเองเมื่อได้เล่นสระน้ำและมีการปั้นทรายร่วมด้วย สำหรับเด็กที่มีอายุ ๓-๕ ขวบ จากการสังเกตจะพบว่าเด็กจะชอบปีนป่าย ค่ายกลสไปเดอร์แมน ซึ่งทำให้มีการพัฒนาของกล้ามเนื้อมัดใหญ่ เด็กมีความสนุกสนานที่

เกิดขึ้นจากการได้เล่น ฝึกทักษะในการเข้าสังคมและสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักวิธีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีการรู้จักการช่วยเหลือตนเองเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการพลัดตกซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้จากการปีนป่าย โดยจะพบว่าในเด็กบางคนที่มีพฤติกรรมคือรี้น เกเร ชอบทำลายข้าวของ งอแง เด็กเหล่านี้เมื่อได้มีกิจกรรมการเล่นในสนาม ผู้ปกครองเล่าให้ฟังว่า เด็กมีความกระตือรือร้นอยากไปโรงเรียน อาบน้ำ ทำการบ้านเสร็จตามกำหนดระยะเวลาที่บอก สอนให้ทำอะไรก็ทำ เด็กบางคนบอกว่าเขาต้องการที่จะมาโรงเรียนในทุกวันเพื่อเผื่อเวลาที่จะได้ออกมาเล่นกับเพื่อนๆในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา นอกจากนี้ประโยชน์ของสนามเด็กเล่นสร้างปัญญายังสามารถทำให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างเด็กและผู้ปกครองหรือผู้สูงอายุที่มานั่งเฝ้าเด็ก เด็กมีความผูกพันกับผู้ที่มาเฝ้า รับรู้ถึงความห่วงใยของผู้ปกครองหรือผู้สูงอายุที่มาเฝ้าหรือดูแลตนเอง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเป็นสนามของการหล่อหลอมความรักความผูกพันของครู ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล กลุ่มเพื่อนและส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์และสติปัญญาให้กับเด็กปฐมวัย ซึ่งจะส่งเสริมให้เด็กเติบโตเป็นคนที่มีความรู้และเป็นกำลังในการพัฒนาชาติต่อไป

สนามเด็กเล่นเสริมปัญญาสถานศึกษา

เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

แนวความคิด

- พลังชุมชน
- ความเชื่อมั่น
- ความคิดสร้างสรรค์
- ความเสียสละ
- ความเป็นท้องถิ่น
- การบำรุงรักษา
- การบูรณาการหลักสูตรที่กระฉับ

กลุ่มเป้าหมาย

เด็กอายุ ๐-๒ ปี
เด็กอายุ ๓-๕ ปี
เด็กอายุ ๕ ปีขึ้นไป

การดำเนินงาน

- เสนอโครงการ
- วางแผนงาน
- ดำเนินโครงการ
- นิเทศติดตาม วัดผลประเมิน
- สรุปการดำเนินงานโครงการ

กิจกรรม

- อบรมครู
- จัดทำแผนการเล่น
- จัดทีมดูแลการเล่น

ฐานการเรียนรู้

คณะที่เกี่ยวข้อง

ฐานที่ ๓ ค่ายกล

ฐานที่ ๑ ป่าต้นไม้

การสร้างการเรียนรู้

- การมีส่วนร่วมในการเป็นจิตอาสาในการก่อสร้าง
- มอบหมายผู้ดูแลบริหารจัดการ
- ติดตามผลการเรียนรู้โดยใช้แบบประเมินผลพัฒนาการ ๔ ด้าน ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญา
- ประเมินด้วยสังเกต
- จัดตารางเรียนรู้
- ประสานการซ่อมแซมบำรุงรักษา

ฐานที่ ๒ สระอินจัน

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

ฐานที่ ๔ สระทารก

ผลลัพธ์ต่อเด็กและ ภายนอก

- มีระเบียบ
- มีความเป็นท้องถิ่น
- มีความสุข
- มีพัฒนาการ
- มีความปลอดภัย
- ประสพความสำเร็จ
- มีบทเรียนแห่งทักษะชีวิต

ผลลัพธ์ต่อครอบครัว

- มีส่วนร่วมในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการ
- มีส่วนร่วมในการสร้าง บำรุงรักษา สนามเด็กเล่น
- สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง ศพต.

ผลลัพธ์ต่อชุมชน

- พัฒนาความปลอดภัย
- มีสถานที่เสริมสร้างพัฒนาการเด็ก
- แหล่งพักผ่อน
- มีสุขภาพดี
- มีความปลอดภัยจากสิ่งเสพติด

ภาพที่ ๒.๔ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

นายทรงศรี ชูวัฒนกุล
นายกเทศมนตรีตำบลทุ่งหัวช้าง
เบอร์โทร ๐๙๑-๙๒๕๒๔๐๐

เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้างมีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน ๔ หมู่บ้าน ๑,๑๗๔ ครัวเรือน ประชากร ๒,๕๙๒ คน อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิงคิดเป็น ๑ : ๑ คน อัตราพึ่งพิงรวม ๕๒ คน และพึ่งพิงวัยเด็ก ๑๑ คน ต่อประชากรวัยแรงงาน ๑๐๐ คน ครัวเรือนที่มีเด็ก ๐-๕ ปี อาศัยอยู่ ๑๒๑ หลังคาเรือน ร้อยละ ๑๐.๓๐ เด็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี เข้าเรียนใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบล จำนวน ๘๔ คน ร้อยละ ๖๖.๖๗ ส่วนที่เหลือเข้า เรียนกับสถานศึกษาเอกชน และสถานศึกษาของรัฐ ในและนอกพื้นที่ จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๑.๕๙ เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี จำนวน ๑๘๓ คน ร้อยละ ๗.๐๖ เรียนในสถานศึกษา ของรัฐ ๑ แห่ง สถานะสุขภาพเด็กช่วง ๒-๕ ปีพบว่าเด็กที่มีน้ำหนักตามเกณฑ์ จำนวน ๗๑ คน ร้อยละ ๕๖.๓๔ น้ำหนักค่อนข้างน้อย ๕ คน ร้อยละ ๓.๘๗ น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ จำนวน ๕ คน ร้อยละ ๓.๘๗ น้ำหนักค่อนข้างมาก ๔ คน ร้อยละ ๓.๑๗ น้ำหนักเกิน เกณฑ์ จำนวน ๑ คน ร้อยละ ๐.๘๐ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๕๔ คน ร้อยละ ๔๒.๘๕ เด็กปฐมวัยที่ได้รับวัคซีนครบทุกคน การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัย ดังนี้ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ กับพ่อและแม่ จำนวน ๘๐ คน ร้อยละ ๖๕.๑๐ รองลงมาอยู่กับอยู่กับปู่ย่า ตายาย จำนวน ๓๐ คน ร้อยละ ๒๓.๘๐ อาศัยกับผู้อื่น จำนวน ๑๔ คน ร้อยละ ๑๑.๑๐

การดูแลกลุ่มวัยเด็กโดยเทศบาลตำบลบ้านหลวง ร่วมกับสถานศึกษา หน่วยบริการ สุขภาพ และทุนทางสังคมในพื้นที่ มีบริการอย่างน้อย ๓ เรื่อง ได้แก่ (๑) การจัดหลักสูตร การเรียนรู้ในชั้นเรียน และการเรียนรู้ในชุมชน โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณา การหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น (๒) การบริหารจัดการ ดำเนินงานภาย ใต้โครงการต่าง ๆ เช่น โครงการพัฒนาอาคารสถานที่ โครงการพัฒนากระบวนการจัดการ เรียนรู้ระดับปฐมวัย โครงการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ โครงการพัฒนา งานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน โครงการโรงเรียน

ส่งเสริมสุขภาพ โครงการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา โครงการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน ประสพการณ์เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้างในฐานะเป็นศูนย์ประสานงานการจัดการเรียนรู้เด็กและเยาวชน พบว่าพื้นที่สร้างสรรค์ พื้นที่ทำกิจกรรม พื้นที่เล่นสำหรับเด็กมีความสำคัญต่อพัฒนาการ และการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้สัมผัสกับธรรมชาติ และช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ช่วยพัฒนาสมองตามหลักการเรียนรู้ผ่านการเล่นสอดคล้องกับการพัฒนาสมองในเด็ก ๒ ปีขึ้นไป

เทศบาลตำบลบ้านหลวงได้สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีเป้าหมายในการสร้างและการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒ ส่วน (๑) จัดการเรียนรู้แนวทางในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาสำหรับตำบลเครือข่ายที่สมัครเข้าร่วมโครงการ (๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา แนวทางการจัดการและใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องโดยมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อย ๒ กลุ่ม ได้แก่ (๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วงอายุ ๒-๕ ปีจำนวน ๘๔ คน (๒) เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี ๑๘๓ คน ร้อยละ ๗.๐๖ พร้อมผู้ปกครอง มีเป้าหมายให้เทศบาลตำบลบ้านหลวงมีทักษะในการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียน จนสามารถจัดการความรู้จากกระบวนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาได้ รวมถึงการเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปจัดการ และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ที่ถูกต้องตามหลักการ เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเด็กที่เป็นเป้าหมาย และครอบครัวในพื้นที่ตนเองได้

จากประสบการณ์ในการพัฒนา และจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเด็กด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง มีการจัดการข้อมูลในการดำเนินการ ได้แก่ (๑) ข้อมูลกลุ่มเด็กที่สามารถใช้บริการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เช่น กลุ่มเด็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี ต้องเล่นภายใต้การดูแลของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี เมื่อเล่นต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง (๒) เครื่องมือ หรือกลไก ประกอบการจัดการสนามเด็กเล่นฯ ประกอบด้วย ๒ ส่วนได้แก่ (๑) คณะกรรมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาและเครือข่ายในและนอกพื้นที่ที่สนับสนุน (๒) แนวทางการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รูปแบบ วิธีเล่น วัสดุอุปกรณ์ มีขั้นตอนในการดำเนินการ ประกอบด้วย ๒ ระยะ

ได้แก่ ๑) ระเบียบการ และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ดังนี้ ประชุมผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง ผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล กรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ปกครอง ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน กลุ่มจิตอาสาแรงงาน เจ้าหน้าที่บรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น แต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วยคณะกรรมการอำนวยการ และคณะทำงานหลัก ทุกส่วนราชการในสังกัดเทศบาลฯ โดยกองการศึกษารับผิดชอบโดยตรง กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ทีม และร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างและดำเนินกิจกรรมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ประกอบด้วย (๑) ทีมจัดการ มีบทบาทจัดการกลุ่มเรียนรู้สี่ฐานทั้งแบบแปลนของฐาน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น กลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการแต่ละฐาน พร้อมผู้ประสานฐานย่อยซึ่งเป็นพนักงานของเทศบาล และ (๒) ทีมช่างประกอบด้วยทีมหลักมาจากกลุ่มจิตอาสาแรงงาน ตามความเชี่ยวชาญงานช่าง และพนักงานกองช่าง ได้แก่ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน มีช่างก่อสร้าง ปูน ทราย ทำโครงสร้าง ฐานที่ ๒ สระทรายก มีช่างปูน ช่างประปา ทำระบบน้ำ ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปเดอร์แมน มีทีมอาสาสมัครของหน่วยบรรเทาสาธารณภัย ทำการผูกเชือกรูปแบบต่าง ๆ ให้มีลักษณะคล้ายใยแมงมุม ในส่วนของฐาน บ้านต้นไม้ มีของเดิมแล้ว จึงดำเนินการสร้างเพียง ๓ ฐาน ใช้เวลา ๒ สัปดาห์ การกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมต้องดำเนินการตามเงื่อนไขในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาให้เป็นไปตามบริบทของพื้นที่ มีข้อจำกัดขั้นต่ำคือ ขนาดพื้นที่ ต้นไม้ ลักษณะที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คนทั่วไปเข้าถึงได้สะดวกและชุมชนเห็นชอบ และมีข้อตกลงในการใช้พื้นที่ ๒) ระเบียบการจัดการหลังสร้างและดำเนินการแล้วเสร็จ เมื่อดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเสร็จเรียบร้อย คณะทำงาน ผู้ปกครอง ได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลง ในการเรียนรู้สำหรับเด็ก โดยครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้ดูแล และบริหารจัดการดูแลความเรียบร้อย ประสานการซ่อมบำรุงกับกองช่าง จัดตารางเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้ เปิดบริการวันจันทร์-วันศุกร์ โดยวันจันทร์ จัดให้เด็กปฐมวัยเล่น วันอังคาร เด็กอนุบาล ๑ วันพุธ เด็กอนุบาล ๒ วันพฤหัสบดีเด็กอนุบาล ๓ และวันศุกร์เป็นเด็กประถมมาเล่นในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ส่วนสระว่ายน้ำจะเปิดให้เล่นเดือนละ ๑ ครั้ง ในวันพุธแรกของเดือน ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ประเมินการติดตามผลการเล่นด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการ ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม และประเมินด้วยการสังเกตความสนใจ ทักษะการเล่น ทักษะทางอารมณ์ ของเด็กโดยครูประจำชั้น ดังกรณีตัวอย่าง

“น้องปาย อายุ ๒ ปี ๖ เดือน อาศัยอยู่พ่อแม่ น้องปายเป็นเด็กกลัวน้ำ ไม่มีประสบการณ์ในการลงเล่นน้ำ ไม่กล้าลงเล่นน้ำ วันแรกที่ครูจัดให้เล่นในสระน้ำ น้องปาย จะตัวสั่น ไม่กล้าลงในสระ ครูได้พาน้องเอามือและเท้าแตะน้ำ พาลงเดินในสระ เพื่อนๆ ต่างให้กำลังใจ น้องได้เรียนรู้วิธีใช้ชีวิตในน้ำ น้องปายรู้ว่าสระไม่ลึก จึงลงนั่งในสระทารก และเล่นน้ำกับเพื่อนๆ ได้อย่างสนุกสนาน ในวันต่อมาน้องปายกล้าลงเล่นน้ำโดยไม่กลัว และอยากไปเล่นเครื่องเล่นอื่น ๆ”

“ชญ.ปริม อายุ ๕ ปี ลงเล่นในสระน้ำอิน จัน ซึ่งเป็นสระน้ำที่มีทั้งโคนและทราย ชญ.ปริม และผู้ปกครองเห็นว่า สระไม่สะอาด เวลา ชญ.ปริม ลงเล่นในสระนี้ น้องจะระมัดระวังตัว นอกจากนี้พื้นโคนจะมีความลื่น น้องปริมเรียนรู้วิธีทรงตัวให้สามารถยืนบน โคน น้องปริมภูมิใจที่สามารถยืนได้โดยไม่ล้ม หลังจากเล่นเสร็จน้องปริมได้เรียนรู้ที่จะทำความสะอาดร่างกาย พ่อแม่เห็นว่าน้องปริมมีทักษะการทรงตัวที่ดีและรู้จักวิธีการเล่นที่จะไม่ให้โคนเข้าตา รู้สึกคลายกังวลและประหลาดใจในความสามารถของน้องปริม”

“ดช.เก่ง เรียนชั้น ป.๒ ชอบเล่นค้ายกลสไปเดอร์แมน กำลังปั่นปายอย่างสนุกสนาน ทันใดนั้น เขาเหลือบเห็นน้องอนุบาลคนหนึ่ง ซึ่งครูได้อุ้มมาจับเชือกเพื่อให้ฝึกเล่น น้องอนุบาลเกิดความกลัวจนตัวสั่น ร้องไห้เสียงดัง จนครูได้กอดไว้และให้ความมั่นใจว่า น้องจะไม่ตก ดช.เก่งและเพื่อนๆ ที่กำลังเล่นอยู่จึงหยุดปั่นปาย และดึงเชือกให้อยู่นิ่งเพื่อให้เชือกตึง ไม้ออนเอน เพื่อให้น้องอนุบาลเกาะเชือกได้สะดวกขึ้น ดช.เก่ง เขาเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า มีน้ำใจกับน้องอนุบาล จนน้องสามารถไต่เชือกได้และไม่กลัว นอกจากนี้ คุณครูได้เล่าให้ฟังว่า ทุกครั้งที่เห็นครูมาคอยดูแลเด็กเล่นค้ายกลสไปเดอร์แมน เด็กจะไม่แวง่งเชือกแรง เพราะกลัวโดนครู เด็กได้เรียนรู้มารยาท ที่จะไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน”

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

เทศบาลตำบลแม่แรง อำเภอบำพอง จังหวัดลำพูน

สถานการณ์

ประชากรทั้งหมด ๖,๒๑๒ คน
เด็กปฐมวัยใน ศพด.
ทั้งหมด ๔๐ คน
ชาย ๒๕ คน (๖๒.๕๐%)
หญิง ๑๕ คน (๓๗.๕๐%)

ทุนทางสังคม

ภาคีเครือข่าย สภาเด็กและเยาวชน
ร.ศ. อสม. จิตอาสา แรงงาน
กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้นำแหล่งเรียนรู้
ท้องถิ่น ที่ท้องถิ่น ผู้ปกครอง กรรมการ
เทศบาล ผู้บริหาร สมาชิก ศพด.

ผลการเรียนรู้

ท.แม่แรงมีครุเข้าร่วมโครงการ
ส่งเสริมการเรียนรู้เด็กปฐมวัย
ท้องถิ่นไทย ผ่านการเล่น ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ สสส.และ
มูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

กลไกการดำเนินการ

๑. ระยะเตรียมการ

- รวบรวมข้อมูล ทบทวนข้อมูลทางสังคมและศักยภาพในพื้นที่เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการดำเนินงาน
- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาและเครือข่ายในและนอกพื้นที่
- จัดทำแผนการสร้างสนามเด็กเล่น

๒. ระยะดำเนินการ

- มีการดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่น ตามแบบจำนวน ๓ ฐานได้แก่
- ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน-จัน
- ฐานที่ ๒ สระทากร
- ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปโตอร์แมน

๓. ระยะการจัดการหลังสร้างและดำเนินการแล้วเสร็จ

- คณะทำงาน ผู้ปกครอง ครู จัดตารางเรียนรู้สำหรับเด็ก
- เน้นการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
- ทั้ง 4 ด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

สร้างการเรียนรู้

- ออกแบบการเรียนรู้การเล่น ครอบคลุมการเล่น ๓ ครั้ง/สัปดาห์ จันทร์ พุธ ศุกร์
- ความรับผิดชอบในการดูแลการทำทนต์ให้ดูแลเด็กเวลาเล่นตลอดเวลา
- ติดตามประเมินผลพัฒนาการของเด็กก่อน/หลัง
- มีการดูแลซ่อมบำรุงโดยทีมงาน จาก กองช่างสำนักงานปลัดกองการศึกษาเทศบาลตำบลแม่แรง
- มีการขยายผลไปยังศพด.อื่นฯ แหล่งพื้นที่ศึกษาดูงานแก่องค์กรอื่น

ผลลัพธ์

๑. เด็กมีพัฒนาสมรรถนะทุกด้านผ่านการเล่นเด็กมีความสุข
๒. ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ที่ดี ใช้กลไกของทุกคนในชุมชนมาเป็นพลังขับเคลื่อนสิ่งที่ดีให้กับลูกหลาน
๓. ศพด.เป็นแหล่งศึกษาดูงานต้นแบบสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

ภาพที่ ๒.๕ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดแม่แรง เทศบาลตำบลแม่แรง อำเภอบำพอง จังหวัดลำพูน

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดแม่แรง เทศบาลตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

นายทวี ณ ลำพูน
นายกเทศมนตรีตำบลแม่แรง
เบอร์โทร ๐๘๓-๑๕๖๑๕๕๕

เทศบาลตำบลแม่แรง อ.ป่าซาง จ.ลำพูน แบ่งพื้นที่การปกครองเป็น ๑๑ หมู่บ้าน ๑,๖๐๒ ครัวเรือน ประชากร ๗,๑๖๙ คน เพศชาย ๓,๔๕๓ คน ร้อยละ ๔๘.๑๗ เพศหญิง ๓,๗๑๖ ร้อยละ ๕๑.๘๓ เด็กปฐมวัยในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดแม่แรง จำนวน ๔๐ คน ชาย ๒๕ คน ร้อยละ ๖๒.๕๐ หญิง ๑๕ คน ร้อยละ ๓๗.๕๐ เด็กอายุ ๒-๓ ปี ๑๗ คน ร้อยละ ๔๒.๕๐ เด็กอายุ ๓-๕ ปี ๒๓ คน ร้อยละ ๒๓ สุขภาวะเด็กปฐมวัยในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดแม่แรง เป็นเด็กน้ำหนักตามเกณฑ์ ๑๓ คน ร้อยละ ๗๖.๔๗

การดูแลกลุ่มวัยเด็ก โดยเทศบาลตำบลแม่แรง ร่วมกับสถานศึกษา หน่วยบริการสุขภาพ และทุนทางสังคมในพื้นที่ มีบริการอย่างน้อย ๓ เรื่อง ได้แก่ (๑) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้อันเป็นขั้นเรียน และการเรียนรู้ในชุมชน โดยการฝึกวินัยการอยู่ร่วมกัน การมีภาวะผู้นำ การดูแลตนเองตามวัย เป็นต้น (๒) การบริหารจัดการ โดยฝ่ายบริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และแกนนำกลุ่มองค์กรชุมชน ดำเนินการการพัฒนาศักยภาพผู้สอน จัดให้มีการสนับสนุนอาหารกลางวัน อาหารเสริม (นม) และน้ำดื่มสะอาด การจัดการอาคารสถานที่ การสุขาภิบาลที่ได้มาตรฐาน และมีความเหมาะสม (๓) การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ปรับปรุงทั้งภายในอาคารหรือพื้นที่ทำการและภายนอก เช่น จัดพื้นที่โล่งเพื่อให้เด็กได้วิ่งเล่นอิสระ พื้นสนามเด็กเล่นที่ปลอดภัย พื้นที่เรียนรู้อื่น ๆ เช่น แปลงผักปลอดสารพิษ แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา และเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เป็นต้น ซึ่งมีความสำคัญต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ช่วยให้เด็กได้สัมผัสกับธรรมชาติ และช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพและมีความสุข ช่วยในการพัฒนาทั้งร่างกายและสมองตามหลักการเรียนรู้ผ่านการเล่นสอดคล้องกับการพัฒนาสมองในเด็กตั้งแต่ ๒ ปีขึ้นไป

เทศบาลตำบลแม่แรงได้สมัครเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เด็กปฐมวัย
ท้องถิ่นไทย ผ่านการเล่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และได้รับการคัดเลือก
ให้เป็นศูนย์ต้นแบบประจำจังหวัดลำพูน ๑) เป้าหมายในการสร้างและการจัดการสนามเด็ก
เล่นสร้างปัญญา ๓ ส่วน คือ (๑) การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสร้างสนามเด็กเล่น
สร้างปัญญา (๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาตามแนวทางการจัดการ และ
ถูกต้องตามหลักการ เพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อเด็กปฐมวัยและครอบครัว (๓) การจัดการ
ความปลอดภัยในการเล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีการกำหนดช่วงอายุผู้เล่น ต้องมีอายุ
ในช่วง ๒-๕ ปี และเล่นภายใต้การดูแลของครู ผู้ปกครอง หรือจิตอาสาที่มีความพร้อม
และมีทักษะในการดูแล ๒) เครื่องมือ หรือกลไก ประกอบการจัดการสนามเด็กเล่นสร้าง
ปัญญา ประกอบด้วย (๑) คณะกรรมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และเครือข่าย
ในและนอกพื้นที่ที่สนับสนุน โดยจัดเป็นโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการและจิตอาสา
(๒) แนวทางการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รูปแบบ วิธีเล่น วัสดุอุปกรณ์
๓) ขั้นตอนในการดำเนินการ ประกอบด้วย ๓ ระยะ ได้แก่ ๑) ระยะเตรียมการ โดย
การรวบรวมข้อมูล ทบทวนข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพในพื้นที่เพื่อนำมาใช้ในการ
พัฒนาการดำเนินงานสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ซึ่งทุนทางสังคมและศักยภาพที่
เกี่ยวข้อง ได้แก่ เทศบาลตำบลแม่แรง ผู้บริหาร สมาชิกสภา กรรมการศูนย์พัฒนา
เด็กเล็ก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ผู้นำแหล่งเรียนรู้ หน่วยงานภาคี
เครือข่าย เช่น สภาเด็กและเยาวชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กลุ่ม อสม. กลุ่ม
จิตอาสาแรงงาน หรือกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น มีการส่งบุคลากรเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ
ประชุมแต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการที่คอยอำนวยความสะดวก
สะดวก ดูแลความเรียบร้อย คณะกรรมการฝ่ายสถานที่ในการเตรียมสถานที่ วางผัง
ประมาณการ คณะกรรมการฝ่ายประสานงานและปฏิคม เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับฝ่าย
ต่างๆทั้งภาครัฐ และเอกชน พนักงานเทศบาลดำเนินการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ในการก่อสร้าง
สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา กองการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินกิจกรรมสนามเด็ก
เล่นสร้างปัญญา โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ และร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนปฏิบัติ
การเพื่อดำเนินสร้าง ๑) ระยะดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีการดำเนินการ
สร้างสนามเด็กเล่น ตามแบบแปลน จำนวน ๓ ฐาน ได้แก่ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน-จัน
ฐานที่ ๒ สระทารก ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปเดอร์แมน โดยแบ่งหน้าที่ตามความถนัดและ

ความชำนาญของแต่ละบุคคล ๓) ระยะเวลาจัดการหลังสร้างและดำเนินการแล้วเสร็จ เมื่อดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาแล้วเสร็จ คณะทำงาน ผู้ปกครอง ได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลงในการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย โดยให้ครูเป็นดูแลและบริหารจัดการตารางเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเน้นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงจัดให้เป็นศูนย์ต้นแบบสำหรับหน่วยงานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น หลังจากเด็กได้เล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ทำให้เด็กเกิดพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน

ในส่วนของพัฒนาการของเด็ก เมื่อได้เล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา พบว่ามีพัฒนาการที่ดีขึ้น ตัวอย่าง เช่น “เด็กหญิงนก (นามสมมุติ) อายุ ๒ ปี ๓ เดือน เป็นเด็กที่กล้ามเนื้อมัดใหญ่ไม่ค่อยแข็งแรง เวลาเดินขาจะอ่อนแรง เมื่อเดินระยะทางไกลๆ จะต้องหยุดยืน และนั่งพักเป็นระยะ หลังจากได้เล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ฐานค่ายกลสไปเดอร์แมน โดยให้หัดเดินตามแนวเชือก และฝึกการปีนป่ายตาข่ายบ่อย ๆ สังเกตเห็นได้ชัดว่า สามารถเดินในระยะทางที่ไกลขึ้นโดยไม่ต้องหยุดพัก และยืนได้นานขึ้น”

“เด็กชายนนท์ (นามสมมุติ) อายุ ๒ ปี ๕ เดือน พูดน้อย และชอบเล่นคนเดียว หลังจากได้เล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาทั้ง ๓ ฐาน ทำให้มีพัฒนาการด้านสังคมที่ดีขึ้น พูดคุย หยอกล้อ หัวเราะกับกลุ่มเพื่อน และสามารถเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามในการเล่น”

“เด็กชายก้าน (นามสมมุติ) อายุ ๒ ปี ๖ เดือน ไม่อยากมาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร้องไห้แงแงทุกเช้า เมื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดให้เล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาทั้ง ๓ ฐาน ทำให้เกิดความสุขสนุกสนาน ไม่อยากกลับบ้าน ขอยุ่ต่อจนกลับบ้านเป็นคนสุดท้าย เมื่อตื่นนอนตอนเช้าหรือวันหยุด มักจะบอกร้าให้พ่อแม่พามาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อเล่นในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา”

ในส่วนของผู้ปกครอง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลเด็กขณะเล่น มีสัมพันธภาพที่ดีกับครู เป็นจิตอาสาช่วยล้างสระน้ำ ซ่อมแซมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รวมถึงบริจาคเงินสนับสนุนการบำรุงรักษาสนามเด็กเล่นด้วย นอกจากนี้ ชุมชนได้ร่วมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ไขว่คว้าของทุนทางสังคมทุกระดับในชุมชน ทุกคนในท้องถิ่นมาเป็นพลังขับเคลื่อนสิ่งดีให้กับลูกหลาน พลังเหล่านั้นเป็นแรงหนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ขยายวงของการพัฒนาการศึกษาของชุมชนให้มีความยั่งยืนและกว้างไกล ศพด.ได้เป็นต้นแบบแหล่งเรียนรู้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาของพื้นที่อื่นที่สนใจ

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

เทศบาลตำบลป่าก่อตำ อำเภอมะเลง จังหวัดเชียงราย

ก่อนการจัดสร้าง

การเตรียมการ

- ประชุมชี้แจง
- มอบหมายงานกองช่าง
- มอบหมายงานกองการศึกษา
- มอบหมายงาน สพด.
- มอบหมายงาน ร.ร.เทศบาลตำบล (ป่าก่อตำ)

การระดมทุน

- บงร ๑๐๐,๐๐๐ บาท
- บงร ๗๐,๐๐๐ บาท (SBMLD)
- ผ้าป่าบริจาควัสดุ/บริจาคเงิน

ระหว่างดำเนินการ

ฐานที่ ๑ สระอินจัน
ระยะเวลาดำเนินงาน ๑๖ วัน
งบประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท
ปัญหาและอุปสรรค
ใช้เวลานานในการซื้อคอนกรีตเสริมเหล็ก

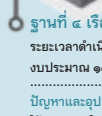
ฐานที่ ๓ ค่ายกล
ระยะเวลาดำเนินงาน ๖๖ วัน
งบประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาท
ปัญหาและอุปสรรค
ไม่มีต้นไม้ใหญ่ในบริเวณก่อสร้าง

ฐานที่ ๕ สระว่ายน้ำ
ระยะเวลาดำเนินงาน ๒๖ วัน
งบประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาท
ปัญหาและอุปสรรค
ไม่มีความชำนาญงาน

ฐานที่ ๒ สระทหาร
ระยะเวลาดำเนินงาน ๑๖ วัน
งบประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาท
ปัญหาและอุปสรรค
พื้นที่เป็นดอน
ต้องต่อรถบัสก่อนนำตั้ง

ฐานที่ ๔ เรือสลัด
ระยะเวลาดำเนินงาน ๓๔ วัน
งบประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท
ปัญหาและอุปสรรค
ใช้ระยะเวลาในการรื้อและสร้างงาน

การสร้างการเรียนรู้

หลังการสร้าง

ปัจจัยเชื่อมโยงจากหลังสร้าง
ความมุ่งหวังของผู้รับผล
เทศบาลตำบลป่าก่อตำ กองเก็บขยะเทศบาลเมือง
"ไม่ได้ต้องการสร้าง แต่ปลูกฝังใจได้เป็นอย่างดี"
ความตั้งใจ
การมีสวนเด็กเล่นชุมชนมีมาตรฐานทั้งด้านปัญหา / สสส. ส.ส. 3 / องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ปัญหาไม่ใช่อุปสรรค
เชื่อมประสาน เชื่อมใจ เชื่อมสร้างเสริมการ
ตั้งคณะกรรมการ ระหว่างสำนักงาน และระดับดำเนินการ
เทศบาลตำบลป่าก่อตำ และทุกภาค
ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และไม่มีอุปสรรค
ในการริเริ่มการทำงานที่ไม่ประสบผลสำเร็จ

การนำร่องรักษาสถานที่

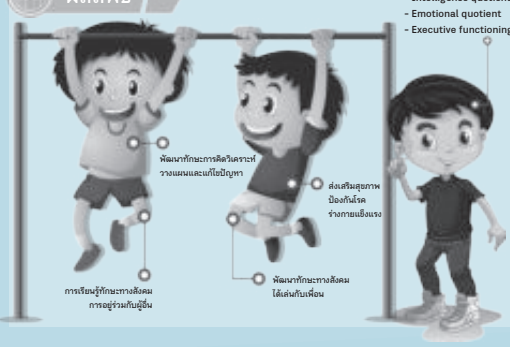
- กองช่าง ตรวจสอบความเรียบร้อย
- MOU และมี ร.ร.เทศบาล (ป่าก่อตำ)
- ปลูกฝังอย่างใกล้ชิด

บทส่งท้ายสู่ผู้ดูแล
- งบฯ. กทม. ใน
จังหวัดเชียงราย

ถอดบทเรียน
- จัดทำแบบประเมินผล
- ทำคู่มือดูแลรักษา
- ทำแบบประเมินผล
- ทำแบบประเมินผล
- ทำแบบประเมินผล

บทเรียนการจัดการเรียนการสอน
- การมีส่วนร่วมของภาคี
- ๓๐๐ (มีเด็กชาย ๑๖๐ / เด็กหญิง ๑๔๐)
- ให้ความสำคัญกับเด็กชาย
- ให้ความสำคัญกับเด็กหญิง
- ให้ความสำคัญกับเด็กชาย
- ให้ความสำคัญกับเด็กหญิง
- ให้ความสำคัญกับเด็กชาย
- ให้ความสำคัญกับเด็กหญิง

ผลลัพธ์

ภาพที่ ๒.๖ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลป่าก่อตำ อำเภอมะเลง จังหวัดเชียงราย

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลปากอ่า อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

ว่าที่ร้อยตรี ดำรงศักดิ์ ขวัญชัย
นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลปากอ่า
เบอร์โทร ๐๘๑-๘๘๓๔๔๖๔

เทศบาลตำบลปากอ่า อ.แม่ลาว จ.เชียงราย แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๗ ชุมชน มีจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด ๑,๒๐๕ ครัวเรือน ประชากร ๓,๖๗๔ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๑๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๓๓ ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๘๑ คน ร้อยละ ๕๐.๙๔ เพศหญิง ๗๘ คน ร้อยละ ๔๙.๐๖ แบ่งเป็นเด็ก อายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๑๒๖ คน ร้อยละ ๗๙.๒๕ อายุ ๓-๕ ปี จำนวน ๗๒ คน ร้อยละ ๔๕.๒๘ เข้าเรียน ศพด. ในพื้นที่ จำนวน ๑๔๔ คน ร้อยละ ๙๐.๕๖ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน ๗๗ คน ร้อยละ ๕๔.๕๒ รองลงมา คือ อาศัยอยู่กับปู่ย่า ตายาย จำนวน ๓๕ คน ร้อยละ ๒๒ และอาศัยอยู่กับบุคคลอื่น จำนวน ๔๗ คน ร้อยละ ๒๙.๕๕ เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีพัฒนาการสมวัย จำนวน ๑๔๔ คน ร้อยละ ๙๓.๗๑ และพบว่ามีพัฒนาการช้ากว่าวัย จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๑.๒๖ เด็กที่มีน้ำหนักตามเกณฑ์ จำนวน ๑๓๙ คน ร้อยละ ๘๗.๕๒ น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ จำนวน ๖ คน ร้อยละ ๓.๗๗ และน้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ จำนวน ๑๔ คน ร้อยละ ๘.๘๑ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๔๗ คน ร้อยละ ๒๙.๖๐

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนการพัฒนาาระบบดูแลเด็กปฐมวัย ช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง ๕ ปี ถือเป็นช่วงสำคัญที่สุดของการพัฒนาชีวิต เป็นระยะที่สมองพัฒนาอย่างรวดเร็ว จึงส่งเสริมให้เด็กมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย สังคม และสติปัญญา ปัจจุบันเน้นการส่งเสริมพัฒนาการสมองและการเรียนรู้ตามวัย สู้สังคมดิจิทัลส่งผลให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กโดยการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น การปล่อยให้เด็กอยู่หน้าจอเพียงลำพังเกินวันละหลายชั่วโมงส่งผลให้เด็กจดจ่อกับเรื่องที่ผ่านตาเร็วเกินไป ไม่สนใจในสิ่งรอบข้าง เกิดการใช้สมองในส่วนของความจำลดลง ก่อให้เกิดโรคสมาธิสั้น เทศบาลตำบลปากอ่า

อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เด็กปฐมวัย
ท้องถิ่นไทยผ่านการเล่น (สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาโดยชุมชนท้องถิ่น) และได้รับคัดเลือก
ให้เป็นศูนย์ฝึกอบรมการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาโดยชุมชนท้องถิ่น จากสำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพะชุมชน
(สำนัก ๓) และมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลป่าก่อตำ อำเภอแม่ลาว
จังหวัดเชียงราย ได้กำหนดแนวทางการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาโดยชุมชนท้องถิ่น
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย “บวร” คือ บ้าน วัด โรงเรียน และ
แต่งตั้งคณะทำงาน จำนวน ๖ ฝ่ายดังนี้ ๑) ฝ่ายอำนวยการ หน้าที่ มีบทบาทในการ
กำหนดแผนงานโครงการและผลักดันนโยบายให้เกิดผล ตามนโยบายและภารกิจ บริการ
สาธารณะแก่ประชาชนในตำบล ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของ
ท้องถิ่น เป็นที่ปรึกษา การออกแบบและการจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
ติดตาม ประเมินผลในการสรุบน้ำหา อำนวยการและให้การสนับสนุนกิจกรรมทั้งหมดที่
ดำเนินงานในโครงการ ๒) ฝ่ายดำเนินการ หน้าที่ จัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ในการดำเนิน
โครงการ ดำเนินการจัดทำฐานทั้ง ๕ ฐาน ร่วมปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์กิจกรรม/
โครงการให้ได้รับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ปฏิบัติงานและสนับสนุนงานอื่นๆ
ตามที่ได้รับมอบหมาย ๓) ฝ่ายการเงิน หน้าที่ จัดเตรียมเอกสารทางการเงินและบัญชีที่
เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบในการจัดทำใบสำคัญจ่ายให้ถูกต้อง และครบถ้วนสมบูรณ์ เช่น
ใบแจ้งหนี้ ใบขออนุมัติซื้อและบริการ หรือเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ๔) ฝ่ายสถานที่ หน้าที่
ดูแล ตกแต่ง ซ่อมแซม บำรุงรักษา อาคารสถานที่ และระบบสาธารณูปโภค รักษาความ
สะอาดสถานที่ ควบคุมการทำงานของระบบเครื่องจักรกล ประปา ไฟฟ้า เครื่องเสียง
ระบบโสตทัศนูปกรณ์ ระบบสื่อสารทางโทรศัพท์และวิทยุฯ พิจารณาความเหมาะสมใน
การใช้งานสถานที่จุดต่างๆ รับผิดชอบงานรักษาความปลอดภัยและการจราจร วางแผน
และดำเนินการจัดสถานที่ ๕) ฝ่ายปฏิคม หน้าที่ วางแผนและประสานงานเพื่อจัดเตรียม
การต้อนรับผู้ที่เข้ามาติดต่อราชการ ประชุม อบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน จัดเตรียม
อาหาร เครื่องดื่ม อาหารว่าง ภาชนะและอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อใช้ในการต้อนรับ รับผิดชอบ
ดำเนินการต้อนรับผู้ที่มาติดต่อราชการ ผู้ที่มาประชุม อบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน
จากหน่วยงานต่างๆ จัดหา ยืม คืน เก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องให้เพียงพอ และอยู่
ในสภาพที่เรียบร้อย ๖) ฝ่ายประสานงานและเลขานุการ หน้าที่ ประสานความ
ร่วมมือกับแหล่งทุนทุกแหล่ง ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน องค์กร ทั้งภาครัฐและ
เอกชน เข้าร่วมประชุมกับองค์กรภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงาน

การดำเนินงานได้มีการกำหนดเป้าหมายในการสร้างสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยชุมชนท้องถิ่น ดังนี้ ๑) เตรียมวัสดุอุปกรณ์ เตรียมสถานที่ก่อสร้าง ตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๑ ถึง ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ รวม ๕๑ วัน ได้งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การก่อสร้าง เครื่องจักร แรงงาน ๒) สร้างฐานที่ ๓ ค่ายกล Spider Man ตั้งแต่วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑ ถึง ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑ รวม ๖๒ วัน งบประมาณ SBMLD จำนวน ๗๐,๐๐๐ บาท ๓) สร้างฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน ตั้งแต่วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑ ถึง ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑ รวม ๑๖ วัน งบประมาณสำนักงานสนับสนุนส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) จำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท ๔) สร้างฐานที่ ๒ สระธารก ตั้งแต่วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑ ถึง ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑ รวม ๑๖ วัน งบประมาณสำนักงานกองทุนสนับสนุนส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ๕) สร้างฐานที่ ๔ เรือสลัดลึง อาศรมลึง ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๒ ถึง ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๒ รวม ๗๔ วัน งบประมาณ สสส. จำนวน ๔๐,๐๐๐ บาท และงบประมาณจากผู้ปกครอง (ศพด. รร.ท ๑) และงบประมาณจากเทศบาลตำบลป่าก่อดำ จำนวน ๑๑๐,๐๐๐ บาท รวมงบประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท ๖) สร้างฐานที่ ๕ หัดว่ายน้ำ ตั้งแต่วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๒ ถึง ๑๐ เมษายน ๒๕๖๒ รวม ๒๖ วัน งบประมาณจากผู้ปกครอง (ศพด. รร.ท ๑) และงบประมาณจากเทศบาลตำบลป่าก่อดำ จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท

ผลการดำเนินการสร้างสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาโดยชุมชนท้องถิ่น ที่เกิดกับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย ป่อทรายเพื่อให้เด็กทดลองเล่นทรายผสมน้ำ เนินดิน ที่มีทางลาดช่วยเรื่องการทรงตัว สระน้ำลาดเอียงระดับความลึกมีส่วนตื้นและส่วนลึก มีทางเดินรอบสระ พื้นขัดหยาบๆ ช่วยพัฒนาความรู้สึก เด็กรักการเล่นน้ำ ปลุกฝังให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับน้ำ การพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่และมัดเล็ก จากการปีนป่ายเส้นเชือก ได้ออกกำลังกาย เรียนรู้การเคลื่อนไหว เด็กฉลาดและอารมณ์ดี กล้าตัดสินใจ เด็กมีจินตนาการถึงการผจญภัยอย่างอิสระ นอกจากนั้นยังมีผลที่เกิดขึ้นกับองค์กร บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน ประกอบด้วย ทักษะคิด มุมมอง หรือความคิด เป็นแง่บวก มีพฤติกรรมอยากให้ความร่วมมือ เห็นความสำคัญ สามัคคี เป็นกุญแจที่ไขประตูไปสู่ทางออกของปัญหาเมื่อพบอุปสรรค เสริมสร้างพัฒนาการของเด็กปฐมวัยด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาโดยชุมชนท้องถิ่น และขยายผลไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สนใจ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อไป

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

เทศบาลตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

เด็กอายุ 0-5 ปี จำนวน ๑,๒๘๕ คน ร้อยละ ๑๐.๓๔
 ชาย ๖๖๗ คน หญิง ๖๑๘ คน
 ร้อยละ ๕๑.๙๐ ร้อยละ ๔๘.๑๐
 เด็กอายุ 0-2 ปี จำนวน ๗๖๒ คน ร้อยละ ๕๙.๓๐
 เด็กอายุ 3-5 ปี จำนวน ๕๒๓ คน ร้อยละ ๓๐.๗๐
 เด็กปฐมวัยที่เข้าเรียน ศพด.ในพื้นที่ ๓๐๒ คน ร้อยละ ๒๓.๗๐

การดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่น

▶ อบรมความรู้เกี่ยวกับสนามเด็กเล่น

วางแผนการดำเนินงาน

▶ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

- จัดหาอุปกรณ์
- สร้างสนามเด็กเล่นโดยชุมชนมีส่วนร่วม
- ระดมทุนสนับสนุน
- วางแผนตรวจสอบเครื่องเล่นก่อนจะทำความสะอาด

การบำรุงรักษา

- แผนทำความสะอาด ซ่อมแซม โดยชุมชนช่วยกันทำ

ออกแบบการเล่น

▶ ใช้กระบวนการศึกษาจากพื้นที่ต้นแบบ

- แบ่งเครื่องเล่นตามช่วงอายุ
- จัดทำตารางการเล่น
- พาเด็กเล่นที่ละสนามและจัดคนเฝ้าตลอด

ผลลัพธ์

มีความมั่นใจ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ

สร้างความแข็งแรง ให้กล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่

เด็กได้ฝึกคิด วิเคราะห์ วางแผน แก้ปัญหา

รู้จักการรอคอย การแบ่งปัน และการเล่นร่วมกัน

ผ่อนคลาย มีความสุขสนุก

ผู้ปกครอง

แม่บ้าน ผู้นำชุมชน

ชาวบ้าน ช่างในชุมชน

อปต.

รพ.สต. โรงเรียน ครู

ศพด.

ภาพที่ ๒.๗ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

นายก่อชี เพชรไพโรพาวลัย
นายกเทศมนตรีตำบลบ้านหลวง
เบอร์โทร ๐๙๖-๖๕๓๕๕๓๕

เทศบาลตำบลบ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๙ หมู่บ้าน จำนวนหลังคาเรือน ๓,๑๘๘ ครั้วเรือน ประกอบด้วย ๓ ชนเผ่า ได้แก่ ชนเผ่าม้ง ชนเผ่าปกากะญอ ชนเผ่าพื้นเมือง ประชากร ๑๒,๔๒๑ คน อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง คิดเป็น ๑ ต่อ ๑ คน อัตราพึ่งพิง ๕๔ คนต่อวัยแรงงาน ๑๐๐ คน เด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๑,๒๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๔ ของประชากรทั้งหมด ครั้วเรือนที่มีเด็ก ๐-๕ ปี อาศัยอยู่ จำนวน ๑,๒๗๕ ครั้วเรือน ร้อยละ ๔๐ เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบล จำนวน ๓๐๒ คน ร้อยละ ๒๓.๕๐ ส่วนที่เหลือเข้าเรียนกับสถานศึกษาเอกชน และสถานศึกษาของรัฐ ในและนอกพื้นที่ หรือใกล้กับที่ทำงานของผู้ปกครอง สถานะสุขภาพเด็กช่วง ๒-๕ ปีพบว่าเด็กที่มีปัญหาสุขภาพ ๘๗ คน ร้อยละ ๖.๗๗ เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า ๑๕ คน ร้อยละ ๑.๑๗ รั่ววัคซีนไม่ครบ ๖ คน ร้อยละ ๐.๔๗ พันผุ ๔๒ คน มีโรคเรื้อรัง ๒ คน ร้อยละ ๐.๑๖ น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์อายุ ๒๒ คน ร้อยละ ๑.๗๑ เป็นต้น

การดูแลกลุ่มวัยเด็กโดยเทศบาลตำบลบ้านหลวง ร่วมกับสถานศึกษา หน่วยบริการสุขภาพ และทุนทางสังคมในพื้นที่ มีบริการอย่างน้อย ๓ เรื่อง ได้แก่ ๑) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้ในชั้นเรียน และการเรียนรู้ในชุมชน เช่น การเรียนรู้วิถีชุมชน เป็นต้น ๒) การบริหารจัดการ ดังนี้ (๑) แต่งตั้งคณะบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและคณะกรรมการการศึกษา จำนวน ๑๐ ศูนย์ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดส่งผู้ดูแลเด็กไปศึกษาต่อในสาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยม และส่งเสริมสนับสนุนให้ได้รับความรู้จากการศึกษาดูงาน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กเล็ก มอบर्मให้ความรู้ครูผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครอง ในเรื่องการประเมินพัฒนาการเด็กเล็ก ทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก เพาะระวังภาวะทุพโภชนาการและดูแลสุขภาพเด็กเล็ก การป้องกันควบคุม

โรค เด็กเล็กสุขภาพดีได้รับวัคซีนตามเกณฑ์ (๒) จัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และจัดหาสื่อการเรียนการสอนวัสดุการศึกษา เพื่อผลิตและใช้สื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกช่วงวัยทุกปีการศึกษา (๓) ตรวจสอบคุณภาพนมเมื่อมาจัดส่ง โดยเปิดกล่อง เทนม สังเกตฟอง กลิ่น ตะกอน รสชาติ (๔) จัดการประชุมผู้ปกครอง ภาคเรียนละ ๒ ครั้ง และจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ นวัตกรรม สื่อการเรียนการสอน ผลงานและการแสดงความสามารถพัฒนาการเด็กเล็กให้แก่ผู้ปกครอง คณะกรรมการบริหาร ศพด. และผู้มีส่วนร่วม เป็นต้น (๕) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กเล็ก ๔ ด้าน คือ ร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ผ่านกิจกรรม ๖ หลัก และให้เด็กได้ศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้าน เช่น การจักสาน การปักผ้าชนเผ่า การทำนา เป็นต้น (๖) จัดทำแผนป้องกันภัยและรองรับเหตุฉุกเฉิน ซ่อมอพยพเด็กและครูผู้ดูแลเด็ก ในกรณีเกิดเหตุไฟไหม้ แผ่นดินไหว และการติดตั้งถังดับเพลิงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยทีมบ้านหลวง ๒๔ ชั่วโมง พร้อมมีรถบริการรับ-ส่ง กรณีอุบัติเหตุฉุกเฉิน (๗) ตรวจสอบสุขภาพเด็กเล็ก เช่น ตรวจฟัน วัดน้ำหนัก ส่วนสูง คัดกรองโรค เป็นประจำทุกเดือน (๘) มีมาตรการและแนวทางในการป้องกันโรคระบาดและโรคติดต่อของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยตรวจคัดกรองโรคติดต่อเด็กทุกวัน กรณีพบความผิดปกติ เจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อให้ผู้ปกครองนำเด็กกลับบ้านและแนะนำให้ไปตรวจรักษาที่รพ.ศ.หรือรพ. (๙) มีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในเป็นประจำทุกปี ๓) การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็กปฐมวัย ได้แก่ (๑) ปรับปรุงภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมภายใน ภายนอก และซ่อมแซมอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (๒) จัดหาเครื่องเล่นสนามให้แก่เด็กเล็ก (๓) จัดห้องเรียน สถานที่สำหรับประกอบอาหาร พื้นที่สำหรับดูแลเด็กป่วย ห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ล้างมือ ที่ได้มาตรฐาน (๔) จัดซื้อน้ำดื่มที่ผ่านการกรอง และจัดหาถังเก็บกักน้ำใช้ และอุปกรณ์บรรจุน้ำดื่มพร้อมแก้วน้ำส่วนตัวให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (๕) จัดบริเวณพื้นที่สำหรับนอน จัดเครื่องนอน หมอน ผ้าห่ม สำหรับเด็ก และมีการทำความสะอาดอุปกรณ์เครื่องนอน โดยให้ผู้ปกครองนำกลับไปซักสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง (๖) ทำความสะอาดอาคาร บริเวณห้องนอน ห้องกิจกรรมของเด็ก ด้วยน้ำยาทำความสะอาด ทำความสะอาดภายนอก สำรวจแหล่งเพาะพันธุ์แมลงวัน ยุง และสัตว์นำโรค ทำความสะอาดของเล่นและตรวจสอบคุณภาพของเล่นเป็นประจำ และทำความสะอาดครั้งใหญ่เมื่อมีการเกิดโรคติดต่อ ประสบการณ์เทศบาลตำบลบ้านหลวง ในฐานะเป็นศูนย์ประสานงานการจัดการเรียนรู้เด็กและเยาวชน พบว่าพื้นที่สร้างสรรค์ พื้นที่ทำกิจกรรม

พื้นที่เล่น มีความสำคัญต่อพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้สัมผัสกับธรรมชาติ และช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ช่วยพัฒนาสมองตามหลักการเรียนรู้ผ่านการเล่นสอดคล้องกับการพัฒนาสมองในเด็ก ๒ ปีขึ้นไป

เทศบาลตำบลบ้านหลวงได้สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยการสนับสนุนของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์ฝึกอบรมการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา พร้อมจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับตำบลเครือข่ายในกลุ่มจังหวัด ที่สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีเป้าหมายในการสร้างและการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒ ส่วน (๑) จัดการเรียนรู้แนวทางในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาสำหรับตำบลเครือข่ายที่สมัครเข้าร่วมโครงการ (๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา แนวทางการจัดการ และใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องโดยมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อย ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๓๐๒ คน (๒) กลุ่มเด็กที่เรียนศพด. นอกพื้นที่ (๓) เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี จำนวน ๑,๒๐๗ คน ร้อยละ ๙.๗๑ พร้อมผู้ปกครอง มีเป้าหมายให้เทศบาลตำบลบ้านหลวงมีทักษะในการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียน จนสามารถจัดการความรู้จากกระบวนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาได้ รวมถึงการเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปจัดการ และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาที่ถูกต้องตามหลักการ เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเด็กที่เป็นเป้าหมาย และครอบครัวในพื้นที่ตนเองได้

จากประสบการณ์ในการพัฒนา และจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเด็กด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลบ้านหลวง มีการจัดการข้อมูลในการดำเนินการ ได้แก่ (๑) ข้อมูลกลุ่มเด็กที่สามารถใช้บริการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เช่น กลุ่มเด็กอายุ ๒-๕ ปี ต้องเล่นภายใต้การดูแลของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กอายุ ๖-๑๒ ปี เมื่อเล่นต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง (๒) เครื่องมือ หรือกลไก ประกอบการจัดการสนามเด็กเล่นฯ ประกอบด้วย ๒ ส่วน ได้แก่ (๑) คณะกรรมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และเครือข่ายในและนอกพื้นที่ที่สนับสนุน (๒) แนวทางการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รูปแบบ วิธีเล่น วัสดุอุปกรณ์ มีขั้นตอนในการดำเนินการ ประกอบด้วย ๓ ระยะ ได้แก่

๑) **ระยะเตรียมการ และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา** โดยการระดมทุนทางสังคม ได้แก่ เทศบาลตำบลบ้านหลวง ผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล กรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ปกครอง ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน กลุ่มจิตอาสา แรงงาน เป็นต้น มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วยคณะกรรมการอำนวยการ และคณะทำงานหลัก ส่วนราชการในสังกัดเทศบาล ฯ โดยกองการศึกษารับผิดชอบโดยตรง กำหนดบทบาทหน้าที่ทีม และร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อสร้าง

๒) ระยะดำเนินการ สร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ประกอบด้วย (๑) ทีมจัดการ มีบทบาทจัดการกลุ่มเรียนรู้ที่ฐานทั้งแบบแปลนของฐาน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น กลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ แต่ละฐาน พร้อมผู้ประสานฐานย่อยซึ่งเป็นพนักงานของเทศบาล และ(๒) ทีมช่างประกอบด้วยทีมหลักมาจากกลุ่มจิตอาสาแรงงาน ตามความเชี่ยวชาญงานช่าง และพนักงานกองช่าง ได้แก่ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน มีช่างก่อสร้าง ทำโครงสร้าง ฐานที่ ๒ สระทารก มีช่างปูน ช่างประปา ทำระบบน้ำ ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปเดอร์แมน มีทีมอาสาสมัครของท้องถิ่น ทำการผูกเชือกรูปแบบต่าง ๆ ให้มีลักษณะคล้ายใยแมงมุม ฐานที่ ๔ หักวายน้ำ มีช่างปูน ช่างประปา ทำระบบน้ำ และ ฐานที่ ๕ เรือสลัดลึง กำลังดำเนินการ การกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสม ต้องดำเนินการตามเงื่อนไขในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ให้เป็นไปตามบริบทของพื้นที่ มีข้อตกลงเบื้องต้นคือ ขนาดพื้นที่ ต้นไม้ ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คนทั่วไปเข้าถึงได้สะดวก และชุมชนเห็นชอบ

๓) ระยะการจัดการ หลังสร้างและดำเนินการแล้วเสร็จ ปัจจุบันการดำเนินการสร้างกำลังจะเสร็จสมบูรณ์ ได้วางแผนหลังดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเสร็จเรียบร้อย คณะทำงาน ผู้ปกครอง ได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลง ในการเรียนรู้สำหรับเด็ก โดยครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้ดูแล และบริหารจัดการดูแลความเรียบร้อย ประสานการซ่อมบำรุงกับกองช่าง จัดตารางเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งวางแผนว่าจะเปิดให้เป็นสถานที่เรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยและเด็กในระดับประถมศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่ด้วย ส่วนแผนการเปิดให้บริการ คือ ทุกวันอังคาร กับวันศุกร์ และทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะประเมิน ติดตาม ผลการเล่นด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการ ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม และประเมินด้วยการสังเกตความสนใจ ทักษะการเล่น ทักษะทางอารมณ์ ของเด็กโดยครูประจำชั้น

จากการทดลองให้เด็กประถมเล่นฐานที่ ๔ หักว่ายน้ำ จากการสังเกตพบว่า เด็กมี
สีหน้ายิ้มแย้ม สดใส สนุกกับการได้เล่นน้ำ ส่วนเด็กปฐมวัยยังไม่ได้ทดลองเล่น “ด.ญ
วิชุดา อายุ ๔ ปี เป็นลูกของช่างที่มาเป็นจิตอาสาสร้างสนามเด็กเล่น เป็นเด็กที่กลัวน้ำ
ไม่กล้าเล่นน้ำ พ่อแม่พาไปสระว่ายน้ำจะร้องไห้ตลอด เมื่อได้ทดลองหักว่ายน้ำ เริ่มเดินใน
น้ำ และใช้มือตีน้ำ และเล่นอยู่ในน้ำได้นาน มีพ่อแม่ และช่างก่อสร้างสนามเด็กเล่นคอย
ดูแลอยู่ข้างสระ ด.ญ. วิชุดา บอกว่า อยากให้สร้างสนามเด็กเล่นเสร็จเร็วๆ จะได้มาเล่น
ทุกวัน และหักว่ายน้ำ”

ผู้ปกครองได้เรียนรู้ในการป้องกันการจมน้ำ ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกัน ร่วมกันเสริม
พัฒนาการ ทักษะการเรียนรู้สำหรับเด็ก รวมถึงการมีส่วนร่วม เป็นเจ้าของในการสร้าง
และดูแลร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งการระดมทุน ระดมแรงในการสร้าง และ
จัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เกิดความร่วมมือกันของภาคีเครือข่ายทั้งภายในและ
ภายนอกองค์กร

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอน อ. ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน

กลุ่มเป้าหมาย

จำนวน ๑๐๒๒ ครอบครัว

จำนวนประชากร ๔๓๓๖ คน
ชาย ๒๒๖๔ คน (๕๒.๒๑%)
หญิง ๒๐๗๒ คน (๔๗.๗๙%)
อัตราพึ่งพิงวัยเด็ก ๒๗ คน: วิทยาลัย ๑๐๐ คน

เด็ก ๐-๕ ปี ๒๑๓ คน
ชาย ๙๓ คน (๔๓.๖๖%)
หญิง ๑๒๐ คน (๕๖.๓๔%)
เด็ก ๖-๑๒ ปี ๑๑๑ คน (๑.๘๗%)
เด็ก ๓-๕ ปี (๓.๐๔%)
เด็ก ๖-๑๒ ปี (๓.๒๓%)
เด็กและเยาวชน ๙๑๐ คน (๒๐.๙๗%)

สุขภาพเด็กปฐมวัย

น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ที่ ๑๘ คน (๓.๗๖%)
น้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ที่ ๔ คน (๐.๙๖%)
เตี้ย ๑๖ คน (๓.๕๑%)
อ้วน ๔ คน (๐.๙๔%)
ผอม ๑๗ คน (๓.๙๔%)
ฟันผุ ๑๕๔ คน (๓๕.๕๕%)
พัฒนาการช้ากว่าวัย ๒๗ คน (๑๒.๓๑%)
ในระยะ ๖ เดือนที่ผ่านมา
เด็กปฐมวัยมีภาวะเจ็บป่วยฉุกเฉิน ๒๔ คน (๑๑.๒๗%)

การสร้างการเรียนรู้

- การฝึกกล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่
- การฝึกการสังเกต การฝึกความกล้าแสดงออก
- การฝึกความเป็นผู้นำ-ผู้ตาม
- การฝึกการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน
- การฝึกเรื่องความปลอดภัยจากการเล่น
- การฝึกการตัดสินใจและการฝึกการรอคอย

ผลลัพธ์การดำเนินงาน

พัฒนาสมองทั้ง Intelligence Quotient Emotional Quotient และ
การพัฒนาทักษะทางสมอง (Executive Functions)
พัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์
วางแผนและแก้ปัญหา

พื้นที่สร้างการเรียนรู้ให้พ่อแม่เด็ก
ฝึกคิดวิเคราะห์ พัฒนาสมอง

ส่งเสริมสุขภาพ พัฒนาร่างกาย
ป้องกันโรค ร่างกายแข็งแรง

การเรียนรู้ทักษะทางสังคมและ
การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม

การดำเนินงาน

- ทารอ ทีมบริหารจัดการ(ร่วม)
- ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจ
- มอบหมายกองการศึกษา
- มอบหมายงาน สหค
- ลงพื้นที่สำรวจ

การระดมทุน

- งบ ๑๐๐,๐๐๐ บาท
- งบ อบต. ๑๐๐,๐๐๐ บาท
- งบผู้ใจบุญ ๕๐,๐๐๐ บาท

ทุนทางสังคมที่ดำเนินการ

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
- สำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน
- มูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา
- ผู้ปกครอง

สนามเด็กเล่น สร้างปัญญา ฐานที่ ๑ "สระน้ำ อิน จีน"

"สระน้ำ อิน จีน" เหมาะกับเด็ก ๓-๕ ขวบ โดยภายในฐานจะประกอบด้วย "บ่อทราย" ที่มีพื้นที่ส่วนหนึ่งราบและเน้นทราย (ทรายละเอียด), "บ่อน้ำ" ที่มีพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นทราย เพื่อให้เด็กได้ทดลองเล่นทรายแบบน้ำ และ "เนินดิน" ที่มีส่วนทางลาด คอยช่วยเรื่องการทรงตัว และทำให้เด็กได้ทดลองเล่นดินแบบน้ำ

เด็ก ๆ ที่เล่นฐานนี้จะได้พัฒนาเชลล์สมองส่วนซีรีบิลัม (บริเวณท้ายอก) ที่มีบทบาทในการควบคุมการเคลื่อนไหวและประมวลผล เพื่อฝึกพัฒนาการด้านการทรงตัว และการเอาตัวรอด รวมทั้งการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และศิลปะ จากการเล่นหัวหรือรวมสติอย่าง สั้น ทราย และน้ำ

สนามเด็กเล่น สร้างปัญญา ฐานที่ ๒ "สระทารก"

"สระทารก" เหมาะกับเด็ก ๓-๖ ขวบ (ภายใต้การดูแลของผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด) โดยภายในฐานจะประกอบด้วย "สระน้ำ" เอียงระดับความลึก ให้มีทั้งส่วนตื้นและส่วนลึก มีทางเดินขอบสระ พื้นผิวขัดหยาบๆ เพื่อฝึกเดิน, "น้ำพุทงลางสระ" เพื่อสร้างจินตนาการ, "น้ำพุข้างสระ" ติดตั้งให้สูงเอียง โด่งดังในสระ "ก้านและสายยาง" และ "สไลเดอร์" สูง ๑.๕๐ เมตร ที่มุมเอียง ๔๐ องศา "สระทารก" จะช่วยพัฒนาความรู้สึกของเด็กที่รักการเล่นน้ำ ให้เปลี่ยนเป็นจินตนาการ แล้วค่อยๆ ปูกลมถึงเด็กอยากเรียนรู้เกี่ยวกับน้ำ

เพื่อให้ในอนาคต เด็กจะสนใจที่จะเล่นปัญหาต่างๆ อาทิ น้ำท่วม น้ำแล้ง หรือน้ำเสีย เพื่อรักษาแหล่งน้ำที่เขารักเอาไว้ พร้อมทั้งให้เด็กสนใจเกี่ยวกับน้ำมากขึ้น ต่อยอดอนาคต เพื่อพัฒนาไปเป็นนักวิทยาศาสตร์ นักประดิษฐ์ หรือวิศวกรทาง

สนามเด็กเล่น สร้างปัญญา ฐานที่ ๓ "ค่ายก Spider Man"

เหมาะสำหรับเด็ก ๓-๑๐ ขวบ (ภายใต้การดูแลของผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด) และเข้าร่วมทำวงจรเล่นอย่างต่อเนื่อง

ในฐานนี้จะประกอบด้วย "บ่อทราย" ใช้เป็นทรายละเอียด กั้นการตกกระแทก, "โครงเสาไม้เนื้อแข็ง" ที่ไม่มีมุมแหลมคม, "เชือกโยโย่" ที่ใช้ในารระดม และ "ต้นไม้ใหญ่" ที่มีกิ่งและลำต้นตรง เพื่อการเดินเอียงฐาน "ค่ายก Spider Man" จะช่วยให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อ จากการเล่นบ่วงเส้นเอ็น นอกจากนี้ การที่ได้มาฝึกสังเกตอยู่ตลอดเวลา จะทำให้เด็กมีการเติบโต เรียนรู้การเคลื่อนไหวที่มั่นคงจากเครื่องเล่น ทำให้เด็กจดจำและอารมณ์ดี

สนามเด็กเล่น สร้างปัญญา ฐานที่ ๔ "เรือสลัดลิ่ง"

ฐานที่ ๔ จะเหมาะสำหรับเด็ก ๓-๑๐ ขวบ เรือสลัดลิ่งจะเป็นเหมือนบ้านไม้ 2 ชั้น ขึ้นบนจะมีส่วนของลานกว้าง

ตรงกลางของต้นไม้ใหญ่ เป็นพื้นที่สำหรับการเล่นกีฬา และพื้นที่ด้านในตัวบ้านเป็นส่วนของห้องสมุด มีที่นั่งชิงความสูงที่ได้ติดตั้งอย่างแข็งแรงเป็นส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่สำหรับทำกิจกรรม Workshop ของทักษะบนสองที่ศิลปะ หรืองานประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนรอบตัวบ้านจะประกอบด้วยเครื่องเล่นนานาชาติ ได้แก่ โต๊ะปาย ปอน แกรงปูปลาหมึก

ในฐานนี้ จะทำให้เด็กได้ฝึกสร้างกล้ามเนื้อ ฝึกการทรงตัว ได้เล่นอยู่อย่างอิสระไปกับเครื่องเล่นโดยปลอดภัยเช่นเดียวกัน เด็กๆ ที่มาร่วม Workshop ก็จะได้ฝึกทักษะต่างๆ ที่มีประโยชน์ ได้ร่วมฝึกนิทาน อ่านหนังสือ ที่มีประโยชน์ในห้องสมุดของ "เรือสลัดลิ่ง" แห่งนี้

สนามเด็กเล่น สร้างปัญญา ฐานที่ ๕ "หัดว่ายน้ำ"

"หัดว่ายน้ำ" คือฐานที่ควรสร้างเป็นฐานสุดท้าย สระน้ำที่มีความลึก 60 ซม. แห่งนี้คือพื้นที่ที่เด็ก ๆ จะได้ฝึกว่ายน้ำให้เป็น ฝึกการขยับตัว ฝึกการช่วยเหลือเพื่อนในน้ำ ให้เด็กได้คุ้นเคยกับการเล่นน้ำ

โดยอาจจะทำลัดเลาะต่อต่อมาจาก "เรือสลัดลิ่ง" ก็ได้ นอกจากนี้ได้เล่นสนุกในน้ำแล้ว "หัดว่ายน้ำ" ยังสามารถเป็นพื้นที่ฝึกทักษะให้เด็กได้ โดยคุณครูอาจหาเด็กอาสาสมัครมาช่วยเพื่อนขาดคนน้ำ, การขายของ หรือการแบกผู้ช่วยหัดสิ่ง (ตัวหรือตุ๊กตาก็ได้) ในบริเวณนี้ได้

ภาพที่ ๒.๘ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดเชียงใหม่

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นายสมชาย วงษ์จันทนพงษ์
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอน
เบอร์โทร ๐๖๑-๓๔๒๓๕๗๕

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอนมีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน ๑๐ หมู่บ้าน จำนวน หลังคาเรือนทั้งสิ้น ๑,๖๐๒ ครั้วเรือน ประชากร ๔๓๓๖ คน ชาย ๒๒๖๔ คน ร้อยละ ๕๒.๒๑ หญิง ๒๐๗๒ คน ร้อยละ ๔๗.๗๙ อัตราพึ่งพิงวัยเด็ก ๒๗ คนต่อวัยทำงาน ๑๐๐ คน เด็ก ๐-๕ ปี ๒๑๓ คน ชาย ๙๓ คน ร้อยละ ๔๓.๖๖ หญิง ๑๒๐ คน ร้อยละ ๕๖.๓๔ เด็ก ๐-๒ ปี ๘๑ คน ร้อยละ ๑.๘๗ เด็ก ๓-๕ ปี ร้อยละ ๓.๐๔ เด็กปฐมวัย ๒-๕ ปี ที่เข้าเรียนใน ศพด.ในพื้นที่ ๘๐ คน ร้อยละ ๓๗.๖๐ เข้าเรียนใน ศพด. นอกพื้นที่ ๘๐ คน ร้อยละ ๓๗.๖๐ สุขภาพเด็กปฐมวัย พบว่า น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ๑๘ คน ร้อยละ ๓.๗๖ น้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ ๘ คน ร้อยละ ๑.๘๘ เตี้ย ๑๖ คน ร้อยละ ๗.๕๑ อ้วน ๘ คน ร้อยละ ๓.๗๕ ผอม ๑๗ คน ร้อยละ ๗.๕๘ ฟันผุ ๑๕๕ คน ร้อยละ ๕๑.๕๕ พัฒนาการช้ากว่าวัย ๒๗ คน ร้อยละ ๑๗.๓๗ ในระยะ ๖ เดือนที่ผ่านมา เด็กปฐมวัย มีภาวะเจ็บป่วยฉุกเฉิน ๒๔ คน ร้อยละ ๑๑.๒๗ เช่น ไข้สูง หอบ หกล้ม เป็นต้น

การดูแลกลุ่มวัยเด็กโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอน ได้ร่วมกับสถานศึกษา หน่วยบริการสุขภาพและทุนทางสังคมในพื้นที่ มีบริการอย่างน้อย ๓ เรื่อง ได้แก่ (๑) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้อื่นๆในชั้นเรียน และการเรียนรู้ในชุมชน โดยการฝึกวินัยการอยู่ร่วมกัน ภาวะผู้นำ การดูแลตนเองตามวัย เป็นต้น (๒) การบริหารจัดการ เช่น บทบาทของ ฝ่ายบริหาร การพัฒนาศักยภาพผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา แกนนำกลุ่ม องค์กร ชุมชน จัดให้มีอาหารกลางวัน อาหารเสริม (นม) และน้ำดื่ม อาคารสถานที่ การสุขาภิบาล ที่เพียงพอ ได้มาตรฐาน และ (๓)การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ภายในอาคาร หรือพื้นที่ทำการ และภายนอก เช่น สนามเด็กเล่น พื้นที่โล่งเพื่อให้เด็กได้วิ่ง และเล่นอิสระ พื้นที่สนามเด็กเล่นที่ปลอดภัย พื้นที่เรียนรู้อื่นๆ เช่น พื้นที่การคัดแยกขยะ แปลงผัก ปลอดภัย แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา ภูมิปัญญา และเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เป็นต้น

ส่วนที่
๒

สำหรับสนามเด็กเล่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการ และการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้สัมผัสกับธรรมชาติ และช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพและมีความสุข ช่วยในการพัฒนาทั้งร่างกายและสมองตามหลักการเรียนรู้ผ่านการเล่นสอดคล้องกับการพัฒนาสมองในเด็กตั้งแต่ ๒ ปีขึ้นไป ทั้งนี้องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอนได้สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์ฝึกอบรบการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา พร้อมจัดฝึกอบรบสำหรับตำบลเครือข่ายเมืองปอน จำนวน ๑๕ แห่ง โดยจัดอบรมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีเป้าหมายในการสร้างและการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒ ส่วน คือ ๑) จัดการเรียนรู้แนวทางในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาสำหรับตำบลเครือข่ายที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดตามแนวทางการจัดการ และใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องโดยมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างน้อย ๔ กลุ่ม ได้แก่ (๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี (๒) กลุ่มเด็กนักเรียนสังกัดสพฐ.โรงเรียนเครือข่ายเมืองปอน - แม่ก็เข้ามาเรียนรู้ จำนวน ๗ แห่ง (๓) ผู้บริหาร สมาชิกสภา พนักงาน เจ้าหน้าที่ของตำบลเครือข่าย ๑๕ แห่ง จำนวน ๗๕ คน (๔) จิตอาสาจากหน่วยงานราชการในพื้นที่อำเภอุนยวม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชาวบ้าน ที่มาเรียนรู้ และร่วมสร้างสนามเด็กเล่น จำนวน ๕๐ คน ที่มีเป้าหมายให้มีทักษะในการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียนจนสามารถจัดการความรู้จากกระบวนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาได้ รวมถึงการเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปจัดการ และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาที่ถูกต้องตามหลักการ เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเด็กที่เป็นเป้าหมาย และครอบครัวในพื้นที่ตนเองได้ จากประสบการณ์ในการพัฒนา และจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเด็กด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอนในฐานะเจ้าภาพหลัก มีการจัดการข้อมูลในการดำเนินการ ได้แก่ (๑) ข้อมูลกลุ่มเด็กที่สามารถใช้บริการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เช่น กลุ่มเด็กช่วงอายุ ๒-๕ ปีต้องเล่นภายใต้การดูแลของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี เมื่อเล่นต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง (๒) เครื่องมือ หรือกลไก ประกอบ

การจัดการสนามเด็กเล่นประกอบด้วย ๒ ส่วนได้แก่ (๑) คณะกรรมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาและเครือข่ายในและนอกพื้นที่ที่สนับสนุน โดยจัดเป็นโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการและจิตอาสา (๒) แนวทางการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รูปแบบ วิธีเล่น วัสดุอุปกรณ์ มีขั้นตอนในการดำเนินการ ประกอบด้วย ๓ ระยะ ได้แก่ ๑) ระยะเตรียมการ โดยการรวบรวมข้อมูล ทบทวนข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในพื้นที่ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการดำเนินงาน และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ซึ่งมีทุนทางสังคม และศักยภาพที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอน ผู้บริหาร สมาชิกสภากรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ปกครอง ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน ผู้นำแหล่งเรียนรู้ หน่วยงานภาคีเครือข่าย เช่น สภาเด็กและเยาวชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อสม. หรือกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มจิตอาสาแรงงาน เป็นต้น มีการส่งบุคลากรเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ ประชุมแต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วยคณะกรรมการอำนวยการที่คอยอำนวยความสะดวก ดูแลความเรียบร้อย คณะกรรมการฝ่ายสถานที่ในการเตรียมสถานที่ วางผัง ประเมินการ คณะกรรมการฝ่ายประสานงานและปฏิบัติตามคอยติดต่อประสานงานกับฝ่ายต่างๆทั้งภาครัฐ และเอกชน คณะกรรมการฝ่ายพัสดุ มีหน้าที่จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ในการก่อสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา คณะกรรมการฝ่ายการเงินและบัญชีในการเบิกจ่ายงบประมาณและบัญชี และคณะกรรมการฝ่ายติดตามและประเมินผล โดย สสส.ร่วมกับงานการศึกษาสำนักปลัดรับผิดชอบโดยตรง กำหนดบทบาทหน้าที่ทีม และร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างและดำเนินกิจกรรมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒) ระยะดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ประกอบด้วย (๑) กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมี อาจารย์ ดิสรก ฤนธร ประธานมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญามาเป็นวิทยากร (๒) กิจกรรมสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยมีการดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่น ตามแบบแปลน ๕ ฐาน โดยแบ่งกลุ่มผู้เข้าอบรมจิตอาสา ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และพนักงาน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปอน ตามคำสั่งแต่งตั้งมอบหมายงานของแต่ละฝ่าย ได้แก่ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน มีผู้เข้าอบรม ช่างก่อสร้าง ปูน ทราย ทำโครงสร้าง ฐานที่ ๒ สระทารก (สำหรับเด็ก ๒ - ๕ ขวบ) มีผู้เข้ารับการอบรม จิตอาสา ผู้ปกครอง ช่วยกันปรับพื้นที่ วางผังวางพลาสติก วางระบบประปา ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปเดอร์แมน มีทีมงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทับ อบต.เครือข่าย ร่วมเป็นพิธีกร และมีผู้เข้าอบรมการ

ผูกเชือรูปแบบต่าง ๆ ให้มีลักษณะคล้ายใยแมงมุม บันได และแบบห้อยโหน ฐานที่ ๔ หักด้วยน้ำมีช่างได้วางผัง ช่างประปาวางระบบน้ำ ปรับพื้นที่ แต่ยังคงอยู่ในระยะดำเนินการ และ ฐานที่ ๕ เรือสลัดลึง มีการวางฐาน เชื่อมโครงสร้างตามแบบ ซึ่งมีช่าง อบต. เมืองปอน ควบคุมการก่อสร้าง โดยผู้เข้าร่วมอบรม จัดอาสาสมัครร่วมกันในการเทพื้น และยังคงอยู่ในระหว่างดำเนินการต่อ ๓) ระยะการจัดการหลังสร้างและดำเนินการแล้วเสร็จ เมื่อดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเสร็จเรียบร้อย จะมีคณะทำงาน ผู้ปกครอง ได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลง ในการเรียนรู้สำหรับเด็ก โดยครู ศพด.เป็นผู้ดูแล และบริหาร คณะกรรมการติดตามและประเมินผล จัดดูแลความเรียบร้อย ประสานการซ่อมบำรุงกับ กองช่าง จัดตารางเรียนรู้สำหรับเด็กใน ศพด. เปิดให้เป็นสถานที่เรียนรู้สำหรับโรงเรียน ในระดับประถมศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่ ศพด.ในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่จะมาเรียนรู้ ทั้งในเวลา และนอกเวลาราชการ โดยมีครู ศพด. ผู้ดูแลเด็ก เจ้าหน้าที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลเมืองปอน ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเวร คอยเป็นวิทยากร ตลอดจนเป็นผู้ดูแล ความเรียบร้อย โดยมีคณะกรรมการติดตามประเมินผล ร่วมกับครูศพด.คอยติดตามและ ประเมินผล และรายงานผลการเล่นด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยใช้แบบประเมิน พัฒนาการเด็กปฐมวัย ๔ ด้าน (ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม) โดยการ สังเกตความสนใจ ทักษะการเล่น ทักษะทางอารมณ์ จากการประเมินหลังมีการก่อสร้าง สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เด็กและผู้ปกครองได้เรียนรู้ในการป้องกันการจมน้ำ เด็กได้รับการ พัฒนากล้ามเนื้อจากการเล่น ปีนป่าย สร้างจินตนาการและการเรียนรู้ให้กับเด็ก ครอบครัว มีกิจกรรมร่วมกัน ร่วมกันเสริมพัฒนาการ ทักษะการเรียนรู้สำหรับเด็ก รวมถึงการมี ส่วนร่วม เป็นเจ้าของในการสร้างและดูแลร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งการ ระดมทุน ระดมแรงในการสร้าง และจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เกิดความร่วมมือ กันของภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร

หลังจากการดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาได้ส่งผลดีต่อพัฒนาการของ ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร สมาชิกสภา ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง และเด็ก ดังนี้ (๑) ผลที่ เกิดกับผู้ดูแลเด็ก ผู้ดูแลเด็กสามารถเรียนรู้กับฐานการเรียนรู้ในแต่ละฐาน สามารถจัด กิจกรรมพัฒนาการได้หลากหลายกิจกรรม เกิดความสนุกสนาน ได้รับการยอมรับมากขึ้น จากผู้ปกครอง รู้จักวิธีการ วางแผน แก้ปัญหา ประสานงาน ตลอดจนคิด วิเคราะห์ วิจัย ในกระบวนการเรียนการสอน (๒) ผลที่เกิดกับเด็กนักเรียน ได้แก่ เด็กได้พัฒนาด้าน กล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ (ร่างกาย) จากการเล่นฐานค้ายกล ปีนป่าย และ

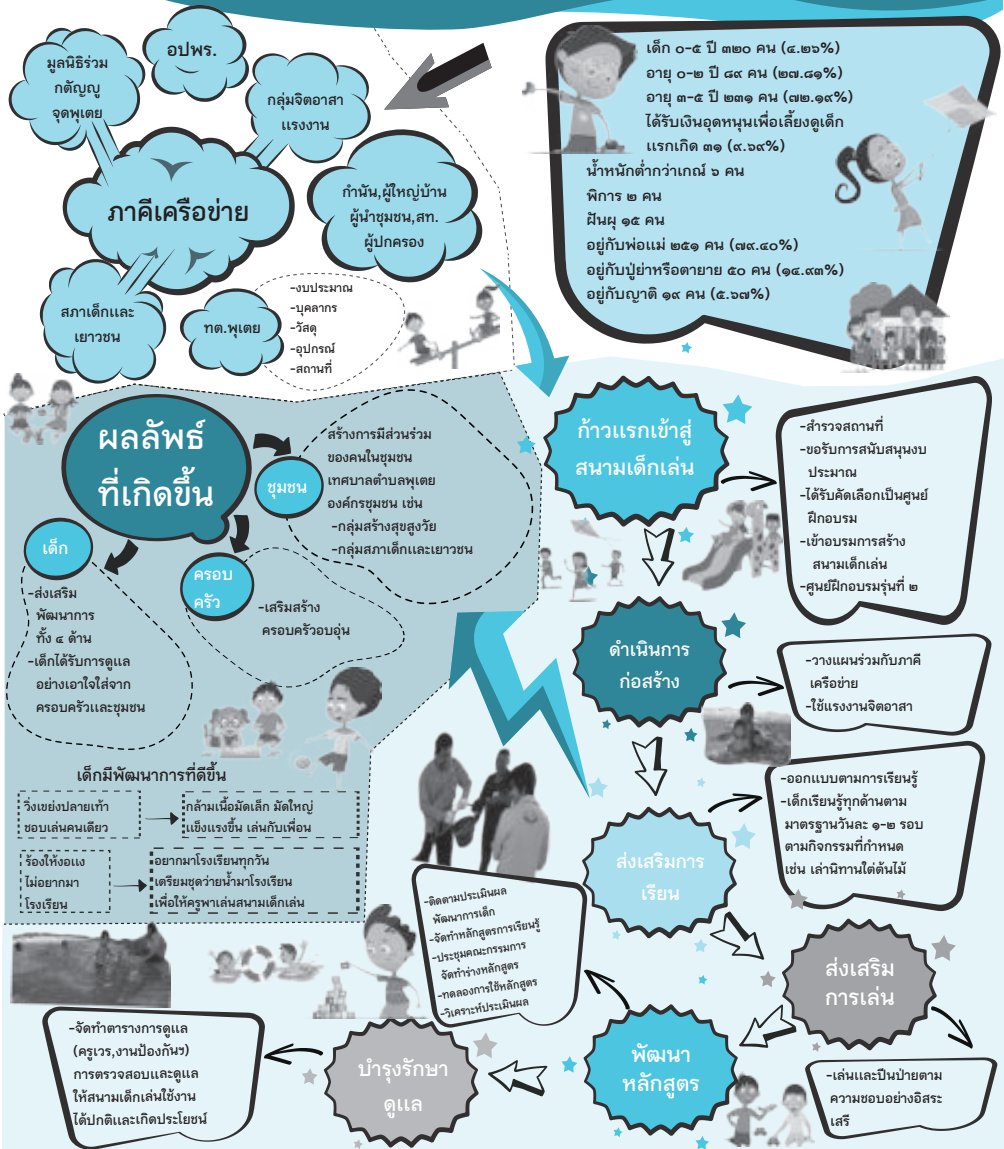

ห้อยโหน ทำให้เห็นถึงพัฒนาการด้านร่างกายเห็นได้ชัด เช่น เด็กหญิงนก (นามสมมุติ) จากที่ไม่กล้าเล่น ปีนป่าย กลัวความสูง แต่พอมาทดลองทำซ้ำๆ บ่อยๆ จนทำให้สังเกตได้ว่า เด็กเริ่มมีกล้ามเนื้อแขน ขา ที่มีความแข็งแรงขึ้น สามารถปีนป่ายได้อย่างคล่องตัว ตลอดจนแนะนำเพื่อนๆ ด้วยกันให้สามารถเล่นฐานค่ายกลได้ เด็กได้เกิดการพัฒนาด้านอารมณ์ และจิตใจ ตัวอย่างเช่น เด็กชายนนท์ (นามสมมุติ) ซึ่งเป็นเด็กที่ชอบร้องไห้เวลา มาโรงเรียน พอได้มาเล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา กิจกรรมกลางแจ้ง เด็กมีอารมณ์ที่ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส ไม่ร้องไห้เวลามาศูนย์เด็ก และได้สอบถามผู้ปกครอง ปรากฏว่า เด็กอยาก มาโรงเรียน อยากมาเล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เด็กได้พัฒนาการด้านสังคม ตัวอย่าง เช่น เด็กชายนาย(นามสมมุติ) เป็นเด็กขี้อาย ชอบเล่นคนเดียว ไม่ชอบเล่นกับเพื่อนในกลุ่ม ปรากฏว่า เมื่อมีสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ทำให้เป็นคนที่น่ารัก อารมณ์ดี พูดมากขึ้น เข้ากับเพื่อนๆ ยายขึ้น มีปฏิสัมพันธ์ มีน้ำใจ รู้จักรอคอย เด็กได้พัฒนาการด้านสติปัญญา ทำให้เด็กได้คิด วิเคราะห์ หาเหตุผล แก้ปัญหาจากการเล่น เช่น วิธีการเล่นที่ปลอดภัย ไม่ให้เจ็บ ไม่ให้ล้ม แก้ปัญหาในการปีนป่าย เพื่อไม่ให้มีการตก (๓) ผลต่อการบริหารจัดการ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เกิดเครือข่ายทั้งภาครัฐ และเอกชนให้ เกิดการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานในระดับพื้นที่และระดับจังหวัด ตลอดจนถึงเกิดกฎ กติกา ร่วมในการบริหารจัดการ รับผิดชอบ ดูแลรักษา และปรับปรุง พัฒนาต่อไปในอนาคต

ภาคเหนือตอนล่าง

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาตามรอยพระยุคลบาท เทศบาลตำบลพยุหะ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ภาพที่ ๒.๕ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลพยุหะ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

นางจินตนา ทองใจสด

นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลพุดเตย

เบอร์โทร ๐๘๑-๘๑๑๑๑๙

เทศบาลตำบลพุดเตยมีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน ๙ หมู่บ้าน ๒,๑๖๖ ครัวเรือน ประชากร ๗,๕๑๗ คน อัตราส่วนเพศชาย ๔๕ คนต่อเพศหญิง ๑๐๐ คน อัตราพึ่งพิงรวม ๕๔ คน และ พึ่งพิงวัยเด็ก ๒๑ คน ต่อประชากรวัยแรงงาน ๑๐๐ คน ร้อยละ ๖๐ ของกลุ่มวัยเจริญพันธุ์สมรสแล้ว ร้อยละ ๓.๐ ครัวเรือนที่มีเด็ก ๐-๑๕ ปี อาศัยอยู่ ๔๗๑ หลังคาเรือน ร้อยละ ๒๑.๗ เด็กช่วงอายุ ๓-๕ ปี ร้อยละ ๓๐.๗ เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบล ส่วนที่เหลือเข้าเรียนกับสถานศึกษาเอกชน และสถานศึกษาของรัฐในและนอกพื้นที่ หรือใกล้กับที่ทำงานของผู้ปกครอง ร้อยละ ๗.๕ เป็นเด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี เรียนในสถานศึกษาเอกชนในพื้นที่ ๒ แห่ง และของรัฐ ๑ แห่ง สถานะสุขภาพเด็กช่วง ๓-๕ ปีพบว่าร้อยละ ๒.๖ (๖ คน) มีภาวะทุพโภชนาการ มีความพิการ ๒ คน ร้อยละ ๑๐ ป่วยโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ธาลัสซีเมีย โรคหัวใจ เป็นต้น ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหาช่องปากต้องส่งต่อ ๑๕ คน ๔ ใน ๕ ของเด็กที่อายุน้อยกว่า ๕ ปีอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา นอกนั้นอาศัยอยู่กับญาติ ปู่ย่า ตายาย บิดามารดาแยกทาง หรือไปทำงานต่างจังหวัด ต่างอำเภอ ส่วนเด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี พบปัญหาขาดสารอาหาร ครอบครัวยากจน เป็นต้น

การดูแลกลุ่มวัยเด็กโดยเทศบาลตำบลพุดเตย ร่วมกับสถานศึกษา หน่วยบริการสุขภาพ และทุนทางสังคมในพื้นที่ มีบริการอย่างน้อย ๓ เรื่อง ได้แก่ (๑) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้อื่นๆในชั้นเรียน และการเรียนรู้ในชุมชน โดยการฝึกวินัยการอยู่ร่วมกัน ภาวะผู้นำ การดูแลตนเองตามวัย เป็นต้น (๒) การบริหารจัดการ เช่น การพัฒนาศักยภาพผู้สอน แกนนำกลุ่ม องค์กรชุมชน จัดให้มีอาหารและน้ำดื่ม อาคารสถานที่ การสุขภาพที่เพียงพอ ได้มาตรฐาน และ (๓) การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ภายในอาคาร หรือพื้นที่ทำการ และภายนอก เช่น สนามเด็กเล่น พื้นที่โล่งเพื่อให้เด็กได้วิ่ง และเล่นอิสระ

พื้นสนามเด็กเล่นที่ปลอดภัย พื้นที่เรียนรู้อื่นๆ เช่น พื้นที่การคัดแยกขยะ แพลงผัก ปลอดภัย โรงเพาะเห็ด และเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เป็นต้น ประสบการณ์เทศบาล ตำบลพุเตยในฐานะเป็นศูนย์ประสานงานการจัดการเรียนรู้เด็กและเยาวชน พบว่าพื้นที่ สร้างสรรค์ พื้นที่ทำกิจกรรม พื้นที่เล่น สำหรับเด็กมีความสำคัญต่อพัฒนาการ และการ เรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้สัมผัสกับธรรมชาติ และช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ช่วยพัฒนาสมองตามหลักการเรียนรู้ผ่านการเล่นสอดคล้องกับพัฒนาสมองในเด็ก ๓ ปีขึ้นไป

เทศบาลตำบลพุเตยได้สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม สุขภาพ และมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์ฝึกอบรม การสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา พร้อมจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับตำบลเครือข่าย ในกลุ่มจังหวัด ที่สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีเป้าหมาย ในการสร้างและการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒ ส่วน ๑) จัดการเรียนรู้แนวทาง ในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาสำหรับตำบลเครือข่ายที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา แนวทางการจัดการ และใช้ประโยชน์ อย่างต่อเนื่องโดยมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่าง น้อย ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วงอายุ ๒-๔ ปี จำนวน ๗๑ คน เพศชาย ๔๔ คน เพศหญิง ๒๗ คน (๒) กลุ่มเด็กนักเรียนจากโรงเรียนเอกชน ๒ แห่ง โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑ แห่ง ที่เข้ามาเรียนรู้เป็นช่วง (๓) เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี ๔๑๑ คน ร้อยละ ๗.๕ พร้อมผู้ปกครอง มีเป้าหมายให้เทศบาล ตำบลพุเตยมีทักษะในการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถสร้างการเรียนรู้ สำหรับเด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียน จนสามารถจัดการความรู้จากกระบวนการพัฒนาสนาม เด็กเล่นสร้างปัญญาได้ รวมถึงการเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่สนใจ สมัครเข้าร่วมโครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้ เรียนรู้ไปจัดการ และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาที่ถูกต้องตามหลักการ เอื้อประโยชน์ ต่อกลุ่มเด็กที่เป็นเป้าหมายและครอบครัวในพื้นที่ตนเองได้

จากประสบการณ์ในการพัฒนา และจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเด็กด้วยสนามเด็กเล่น สร้างปัญญา เทศบาลตำบลพุเตยในฐานะเจ้าภาพหลัก มีการจัดการข้อมูลในการ ดำเนินการ ได้แก่ (๑) ข้อมูลกลุ่มเด็กที่สามารถใช้บริการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เช่น

กลุ่มเด็กช่วงอายุ ๓-๕ ปี ต้องเล่นภายใต้การดูแลของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี เมื่อเล่นต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง (๒) เครื่องมือ หรือกลไก ประกอบการจัดการสนามเด็กเล่นฯ ประกอบด้วย ๒ ส่วนได้แก่ (๑) คณะกรรมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาและเครือข่ายในและนอกพื้นที่ที่สนับสนุน (๒) แนวทางการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รูปแบบ วิธีเล่น วัสดุอุปกรณ์ มีขั้นตอนในการดำเนินการ ประกอบด้วย ๒ ระยะ ได้แก่ ๑) ระยะเตรียมการ และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยการทบทวนข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในพื้นที่ เพื่อนำใช้ในการพัฒนาการดำเนินงาน และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ซึ่งมีทุนทางสังคมและศักยภาพที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ เทศบาลตำบลพุดเตย ผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล กรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ปกครอง ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน ผู้นำแหล่งเรียนรู้ เช่น สภาเด็กและเยาวชน โรงเรียนสร้างสุขผู้สูงอายุ หรือกลุ่มสร้างสุขสูงวัย กลุ่มจิตอาสา แรงงาน มูลนิธิร่วมกตัญญูจุดพุดเตย เป็นต้น แต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการ และคณะทำงานหลัก ประกอบด้วย ทุกส่วนราชการในสังกัดเทศบาลฯ โดยกองการศึกษารับผิดชอบโดยตรง กำหนดบทบาทหน้าที่ทีม และร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างและดำเนินกิจกรรมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ประกอบด้วย (๑) ทีมจัดการ มีบทบาทจัดการกลุ่มเรียนรู้สี่ฐานทั้งแบบแปลนของฐาน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น กลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการแต่ละฐาน พร้อมผู้ประสานฐานย่อยซึ่งเป็นพนักงานของเทศบาล และ(๒) ทีมช่างประกอบด้วยทีมหลักมาจากกลุ่มจิตอาสาแรงงาน ตามความเชี่ยวชาญงานช่าง และพนักงานกองช่าง ได้แก่ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน มีช่างก่อสร้าง ปูน ทราช ทำโครงสร้าง ฐานที่ ๒ สระทราย(สำหรับเด็ก ๑-๒ ขวบ) มีช่างปูน ช่างประปา ทำระบบน้ำ ฐานที่ ๓ ค่ายกสไปเดอร์แมน มีทีมอาสาสมัครของมูลนิธิร่วมกตัญญูจุดพุดเตย ทำการผูกเชือกรูปแบบต่างๆ ให้มีลักษณะคล้ายใยแมงมุม ฐานที่ ๔ หัดว่ายน้ำมีช่างปูน ช่างประปา ทำระบบน้ำ และ ฐานที่ ๕ เรือสลัดลึง กำลังดำเนินการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสม ต้องดำเนินการตามเงื่อนไขในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาให้เป็นไปตามบริบทของพื้นที่ มีข้อจำกัดขั้นต่ำคือ ขนาดพื้นที่ ต้นไม้ ลักษณะที่ตั้ง อยู่ในพื้นที่ใกล้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คนทั่วไปเข้าถึงได้สะดวกและชุมชนเห็นชอบ และมีข้อตกลงในการใช้พื้นที่ ๒) ระยะการจัดการหลังสร้างและดำเนินการแล้วเสร็จ เมื่อดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเสร็จเรียบร้อย คณะทำงาน ผู้ปกครอง ได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลง ในการเรียนรู้สำหรับเด็ก โดยครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้ดูแล

และบริหารจัดการดูแลความเรียบร้อย ประสานการซ่อมบำรุงกับกองช่าง จัดตารางเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เปิดให้เป็นสถานที่เรียนรู้สำหรับโรงเรียนในระดับประถมศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่ นอกเวลาราชการเจ้าหน้าที่เวรของเทศบาลเป็นผู้ดูแลความเรียบร้อย และเฝ้าระวังให้เกิดความปลอดภัย เนื่องจากจะมีผู้ปกครองพาลูกมาเล่นในช่วงเย็น และปิดบริการหลัง ๑๘.๐๐ น.ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ประเมิน การติดตามผลการเล่นด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการ ๔ ด้านประกอบด้วย ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม และประเมินด้วยการสังเกตความสนใจ ทักษะการเล่น ทักษะทางอารมณ์ ของเด็กโดยครูประจำชั้น ดำเนินการ ๒ ช่วงเวลา ได้แก่ (๑) จะตรวจคัดกรอง สังเกต และประเมินพฤติกรรม และการเจ็บป่วยทุกวัน (๒) ตรวจประเมินพัฒนาการตามรอบบริการแบบละเอียดทุก ๓ เดือน

ที่ผ่านมาผลที่เกิดขึ้นต่อเด็กช่วง ๒-๔ ปี ที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ เด็กได้รับการเสริมพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาได้อย่างเหมาะสมตามวัยมีทักษะการคิด เด็กกล้าคิด กล้าทำ กล้าเล่น กล้าตัดสินใจ เด็กไม่กลัวน้ำสร้าง ความคุ้นเคย

“น้องไกล่ไกลอายุ ๓ ปี ๘ เดือน อาศัยอยู่กับพ่อและแม่มาโรงเรียนชอบแยกตัว ไม่เล่นกับเพื่อน ไม่ฟังครู เวลาวิ่งจะเขย่งปลายเท้าตลอด ครูจัดตารางให้เล่นที่สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๓ วันนาน ๒ เดือน สังเกตเห็นสีหน้า อารมณ์เมื่อมาโรงเรียนของน้องเปลี่ยนไป ดูมีความสุข ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่งอแง และเมื่อถึงเวลาที่ครูจัดให้ลงไปเล่นที่สนามฯ เดิมชอบเล่นคนเดียวเริ่มสนใจเพื่อนมากขึ้น จนติดกลุ่มเพื่อนชอบเล่นน้ำ ชอบปีนป่ายตาข่าย มีความแข็งแรงของกล้ามเนื้อมัดเล็กและกล้ามเนื้อมัดใหญ่เพิ่มขึ้น ผู้ปกครองบอกว่าตอนนี้น้องอยากมาโรงเรียนทุกวัน”

“น้องโปเต้ อายุ ๓ ปี ๓ เดือน ช่วงเข้ามาเรียนใหม่ ชอบเล่นตามมุม เล่นคนเดียว ไม่สูงส่งกับใคร ตรงไหนที่มีเพื่อนเยอะน้องก็จะปลีกตัวออกห่าง และชอบรื้อคันสีของ เมื่อผ่านการเล่นที่สนามเด็กฯ น้องโปเต้จะมีความกล้าตัดสินใจและไม่กลัว ชอบปีนป่ายตาข่ายเล่นน้ำ ออกจากมาโรงเรียนทุกวัน คุยเก่งขึ้น และชอบเล่นกับเพื่อน “

เด็กและผู้ปกครองได้เรียนรู้ในการป้องกันการจมน้ำ เด็กได้รับการพัฒนากล้ามเนื้อจากการเล่น ปีนป่ายและสร้างจินตนาการและการเรียนรู้ให้กับเด็ก ครอบคลุมมีกิจกรรมร่วมกัน ร่วมกันเสริมพัฒนาการ ทักษะการเรียนรู้สำหรับเด็ก รวมถึงการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของในการสร้างและดูแลร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งการระดมทุน

ระดมแรงในการสร้าง และจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เกิดความร่วมมือกันของภาคี เครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร พื้นที่เป็นต้นแบบการบริหารจัดการสนามเด็กเล่น สร้างปัญญาแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น และผู้ที่สนใจ จนเป็นแหล่งเรียนรู้ในการ ดูแลเด็กปฐมวัย เด็ก และเยาวชน

“น้องไบเตย อายุ ๔ ปี ๕ เดือน ห้องพี่แมวเหมียว เวลามาโรงเรียน น้องไบเตยเมื่อ มาถึงโรงเรียนจะร้องไห้ แงแงทุกวัน ทำให้ผู้ปกครองและครูจะต้องคอยปลอบและให้กำลังใจ น้องไบเตยเป็นประจำได้ไปเล่นน้ำกับเพื่อนหลังจากได้เล่นน้ำกับเพื่อนๆที่สนามเด็กเล่น สร้างปัญญา ทำให้น้องไบเตย ไม่ร้องไห้ ไม่แงแง ในการมาโรงเรียน และน้องไบเตยจะ เตรียมชุดว่ายน้ำมาโรงเรียนเรียนด้วย เพื่อให้ครูพาเล่นสนามเด็กเล่น และสิ่งที่ชอบมากที่สุดคือการเล่นน้ำ ทำให้น้องมีความสุข สนุกสนาน ที่สำคัญได้สนิทกับเพื่อนๆ มากขึ้น”

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

เทศบาลตำบลหลุบ อ.เมืองกาฬสินธุ์ จ.กาฬสินธุ์

การมีส่วนร่วมสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

การขับเคลื่อนงาน

เทศบาลตำบลหลุบ
 ศพด. ตำบลหลุบ
 คณะกรรมการ ศพด.
 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
 ผู้นำท้องที่
 กลุ่ม อสม.
 ครู
 ผู้ปกครอง
 อปพร.
 จิตอาสา
 ร้านค้าในชุมชน
 ประชาชนชาวบ้าน

สถานการณ์/กลุ่มเป้าหมาย

จำนวนประชากรทั้งหมด ๑๑,๖๓๒ คน
 เด็ก ๐-๕ ปี ๓๖๒ คน ๓.๑๑%
 ชาย ๒๐๐ คน หญิง ๑๖๒ คน
 เด็ก ๐-๓ ปี ๒๕๗ คน ๗๐.๙๔%
 เด็ก ๓-๕ ปี ๑๐๕ คน ๒๙.๐๖%
 สถานภาพอยู่อาศัย
 อยู่กับพ่อและแม่ ๓๕๑ คน อยู่กับพ่อหรือแม่ ๒ คน
 อยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ๙ คน

สร้างการเรียนรู้

- กิจกรรมสร้างการเรียนรู้กับเด็ก
- กิจกรรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- อบรมครูผู้ดูแลเด็กและผู้ดูแลสนามเด็กเล่น

การมีส่วนร่วมของชุมชน

- ประชุมสร้างความเข้าใจในชุมชน
- แต่งตั้งกรรมการสนามเด็กเล่น
- ปรับสภาพพื้นที่เพื่อทำการก่อสร้าง
- ปรับสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- จัดประชุมชี้แจงกับชุมชน
- แต่งตั้งคณะกรรมการดูแลสนามเด็กเล่น
- ปรับสถานที่ดำเนินการก่อสร้าง
- จัดอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- กำหนดกฎกติกา การเล่น การดูแล

ผลที่เกิดกับเด็ก

- มีสุขภาพแข็งแรง
- มีจินตนาการ
- มีระเบียบวินัย
- มีความรับผิดชอบ
- รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น
- เกิดทักษะการเล่น
- กล้าคิด กล้าทำ กล้าเล่น

การดูแล/กฎกติกา

- กำหนดวันในการเล่น
- แจ้งข้อปฏิบัติให้ผู้ปกครองเตรียมชุดสำรอง
- จัดกิจกรรมทำความสะอาดสนามเด็กเล่นทุกอาทิตย์

พัฒนาการด้านร่างกาย

- อารมณ์ สังคม สติปัญญา
- กิจกรรม Play and learn
- กิจกรรมคิดก่อนเล่น
- กิจกรรมเสริมทักษะชีวิตเด็ก
- ทักษะในการว่ายน้ำ
- กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

ผลต่อครอบครัว

- สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับเด็ก
- มีทักษะในการดูแลเด็ก

ผลที่เกิดในชุมชน

- มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- เกิดจิตอาสาพัฒนาท้องถิ่น

ภาพที่ ๒.๑๐ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

นายสุนทร บุญใส
นายกเทศมนตรีตำบลหลุบ
เบอร์โทร ๐๔๓-๖๐๐๖๗๕

เทศบาลตำบลหลุบมีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน ๑๖ หมู่บ้าน ๓,๕๐๘ ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด ๑๑,๖๓๒ คน มีเพศชาย ๕,๘๑๕ คน เพศหญิง ๕,๘๑๗ คน เด็กอายุ ๐-๕ ปี ๓๖๒ คน ชาย ๒๐๐ คน หญิง ๑๖๒ คน เด็กอายุ ๐-๓ ปี ๒๕๗ คน ร้อยละ ๗๐.๙๕ เด็กอายุ ๓-๕ ปี ๑๐๕ คน ร้อยละ ๒๕.๐๑ มีเด็กอายุ ๒-๕ ปี เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลหลุบ ๑๕๘ คน เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหลุบ ๑๒๐ คน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ชัยคอนเรียบ ๓๘ คน สถานภาพอยู่อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ ๓๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๙๖ อยู่กับพ่อหรือแม่ ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๕ อยู่กับปู่ย่า ตายาย ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๔๙

เทศบาลตำบลหลุบมีการจัดให้มีการดูแลเด็กปฐมวัยโดยร่วมมือภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกพื้นที่โดยได้เข้าร่วมโครงการการเรียนรู้เด็กปฐมวัยท้องถิ่นไทยผ่านการเล่นกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีภาคีเครือข่ายในพื้นที่ได้แก่ โรงเรียน สถานศึกษารพ.สต. หน่วยบริการสุขภาพ และทุนทางสังคมอื่นๆที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ในการจัดหาวัสดุสำหรับการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการเล่นของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ได้แก่ (๑) เด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหลุบ จำนวน ๑๒๐ คน (๒) เด็กวัยเรียนในเขตพื้นที่บริการเทศบาลตำบลหลุบจำนวน ๓๔๗ คน (๓) ผู้ปกครอง ผู้ดูแล จำนวน ๑๓๓ คน มีการจัดกิจกรรมในการดูแลเด็กปฐมวัยทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) การสร้างการเรียนรู้ โดยจัดให้มีสนามเด็กเล่นซึ่งมีกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ในสนามเด็กเล่นโดยแบ่งออกเป็น ๓ ฐาน ได้แก่ ฐานที่ ๑ “สระน้ำ อิน จัน” ฐานที่ ๒ “สระทารก” ฐานที่ ๓ “ค่ายกล SPIDER MAN” ซึ่งการเล่นจะช่วยให้เด็กได้สัมผัสกับธรรมชาติ และช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ช่วยพัฒนา

สมองตามหลักการเรียนรู้ผ่านการเล่นสอดคล้องกับการพัฒนา และจัดการเรียนรู้ในชุมชน กับกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาในท้องถิ่นได้แก่ สมุนไพรในชุมชน ขนมและของเล่นพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังพัฒนาศักยภาพ ครู ผู้ดูแลเด็กโดยจัดอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น (๒) การสร้างการมีส่วนร่วม เช่น การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัย โดยร่วมเป็นคณะกรรมการสร้างสนามเด็กเล่น พัฒนาศักยภาพครู ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็ก มีแกนนำกลุ่ม ที่ทำหน้าที่ในการดูแลความปลอดภัยในการเล่นและการปฐมพยาบาลเบื้องต้นสำหรับเด็ก สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดหาวัสดุที่ใช้ในการสร้างสนามเด็กเล่น สร้างปัญญา เป็นต้น (๓) การสร้างการดูแลและกฏกติกาในการเล่นเป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมให้เด็กมีกฎระเบียบ รู้จักแบ่งปัน เอื้อเฟื้อ เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม

กระบวนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญามีการดำเนินงานดังนี้ (๑) จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการฯ กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในโครงการ (๒) สำรวจ/ปรับพื้นที่ทำสนามเด็กเล่น (๓) ประชุมวางแผนการดำเนินงานสร้างสนามเด็กเล่น (๔) ประสานงาน ความร่วมมือภาคีเครือข่าย งบประมาณ วัสดุ สิ่งของ (๕) จัดประชุมทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลรักษาและการใช้งาน ประโยชน์จากสนามเด็กเล่น กำหนดข้อตกลง ในการเรียนรู้สำหรับเด็ก โดยครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้ดูแล และบริหารจัดการดูแลความเรียบร้อย ประสานการซ่อมบำรุงกับกองช่าง จัดตารางเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เปิดให้เป็นสถานที่เรียนรู้สำหรับโรงเรียนในระดับประถมศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่ (๖) ประเมินผลที่เกิดขึ้นกับเด็กกลุ่มเป้าหมายโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการ ๔ ด้านประกอบด้วย ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม และประเมินด้วยการสังเกตความสนใจ ทักษะการเล่น ประเมินผลต่อครอบครัวและชุมชน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ (๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย คือเด็กได้รับการพัฒนาทั้ง ๔ ด้านทั้ง ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาได้เหมาะสมตามวัย กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ มีจินตนาการและการเรียนรู้สนุกสนาน มีรอยยิ้มและเสียงหัวเราะได้เรียนรู้ในการป้องกันการจมน้ำ สร้างความคุ้นเคยให้กับเด็กในการเล่นน้ำ รวมทั้งได้เรียนรู้การทำกิจกรรมร่วมกันสร้างความสัมพันธ์และมิตรภาพที่ดีต่อกัน (๒) ผลต่อครอบครัว เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับเด็กในการส่งเสริมการเล่นในสนามเด็กเล่น (๓) ผลต่อชุมชนเกิดความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในชุมชน เกิดการประสานงานและแบ่งบทบาทหน้าที่และเกิดจิตอาสาในชุมชน

ปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จ (๑) การวางแผนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน (๒) มีการสร้างการมีส่วนร่วมและกำหนดผู้รับผิดชอบ (๓) มีการประสานงานและการสร้างความเข้าใจในองค์กรและชุมชน (๔) มีเครือข่ายช่วยหนุนเสริมและมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง (๕) มีงบประมาณสนับสนุนเพียงพอและมีจิตอาสาในพื้นที่

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

ทต.ฝั่งแดง อ.เมืองมุกดาหาร จ.มุกดาหาร

การขับเคลื่อนงาน

เทศบาลตำบลฝั่งแดง
กองช่าง กองคลัง

ผู้นำท้องถิ่น สถานศึกษา

สพด.บ้านหนองไม้
สพด.วัดเฉลิมชัย
สพด.วัดกาญจนประดิษฐ์

ครูผู้ปกครอง

การสร้างการเรียนรู้ และการเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย

เด็ก 0-5 ปี ๒๓๗ คน (๓.๘๑%)

ชาย ๑๓๐ คน (๕๔.๘๕%)

เข้าเรียน สพด. ในพื้นที่ ๑๑๘ คน (๓๑.๐๔%)

อายุ ๒-5 ปี ๑๖๖ คน (๓๐.๐๔%)

หญิง ๑๐๓ คน (๕๕.๑๕%)

เข้าเรียน สพด.นอกพื้นที่ ๔๘ คน (๒๘.๙๒%)

๑. การมีส่วนร่วม สร้างสนามเด็กเล่น

๑. สร้างความตระหนักของทุกภาคส่วน
๒. สร้างความเข้าใจแนวทางการดำเนินงาน
๓. การเตรียมพื้นที่ และการก่อสร้าง จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ ระดมทุน แรงงาน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

๒. การสร้าง การเรียนรู้โดยการเล่น

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารสนามเด็กเล่น
๒. จัดทำหลักสูตร และแนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเล่น
- ๓.อบรมให้ความรู้ ครู สพด. ในการจัดการเล่น
๔. จัดทำตารางจัดกิจกรรมการเล่นทุกวันศุกร์
๕. ครูสอนเด็กฝึกการทรงตัวแต่ละฐาน ๑๕.๐๐-๑๕.๓๐ น.

๓. การดูแลรักษา

๑. กำหนดผู้รับผิดชอบดูแล
๒. ประชุม ตรวจสอบ บำรุง รักษา ซ่อมแซม
๓. ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม ปลอดภัย

๔. อาศรมลิง บ้านต้นไม้

๑. สระน้ำอินจัน

๒. สระน้ำการก

๓. ค่ายกลปีนป่าย สไปเดอร์แมน

การคิดวิเคราะห์

มีวินัยทางสังคม

พลีชีพ

ช่วยเหลือตนเอง
ในชีวิตประจำวัน

มีวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม

ต่อเด็ก

- ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน
- เด็กมีความอดทน รู้จักรอคอย
- มีระเบียบวินัย กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก
- รู้จักแบ่งปัน รู้จักช่วยเหลือตนเอง
- ลดการดูโทรทัศน์และเล่นโทรศัพท์
- มีจินตนาการ คิดสร้างสรรค์ ได้อยู่กึ่งธรรมชาติ

ต่อครอบครัว

- สร้างความอบอุ่นในครอบครัว
- มีปฏิสัมพันธ์กัน อยู่ด้วยกัน
- ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อของเล่น
- หรือพาเด็กไปเที่ยวห้างสรรพสินค้า

ต่อชุมชน

- สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเล่นสำหรับเด็ก
- ชุมชนเกิดความร่วมมือกัน เพื่อพัฒนาเด็กในชุมชน

ภาพที่ ๒.๑๑ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลฝั่งแดง อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลฝึ้งแดด อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

นายวิสิทธิ์พนม สุพร
นายกเทศมนตรีตำบลฝึ้งแดด
เบอร์โทร ๐๔๒-๖๓๖๔๐๐

เทศบาลตำบลฝึ้งแดด อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร มีอาณาเขตพื้นที่ ๒๔ ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ ๑๕,๐๐๐ ไร่ ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม และบางส่วนเป็นที่ดอน มีลำน้ำไหลผ่านหลายสาย หมู่บ้านในเขตเทศบาล ๑๓ หมู่บ้าน ๑,๕๔๔ ครัวเรือน ประชากร ๖,๑๓๙ คน เพศชาย ๓,๐๗๙ คน ร้อยละ ๕๐.๑๕ เพศหญิง ๓,๐๖๐ คน ร้อยละ ๔๙.๘๔ มีประชากรเด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี จำนวน ๒๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๘๑ ของประชากรทั้งหมด เพศชาย ๑๓๐ คน ร้อยละ ๕๔.๘๕ เพศหญิง ๑๐๗ คน ร้อยละ ๔๕.๑๕ เป็นเด็กอายุ ๒-๕ ปี ๑๖๖ คน เข้าเรียน ศพด.ในพื้นที่ ๑๑๘ คน ร้อยละ ๗๑.๐๘ เข้าเรียน ศพด. นอกพื้นที่ ๔๘ คน ร้อยละ ๒๘.๙๒ ด้านสุขภาพ พบเด็ก ๔ คน น้ำหนักค่อนข้างมาก การเจ็บป่วยทั่วไปในช่วง ๖ เดือนที่ผ่านมา ได้แก่ เป็นหวัด ๓๕ คน ไข้ ๑๐ คน ท้องเสีย ๑๒ คน ทอบน้อย ๕ คน และเจ็บป่วยด้วยโรคมือ เท้า ปาก ๓ คน

การดูแลเด็กปฐมวัยของเทศบาลตำบลฝึ้งแดด ร่วมกับทุนทางสังคม ได้แก่ ผู้นำท้องที่ สถานศึกษา ศพด.บ้านหนองไผ่ ศพด.วัดเฉลิมชัย ศพด.วัดสระบัว ศพด.วัดกาญจนประดิษฐ์ และผู้ปกครองเด็ก และทุนทางสังคมอื่นๆ ในชุมชน มีการดูแลที่สำคัญคือ ๑) การสร้างการเรียนรู้ โดยพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และการเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติ ๒) การดูแลสุขภาพ จัดบริการสุขภาพที่ รพ.สต. การดูแลเด็กที่ ศพด. การดูแลป้องกันโรค สร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ดูแลสุขภาพฟัน และ ๓) การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็ก จัดสิ่งแวดล้อมในบ้านและในชุมชนให้ปลอดภัย การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมใน ศพด. เพื่อส่งเสริมการเล่นและทำกิจกรรมสำหรับเด็ก โดยสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

ส่วนที่
๒

การดำเนินโครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาของเทศบาลตำบลฝึ่งแดด ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นที่ ศพด.วัดเฉลิมชัย มีการดำเนินงานแบ่งเป็น ๔ ระยะ คือ ๑) ระยะเตรียมการ มีการประชุม ประชาคม คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลฝึ่งแดด คณะกรรมการ ศพด. ผู้นำชุมชนผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ กำหนดตำบลฝึ่งแดด ผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดเฉลิมชัย เพื่อปรึกษาหารือในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา จากนั้นเตรียมพื้นที่โดยกองช่าง กองการศึกษา ร่วมกับ ศพด. มูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และอาสาสมัครช่างในชุมชน โดยเลือกพื้นที่บริเวณที่มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงาตลอดทั้งปี การร่างแบบ กำหนดขอบเขตฐานการเรียนรู้ และจัดท้าววัสดุอุปกรณ์ ๒) ระยะดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่น ประกอบด้วย ๔ ฐาน คือ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน สำหรับเด็ก ๒-๔ ขวบ จัดทำบ่อทรายทั้งราบและเนินทราย พื้นทราย เนินดิน ฐานที่ ๒ สระทารก สำหรับเด็ก ๑-๓ ขวบ ประกอบด้วย สระน้ำมีระดับเอียง มีทางเดินรอบกว้าง มีน้ำพุกลางสระ น้ำพุข้างสระ มีสไลเดอร์เดี่ยว ฐานที่ ๓ ค่ายกล Spider Man สำหรับเด็ก ๓-๕ ขวบ ประกอบด้วย บ่อทรายกันกระแทก โครงเสาไม้เนื้อแข็ง เชือกใยยักษ์ผูกมัดกันเป็นตาข่าย และฐานที่ ๔ เรือสลัดลึง อาศรมลึง ห้องสมุดลึง ประกอบด้วย บ้านต้นไม้ ชั้นบนเป็นลานกว้างสำหรับอ่านหนังสือนิทาน ๓) ระยะการจัดกิจกรรมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ศพด. นำกิจกรรมการเล่นกำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จัดทำแนวปฏิบัติและคู่มือการใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา อบรมครูใน ศพด.ให้มีความรู้ความเข้าใจการจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา จัดทำตารางการใช้สนามเด็กเล่นและผู้รับผิดชอบดูแลขณะเด็กเล่นในสนาม โดยให้เด็กเล่นในสนามทุกวันศุกร์ เวลา ๑๔.๐๐-๑๔.๓๐ น. และหมุนเวียนนำเด็กใน ศพด. ทั้ง ๔ แห่งมาเล่นในสนาม โดยได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองเด็ก มีการกำหนดกฎ กติกาในการใช้สนาม การป้องกันอุบัติเหตุ และการดูแลรักษา คือ เด็กใน ศพด.วัดเฉลิมชัยเล่นสนามเด็กเล่นฐาน Spider Man ได้ทุกวัน ฐานสระทารกและสระน้ำอิน จันเล่นทุกวันศุกร์ เวลา ๑๔.๐๐-๑๔.๓๐ น. เด็กใน ศพด.อื่นๆ มาเล่นในสนามทุกวันศุกร์ เวลา ๑๒.๐๐-๑๒.๓๐ น. หมุนเวียนกันครั้งละ ศพด. เด็กอื่นๆ ที่อยู่ในชุมชนเล่นสนามเด็กเล่นทุกวันเสาร์เวลา ๑๐.๐๐-๑๒.๐๐ น. โดยห้ามนำวัสดุอุปกรณ์ที่อาจทำให้เกิดอันตรายของมีคมต่างๆ เข้าในสนามเด็กเล่นโดยเด็ดขาด และระยะที่ ๔) การดูแลบำรุงรักษา โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ครูใน ศพด.สำรวจความปลอดภัย และ

การชำระของสนามทุกสัปดาห์ หากมีจุดเสี่ยงอันตราย ประสานที่กองช่างเพื่อซ่อมแซม ดูแลปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบทุกเดือน และสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเมื่อมีการประชุมผู้ปกครองประจำภาคเรียนจะร่วมกันทำความสะอาดและปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบ ศพด. และสนามเด็กเล่น

ผลลัพธ์ของดำเนินโครงการสนามเด็กเล่นของเทศบาลตำบลฝั่งแดง ก่อให้เกิด ผลต่อเด็ก คือ ร่างกายแข็งแรง พัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ มัดเล็ก ฝึกการทรงตัวทั้งในน้ำ และทรงตัวบนราวเชือกกลางอากาศ การเคลื่อนไหวบนทรายละเอียด ทางลาด ลานดิน ระบายลูกคลื่น ยกตัวอย่างเช่น

“น้องต้นข้าวอายุ ๒ ขวบครึ่ง มีพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวและการทรงตัวยังไม่ มั่นคง จึงได้จัดให้น้องลงเล่นในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยเดินทรงตัวรอบสระน้ำ อื่น จัน เดินทรงตัวในทางลาด ระบายลูกคลื่น และลานดิน ครั้งละ ๑๐-๑๕ นาที รวมทั้งการทรงตัวในน้ำ และการปีนป่ายและทรงตัวในฐาน Spider Man เมื่อเวลาผ่านไป ประมาณ ๓ เดือน พบว่ามีการพัฒนาด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ดีขึ้น ทรงตัวเวลาเดินได้ดี และสามารถทรงตัวในการวิ่งได้”

นอกจากนี้การเล่นในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญายังก่อให้เกิดความสนุกสนานจากการ เล่นน้ำ เล่นทราย ปั่นดินตามจินตนาการ การปีนป่าย ฝึกการมีระเบียบวินัย การเรียนรู้ ทั้งกายและใจ ฝึกการคิดและการตัดสินใจดีด้วยตนเอง เด็กได้มีพัฒนาการที่ดีด้วยการ ว่ายน้ำเป็น เด็กได้คุ้นเคยกับการเล่นน้ำ ได้ทดลองจากตนเอง ฝึกสมาธิ จากการจับจังหวะ การหายใจ พร้อมจังหวะการลอยตัว โดยไม่ตื่นตกใจหรือกลัวน้ำ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีทักษะ ในการดูแลตนเองเมื่ออยู่ในน้ำ ตัวอย่างเช่น

“น้องเตวิช อายุ ๓ ขวบ เป็นเด็กที่กลัวน้ำ ไม่กล้าแสดงออก ชอบเก็บตัว และเล่นคนเดียว เมื่อครูพาทำกิจกรรมการเล่นในสนามก็จะไม่ยอมเล่น ครูจึงโน้มน้ำและชักชวนให้ ลองเล่นในสนาม ครั้งแรกเด็กจะไม่มั่นใจ พะวง และมีอาการกลัวเล็กน้อย แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไป ๒-๓ ครั้ง เด็กสามารถเล่นน้ำและทำกิจกรรมในสนามร่วมกับเพื่อนๆ ได้ดี อยากร่วมเล่น กระตือรือร้น ตื่นเต้น สนุกสนาน ยิ้มแย้ม หัวเราะกับเพื่อนๆ สามารถลงเล่น น้ำในสระน้ำอื่น จัน สระทารก ได้โดยไม่กลัว มีพัฒนาการด้านการปรับตัว การเข้าสังคม สัมพันธภาพกับผู้อื่น ด้านภาษา และด้านทักษะชีวิตดีขึ้นเป็นลำดับ”

ผลที่เกิดกับครอบครัว ในวันหยุดผู้ปกครองมีการพาเด็กมาเล่นในสนาม ครอบครัวได้ใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกัน อีกทั้งยังช่วยสอดส่องดูแลสนาม ช่วยรักษาความสะอาด มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และครอบครัวลดรายจ่ายในการพาเด็กไปเที่ยวห้างสรรพสินค้าหรือสวนน้ำ ส่วนผลที่เกิดต่อชุมชน คือชุมชนมีพื้นที่ให้เด็กๆ มาทำกิจกรรมร่วมกัน มีสนามเด็กเล่นที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กในชุมชนเป็นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา อีกทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีของคนในชุมชน การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลการดูแลเด็ก เมื่อพ่อ แม่ ผู้ปกครองพาเด็กมาเล่น มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ และข้อมูลการดูแลเด็ก การสร้างสัมพันธ์ภาพและเครือข่ายช่วยเหลือดูแลกันในสังคม

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

เทศบาลตำบลยางเย็น อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

การขับเคลื่อนงาน
การประสานความร่วมมือ

◆ ผู้นำท้องที่

◆ คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

◆ สถานศึกษาในพื้นที่

◆ วัด

กลุ่มเป้าหมาย

เด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี ๗๕๕ คน (๕.๗๑%)
 เพศชาย ๓๗๑ คน (๕๙.๑๓%)
 เพศหญิง ๓๘๔ คน (๕๐.๘๗%)
 เด็ก ๒-๕ ปี ๕๓๗ คน (๗๑.๑๒%)
 เข้าเรียน ศพด.ในพื้นที่ ๒๖๕ คน (๔๙.๓๕%)
 เข้าเรียน ศพด.นอกพื้นที่ ๒๗๒ คน (๕๐.๖๕%)
 น้ำหนักค่อนข้างน้อย-น้อยก่าเกณฑ์ ๕๙ คน (๖.๕๔%)
 น้ำหนักมากเกินเกณฑ์ ๙ คน (๑.๑๕%)
 พัฒนาการล่าช้ากว่าวัย ๖๒ คน (๑๑.๑๗%)
 ✓ ด้านการเคลื่อนไหว ๓ คน
 ✓ ด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ๕ คน

การขับเคลื่อนงาน

การประสานความร่วมมือ

◆ ครูใน ศพด.

◆ ผู้ปกครองเด็ก

◆ ช่างในชุมชน

◆ คนในชุมชน

ส่งเสริม ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา

๑. ขั้นเตรียมการ

การสร้างตระหนักรู้
ประชุมทีมดำเนินงาน ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ กระบวนการ ผลลัพธ์ที่คาดหวังจะเกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญ

การดำเนินงาน

การสร้างความเข้าใจ
กำหนดแนวทางการสร้างสนามเด็กเล่น โดยคำนึงถึงบริบทของชุมชน

การเตรียมพื้นที่ และการก่อสร้าง
จัดซื้ออุปกรณ์ ระดมแรงงาน เครื่องมือ มอบหมายงานตามความถนัด

๒. การบริหารจัดการการเล่น

๒.๑ สร้างการเรียนรู้

- กำหนดการเล่นสนามในหลักสุตร
- จัดทำตารางการเล่น
- จัดอบรมครูในการจัดกิจกรรมการเล่น
- กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัย
- อบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้นกรณีเกิดอุบัติเหตุ

๒.๒ กำหนดกติกาในการเล่น

- เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโคกตะแบง เล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาฐาน Spider Man ได้ทุกวัน **ฐานสระทาก และสระจีนัน** เล่นได้ทุกวันศุกร์ เวลา ๑๒.๐๐ - ๑๒.๓๐ น.
- เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่นๆ พิจารณาเล่นได้ทุกวันศุกร์ เวลา ๑๒.๐๐ - ๑๒.๓๐ น. เพียงครั้งละ ๑ ศูนย์
- เด็กอื่นๆ ที่อยู่ในชุมชน เล่นสนามเด็กเล่นได้ทุกวันเสาร์ เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.
- ห้ามมิให้เด็กนำวัสดุ / อุปกรณ์ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายเข้ามาในบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยเด็ดขาด

๓. การบำรุงรักษา กำหนดแผน และผู้รับผิดชอบดูแลปรับปรุงภูมิทัศน์สม่ำเสมอ

ผลลัพธ์

ผลที่เกิดขึ้นกับเด็ก

- ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน เด็กมีความอดทน รู้จักรอคอย มีระเบียบวินัย กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก รู้จักแบ่งปัน รู้จักช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น สร้างสมาธิ ส่งเสริมจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ ลดการติดโทรศัพท์ ลดติดเกมส์ สร้างความคุ้นเคยในการสัมผัสน้ำและเล่นน้ำ

ผลที่เกิดขึ้นกับครอบครัว

- สร้างความอบอุ่นให้กับครอบครัว มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและชุมชน ครอบครัวลดรายจ่ายในการพาเด็กไปเล่นสวนสนุก หรือสวนน้ำ ผู้ปกครองมีเวลาให้ลูกมากขึ้น และเข้าใจความต้องการของลูกมากขึ้น

ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน

- มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สร้างความรักความสามัคคีในชุมชน ชุมชนรู้จักการให้และการเสียสละ มีจิตสาธารณะ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักแบ่งปัน ทำให้ชุมชนรู้จักศักยภาพของชุมชนในชุมชน

ภาพที่ ๒.๑๒ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลยางเย็น อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลดงเย็น อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

นายอุทิน จันทะโสม
นายกเทศมนตรีตำบลดงเย็น
เบอร์โทร ๐๔๒-๖๑๒๘๐๓

เทศบาลตำบลดงเย็น อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร มีวิสัยทัศน์คือ “ดงเย็นเมืองน่าอยู่ เคียงคู่วัฒนธรรม การศึกษาก้าวหน้า เกษตรกรรมก้าวหน้าไกลอย่างมั่นคงและยั่งยืน” มีหมู่บ้านในเขตบริการ ๑๔ หมู่บ้าน ๒๔๔๕ ครัวเรือน ประชากร ๑๖,๐๑๘ คน มีเด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี ๗๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๗๑ เพศชาย ๓๗๑ คน ร้อยละ ๔๙.๑๓ เพศหญิง ๓๘๔ คน ร้อยละ ๕๐.๘๗ มีเด็ก ๒-๕ ปี ๕๓๗ คน เข้าเรียน ศพด. ในพื้นที่ ๒๖๕ คน เรียน ศพด. นอกพื้นที่ ๒๗๒ คน น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ๒๑ คน น้ำหนักเกินเกณฑ์ ๘ คน พันฟู ๘๒ คน พัฒนาการล่าช้ากว่าวัย ๑๓ คน ด้านการเคลื่อนไหว ๓ คน ด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กและสติปัญญา ๕ คน และด้านการเข้าใจภาษา ๒ คน จากสภาพปัญหาดังกล่าว เพื่อให้การพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานของเทศบาลในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณธรรม โดยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และสนับสนุนให้ประชาชนมีการออกกำลังกายโดยจัดให้มีสถานที่ออกกำลังกายสำหรับออกกำลังกายในชุมชน

การดูแลเด็กปฐมวัยของเทศบาลตำบลดงเย็น มีการขับเคลื่อนงานและประสานความร่วมมือกับหุ้นทางสังคม ได้แก่ ผู้นำท้องที่ สถานศึกษา ศพด. ในพื้นที่ ๘ แห่ง คือ ศพด.บ้านดงเย็น ศพด.บ้านโพนสว่าง ศพด.บ้านสาขัว-ดอนสวรรค์ ศพด.บ้านโคกตะแบง ศพด.บ้านโคกขามเลียน ศพด.บ้านนาจาน ศพด.บ้านหนองแคน และ ศพด.ป่งโพน คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วัด สถานศึกษา และอาสาสมัครในชุมชนอื่นๆ มีการดูแลที่สำคัญคือ ๑) การสร้างการเรียนรู้ โดยพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียนจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และการเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติ ๒) การดูแลสุขภาพ จัดบริการสุขภาพ

ที่ รพ.สต. การดูแลเด็กที่ ศพด. การดูแลป้องกันโรค สร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ดูแลสุขภาพฟัน และ ๓) การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็ก จัดสิ่งแวดล้อมในบ้านและในชุมชนให้ปลอดภัย การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมใน ศพด.เพื่อส่งเสริมการเล่นและทำกิจกรรมสำหรับเด็ก โดยเพิ่มพื้นที่สีเขียว บ่อทราย ของเล่นในบ้าน และสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

การดำเนินโครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาของเทศบาลตำบลดงเย็น ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นที่ ศพด.บ้านโคกตะแบง มีการดำเนินงานแบ่งเป็น ๔ ระยะ คือ ๑) ระยะเตรียมการ มีการประชุมวางแผนดำเนินงาน การลงพื้นที่เพื่อวางผังกำหนดจุดสร้างฐานเรียนรู้แต่ละฐาน จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร ที่มีความจำเป็น และมอบหมายงานโดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล เช่น ช่างไม้ ช่างปูน ผู้ที่มีความสามารถในการปักเชือก การเดินท่อน้ำ ผู้ดูแลด้านอาหาร เป็นต้น ๒) ระยะดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่น โดยการประสานความร่วมมือของกองช่าง กองการศึกษา ผู้นำชุมชน ช่างในชุมชน อาสาสมัคร และผู้ปกครองเด็ก สร้างสนามเด็กเล่นประกอบด้วย ๓ ฐาน คือ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน สำหรับเด็ก ๒-๔ ขวบ จัดทำบ่อทรายทั้งราบและเนินทราย พื้นทราย เนินดิน ฐานที่ ๒ สระทารก สำหรับเด็ก ๑-๓ ขวบ ประกอบด้วย สระน้ำมีระดับเอียง มีทางเดินรอบกว้าง มีน้ำพุกลางสระ น้ำพุข้างสระ มีสไลเดอร์เดี่ยวๆ และฐานที่ ๓ ค่ายกล Spider Man สำหรับเด็ก ๓-๕ ขวบ ประกอบด้วย บ่อทรายกันกระแทก โครงเสาไม้เนื้อแข็ง เชือกใยยักซ์ผูกมัดกันเป็นตาข่าย ๓) ระยะการจัดกิจกรรมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีการบริหารจัดการโดยแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเล่นมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชน กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัย อบรมให้ความรู้ครูในการจัดกิจกรรมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา กำหนดผู้รับผิดชอบในการดูแลเด็ก คือเวลา ๑๒.๐๐-๑๒.๓๐ วันจันทร์-ศุกร์ ดูแลโดยครู วันเสาร์-อาทิตย์ เวลา ๑๐.๐๐-๑๒.๐๐ น. มอบหมายครูเวร ผู้ปกครอง และอาสาสมัครในชุมชนเป็นผู้ดูแล รวมทั้งกำหนดกฎ กติกาในการเล่นคือ เด็กใน ศพด.โคกตะแบง เล่นฐาน Spider Man ได้ทุกวันตามตารางกิจกรรมที่ครูกำหนด ส่วนสระทารกและสระน้ำอิน จัน เล่นได้ทุกวันศุกร์ เวลา ๑๒.๐๐-๑๒.๓๐ น. เด็กใน ศพด.อื่นๆ ในสังกัด ทต.ดงเย็น หากประสงค์จะพาเด็กมาเล่นที่สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ทั้ง ๓ ฐาน ให้แจ้งความประสงค์ล่วงหน้ามาที่ ศพด.บ้านโคกตะแบง โดยจะ

พิจารณาให้เล่นได้ทุกวันศุกร์ เวลา ๑๒.๐๐-๑๒.๓๐ น. เด็กอื่นๆ ที่อยู่ในชุมชนสามารถเล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ได้ทุกวันเสาร์ เวลา ๑๐.๐๐-๑๒.๐๐ น. และห้ามมิให้เด็กนำวัสดุ/อุปกรณ์ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายเข้ามาในบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยเด็ดขาด ๔) การดูแลบำรุงรักษา โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ครูใน ศพด.สำรวจความปลอดภัย และการชำระของสนามทุกสัปดาห์ หากมีจุดเสี่ยงอันตราย ประสานที่กองช่างเพื่อซ่อมแซม ดูแลปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบทุกเดือน และสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเมื่อมีการประชุมผู้ปกครองประจำภาคเรียนจะร่วมกันทำความสะอาดและปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบ ศพด.และสนามเด็กเล่น

ผลที่เกิดขึ้นกับเด็ก ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน เด็กมีความอดทนรอคอย มีระเบียบวินัย กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น รู้จักแบ่งปัน มีความคุ้นเคยกับน้ำ สามารถช่วยเหลือตนเองเพื่อป้องกันการจมน้ำ ส่งเสริมให้เด็กมีสมาธิ เสริมสร้างจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ลดการดูโทรทัศน์ โทรศัพท์ ติดเกม ดั่งตัวอย่าง

“น้องพันธ์ อายุ ๒ ขวบ มีพฤติกรรมกลัวคนแปลกหน้า ไม่ค่อยพูด เจ้าหน้าที่จากรพ.สต.ประเมินพัฒนาการว่าไม่สมวัย เพราะเด็กไม่สามารถทำตามที่บอกได้ เมื่อจัดให้เด็กเล่นน้ำในสนามเด็กเล่น เด็กมีสัมพันธภาพที่ดีกับครูและเพื่อนดีขึ้น ยิ้มแย้ม หัวเราะ สามารถสื่อสารความต้องการ อยากเล่นน้ำ สนุกและชอบเล่นน้ำกับเพื่อนๆ เมื่อหมดเวลาเล่นยังอยากเล่นต่อ”

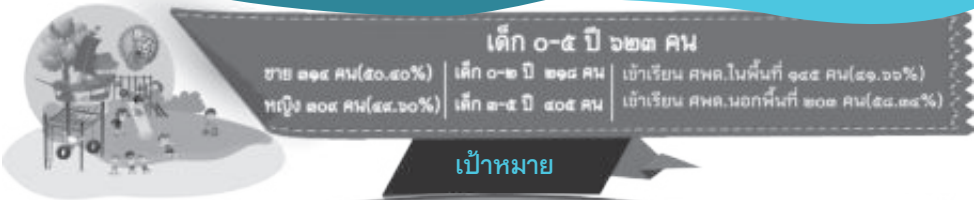
“น้องธนากร อายุ ๒ ขวบ ๘ เดือน มีน้ำหนักตัวน้อย รูปร่างผอม ไม่ค่อยพูด ไม่ยิ้ม เมื่อจัดให้เด็กเล่นในสนามทั้งว่ายน้ำในสระทารก สระน้ำอิน จัน และเล่นปีนป่ายในฐาน Spider Man เด็กสามารถรับประทานอาหารได้เพิ่มขึ้น กล้ามเนื้อแข็งแรงมากขึ้น และไม่ล้าง่ายเหมือนเดิม พ่อแม่ของเด็กจึงพาเด็กมาเล่นที่สนามในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ด้วย เพราะเด็กชอบ อยากมาเล่นกับเพื่อนๆ”

ผลที่เกิดกับครอบครัว ครอบครัวได้ใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันมีการช่วยกันสอดส่องดูแลสนาม ช่วยรักษาความสะอาด และครอบครัวลดรายจ่ายในการพาเด็กไปเที่ยวห้างสรรพสินค้าหรือสวนน้ำ ส่วนผลที่เกิดกับชุมชนคือ ชุมชนมีพื้นที่ให้เด็กๆมาทำกิจกรรมร่วมกัน มีสนามเด็กเล่นที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กในชุมชนเป็นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา อีกทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีของคนในชุมชน การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลการดูแลเด็ก การสร้างสัมพันธภาพและเครือข่ายช่วยเหลือดูแลกันในสังคม

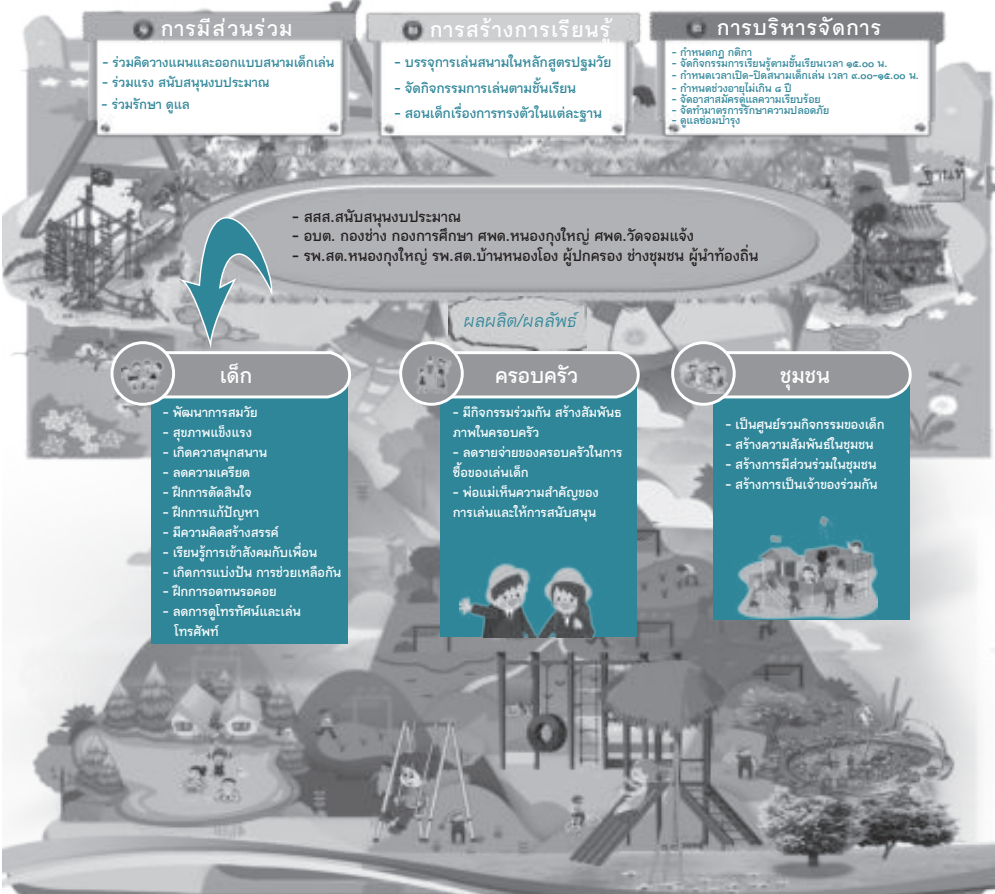
สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

เป้าหมาย

ส่งเสริมการเรียนรู้ สติปัญญา การคิดวิเคราะห์ มีวินัย ช่วยเหลือตนเองได้

ภาพที่ ๒.๑๓ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่

อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

นายสมยศ แสนโคก

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่

เบอร์โทร ๐๔๓-๒๕๒๐๒๕

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ อ.กระนวน จ.ขอนแก่น มี ๑๓ หมู่บ้าน ๒,๓๑๕ ครัวเรือน ประชากรทั้งสิ้น ๑๐,๒๒๘ คน เพศชาย ๕,๐๘๔ คน ร้อยละ ๔๙.๗๐ เพศหญิง ๕,๑๔๔ คน ร้อยละ ๕๐.๓๐ มีประชากรกลุ่มเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) จำนวน ๖๒๓ คน เพศชาย ๓๑๔ คน ร้อยละ ๕๗.๔๑ เพศหญิง ๓๐๙ คน ร้อยละ ๕๖.๓๙ อายุ ๐-๒ ปี จำนวน ๒๑๘ คน ร้อยละ ๓๕ อายุ ๓-๕ ปี ๔๐๕ คน ร้อยละ ๖๕ ส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๒.๗๗ อาศัยอยู่กับพ่อแม่ อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย เพียงร้อยละ ๑.๗๖ (๑๑ คน) เข้าเรียน ศพด. ในพื้นที่ ๑๔๕ คน ร้อยละ ๒๖.๕๑ เข้าเรียนใน ศพด.นอกพื้นที่ ๓๗๔ คน ร้อยละ ๖๘.๓๘ ด้านภาวะสุขภาพเด็กมีน้ำหนักตามเกณฑ์ ๕๗๘ คน น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ๒๐ คน น้ำหนักมากเกินเกณฑ์ ๑๕ คน พันฟู ๑๒๔ คน ร้อยละ ๑๙.๙๐ เด็กทุกคนมีพัฒนาการสมวัยและได้รับวัคซีนครบ ในระยะ ๖ เดือนที่ผ่านมาพบมีการเจ็บป่วยด้วยอาการไข้ ๑๕ คน ส่วนอาการอื่นๆ พบปริมาณน้อย เช่น หวัด ท้องเสีย อาเจียน เป็นต้น มีการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ๑๓ คน รวมทั้งมีภาวะสมาธิสั้น ๑๒ คน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็ก พบว่ายังมีจุดเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย มีการวางของมีคม ไวใกล้มือเด็ก ปลั๊กไฟอยู่ในระยะที่เด็กเอื้อมถึง และอุปกรณ์ไฟฟ้ามีการชำรุด เสียบ้านมีมุมแหลมคม ไม่มีที่หุ้ม การจัดวางของในบ้านไม่เป็นระเบียบ พบ ๒๕ ครัวเรือน มีการเก็บสิ่งของชิ้นเล็กๆ เช่น ลูกปัด กระดุม เมล็ดมะขาม เมล็ดน้อยหน่าไม่เป็นระเบียบ ๕๗ ครัวเรือน มีการใช้สารเคมีในบ้าน ซึ่งพบว่าเด็กมีการสัมผัสสารเคมี และยาฆ่าแมลงจำนวน ๕๖ คน นอกจากนี้ยังพบสิ่งแวดล้อมพื้นบ้านสิ้น รวมทั้งมีบ่อน้ำ สระน้ำที่ไม่มีรั้วกัน ๕ ครัวเรือน

การดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่นของ อบต.หนองงูใหญ่ ขับเคลื่อนงานและ กิจกรรมโดยใช้หลักการของการใช้พื้นที่เป็นฐานการพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษา การสาธารณสุข และการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนใน ชุมชน โดยอาศัยทุนทางสังคมในพื้นที่อย่างน้อย ๔ ส่วนคือ อบต.หนองงูใหญ่ รพ.สต. ๒ แห่งคือ รพ.สต.หนองงูใหญ่ และ รพ.สต.บ้านหนองโอง ศพด. ๒ แห่งคือ ศพด. บ้านหนองงูใหญ่ และ ศพด.วัดจอมแจ้ง และทุนทางสังคมอื่นๆ มีบริการอย่างน้อย ๔ เรื่อง คือ ๑) ส่งเสริมการเรียนรู้ตามวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน สอนเด็กขับร้องสรภัญญะ หมอลำพื้นบ้าน เครื่องดนตรีพื้นบ้าน การเรียนรู้งานบุญประเพณีฮีต สิบสอง คองสิบสี่ มีหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งมีการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กคือ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒) การดูแลสุขภาพและป้องกันโรค มีการเฝ้าระวังและป้องกัน โรคใน ศพด. ตรวจสอบสุขภาพเด็ก คัดกรองกลุ่มเสี่ยง ติดตามกลุ่มป่วย ส่งต่อกลุ่มฉุกเฉิน มีจิตอาสาช่วยเหลือดูแล ส่งเสริมสุขภาพและการออกกำลังกายในเด็กผ่านการเล่น ๓) การจัดการแบบมีส่วนร่วม ขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยคณะกรรมการดูแลเด็กทั้งระดับ ตำบลและระดับหมู่บ้าน มีการพัฒนาข้อมูลเพื่อการนำใช้ร่วมกัน การบูรณาการความ ร่วมมือของทุนทางสังคม ทรัพยากรในชุมชน วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ๔) สวัสดิการชุมชนเพื่อเด็กปฐมวัย โดยส่งเสริมการออมของเด็กใน ศพด. และในชุมชน การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการสำหรับเด็กพิการและครอบครัว เป็นต้น

การดำเนินโครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาของ อบต.หนองงูใหญ่ ได้รับการ สนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับสำนักงาน กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นที่ ศพด. หนองงูใหญ่ แบ่งเป็น ๔ ระยะ คือ ๑) ระยะเตรียมการ โดยการมีส่วนร่วมของ อบต. กองการศึกษา กองช่าง ศพด. ๒ แห่ง ผู้ปกครองเด็ก และหน่วยงานสนับสนุนจากภายนอก คือมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา การประชุมปรึกษาหารือ และวางแผนดำเนินงาน มีการระดมทุนเพิ่มเติมในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ การสนับสนุนแรงงาน และจิตอาสา ในชุมชน จากนั้นเตรียมพื้นที่โดยเลือกพื้นที่บริเวณที่มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงาตลอดทั้งปี ร่างแบบสนาม กำหนดขอบเขตฐานการเรียนรู้ และจัดท้าววัสดุอุปกรณ์ ๒) ระยะดำเนินการ สร้างสนามเด็กเล่น ประกอบด้วย ๕ ฐาน คือ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน สำหรับเด็ก ๒-๔ ขวบ จัดทำบ่อทรายทั้งราบและเนินทราย พื้นทราย เนินดิน ฐานที่ ๒ สระทราย สำหรับเด็ก ๑-๓ ขวบ ประกอบด้วย สระน้ำมีระดับเอียง มีทางเดินรอบกว้าง มีน้ำพุกลาง

สระ น้ำพุข้างสระ มีสไลเดอร์เดี่ยวๆ ฐานที่ ๓ ค่ายกล Spider Man สำหรับเด็ก ๓-๕ ขวบ ประกอบด้วย ป่อทรายกันกระแทก โครงเสาไม้เนื้อแข็ง เชือกโยยักษ์ผูกมัดกันเป็นตาข่าย และฐานที่ ๔ เรือสลัดลิ่ง ประกอบด้วย บ้านต้นไม้สำหรับเด็กปีนป่าย และฐานที่ ๕ หัดว่ายน้ำ สำหรับเด็กอายุ ๔ ขวบขึ้นไป เป็นสระน้ำขนาดใหญ่ขึ้น มีสไลเดอร์สูงชัน สำหรับฝึกเด็กให้ว่ายน้ำเป็นและช่วยเหลือตนเองเมื่อจมน้ำ ๓) ระยะเวลาจัดกิจกรรมสนามเด็กเล่น สร้างปัญญา ศพด. นำกิจกรรมการเล่นกำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จัดทำแนวปฏิบัติและคู่มือการใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา อบรมครูใน ศพด. ให้มีความรู้ ความเข้าใจการจัดกิจกรรมการเล่น จัดทำตารางการใช้สนามเด็กเล่นและผู้รับผิดชอบดูแล ขณะเด็กเล่นในสนาม โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามชั้นเรียน แต่ละวัย หมุนเวียนกันเล่น ในแต่ละวัน เวลา ๑๕.๐๐-๑๕.๓๐ น. มีการกำหนดกฎ กติกาในการใช้สนาม การป้องกัน อุบัติเหตุ และการดูแลรักษา โดยห้ามนำวัสดุอุปกรณ์ที่อาจทำให้เกิดอันตราย ของมีคม ต่างๆ เข้าในสนามเด็กเล่นโดยเด็ดขาด และระยะที่ ๔) การดูแลบำรุงรักษา โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ครูใน ศพด.สำรวจความปลอดภัย และการชำระดูแลของสนามทุกสัปดาห์ หากมีจุดเสี่ยงอันตราย ประสานที่กองช่างเพื่อซ่อมแซม ดูแลปรับ ภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบทุกเดือน

ผลต่อเด็ก คือ ร่างกายแข็งแรง พัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ มัดเล็ก ฝึกการทรงตัว ทั้งในน้ำและทรงตัวบนราวเชือกกลางอากาศ การเคลื่อนไหวบนทรายละเอียด ทางลาด ลานดิน ระบายลูกคลื่น ยกตัวอย่างเช่น

“น้องน้ำชิง อายุ ๔ ขวบ มีการเดินที่ยังไม่ค่อยมั่นคง ชอบเขย่งปลายเท้าเวลา เดิน เมื่อเล่นในสนาม ครูจะฝึกให้เด็กวางเท้าบนพื้นทราย เดินบนพื้นทราย เดินต่อรถไฟ รอบสระร่วมกับเพื่อนๆ การฝึกปีนป่ายในฐานสไปเดอร์แมน เมื่อระยะเวลาผ่านไปประมาณ ๓-๔ เดือน เด็กมีการเดินที่มั่นคงมากขึ้น การทรงตัวดีขึ้น แต่ยังคงต้องการการฝึกอย่างต่อเนื่องทั้งจากครูใน ศพด. และผู้ปกครองขณะที่เด็กอยู่ที่บ้าน”

นอกจากนี้การเล่นในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญายังก่อให้เกิดความสนุกสนานจาก การเล่นน้ำ เล่นทราย ปั่นดินตามจินตนาการ การปีนป่าย ฝึกการมีระเบียบวินัย การ เรียนรู้ทั้งกายและใจ ฝึกการคิดและการตัดสินใจดี ด้วยตนเอง พัฒนาทั้ง IQ และ EQ การคิดเชื่อมโยง วิเคราะห์แก้ไขปัญหา อีกทั้งเด็กได้คุ้นเคยกับการเล่นน้ำ สามารถว่ายน้ำ ได้ รักษา น้ำ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีทักษะในการดูแลตนเองเมื่ออยู่ในน้ำ ยกตัวอย่างเช่น

“น้องนิค อายุ ๔ ขวบ เป็นเด็กที่เล่นซุกซน ไม่ค่อยอยู่นิ่ง มักจะกระโดด เล่นแรง และได้รับอุบัติเหตุบ่อยๆ เมื่อจัดให้เด็กเล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ได้วิ่งเล่น ปีนป่าย ปลอดภัยพลัง บั้นทรายตามจินตนาการ เด็กจะสนุก เล่นอย่างเพลิดเพลิน รู้จักรอคอย อดทนรอตามคิวได้ มีการแบ่งปันกับเพื่อนๆ ควบคุมตนเองได้ดีขึ้น”

ผลที่เกิดกับครอบครัว ในวันหยุดผู้ปกครองมีการพาเด็กมาเล่นในสนามครอบครัวได้ใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกัน ลดเวลาดูโทรทัศน์และเล่นโทรศัพท์ของเด็ก อีกทั้งยังช่วยสอดส่องดูแลสนาม ช่วยรักษาความสะอาด มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ครอบครัวลดรายจ่ายในการซื้อของเล่นที่มีราคาแพงให้เด็ก ส่วนผลที่เกิดกับชุมชน คือ ชุมชนมีพื้นที่ให้เด็กๆ มาทำกิจกรรมร่วมกัน มีสนามเด็กเล่นที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กในชุมชนเป็นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา อีกทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีของคนในชุมชน การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลการดูแลเด็ก

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

เทศบาลตำบลท่าม่วง อ.เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด

การขับเคลื่อนงาน

สถานการณ์/กลุ่มเป้าหมาย

เด็ก 0-5 ปี ๑๙๙ คน (๓.๘๖%)
อายุ 0-๒ ปี ๙๘ คน อายุ ๓-๕ ปี ๑๐๑ คน
เข้าเรียน ศพด.ในพื้นที่ ๘๕ คน
เข้าเรียน อนุบาล ในพื้นที่ ๓๕ คน
เรียนนอกพื้นที่ ๕ คน

๑. การมีส่วนร่วมสร้างสนามเด็กเล่น

- ▶ ประชุมวางแผนการสร้าง
- ▶ สนับสนุนแรงงาน ทูม วัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติม
- ▶ ร่วมดูแลและเฝ้าระวังการเล่น
- ▶ ร่วมรักษาซ่อมแซม

๒. การสร้างการเรียนรู้ โดยการเล่น

- ▶ จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมสนามเด็กเล่น
- ▶ อบรมครูให้มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการเล่น
- ▶ จัดทำตารางการใช้สนามเด็กเล่น จันทร์-ศุกร์ เวลา ๑๕.๐๐-๑๕.๓๐ น. เสาร์-อาทิตย์ เปิดตลอดวัน
- ▶ ให้เด็กทั้ง ๓ ศพด. เล่นร่วมกันสัปดาห์ละครั้ง

๓. การดูแลรักษา

- ▶ มีส่วนร่วมโดยชุมชนในการซ่อม บำรุง รักษา
- ▶ สำรวจความปลอดภัยทุกสัปดาห์
- ▶ ดูแลปรับปรุงพื้นที่ทุกเดือน

๑. สระน้ำอินจัน

๓. ค่ายกล SPIDERMAN

๔. เรือสลัดลิง

๒. สระธารก

๕. หัดว่ายน้ำ

ผลที่เกิดกับเด็ก

- ▶ เด็กมีพัฒนาการสมวัย
- ▶ ร่างกายแข็งแรงมีระเบียบวินัย
- ▶ เสริมสร้างให้เด็กฝึกการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง
- ▶ มีความรับผิดชอบตนเอง ละผู้อื่น

ผลต่อครอบครัว

- ▶ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับเด็ก
- ▶ มีความรักความเข้าใจกับเด็กมากขึ้น
- ▶ ลดค่าใช้จ่ายในการพาเด็กไปเที่ยวสวนสนุก สวนน้ำหรือห้างสรรพสินค้า

ผลที่เกิดในชุมชน

- ▶ สร้างความสามัคคีในชุมชน
- ▶ ทำให้เด็กในชุมชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- ▶ ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลและก่อสร้างร่วมกัน

ภาพที่ ๒.๑๔ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

นายเจริญ สุทธิประภา
นายกเทศมนตรีตำบลท่าม่วง
เบอร์โทร ๐๔๓-๖๖๕๐๐๐

เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีวิสัยทัศน์ คือ “น้ำ ไฟ ถึงไร่นา ปู ปลา อุดมสมบูรณ์ เพิ่มพูนข้าวหอมมะลิอินทรีย์ มากมีวัฒนธรรม ประเพณี มุ่งวิถีพอเพียง ปรารถนาปรารถนาการศึกษา-การกีฬา นำพาชุมชนเข้มแข็ง” มีหมู่บ้านในเขตเทศบาล ๑๑ หมู่บ้าน ๑,๓๕๖ ครัวเรือน ประชากร ๕,๐๑๗ คน เพศชาย ๒,๔๒๐ คน ร้อยละ ๔๘.๒๔ เพศหญิง ๒,๕๙๗ คน ร้อยละ ๕๑.๗๖ มีประชากรเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๑๙๙ คน ชาย ๘๗ คน ร้อยละ ๔๓.๗๑ หญิง ๑๒๒ คน ร้อยละ ๕๖.๒๙ อายุระหว่าง ๐-๒ ปี ๙๘ คน ร้อยละ ๔๙.๒๕ อายุ ๓-๕ ปี ๑๐๑ คน ร้อยละ ๕๐.๗๕ อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ๕๗ คน ร้อยละ ๒๘.๖๔ อาศัยอยู่กับปู่ ย่า หรือ ตา ยาย เพียงลำพัง ๑๒๐ คน ร้อยละ ๖๐.๓๐ เข้าเรียน ศพด.ในพื้นที่ ๘๕ คน ร้อยละ ๔๕.๙๕ เด็กส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๕.๔๘ มีน้ำหนักตามเกณฑ์ มีเด็ก ๓ คน น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ และมีน้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ ๖ คน พันธุ์ ๘ คน เด็กทุกคนได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์และมีพัฒนาการสมวัย

การดูแลเด็กปฐมวัยของเทศบาลตำบลท่าม่วงขับเคลื่อนงานและกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ “ปรารถนาปรารถนาการศึกษา” โดย การมีส่วนร่วมของทุนทางสังคมอย่างน้อย ๔ ส่วนคือ เทศบาลตำบล รพ.สต. ศพด.และ ทุนทางสังคมอื่นๆ ในชุมชน ได้แก่ กลุ่ม อสม. กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โรงเรียน ผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ วัด ช่างชุมชน อาสาสมัครกู้ชีพ ศูนย์บริการแพทย์ฉุกเฉิน กลุ่มอาชีพ กลุ่มกองทุนและสวัสดิการในชุมชน รวมทั้งสถานศึกษาคือมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดให้การสนับสนุน มีการบริการอย่างน้อย ๔ เรื่อง ได้แก่ ๑) การส่งเสริมการเรียนรู้ ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น การถ่ายทอดความรู้ ประวัติความเป็นมาของชุมชน การเรียนรู้ ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา การเรียนรู้จากศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้าน และศูนย์เรียนรู้ในชุมชน ๒) การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยโดยชุมชน มีการจัดบริการประเมิน คัดกรองการ

เจริญเติบโตและพัฒนาการ ส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมการออกกำลังกาย การดูแลกรณีเจ็บป่วยฉุกเฉิน ทั้งใน รพ.สต. ศพด. มีรถ EMS ส่งต่อการดูแลตามสภาพอาการเยี่ยมบ้านและช่วยเหลือครอบครัวดูแลเด็กที่เจ็บป่วย จัดบริการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันในเด็ก ส่งเสริมให้ได้รับวัคซีนและภูมิคุ้มกันโรค การเฝ้าระวังโรคติดต่อ ๓) สวัสดิการชุมชนเพื่อเด็กปฐมวัย การสนับสนุนงบประมาณจัดอาหารครบ ๕ หมู่ มอบทุนการศึกษาสำหรับเด็ก สนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของเด็กทั้งในศพด. และในชุมชน และ ๔) การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็ก สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยทั้งในศพด. ในชุมชน การคัดแยกขยะ การเพิ่มพื้นที่ลานกิจกรรมสำหรับเด็ก และมีสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเพื่อส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น และส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อให้มีพัฒนาการตามวัย

เทศบาลตำบลท่าม่วง ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นที่ ศพด.บ้านนากระต๊อบ มีการดำเนินงานแบ่งเป็น ๔ ระยะ คือ ๑) ระยะเตรียมการ มีการประชุมและวางแผนดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของเทศบาล ผู้นำท้องที่ ศพด.ทั้ง ๔ แห่งในเขตบริการ เจ้าอาวาสวัดบ้านนากระต๊อบ ซึ่งเป็นที่ตั้งของศพด.บ้านนากระต๊อบ ครู และตัวแทนผู้ปกครอง จากนั้นเตรียมพื้นที่โดยกองช่าง กองการศึกษา ร่วมกับ ศพด. มูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และอาสาสมัครช่างในชุมชน โดยเลือกพื้นที่บริเวณที่มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงาตลอดทั้งปี จัดทำร่างสนามเด็กเล่นเทียบเคียงกับพื้นที่จริง กำหนดขอบเขตฐานการเรียนรู้ และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้สร้างฐานการเรียนรู้ต่างๆ ๒) ระยะดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่น ดำเนินการสร้างโดยกองช่างช่างอาสาสมัครในชุมชน คนในชุมชน คณะอาจารย์และนักศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์ เอกปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดจำนวน ๕๐ คน ร่วมกันสร้างฐานการเรียนรู้ต่างๆ และปรับภูมิทัศน์โดยรอบสนามเด็กเล่นให้สวยงาม ประกอบด้วย ๕ ฐาน คือ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน สำหรับเด็ก ๒-๔ ขวบ จัดทำบ่อทรายทั้งราบและเนินทรายพื้นทราย เนินดิน ฐานที่ ๒ สระทราย สำหรับเด็ก ๑-๓ ขวบ ประกอบด้วย สระน้ำมีระดับเอียง มีทางเดินรอบกว้าง มีน้ำพุกลางสระ น้ำพุข้างสระ มีสไลเดอร์เดี่ยวๆ ฐานที่ ๓ ค่ายกล Spider Man สำหรับเด็ก ๓-๕ ขวบ ประกอบด้วย บ่อทรายกันกระแทก โครงเสาไม้เนื้อแข็ง เชือกโยกยักษ์ผูกมัดกันเป็นตาข่าย และฐานที่ ๔ เรือสลัดลึง ประกอบด้วย บ้านต้นไม้สำหรับเด็กปีนป่าย และฐานที่ ๕ หักว่ายนํ้า สำหรับเด็กอายุ ๔ ขวบขึ้นไป เป็น

สระน้ำขนาดใหญ่ขึ้น มีสไลเดอร์สูงขึ้น สำหรับฝึกเด็กให้ว่ายน้ำเป็นและช่วยเหลือตนเอง
เมื่อจมน้ำ ๓) ระยะเวลาจัดกิจกรรมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ศพด. นำกิจกรรมการเล่น
กำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จัดทำแนวปฏิบัติและคู่มือการใช้สนามเด็ก
เล่นสร้างปัญญา อบรมครูใน ศพด. ให้มีความรู้ความเข้าใจการจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้
สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา จัดทำตารางการใช้สนามเด็กเล่นและผู้รับผิดชอบดูแลขณะ
เด็กเล่นในสนาม โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามช่วงอายุของเด็ก ในวันจันทร์-ศุกร์ เด็ก
ใน ศพด. ลงเล่นในสนามเวลา ๑๕.๐๐-๑๕.๓๐ น. และจัดตารางหมุนเวียนให้เด็กใน ศพด.
ในเขตบริการอีก ๓ แห่งนำเด็กมาเล่น ส่วนวันเสาร์-อาทิตย์ สนามเด็กเล่นเปิดตลอดวัน
เด็กๆ ในชุมชนสามารถมาเล่นได้ โดยเด็กเล็กให้ผู้ปกครองพามาและให้การดูแลเด็ก ส่วน
เด็กโตจะมีครูเวร คอยดูแลร่วมกับพระวัดบ้านกระต๊อบ และผู้สูงอายุที่มาวัดช่วยสอดส่องดู
แลเด็กๆ ที่มาเล่นสนาม และระยะที่ ๔) การดูแลบำรุงรักษา โดยการมีส่วนร่วมของคนใน
ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ครูใน ศพด.สำรวจความปลอดภัย และการชำรุดของสนาม
ทุกสัปดาห์ หากมีจุดเสี่ยงอันตราย ประสานกับกองช่างเพื่อซ่อมแซม ดูแลปรับภูมิทัศน์
บริเวณโดยรอบทุกเดือน

ผลลัพธ์ที่เกิดกับเด็ก คือ ทุกคนมีพัฒนาการสมวัย ร่างกายแข็งแรง น้ำหนักส่วนสูง
อยู่ในเกณฑ์ปกติร้อยละ ๙๕.๔๖ ส่งเสริมพัฒนาากล้ามเนื้อมัดใหญ่ มัดเล็ก ให้มีความ
แข็งแรง “น้องมน อายุ ๒ ขวบครึ่ง เดินยังไม่มั่นคง ไม่ค่อยพูด ไม่ค่อยยิ้ม เมื่อจัดให้
เด็กเล่นสนามเด็กเล่น เด็กชอบเล่นน้ำ ตื่นเต้น สนุกสนาน เริ่มพูดและสื่อสารกับครูและ
เพื่อนมากขึ้น ครูจะดูแลให้ฝึกการทรงตัว การเดินบนพื้นทราย โดยต่อแถวเป็นขบวนรถไฟ
จากนั้นพาขึ้นเนินลาด และพาเล่นปีนป่าย ประเมินผลหลังจัดกิจกรรมให้เด็ก ๓ เดือน
พบว่า มีการทรงตัวเวลาเดินได้ดีขึ้น สามารถเดินได้คล่อง และเริ่มวิ่งได้ ซึ่งผู้ปกครองของ
เด็กพึงพอใจมาก และในวันเสาร์-อาทิตย์ผู้ปกครองก็จะพาเด็กมาเล่นที่สนามด้วยกัน”

นอกจากนี้การเล่นในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญายังก่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูล การ
มีน้ำใจ การแบ่งปัน ฝึกระเบียบวินัย การอาสา สร้างคู่ช่วยเหลือดูแลกัน ซึ่งเป็นพื้นฐาน
ของพลเมืองดี และลักษณะของภาวะผู้นำในตัวเด็ก ยกตัวอย่างเช่น เด็กที่อายุ ๔-๕ ขวบ
จะอาสาครูช่วยดูแลน้องที่เล็กกว่า โดยบอกว่า “คุณครูคะ ตอนเล่นสนามเด็กเล่น หนูจะ
ช่วยดูแลน้องพลอยนะคะ หนูจะช่วยเปลี่ยนเสื้อผ้าให้น้อง และเล่นกับน้องในสนาม”
โดยเมื่อถึงเวลาลงเล่นสนามเด็กๆ จะตื่นเต้น สนุกสนาน ยิ้มแย้ม สามารถเล่นด้วยกันได้
เข้าใจกฎ กติกา รอคอย และแบ่งปันได้ จึงไม่พบภาพของการแย่งกัน ร้องไห้ หรือเกิด

อุบัติเหตุ ผลลัพธ์ที่เกิดกับครอบครัว ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกัน ลดเวลาเล่นโทรศัพท์
ของเด็ก และลดค่าใช้จ่ายในการซื้อของเล่นให้เด็กหรือพาเด็กไปเที่ยวห้างสรรพสินค้า
ผลลัพธ์ที่เกิดกับชุมชน เนื่องจากสนามเด็กเล่นสร้างอยู่ใน ศพด.ที่อยู่ในพื้นที่วัดทำให้เกิด
ความร่วมมือกันระหว่างทุนทางสังคมที่ช่วยเหลือสอดส่องดูแลเด็กและป้องกันอุบัติเหตุ
เด็กในชุมชน ใช้เวลาร่วมกันเป็นประโยชน์ เป็นศูนย์รวมของคนในชุมชนในการพบปะและ
ทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความสามัคคีในชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ ดูแล
และรักษาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

เทศบาลตำบลหนองนาคำ อ.หนองนาคำ จ.ขอนแก่น

สำนักผู้ใหญ่บ้าน ผู้ปกครอง อพร. อสม. ชมรมผู้สูงอายุ ร้านค้าชุมชน

สถานการณ์เด็ก

เด็ก 0-5 ปี ๒๔๑ คน ชาย ๑๑๘ คน (๔๘.๙๖%)
 หญิง ๑๒๓ คน (๕๑.๐๔%)
 อยู่กับพ่อแม่ ๑๓๐ คน (๗๐.๕๐%)
 อยู่กับปู่ ย่า หรือ ตา ยาย ๖๐ คน (๒๔.๙๐%)
 อยู่กับญาติ ๑๑ คน (๔.๖๐%)

ขั้นตอนดำเนินงาน

- ▶ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่น
- ▶ ประชุมวางแผนดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่น และกำหนดกฎกติกาการเล่น การดูแลรักษา
- ▶ ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่น ฐาน ๑ สระน้ำอินจัน ฐาน ๒ สระธารก ฐาน ๓ ค่ายกล spiderman
- ▶ อบรม ครู ผู้ปกครอง อสม. ผู้ดูแลเด็ก เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การป้องกันและช่วยเหลือเด็กจมน้ำ เป็นต้น
- ▶ ดูแล ซ่อมแซม บำรุงรักษาเครื่องเล่น และความปลอดภัยในสนามเด็กเล่น

สร้างการเรียนรู้

- ▶ จัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ใน สพด.
- ▶ อบรมให้ความรู้แก่เด็ก ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเล่นที่ถูกต้อง และการช่วยเด็กจมน้ำ

ส่งเสริมพัฒนาการ

- ▶ จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
- ▶ ประเมินพัฒนาการ ๔ ด้าน

การมีส่วนร่วม/กฎกติกา

- ▶ ประชุมสร้างความเข้าใจในชุมชน
- ▶ ระดมทุน
- ▶ กำหนดการใช้สนามเด็กเล่น
- ▶ ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่น
- ▶ ดูแลความสะอาด

๒. สระธารก

๑. สระอิน จัน

๓. ค่ายกล SPIDER MAN

เด็ก

- ▶ มีทักษะการเล่นปลอดภัย และเหมาะสมตามวัย
- ▶ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ผล

ครอบครัว

ครอบครัวมีความรักความเข้าใจ มีความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับเด็ก

สิทธิ์

ชุมชน

ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลก่อสร้าง และพัฒนาสนามเด็กเล่น

ภาพที่ ๒.๑๕ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลหนองนาคำ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลหนองนาคำ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

นายทวีชัย ศรีจันทร์หล้า

นายกเทศมนตรีตำบลหนองนาคำ

เบอร์โทร ๐๔๓-๒๑๗๑๐๒

ตำบลหนองนาคำมีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน ๘ หมู่บ้าน ๑,๑๕๔ ครัวเรือน ประชากร ๕,๐๗๐ คน อัตราพึ่งพิงรวม ๓๒ คน และอัตราพึ่งพิงวัยเด็ก ๑๖ คนต่อประชากรวัยแรงงาน ๑๐๐ คน เด็กอายุ เด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนใน ศพด. ในพื้นที่ จำนวน ๒๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๗๐ และเข้าเรียนใน ศพด.นอกพื้นที่ ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๐ สถานะสุขภาพของเด็กปฐมวัยมีพันธุ จำนวน ๑๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๔๐ เด็กพิการ ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๕๐ สถานการณ์การอยู่อาศัยของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่และแม่ จำนวน ๑๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๗ ๐.๕๐ รองลงมาคืออาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย จำนวน ๖๐ คน ร้อยละ ๒๔.๕๐ และอาศัยอยู่กับญาติ ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๖๐

การดูแลเด็กปฐมวัยโดยเทศบาลตำบลหนองนาคำมีการประสานร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโคก โรงพยาบาลหนองนาคำ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๓ แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กอนุบาลและปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองหญ้าปล้องและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดศรีบุญเรือง และทุนทางสังคมในพื้นที่ในการให้บริการกลุ่มเด็กปฐมวัย ได้แก่ (๑) การสร้างการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ใน ศพด. อบรมให้ความรู้แก่ครู ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเล่นที่ถูกต้องและการเล่นที่ปลอดภัย การป้องกันและช่วยเหลือเมื่อจมน้ำ (๒) การส่งเสริมพัฒนาการ เช่น การประเมินพัฒนาการเด็ก การจัดกิจกรรมเสริมพัฒนาการตามฐานการเรียนรู้ในสนามเด็กเล่น (๓) การมีส่วนร่วมและร่วมกำหนดกฎ กติกาการเล่น

เทศบาลตำบลหนองนาคำได้สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีเป้าหมายในการสร้างและการจัดการสนาม

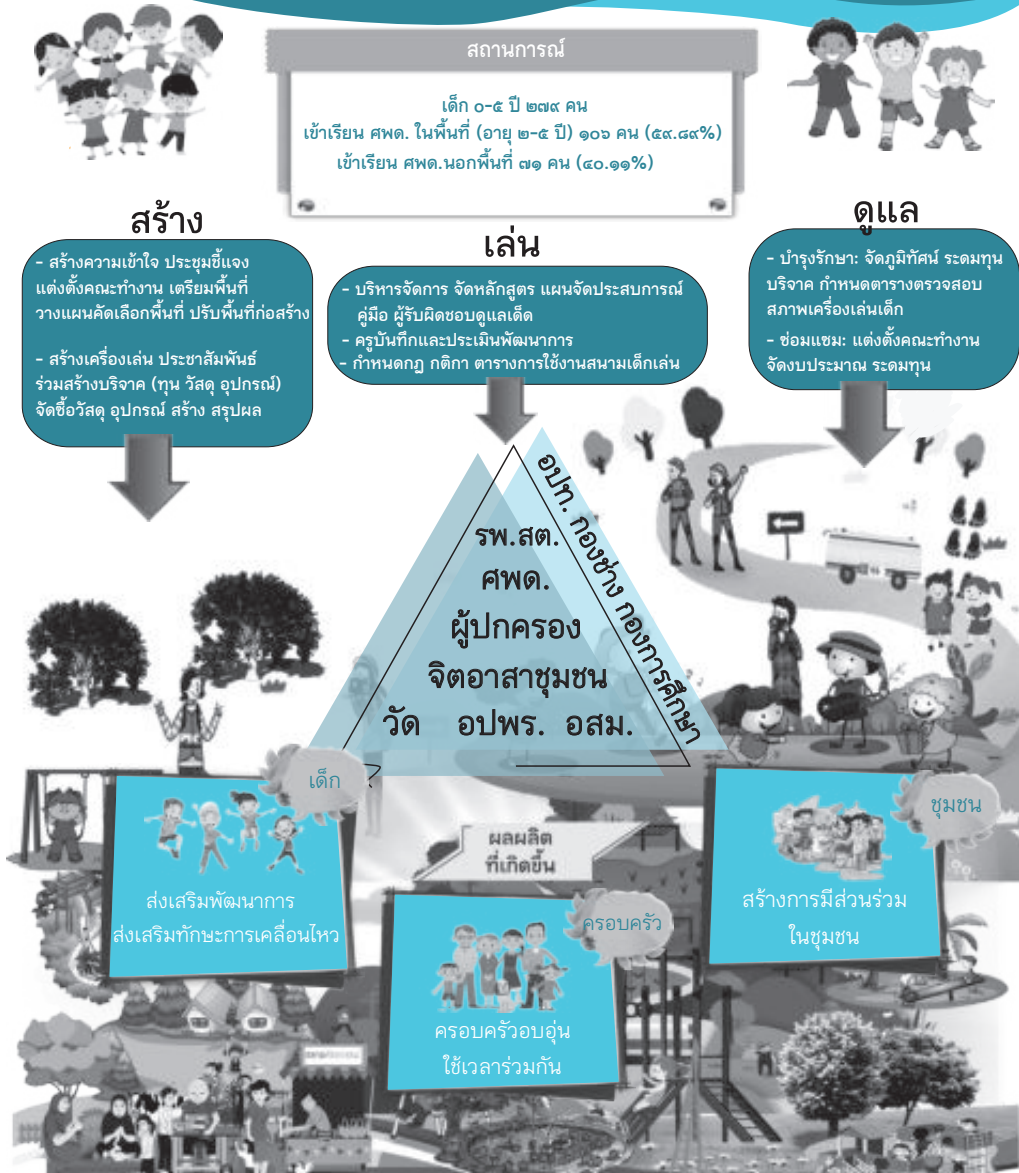
เด็กเล่นสร้างปัญญา ๒ ส่วน (๑) พัฒนาส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เหมาะสมตามวัย (๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยมีกลุ่มประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี ๒) กลุ่มเด็กนักเรียนจากโรงเรียนในเขตพื้นที่เทศบาลหนองาคำ ๓) ผู้ปกครอง และครอบครัวเด็กในเขตเทศบาลหนองาคำ มิโดยใช้ทุนทางสังคมในพื้นที่ร่วมดำเนินการ ได้แก่ ผู้ปกครอง กองช่าง เทศบาลตำบลหนองาคำ ช่างชุมชน คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น มีขั้นตอนในการดำเนินการ ประกอบด้วย ๒ ระยะ ได้แก่ (๑) ระยะเตรียมการ โดยการทบทวนข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในพื้นที่ เพื่อนำใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาซึ่งมีทุนทางสังคม ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองาคำ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ ร้านค้าชุมชน อปพร. และช่างชุมชน โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงานซึ่งกองการศึกษาทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการกำหนดบทบาทหน้าที่ (๒) ระยะดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ดำเนินการโดยทีมจิตอาสาในพื้นที่สำหรับสร้างสนามเด็กเล่น และมีทีมช่างซึ่งประกอบด้วยกองช่างของเทศบาลตำบลหนองาคำและช่างชุมชนจิตอาสาแรงงานตามความเชี่ยวชาญดำเนินการสร้างฐานเรียนรู้ ได้แก่ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน มีการดำเนินการก่อสร้างโดยใช้ปูน ทราโยทำโครงสร้าง ฐานที่ ๒ สระทราย (สำหรับเด็ก ๑-๒ ขวบ) มีช่างปูน ช่างประปาทำระบบน้ำ ฐานที่ ๓ ค่ายกล SPIDERMAN มีทีมจิตอาสาทำการผูกเชือกในรูปแบบต่าง ๆ ให้มีลักษณะคล้ายใยแมงมุม (๓) การกำหนดกฎกติกาและข้อตกลงในการเรียนรู้สำหรับเด็ก โดยจัดตารางเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเฝ้าระวังให้เกิดความปลอดภัย (๔) มีการพัฒนาศักยภาพครูอาสาสมัครสาธารณสุข ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการป้องกันการจมน้ำในเด็ก

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (๑) ผลต่อเด็กอายุ ๒-๕ ปี ได้รับการพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเหมาะสมตามวัย และมีทักษะการเล่นที่ปลอดภัย และได้เรียนรู้ทักษะในการป้องกันการจมน้ำ มีการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยมีการพัฒนากำลังใจจากการเล่นและปีนปาย (๒) ผลต่อครอบครัวเกิดความรัก ความเข้าใจ มีปฏิสัมพันธ์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเล่น มีความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการ รวมถึงมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของสนามเด็กเล่น (๓) ผลต่อชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของสนามเด็กเล่น ทั้งการระดมทุน ระดมแรงในการสร้าง และบริหารจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

เทศบาลตำบลภูโป อำเภอมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพที่ ๒.๑๖ สนามเด็กเล่นตามรอยพ่อ เทศบาลตำบลภูโป อำเภอมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

สนามเด็กเล่นตามรอยพ่อ เทศบาลตำบลภูโป อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

นายสุรียา สำราญรื่น
นายกเทศมนตรีตำบลภูโป
เบอร์โทร ๐๔๓-๘๕๕๐๖๘

เทศบาลตำบลภูโปมีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน ๑๐ หมู่บ้าน ๙๖๐ ครัวเรือน ประชากร ๓,๙๘๑ คน อัตราพึ่งพิงรวม ๔๓ คน และอัตราพึ่งพิงวัยเด็ก ๒๔ คน ต่อประชากรวัยแรงงาน ๑๐๐ คน ครัวเรือนที่มีเด็กปฐมวัยอาศัยอยู่มี ๒๓๐ หลังคาเรือน ร้อยละ ๒๓.๘๔ มีเด็กอายุ ๒-๕ ปี เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ ๑๐๖ คน ร้อยละ ๕๙.๘๘ และเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กนอกพื้นที่ ๗๑ คน ร้อยละ ๔๐.๑๒ สถานการณ์การอยู่อาศัยส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา ร้อยละ ๘๒.๑๗ สถานะสุขภาพของเด็กปฐมวัย เด็กทุกคนมีน้ำหนักตามเกณฑ์ และมีพัฒนาการสมวัย

การดูแลกลุ่มวัยเด็กโดยเทศบาลตำบลภูโป มีการประสานร่วมมือกับภาคีและทุนทางสังคมในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ปกครอง อาสาสมัครสาธารณสุข เทศบาล กองการศึกษา กองช่าง กองคลัง สำนักปลัด รพ.สต. อปพร. และ ศพด. ในการบริหารและสร้างการเรียนรู้ที่เอื้อต่อสุขภาพเด็กปฐมวัยทั้งภายในอาคารหรือพื้นที่ภายนอก ได้แก่ สร้างสนามเด็กเล่น ในที่โล่งเพื่อให้เด็กได้วิ่ง และได้อิสระ มีการสร้างแปลงผักปลอดสาร ช่วยให้เด็กได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมชาติ สอดคล้องกับการพัฒนาสมองในเด็ก ๓ ปีขึ้นไป เทศบาลตำบลภูโปได้สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีเป้าหมายในการสร้างและการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๓ ส่วน ได้แก่ (๑) การสร้างสนามเด็กเล่น มีขั้นตอนการดำเนินการ คือ ๑) การสร้างความเข้าใจ โดยมีการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับความเป็นมาของโครงการ งบประมาณการสร้างสนามเด็กเล่น และแต่งตั้งคณะกรรมการในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา กำหนดบทบาทหน้าที่และผู้รับผิดชอบ โดยกองการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบหลัก กองช่างและกองคลังร่วมสนับสนุน ๒) เตรียมพื้นที่ คณะกรรมการร่วมประชุมวางแผนคัดเลือกพื้นที่สร้างสนามเด็กเล่น ติดต่อประสานงานกับกองช่างปรับพื้นที่และกำหนดตำแหน่งฐานการเล่น ๓) การสร้างเครื่องเล่น ดำเนินงาน

โดยระดมทุนในพื้นที่ ประชาสัมพันธ์ ขอสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ แรงงานในการสร้าง เครื่องเล่น ได้แก่ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน มีชางก่อสร้าง ปูน ทราวย ทำโครงสร้าง ฐาน ที่ ๒ สระทารก (สำหรับเด็ก ๑-๒ ขวบ) มีชางปูน ชางประปา ทำระบบน้ำ ฐานที่ ๓ ค่ายกสไปเดอร์แมน มีทิมอาสาสมัครทำการผูกเชือกรูปแบบต่าง ๆ ให้มีลักษณะคล้ายใย แมงมุม ฐานที่ ๔ หัดว่ายน้ำมีชางปูน ชางประปา ทำระบบน้ำ และ ฐานที่ ๕ เรือสลัด ลิง (๒) การดำเนินการเล่นในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีการสร้างแนวทางการบริหาร จัดการและกำหนดกฎกติกาการเล่นโดยจัดทำหลักสูตร มีแผนการจัดประสบการณ์ มีคู่มือ การเล่น จัดทำตารางการใช้สนามเด็กเล่น กำหนดผู้รับผิดชอบในการใช้สนามเด็กเล่น โดยมีครูประเมินพัฒนาการในการเล่นและสรุปรายงาน (๓) การดูแลรักษา ดำเนินการ เป็น ๒ ส่วน ได้แก่ การบำรุงรักษาและการซ่อมแซม โดยการบำรุงรักษาดำเนินการปรับ ภูมิทัศน์ให้สวยงามเหมาะสมกับการเรียนรู้ จัดทำตารางเวรในการรักษาความสะอาด ตารางการตรวจสอบสภาพเครื่องเล่น รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณในการบำรุงรักษาและ การซ่อมแซม มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการซ่อมแซมร่วมกับช่างชุมชน กลุ่มประชากร เป้าหมายที่ใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ได้แก่ (๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก (๒) กลุ่มเด็กนักเรียนจากโรงเรียนประถมในพื้นที่และเขตพื้นที่ใกล้เคียง (๓) ผู้ปกครอง และครอบครัวเด็กปฐมวัยในชุมชน

ผลลัพธ์การดำเนินงาน (๑) ผลต่อเด็กปฐมวัย เด็กได้รับการเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งได้รับการพัฒนากล้ามเนื้อจากการเล่นและ ปีนป่ายช่วยส่งเสริมทักษะการเคลื่อนไหว (๒) ผลต่อครอบครัว ครอบครัวอบอุ่น มีส่วนใน การทำกิจกรรมร่วมกัน ร่วมส่งเสริมพัฒนาการบุตรหลาน (๓) ผลต่อชุมชน การมีส่วนร่วม เป็นเจ้าของในการสร้างและดูแลร่วมกัน และการระดมทุน ระดมแรงสร้าง และจัดการ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เกิดความร่วมมือกันของภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก องค์กร พื้นที่เป็นต้นแบบการบริหารจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาแก่ อปท.อื่น และ ผู้ที่สนใจ เป็นแหล่งเรียนรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย เด็ก และเยาวชน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

สนามเด็กเล่น “เพชรเสมา”

องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

จำนวน ๑,๑๐๔ คน หรือเงินบริจาค ๕,๘๒๒ คน

เด็ก ๐-๕ ปี ๑๔๔ คน ๓.๐๔%
ชาย ๗๖ คน ๕.๐๑%
หญิง ๖๘ คน ๕.๐๓%

เด็กช่วงอายุ ๓-๕ ปี ๖๖ คน ๕.๙๐% เข้าเรียนในศพด.สังกัด อบต. ๔๖ คน ๖.๙%
เข้าเรียนที่สถานศึกษาเอกชน และสถานศึกษาของรัฐ ในและนอกพื้นที่ ๗.๕%

สุขภาพเด็กช่วง ๓-๕ ปี ๓.๓๕% (๕ คน) มีภาวะทุพโภชนาการ ๔ คน ๓.๓๖% พิกัด ๒ คน ๑.๓๕%
เด็ก ๐-๕ ปี ที่มีปัญหาช่องปาก ๓๔ คน ๓.๒% อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ๘๐%

ที่มาของการดำเนินงาน

- อบต. ได้รับคัดเลือกเข้าโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา
- ได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์ฝึกอบรมมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา
- จัดทำหลักสูตรฝึกอบรม

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น สสส.
มูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

การดำเนินการก่อสร้าง

ทีมจัดการ   **จัดกลุ่มเรียนรู้ แบบแปลน วัสดุอุปกรณ์**   **ร่วมกันสร้างตามบทบาทหน้าที่**

อบต.   โรงเรียน   วัด   พนักงานกองช่าง   กลุ่มจิตอาสา   ทีมปราชญ์ชาวบ้าน

การดำเนินการก่อสร้าง

อบต.เสมาใหญ่   ผู้ปกครอง   ผู้สูงอายุ   ผู้บริหาร ส.อบต.   กรรมการ ศพด.   ผู้แทนแหล่งเรียนรู้   ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน   ปราชญ์ชาวบ้าน

การดำเนินการก่อสร้าง

อบต.   โรงเรียน   วัด   พนักงานกองช่าง   กลุ่มจิตอาสา   ทีมปราชญ์ชาวบ้าน

การดำเนินการก่อสร้าง

๑. **ฐานที่ ๑ สระอิน-จิน ก่อสร้าง**

๒. **ฐานที่ ๒ สระรถทำระบบน้ำ**

๓. **ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปเตอร์แมน ผูกเชือกรูปแบบต่างๆ ให้มีลักษณะคล้ายเี่ยงมม**

๔. **ฐานที่ ๔ เรือสลัดลิ้ง**

๕. **ฐานที่ ๕ หัดว่ายน้ำ บาน ทำระบบน้ำ**

ผลที่เกิดขึ้น

เด็กได้รับการเสริมพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้อย่างเหมาะสมตามวัย

เด็กและผู้ปกครองได้เรียนรู้ ในการป้องกันการเล่นน้ำ

เป็นต้นแบบการบริหารจัดการ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

มีทักษะกล้าคิด กล้าทำ กล้าเล่น กล้าตัดสินใจ   มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ

การดำเนินการก่อสร้าง

๑. **ฐานที่ ๑ สระอิน-จิน ก่อสร้าง**

๒. **ฐานที่ ๒ สระรถทำระบบน้ำ**

๓. **ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปเตอร์แมน ผูกเชือกรูปแบบต่างๆ ให้มีลักษณะคล้ายเี่ยงมม**

๔. **ฐานที่ ๔ เรือสลัดลิ้ง**

๕. **ฐานที่ ๕ หัดว่ายน้ำ บาน ทำระบบน้ำ**

ผลที่เกิดขึ้น

เด็กได้รับการเสริมพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้อย่างเหมาะสมตามวัย

เด็กและผู้ปกครองได้เรียนรู้ ในการป้องกันการเล่นน้ำ

เป็นต้นแบบการบริหารจัดการ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

มีทักษะกล้าคิด กล้าทำ กล้าเล่น กล้าตัดสินใจ   มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ

การดำเนินการก่อสร้าง

๑. **ฐานที่ ๑ สระอิน-จิน ก่อสร้าง**

๒. **ฐานที่ ๒ สระรถทำระบบน้ำ**

๓. **ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปเตอร์แมน ผูกเชือกรูปแบบต่างๆ ให้มีลักษณะคล้ายเี่ยงมม**

๔. **ฐานที่ ๔ เรือสลัดลิ้ง**

๕. **ฐานที่ ๕ หัดว่ายน้ำ บาน ทำระบบน้ำ**

ผลที่เกิดขึ้น

เด็กได้รับการเสริมพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้อย่างเหมาะสมตามวัย

เด็กและผู้ปกครองได้เรียนรู้ ในการป้องกันการเล่นน้ำ

เป็นต้นแบบการบริหารจัดการ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

มีทักษะกล้าคิด กล้าทำ กล้าเล่น กล้าตัดสินใจ   มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ

ภาพที่ ๒.๑๗ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา (เพชรเสมา) องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา (เพชรเสมา) องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

นายอุเทน ศรีนอก

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่

เบอร์โทร ๐๕๐-๒๗๑๔๓๓๕

องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ๑,๑๗๔ ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด ๔,๘๒๖ คน เป็นเพศชาย ๒,๔๐๑ คน ร้อยละ ๔๙.๗๕ เพศหญิง ๒,๔๒๕ คน ร้อยละ ๕๐.๒๕ เด็ก ๐-๕ ปี ๑๔๕ คน ร้อยละ ๓.๐๕ เป็นเพศชายจำนวน ๗๖ คน ร้อยละ ๕๑.๐๑ เป็นเพศหญิง ๗๓ คน ร้อยละ ๕๐.๕๕ เด็กอายุ ๐-๓ ปี ๘๓ คน ร้อยละ ๕๕.๗๐ เด็กอายุ ๓-๕ ปี จำนวน ๖๖ คน ร้อยละ ๔๔.๓๐ องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ มี ศพด. จำนวน ๒ แห่ง คือ ศพด.สามดวงใจสายรัก ศพด.บ้านเสมาใหญ่ เด็กที่เข้าเรียนใน ศพด. จำนวน ๔๖ คน ร้อยละ ๓๐.๘๗ เข้าเรียนอนุบาลในพื้นที่ จำนวน ๖๑ คน ร้อยละ ๔๐.๙๔ เรียนนอกพื้นที่ จำนวน ๔๒ คน ร้อยละ ๒๘.๑๕ ข้อมูลด้านสุขภาพ มีเด็กพิการ ๒ คน ร้อยละ ๑.๓๔ พันผุ ๓๔ คน ร้อยละ ๒๒.๘๒ เด็กอ้วน ๕ คน ร้อยละ ๖.๐๔ เด็กพอม ๕ คน ร้อยละ ๓.๓๖ เด็กส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา นอกนั้นอาศัยอยู่กับญาติ ปู่ย่า ตายาย เนื่องจากบิดามารดาแยกทาง หรือไปทำงานต่างจังหวัด ส่วนเด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี พบปัญหาเด็กอ้วน ครอบครัวยากจน เป็นต้น

การดูแลกลุ่มวัยเด็กโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ ร่วมกับสถานศึกษา หน่วยบริการสุขภาพ และทุนทางสังคมในพื้นที่ มีบริการอย่างน้อย ๓ เรื่อง ได้แก่ (๑) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้ในชั้นเรียน และการเรียนรู้ในชุมชน โดยการฝึกวินัยการอยู่ร่วมกัน ภาวะผู้นำ การดูแลตนเองตามวัย เป็นต้น (๒) การบริหารจัดการ เช่น การพัฒนาศักยภาพผู้สอน แกนนำกลุ่ม องค์กรชุมชน จัดให้มีอาหารและน้ำดื่ม อาคารสถานที่ การสุขภาพที่เพียงพอได้มาตรฐาน และ (๓) การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ภายในอาคารหรือพื้นที่ทำการ และภายนอก เช่น สนามเด็กเล่น พื้นที่โล่งเพื่อให้เด็กได้วิ่ง และเล่นอิสระ พื้นสนามเด็กเล่นที่ปลอดภัย พื้นที่เรียนรู้อื่นๆ เช่น พื้นที่การคัดแยกขยะ

แปลงผักปลอดสาร และเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เป็นต้น ประสบการณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ในฐานะเป็นศูนย์เรียนรู้การพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น พบว่า พื้นที่สร้างสรรค์ พื้นที่ทำกิจกรรม พื้นที่เล่น สำหรับเด็กมีความสำคัญต่อพัฒนาการ และการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้สัมผัสกับธรรมชาติ และช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ช่วยพัฒนาสมองตามหลักการเรียนรู้ผ่านการเล่นสอดคล้องกับการพัฒนาสมองในเด็ก ๓ ปีขึ้นไป อบต. ได้รับคัดเลือกตามโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับ สสส. และมูลนิธิสยามเด็กเล่นสร้างปัญญา และเป็นศูนย์ฝึกอบรมการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา พร้อมจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับตำบลเครือข่ายในกลุ่มจังหวัดที่สมัครเข้าร่วม มีเป้าหมาย ๒ ส่วน ๑) จัดการเรียนรู้แนวทางในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาสำหรับตำบลเครือข่ายที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา แนวทางการจัดการและใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องโดยมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อย ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วงอายุ ๒ - ๔ ปี จำนวน ๔๖ คน เพศชาย ๒๒ คน เพศหญิง ๒๔ คน (๒) กลุ่มเด็กนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑ แห่ง ที่เข้ามาเรียนรู้เป็นช่วง (๓) เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี ๔๑๑ คน ร้อยละ ๗.๕ พร้อมผู้ปกครอง มีเป้าหมายให้องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่มีทักษะในการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียน จนสามารถจัดการความรู้จากกระบวนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาได้ รวมถึงการเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปจัดการ และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาที่ถูกต้องตามหลักการเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเด็กที่เป็นเป้าหมายและครอบครัวในพื้นที่ตนเองได้จากประสบการณ์ในการพัฒนา และจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเด็กด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

อบต. มีการจัดการข้อมูลในการดำเนินการ ได้แก่ ๑) ข้อมูลกลุ่มเด็กที่สามารถใช้บริการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เช่น กลุ่มเด็กช่วงอายุ ๒-๔ ปี ต้องเล่นภายใต้การดูแลของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี เมื่อเล่นต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง ๒) เครื่องมือ หรือกลไก ประกอบการจัดการสนามเด็กเล่นฯ ประกอบด้วย ๒ ส่วน ได้แก่ (๑) คณะกรรมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาและเครือข่ายในและ

นอกพื้นที่ที่สนับสนุน (๒) แนวทางการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รูปแบบ วิธีเล่น วัสดุอุปกรณ์ มีขั้นตอนในการดำเนินการ ประกอบด้วย ๒ ระยะ ได้แก่ ๑) การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยทบทวนข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในพื้นที่ นำใช้ดำเนินงาน และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ดังนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเสมาใหญ่ ผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ปกครอง ผู้นำแหล่งเรียนรู้ เช่น สภาเด็กและเยาวชน โรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มจิตอาสาแรงงาน ประชาชนชาวบ้าน อสม. เป็นต้น แต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการ และคณะทำงานหลัก ทุกส่วนราชการในสังกัดต้ององค์การบริหารส่วนตำบลโดยกองการศึกษารับผิดชอบโดยตรง กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน และร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างและดำเนินกิจกรรมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ประกอบด้วย (๑) ทีมจัดการ มีบทบาทจัดการกลุ่มเรียนรู้ทำฐานทั้งแบบแปลนของฐาน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น กลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการแต่ละฐาน พร้อมผู้ประสานฐานย่อยซึ่งเป็นพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และ (๒) ทีมช่างประกอบด้วยทีมหลักมาจากกลุ่มจิตอาสาแรงงาน ตามความเชี่ยวชาญงานช่าง และพนักงานกองช่าง ได้แก่ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน มีช่างก่อสร้าง ปูน ทราวย ทำโครงสร้าง ฐานที่ ๒ สระทารถ (สำหรับเด็ก ๑-๒ ขวบ) มีช่างปูน ช่างประปา ทำระบบน้ำ ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปเดอร์แมน มีทีมประชาชนชาวบ้านที่เคยไปทำงานประมงทำการผูกเชือกรูปแบบต่าง ๆ ให้มีลักษณะคล้ายใยแมงมุม ฐานที่ ๔ หักด้วยน้ำ มีช่างปูน ช่างประปา ทำระบบน้ำ และ ฐานที่ ๕ เรือสลัดลึง การกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสม ต้องดำเนินการตามเงื่อนไขในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาให้เป็นไปตามบริบทของพื้นที่ มีข้อจำกัดขั้นต่ำคือ ขนาดพื้นที่ ต้นไม้ คนทั่วไปเข้าถึงได้สะดวก ชุมชนเห็นชอบ และมีข้อตกลงในการใช้พื้นที่ ๒) การสร้างการเรียนรู้ คณะทำงาน ผู้ปกครอง ได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลงในการเรียนรู้สำหรับเด็ก ครอบคลุมพัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้ดูแล และบริหารจัดการดูแลความเรียบร้อย ประสานการเชื่อมโยงกับกองช่าง จัดตารางเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เปิดให้เป็นสถานที่เรียนรู้สำหรับโรงเรียนในระดับประถมศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่ นอกเวลาราชการ มีพระสงฆ์ ทายิกา ผู้นำหมู่บ้าน เป็นผู้ดูแลความเรียบร้อย และเผื่อระวังให้เกิดความปลอดภัย เนื่องจากจะมีผู้ปกครองพาลูกมาเล่นในช่วงเย็น และปิดบริการหลัง ๑๘.๐๐ น. ๓) การประเมินติดตามผลการเล่นด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการ ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม และ

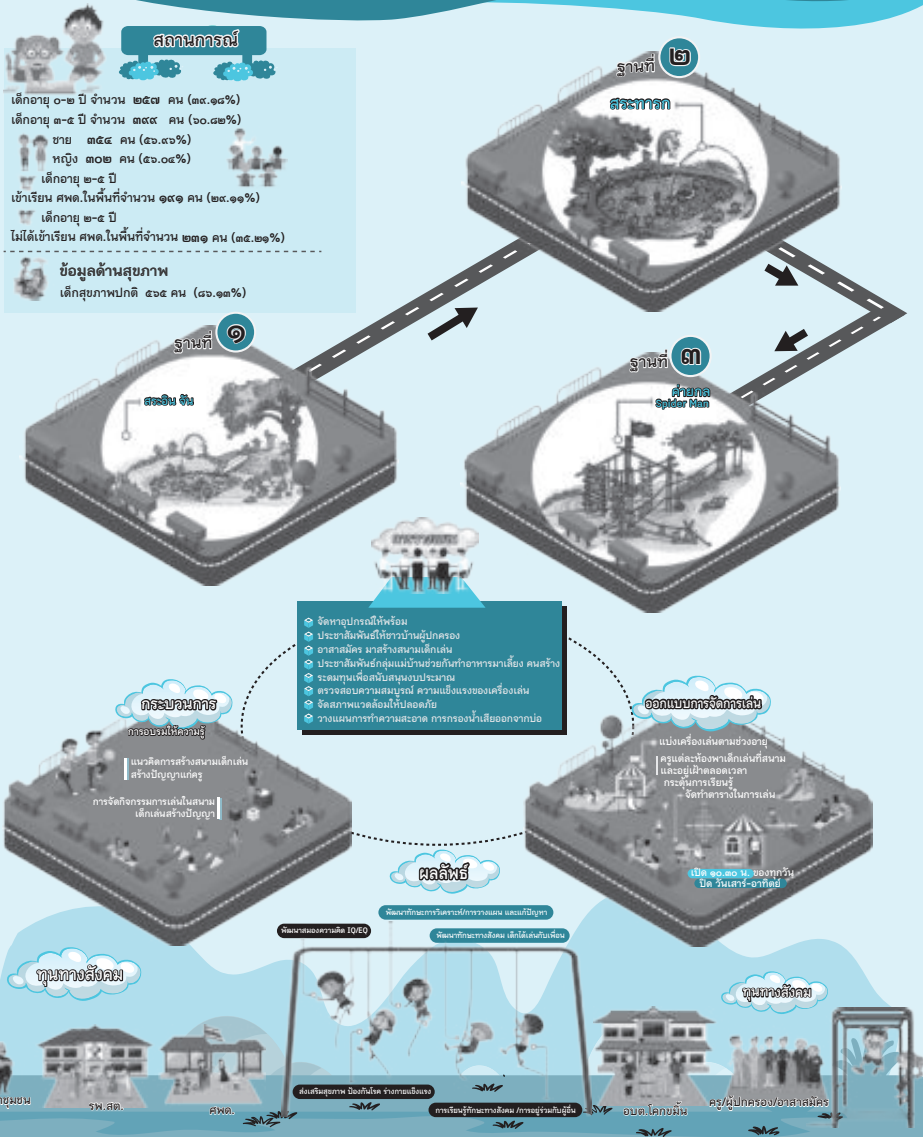
ประเมินด้วยการสังเกตความสนใจ ทักษะการเล่น ทักษะทางอารมณ์ ของเด็กโดยครูประจำชั้น ดำเนินการ ๒ ช่วงเวลา ได้แก่ (๑) จะตรวจคัดกรอง สังเกต และประเมินพฤติกรรม และการเจ็บป่วยทุกวัน (๒) ตรวจประเมินพัฒนาการตามรอบบริการแบบละเอียดทุก ๓ เดือน ที่ผ่านมาผลที่เกิดขึ้นต่อเด็กช่วง ๒-๔ ปี ที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ เด็กได้รับการเสริมพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาได้อย่างเหมาะสมตามวัย มีทักษะการคิด เด็กกล้าคิด กล้าทำ กล้าเล่น กล้าตัดสินใจเด็กไม่กลัว น้ำสร้างความคุ้นเคย

ผลที่เกิดขึ้น เด็กและผู้ปกครองได้เรียนรู้ในการป้องกันการจมน้ำ เด็กได้รับการพัฒนา กล้ามเนื้อจากการเล่นและปีนป่ายและสร้างจินตนาการและการเรียนรู้ให้กับเด็ก ครอบครัวมี กิจกรรมร่วมกัน ร่วมกันเสริมพัฒนาการ ทักษะการเรียนรู้สำหรับเด็ก รวมถึงการมีส่วนร่วม เป็นเจ้าของในการสร้างและดูแลร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งการระดมทุน ระดมแรงในการสร้างและจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เกิดความร่วมมือกันของ ภาควิเคราะห์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร พื้นที่เป็นต้นแบบการบริหารจัดการสนาม เด็กเล่นสร้างปัญญาแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น และผู้ที่สนใจ จนเป็นแหล่งเรียนรู้ ในการดูแลเด็กปฐมวัยเด็ก และเยาวชน

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อ.พลับพลาชัย จ.บุรีรัมย์

ภาพที่ ๒.๑๘ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาย จังหวัดบุรีรัมย์

นายมานพ จูประโคน
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น
เบอร์โทร ๐๔๑-๘๒๕๑๑๕๕

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้นมีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน ๑๕ หมู่บ้าน ๒,๔๐๕ ครัวเรือน ประชากร ๘,๓๓๗ คน อัตราส่วนเพศชาย ๘๐ คนต่อเพศหญิง ๑๐๐ คน อัตรา ฟังฟังรวม ๔๖ คน และ ฟังฟังวัยเด็ก ๒๖ คน ต่อประชากรวัยแรงงาน ๑๐๐ คน ครัวเรือนที่มีเด็ก ๐-๕ ปี อาศัยอยู่ ๓๖๙ หลังคาเรือน ร้อยละ ๑๕.๓๑ เด็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี ๑๕๑ คน ร้อยละ ๒๙.๑๑ เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีปัญหาพันธุ ๕๑ คน ร้อยละ ๔๗.๖๔ สภาพการอยู่อาศัย อยู่กับบิดาและมารดา ๒๕๐ คน ร้อยละ ๓๔.๑๑ อาศัยอยู่กับญาติ ปู่ย่า ตายาย ๕๐ คน ร้อยละ ๗.๖๒ อยู่กับบุคคลอื่น ร้อยละ ๕๘.๒๗

การดูแลกลุ่มวัยเด็กโดยอบต.โคกขมิ้น ร่วมกับหน่วยบริการสุขภาพ และทุนทางสังคม ในพื้นที่ มีบริการ ๓ เรื่อง ได้แก่ (๑) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้อื่นๆในชั้นเรียน และการ เรียนรู้ในชุมชน โดยเน้นการพัฒนาด้านร่างกาย ควบคุมการการเคลื่อนไหวด้วยตัวเอง ด้านอารมณ์จิตใจ เชื่อมมั่นใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้านสังคม การปฏิบัติวัฒนธรรม ท้องถิ่นและความเป็นไทย การมีวินัยการยอมรับในความเหมือนและความแตกต่าง ระหว่าง บุคคล ด้านสติปัญญา การพัฒนาความสามารถในการคิดรวบยอด การคิดเชิงเหตุผล การคิดแก้ปัญหาและการตัดสินใจการใช้ภาษาในการเรียนรู้ เป็นต้น (๒)การบริหารจัดการ เช่น การพัฒนาศักยภาพผู้สอน การจัดทำคู่มือสำหรับเด็ก จัดการเรียนรู้อื่นๆโดยภูมิปัญญา ท้องถิ่น แกะสลักไม้ (ประเพณีแซนโถงนาตา ถวายเทียนเข้าพรรษา) จัดหาอาหารกลางวัน สำหรับเด็กให้ครบ ๕ หมู่และเพียงพอกับเด็ก จัดประเมินสุขภาพของเด็ก ซึ่งนำหน้าก วัดสวนสูง ตรวจสอบสุขภาพฟัน ตรวจโรคติดต่อ เป็นต้น และ(๓)การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ เอื้อต่อสุขภาพ ภายในอาคารหรือพื้นที่ทำการ และภายนอก เช่น ปลูกต้นไม้เพิ่ม ให้มี พื้นที่สีเขียวมากขึ้น สร้างสนามเด็กเล่นเสริมปัญญา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการ เล่น จัดมุมบทบาทสมมุติ ในห้องเรียนเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการ เล่นบทบาทสมมุติ จัดการ

ส่วนที่
๒

แยกขยะ ทั้งภายในห้องเรียนและบริเวณด้านนอกอาคารเรียน ทำความสะอาดของเล่นและ
ซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องเล่นสนาม ป้องกันบาดเจ็บจากการเล่นเครื่องเล่นสนามโดยใช้พื้น
ทราย มีอ่างล้างมือเพียงพอกับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๑๐ จุด เป็นต้น ประสพการณ์
อบต.โคกขมิ้น ในฐานะเป็นเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นในการดูแลเด็กปฐมวัย
เด็กและเยาวชน พบว่าพื้นที่สร้างสรรค์ พื้นที่ทำกิจกรรม พื้นที่เล่น สำหรับเด็กมี
ความสำคัญต่อพัฒนาการ และการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้สัมผัสกับธรรมชาติ และ
ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ช่วยพัฒนาสมองตามหลักการเรียนรู้ผ่านการเล่น
สอดคล้องกับการพัฒนาสมองในเด็ก ๒ ปีขึ้นไป

อบต.โคกขมิ้นได้สมัครเข้าร่วมโครงการ “ส่งเสริมการเรียนรู้ เด็กปฐมวัย ท้องถิ่นไทย
ผ่านการเล่น” พัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้าง
ปัญญา และได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์ฝึกอบรมการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา
พร้อมจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับตำบลเครือข่ายในกลุ่มจังหวัด ที่สมัครเข้าร่วม
โครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีเป้าหมายในการสร้างและการจัดการสนาม
เด็กเล่นสร้างปัญญา ๒ ส่วน (๑) จัดการเรียนรู้แนวทางในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้าง
ปัญญาสำหรับตำบลเครือข่ายที่สมัครเข้าร่วมโครงการ โดยการอบรมความรู้เกี่ยวกับแนวคิด
การสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา การจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้สนามเด็กเล่นสร้าง
ปัญญาให้กับครู และอบรมการสร้างสนามเด็กเล่น วิธีการ วัสดุอุปกรณ์ ให้แก่กองช่าง
ของอบต. (๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา แนวทางการจัดการ และใช้
ประโยชน์ อย่างต่อเนื่องโดยมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้าง
ปัญญาคือเด็กปฐมวัยใน ศพต.พื้นที่และเด็กปฐมวัยอื่น ๆ และมีเป้าหมายให้อบต.โคกขมิ้น
มีทักษะในการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็ก
ปฐมวัย เด็กวัยเรียน จนสามารถจัดการความรู้จากกระบวนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้าง
ปัญญาได้ รวมถึงการเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่สนใจสมัครเข้าร่วม
โครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปจัดการ และ
สร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาที่ถูกต้องตามหลักการ เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเด็กที่เป็น
เป้าหมายและครอบครัวในพื้นที่ตนเองได้

จากประสบการณ์การพัฒนาและการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ของอบต.โคกขมิ้น พบว่ามีการนำใช้ข้อมูล ได้แก่ ๑) ข้อมูลกลุ่มเด็กที่สามารถเล่นในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เช่น กลุ่มเด็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี ต้องเล่นภายใต้การดูแลของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น ๒) เครื่องมือ หรือกลไกในการจัดการสนามเด็กเล่นฯ ประกอบด้วย ๒ ส่วน ได้แก่ (๑) คณะกรรมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาและเครือข่ายในและนอกพื้นที่ที่สนับสนุน ได้แก่ อบต.โคกขมิ้น ผู้บริหาร สมาชิกอบต. ผู้นำท้องถิ่น ผู้ปกครอง จิตอาสาแรงงาน เป็นต้น (๒) แนวทางการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รูปแบบ วิธีเล่น วัสดุอุปกรณ์ โดยมีการดำเนินการจัดซื้อวัสดุ ตามแบบแปลน มีขั้นตอนในการดำเนินการ ประกอบด้วย ๑) การวางแผน จัดหาอุปกรณ์ให้พร้อม ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้าน ผู้ปกครอง อาสาสมัครมาร่วมสร้างสนามเด็กเล่น ประชาสัมพันธ์กลุ่มแม่บ้าน ชาวบ้านมาร่วมทำอาหารสำหรับคนที่มาสร้างสนามเด็กเล่น ระดมทุนเพื่อสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม ตรวจสอบความสมบูรณ์แข็งแรงของเครื่องเล่น จัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย วางแผนการทำความสะอาดการระบายน้ำเสียออกจากสระ โดยครู กองการศึกษา กองช่าง ผู้ปกครองเด็ก ๒) ปฏิบัติการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา จำนวน ๓ ฐาน ประกอบด้วย ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน มีช่างก่อสร้าง และจิตอาสาแรงงาน ทำโครงสร้างสระ ฐานที่ ๒ สระทารก มีช่างปูน ช่างประปา ทำระบบน้ำ และ ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปเดอร์แมน จิตอาสาในชุมชน ช่างไม้ ทำโครงสร้างและผูกมัดเชือก ๓) ออกแบบการเล่น หลังจากสร้างสนามเด็กเล่น เสร็จแล้วมีการมอบหมายให้ครู ศพด. เป็นผู้บริหารจัดการการเข้าไปเล่นในสนามเด็กเล่น (๑) แบ่งเครื่องเล่นตามช่วงอายุ (๒) จัดทำตารางเวลาในการเล่นหลังกิจกรรมการเรียนรู้ตอนเช้าเวลา ๑๐.๓๐ น. ของทุกวัน (๓) ครูแต่ละห้องจะพาเด็กเล่นที่ละสนามและอยู่เฝ้าตลอดเวลาและช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านการเล่น (๔) เมื่อเล่นเสร็จแล้วครูพาเด็กทำความสะอาดร่างกายก่อนเข้าห้องเรียน (๕) สนามเด็กเล่นปิดทำการวันเสาร์-อาทิตย์

จากการติดตามการเล่นด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยการประเมินพัฒนาการทางสมอง ความคิด IQ/EQ ทักษะการคิดวิเคราะห์ วางแผนและแก้ปัญหา สุขภาพร่างกาย ทักษะทางสังคม การเล่นกับเพื่อน การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ผลที่เกิดขึ้นต่อเด็กช่วง ๒-๕ ปี ที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ เด็กได้รับการเสริมพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาได้อย่างเหมาะสมตามวัย มีทักษะการคิด เด็กกล้าคิด กล้าทำ กล้าเล่น กล้าตัดสินใจ เด็กไม่กลัวน้ำ สร้างความคุ้นเคย และได้เรียนรู้ในการป้องกัน

การจมน้ำ เด็กได้รับการพัฒนากล้ามเนื้อจากการเล่นและปีนป่ายและสร้างจินตนาและการเรียนรู้ให้กับเด็ก ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกันในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รวมถึงมีส่วนสนับสนุนการสร้างและบำรุงรักษาสวนเด็กเล่นในรูปแบบของเงินหรือแรงงาน เกิดความร่วมมือกันของภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร เป็นพื้นที่ต้นแบบการบริหารจัดการสวนเด็กเล่นสร้างปัญญาแก่องค์กรปกครองท้องถิ่นอื่นและผู้ที่เกี่ยวข้อง จนเป็นแหล่งเรียนรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยเด็ก ดังกรณี เด็กปฐมวัย ตัวอย่าง

“เด็กหญิง เจนจิรา (นามสมมุติ) อายุ ๔ ปี อาศัยอยู่กับยาย และตา กลัวที่สูง เมื่อตาอุ้มยกสูงกว่าศีรษะจะร้องไห้ ครูได้จัดให้เล่น ค่ายกลสไปเดอร์แมน ดนุ.เจนจิรา กลัวจนร้องไห้ มือสั่น ยายได้เข้าโอบกอดไว้ ส่วนตาก็ได้จับเชือกไว้จนถึงและให้ ดนุ.เจนจิรา ค่อยๆ เดินบนเชือกและยายคอยประคองไว้ตลอด พอวันที่ ๒ ดนุ.เจนจิรา บอกครูว่าอยากเล่น อยากปีนป่ายค่ายสไปเดอร์แมน ครูจึงพาไปเล่น ครั้งนี้ ดนุ.เจนจิราสามารถจับเชือกได้โดยมีครูคอยระวังอย่างใกล้ชิด สังเกตสีหน้า ดนุ.เจนจิรา รู้สึกสนุก มีกล้ามเนื้อแขนที่แข็งแรง และปีนได้อย่างคล่องแคล่ว”

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

องค์การบริหารส่วนตำบลยางซึ้ง อำเภोजังหวัดอุบลราชธานี

สถานการณ์

เด็กปฐมวัย 0-5 ปี จำนวน ๓๒๕ คน (๖.๖๓%)
 เข้าเรียนใน ศพด. ๕ แห่ง ๒๑๐ คน (๔๘.๕๔%)
 สุขภาพปกติ ๒๔๔ คน (๗๕.๐๘%)
 พัฒนาการล่าช้า ๒ คน (๐.๖๑%)

กระบวนการจัดการเรียน

➤ ออกแบบการเรียนรู้

- เล่น ๓ ครั้ง/สัปดาห์ (จันทร์ พุธ ศุกร์)

➤ การเปิดบริการ

- เปิดบริการ ๐๘.๓๐ - ๑๗.๐๐ น.

เด็กปฐมวัยและเด็กอื่นๆสามารถให้บริการโดยมีการลงทะเบียนก่อนใช้งาน

➤ การดูแลรักษา

- การดูแลจะเปิดปรับปรุงและล้างบ่อยทุกวันเสาร์และวันอังคาร

➤ การติดตามประเมินผล

- ประเมินผลก่อนและหลัง ตามแบบประเมินของ ศพด. และ อปท.

➤ การศึกษาวิจัย

- มีการศึกษาวิจัยเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าและไม่เข้าสังคมเป็นกรณี

➤ การขยายผล

- ขยายผลไปยัง ศพด. อื่นๆและแหล่งพื้นที่ศึกษาดูงานองค์กรอื่น

➤ การบำรุงรักษา

- มีการดูแลรักษา ซ่อมแซมบำรุง โดยสำนักปลัด กองการศึกษา กองช่าง อบต.ยางซึ้ง

ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่

งบประมาณเพิ่มเติมจาก อบต.

ร่วมบริจาคไม่เสีย

ลูกเสือ

ชาวบ้าน

ปราชญ์ชาวบ้าน

ผู้สูงอายุ

ร่วมบริจาคหยู๋ค่า

ช่างชุมชน

ร่วมบริจาคทราย

ร่วมบริจาคอาหาร

พระภิกษุ

อบต.

สำนักปลัด กองช่าง

กองการศึกษา

คณะกรรมการศูนย์เด็กเล็ก

ศพด.

เป้าหมาย

- สร้างการเรียนรู้ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา
- พัฒนาการคิด วิเคราะห์ การช่วยเหลือตัวเอง
- พัฒนากิจกรรม การเรียนรู้ การอยู่ร่วมกัน การรอคอย การวางแผน การสังเกต

ภาพที่ ๒.๑๔ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลยางซึ้ง อำเภोजังหวัดอุบลราชธานี

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลยางซึก อำเภอเขียงใน จังหวัดอุบลราชธานี

นายเทียน แผลงฤทธิ์
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลยางซึก
เบอร์โทร ๐๘๕-๗๖๗๖๕๔๓

องค์การบริหารส่วนตำบลยางซึกมีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน ๑๐ หมู่บ้าน ๕๘๑ ครัวเรือน ประชากร ๔,๘๙๖ คน อัตราส่วนเพศชาย ๑ คนต่อเพศหญิง ๑ คน อัตราพึ่งพิงรวม ๖๑ คน และ พึ่งพิงวัยเด็ก ๔๐ คน ต่อประชากรวัยแรงงาน ๑๐๐ คน เด็ก ๐-๕ ปี ๓๒๕ คน ครัวเรือนที่มีเด็ก ๐-๕ ปี อาศัยอยู่ ๒๕๔ หลังคาเรือน ร้อยละ ๒๕.๙๖ เด็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๒๑๐ คน ร้อยละ ๔.๘๕ เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๕ แห่ง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนที่เหลือเข้าเรียนกับสถานศึกษาเอกชน และสถานศึกษาของรัฐ ในและนอกพื้นที่ หรือใกล้เคียงที่ทำงานของผู้ปกครอง สถานะสุขภาพเด็กช่วง ๒-๕ ปี มีพัฒนาการล่าช้า จำนวน ๕ คน ร้อยละ ๑.๕๓ มีความพิการ ๒ คน ร้อยละ ๐.๖๑ ป่วยโรคเรื้อรัง จำนวน ๑๓ คน ร้อยละ ๔.๐๐ เช่น โรคไต หอบหืด เป็นต้น เด็กน้ำหนักตามเกณฑ์ จำนวน ๒๘๖ คน ร้อยละ ๘๘.๐๐ ต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน ๒๓ คน ร้อยละ ๗.๐๘ เกินเกณฑ์ จำนวน ๑๖ คน ร้อยละ ๔.๙๒ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๔๐ คน ร้อยละ ๑๒.๓๑ เด็กปฐมวัยที่ได้รับวัคซีนครบทุกคน และมีเด็กพัฒนาการล่าช้า จำนวน ๒ คน ร้อยละ ๐.๖๑

การดูแลกลุ่มวัยเด็กโดยอบต.ยางซึก ร่วมกับสถานศึกษา หน่วยบริการสุขภาพ และทุนทางสังคมในพื้นที่ มีบริการอย่างน้อย ๓ เรื่อง ได้แก่ (๑) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้อื่นๆ ในชั้นเรียน และการเรียนรู้ในวิถีท้องถิ่น เช่น หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น การผลิตสื่อพื้นบ้าน เป็นต้น (๒) การบริหารจัดการ เช่น การพัฒนาศักยภาพผู้สอน ผู้ปกครอง อสม. และ ศพด. จัดให้มีรูปแบบการเรียนรู้อื่นๆ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีท้องถิ่น สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา จัดให้มีอาหารและน้ำดื่ม อาคารสถานที่ การสุขภาพที่เพียงพอ ได้มาตรฐาน จัดให้บริการดูแลสุขภาพ คัดกรองประเมินภาวะสุขภาพ จัดสวัสดิการช่วยเหลือการออม และ (๓) การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อเสริมสร้างพัฒนา

เด็กปฐมวัย เช่น ลานพื้นที่สร้างสรรค์ สสำรวจซ่อมแซมจุดเสี่ยงใน ศพด. สวนพฤกษศาสตร์/สวนสมุนไพร ปรับปรุงภูมิทัศน์ใน ศพด. สสำรวจเครื่องเล่นเด็ก ลานกีฬาชุมชน และจัดศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประสบการณ์อบต.ยางซึ้ง ในฐานะเป็นศูนย์เรียนรู้ระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น พบว่าพื้นที่สร้างสรรค์ พื้นที่ทำกิจกรรม พื้นที่เล่นสำหรับเด็กมีความสำคัญต่อพัฒนาการ และการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้สัมผัสกับธรรมชาติ และช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ช่วยพัฒนาสมองตามหลักการเรียนรู้ผ่านการเล่นสอดคล้องกับการพัฒนาสมองในเด็ก ๒ ปีขึ้นไป

อบต.ยางซึ้ง ได้จัดสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาขึ้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผักแว่น โดยสมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์ฝึกอบรบการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา พร้อมจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับตำบลเครือข่ายในกลุ่มจังหวัดที่สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีเป้าหมายในการสร้างและการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒ ส่วน ๑) จัดการเรียนรู้แนวทางในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาสำหรับตำบลเครือข่ายที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา แนวทางการจัดการ และใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องโดยมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อย ๒ กลุ่ม ได้แก่ (๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วงอายุ ๒-๕ ปีจำนวน ๒๑๐ คน เพศชาย ๙๐ คน ร้อยละ ๔๒.๘๖ เพศหญิง ๑๒๐ คน ร้อยละ ๕๗.๑๔ (๒) กลุ่มเด็กที่เข้ามาเรียนรู้เป็นช่วง พร้อมผู้ปกครอง มีเป้าหมายให้อบต.ยางซึ้ง มีทักษะในการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียนจนสามารถจัดการความรู้จากกระบวนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาได้ รวมถึงการเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปจัดการและสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาถูกต้องตามหลักการ เอื้อประโยชน์ต่อเด็กกลุ่มเป้าหมายและครอบครัวในพื้นที่ตนเองได้

จากประสบการณ์ในการพัฒนาและจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเด็กด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา อบต.ยางซึ้ง ในฐานะผู้รับผิดชอบหลัก มีการจัดการข้อมูลในการดำเนินการ ได้แก่ (๑) ข้อมูลกลุ่มเด็กที่สามารถใช้บริการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เช่น

กลุ่มเด็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี ต้องเล่นภายใต้การดูแลของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กอื่นๆ เมื่อเล่นต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง (๒) เครื่องมือ หรือกลไก ประกอบการจัดการ สนามเด็กเล่นฯ ประกอบด้วย ๒ ส่วนได้แก่ (๑) คณะกรรมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาและเครือข่ายในและนอกพื้นที่ที่สนับสนุน (๒) แนวทางการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รูปแบบ วิธีเล่น วัสดุอุปกรณ์ มีขั้นตอนในการดำเนินการ ประกอบด้วย ๒ ระยะ ได้แก่ ๑) ระยะเตรียมการและสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ในการพัฒนาการดำเนินงาน และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีทุนทางสังคมและศักยภาพที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ อบต.ยางซึ้งน ผู้บริหาร สมาชิกอบต. กองการศึกษา กองช่าง สำนักปลัด กรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูโรงเรียนประถมศึกษา ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้ปกครอง ลูกเสือชาวบ้าน ประชาชนชาวบ้าน ช่างชุมชน รพ.สต. อปพร. พระภิกษุ/ผู้นำศาสนา จิตอาสา แต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วยคณะกรรมการอำนวยการ และคณะทำงานหลัก ประกอบด้วยทุกส่วนราชการในสังกัดอบต. โดยกองการศึกษารับผิดชอบโดยตรง กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ทีม และร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างและดำเนินกิจกรรมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ประกอบด้วย (๑) ทีมจัดการ มีบทบาทจัดการกลุ่มเรียนรู้ ๕ ฐาน ทั้งแบบแปลนของฐาน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น กลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการแต่ละฐาน พร้อมผู้ประสานฐานย่อยซึ่งเป็นพนักงานของอบต. และ (๒) ทีมช่างประกอบด้วยทีมหลัก มาจากกลุ่มช่างชุมชน กลุ่มจิตอาสาแรงงาน ตามความเชี่ยวชาญงานช่าง และพนักงาน กองช่าง ได้แก่ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน (สำหรับเด็กอายุ ๒-๔ ปี) มีช่างก่อสร้าง ปูนทราย ทำโครงสร้าง ฐานที่ ๒ สระธารก (สำหรับเด็ก ๑- ๓ ปี) มีช่างปูน ช่างประปา ทำระบบน้ำ ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปเดอร์แมน (สำหรับเด็ก ๓-๕ ปี) มีทีมอาสาสมัครของมูลนิธิรวมกตัญญูจุดเหตุเตย ทำการผูกเชือกรูปแบบต่างๆ ให้มีลักษณะคล้ายใยแมงมุม ฐานที่ ๔ เรือสลัดลึง (สำหรับเด็ก ๓-๕ ปี) มีช่างไม้ ทำบ้าน และ ฐานที่ ๕ สระหัดว่ายน้ำ (๓-๕ปี) มีช่างปูน ช่างก่อสร้าง ช่างประปา ทำโครงสร้างและระบบน้ำ การกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสม ต้องดำเนินการตามเงื่อนไขในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาให้เป็นไปตามบริบทของพื้นที่ มีข้อจำกัดขั้นต่ำคือ ขนาดพื้นที่ ต้นไม้ ลักษณะที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เปิด ใกล้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คนทั่วไปเข้าถึงได้สะดวกและชุมชนเห็นชอบ และมีข้อตกลงในการใช้พื้นที่ (๓) ทีมสนับสนุน ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น ผู้ปกครอง จิตอาสาบริจาคสิ่งของงบประมาณในการสร้างสนามเด็กเล่น เช่น เงิน ไม้ไผ่ ทราย อาหารสำหรับคนทำงาน

๒) ระยะการจัดการหลังสร้างและดำเนินการแล้วเสร็จ เมื่อดำเนินการสร้างสนาม

เด็กเล่นสร้างปัญญาเสรีจเรียบร้อย คณะทำงาน ผู้ปกครอง ได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลงในการเรียนรู้สำหรับเด็ก โดยครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้ดูแล และบริหารจัดการดูแลความจเรียบร้อย จัดทำหลักสูตรงานและกิจกรรม ดังนี้ (๑) ออกแบบการเรียนรู้/การเล่น สัปดาห์ละ ๓ วัน (วันจันทร์ พุธ ศุกร์) (๒) เปิดให้บริการเวลา ๐๘.๓๐-๑๗.๐๐น. เด็กปฐมวัยและเด็กอื่นๆ สามารถใช้บริการได้ ต้องมีการลงทะเบียน ณ ห้องทะเบียนก่อนใช้งาน มีครูและผู้ปกครองร่วมดูแลความปลอดภัย (๓) ความรับผิดชอบในการดูแล จะปิดปรับปรุงและล้างบ่อ วันเสาร์ และวันอังคารของสัปดาห์ (๔) มีการติดตามประเมินผลพัฒนาการของเด็กก่อน/หลัง ตามแบบประเมินของอปท. ศพด. (๕) มีการศึกษาวิจัยเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าไม่เข้าสังคมเป็นรายกรณี (๖) ขยายผลไปยังศพด.อื่น เป็นแหล่งศึกษาดูงานให้แก่พื้นที่อื่น (๗) การซ่อมบำรุงรักษา ประสานการซ่อมบำรุงกับกองช่าง สำนักปลัด อบต. กองการศึกษา

ผลลัพธ์การดำเนินการของสนามเด็กเล่น ดังนี้ ๑) ผลลัพธ์ที่เกิดกับตัวเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ประเมิน การติดตามผลการเล่นด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการ ๔ ด้านประกอบด้วย ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม และประเมินด้วยการสังเกตความสนใจ ทักษะการเล่น ทักษะทางอารมณ์ ของเด็กโดยครูประจำชั้น ดำเนินการ ๒ ช่วงเวลา ได้แก่ (๑) จะตรวจคัดกรอง สังเกต และประเมินพฤติกรรม และการเจ็บป่วยทุกวัน (๒) ตรวจประเมินพัฒนาการตามรอบบริการแบบละเอียดทุก ๓ เดือน ที่ผ่านมามีผลที่เกิดขึ้นต่อเด็กช่วง ๒-๕ ปี ที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคือ เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น พัฒนาความมีวินัยทางสังคม มีการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ มีพัฒนาการด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ การช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น ๒) ผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองมีเวลาใส่ใจลูกหลานมากขึ้น ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เสริมสร้างความรักในครอบครัว สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองกับ ศพด. ๓) ผลลัพธ์ที่เกิดกับชุมชน เกิดความร่วมมือร่วมใจในการจัดกิจกรรม ช่วยเหลือกันในสังคม สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน สร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสร้างเรือสลัดลึง สร้างจิตสำนึกในการดูแลเด็ก

“ตญ. พชกร วุฒิพันธ์ น้องอมสิน อายุ ๔ ปี ๒ เดือน อาศัยอยู่กับปู่และย่า มีภาวะออทิสติกแฝงและพัฒนาการล่าช้า พูดเป็นคำๆ ต่อประโยคไม่ได้ พัฒนาการทางด้านร่างกายและการทรงตัวไม่แข็งแรง กล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็กการหยิบจับไม่เป็นไปตามวัย ชอบเล่นคนเดียว ไม่เล่นกับเพื่อน ไม่ฟังครู ครูจัดตารางให้เล่นที่สนาม

เด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๓ วันนาน ๒ เดือน และปู่พามาเล่นในวันหยุด สัปดาห์ละ ๑ วัน สังเกตเห็นการทรงตัวและพัฒนาการด้านร่างกายเปลี่ยนไปอย่างชัดเจน สามารถทรงตัวได้ดีและแข็งแรงมากขึ้น เล่นกับเพื่อนได้ และพูดเป็นประโยคได้ อารมณ์ดี และยิ้มแย้มแจ่มใส ชอบเล่นกับเพื่อนมากขึ้น จนติดกลุ่มเพื่อน ชอบเล่นน้ำ ชอบปีนป่าย ตาข่าย มีความแข็งแรงของกล้ามเนื้อมัดเล็กและกล้ามเนื้อมัดใหญ่เพิ่มขึ้น”

“ดร. พัชราภา สิมมา น้องฟิ่ง อายุ ๔ ปี มีปัญหาด้านสุขภาพคือโรคหอบหืด ป่วยบ่อย และต้องไปพบแพทย์เป็นประจำ เดือนละ ๑-๒ ครั้ง ผู้ปกครองมีความวิตกกังวลอย่างมากในตอนแรกของการใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยกลัวว่าลูกจะมีอาการ ป่วยกำเริบ กังวลเรื่องความสะอาดของบ่อ การติดเชื้อต่างๆ แต่เมื่อน้องฟิ่งได้เล่นในสนาม เด็กเล่นสร้างปัญญาตามตารางที่ครูกำหนดเป็นระยะเวลาสามเดือน ผู้ปกครองและครูสังเกต พบว่า ในอาทิตย์แรกน้องมีไข้สองวัน และเมื่อหายก็ไม่เช็ดที่จะเล่นอีก อาทิตย์ต่อมา น้องไม่มีไข้ ระยะห่างจากการไปหาหมอนัดเริ่มห่างออกไปเรื่อยๆ ร่างกายแข็งแรงขึ้นอย่าง ชัดเจนจนผู้ปกครองยืนยันด้วยตนเองว่าจากการสังเกตน้องหายจากการเป็นหืดหอบแน่นอน ซึ่งผู้ปกครองมั่นใจว่าเป็นผลจากการเล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาที่ร่างกายของน้อง สามารถสร้างภูมิคุ้มกันเองได้”

“คุณยายน้องตะวัน มาดูแลน้องเล่นตามฐานต่างๆ ในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และได้มาร่วมทำความสะอาดและเปลี่ยนน้ำในบ่อ เห็นว่าครูได้ปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อ ใช้น้ำที่เปลี่ยนจากบ่อรดพืชผักต่างๆ จึงได้บริจาคต้นไม้ดอกไม้ประดับและตุ๊กตาจัดสวน หย่อมมาให้ ศพด.ผักแว่น เพื่อที่เด็กๆจะได้เรียนรู้และชมไม้ดอกไม้ประดับ พร้อมทั้งเป็นการ จัดภูมิทัศน์ของ ศพด.ให้มีความสวยงาม รมรื่น น่าอยู่ นอกจากนี้ผู้ปกครองท่านอื่นๆ ที่มา ดูแลลูกหลานตนเองเล่นในสนามเด็กเล่น ยังมีจิตอาสาเป็นแรงงานในการทำความสะอาด สระน้ำ เกิดความร่วมมือกันของผู้ปกครอง ครู ท้องถิ่น ท้องที่ จนพื้นที่นี้ได้เป็นต้นแบบ การบริหารจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น และ ผู้ที่สนใจ จนเป็นแหล่งเรียนรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยเด็ก และเยาวชน”

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

กลุ่มประชากรเป้าหมาย

จำนวนเด็กปฐมวัย ๓๓๕ คน (๕.๙๑%)
 เด็ก ๐-๒ ปี ๑๕๕ คน (๓.๓๗%)
 เด็ก ๓-๕ ปี ๑๘๐ คน (๓.๕๑%)
 เด็ก ๖-๑๒ ปี ๑๐๐ คน (๕.๙%)

ทุนทางสังคมที่ดำเนินงาน

อบต. วังใหม่ รพ.สต. โรงเรียนผู้สูงอายุ ศพด.
 กลุ่ม อสม.กองทุน สปสช. กลุ่ม อปพร. กองช่าง
 กองการศึกษา จัดอาสา เช่น ช่างไม้ ช่างปูน

วิธีดำเนินงาน

ระยะก่อนสร้างสนามแบบมีส่วนร่วม

๑.การจัดตั้งทีม ๒.การอบรม ๓.สำรวจพื้นที่ ๔.ประชุมทีม

-จัดตั้งทีมและ
คณะกรรมการ
แบบมีส่วนร่วม

-อบรม
-ศึกษาดูงาน

-ลงพื้นที่สำรวจ
พื้นที่

-ประชุมทีม
-วางแผน
-ศึกษารายละเอียด
-ออกแบบสนาม

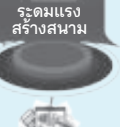

ระยะสร้างสนาม

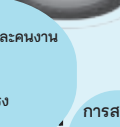
-ดำเนินการ
ก่อสร้างสนาม

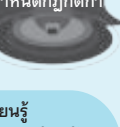
-ระดมแรง
สร้างสนาม

- มอบหมายงาน
การสร้างสนาม

- จัดตารางการใช้
กำหนดกฎกติกา

ระยะหลังสร้างสนาม

การใช้บริการสนามเด็กเล่น

- เปิดบริการสนามเด็กเล่น
- อบต.จัดบริการรถรับส่ง

การติดตามผลและประโยชน์ที่เกิดขึ้น

- การประเมินพัฒนาการเด็กทั้งก่อนและหลัง
การใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

การบำรุงรักษาและซ่อมแซม

- ฐานที่ ๑ ทำความสะอาดทุกวัน โดย จนท. กองการศึกษาและคนงาน
- ฐานที่ ๒ การล้างสระและเติมน้ำสระว่ายน้ำทุก ๓ วัน
- ฐานที่ ๓ ตรวจสอบภาพเชือกทุกวัน
- ฐานที่ ๔ ทำความสะอาดทุกวัน และตรวจสอบความแข็งแรง
- ฐานที่ ๕ ทำความสะอาดทุกวัน เปลี่ยนน้ำทุก ๓ วัน

การสร้างการเรียนรู้

- อบรม ครูผู้ปกครอง นักเรียน ในการใช้สนาม
- จัดทำคู่มือการใช้งานสนามเด็กเล่น
- จัดทำตารางการเรียนรู้
- จัดครู ศพด. ประจำฐานการเรียนรู้

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

ชุมชน

- มีพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชน
- เป็นต้นแบบในการสร้าง
สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาแบบมี
ส่วนร่วม

ครอบครัว

- การมีส่วนร่วมในการดูแลเด็ก
- มีเวลาอยู่ร่วมกันกับลูกมากขึ้น
- มีความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัย

- เด็ก ๑๒๐ คนที่ใช้บริการ
สนามเด็กเล่นมีพัฒนาการสมวัย
- เด็กเรียนรู้การดูแลกัน
- เด็กฝึกการรอคอย
- เด็กฝึกความมีวินัย

ภาพที่ ๒.๒๐ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

นายนริศ กิจอุดม
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่
เบอร์โทร ๐๘๑-๙๔๕ ๑๘๒๐

องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ มีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน ๑๐ หมู่บ้าน ๒,๓๑๙ ครัวเรือน ประชากร ๕,๖๖๒ คน เด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๓๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๙๑ ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๑๖๘ คน เพศหญิง ๑๖๗ คน เด็ก ๐-๓ ปี จำนวน ๒๑๓ คน ร้อยละ ๖๓.๕๘ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๑๒๒ คน ร้อยละ ๓๖.๔๑ โดยเด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนใน ศพด.ในพื้นที่ จำนวน ๘๕ คน ร้อยละ ๒๕.๓๗ เข้าโรงเรียนอนุบาลในพื้นที่ ๘๐ คน ร้อยละ ๒๓.๘๘ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน ๑๘๕ คน ร้อยละ ๕๕.๒๒ รองลงมาอยู่กับอาศัยกับ พ่อหรือแม่ จำนวน ๑๓๐ คน ร้อยละ ๓๘.๘๐ อยู่กับปู่ย่า ตายาย จำนวน ๒๐ คน ร้อยละ ๕.๙๗ เด็กมีสุขภาพปกติ ๓๓๔ คน ร้อยละ ๙๙.๓๐ มีปัญหาสุขภาพ ๑ คน ร้อยละ ๐.๒๙ พัฒนาการล่าช้า ๓ คน ร้อยละ ๐.๘๙ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๘๔ คน ร้อยละ ๒๕.๐๗ เด็กปฐมวัยที่ได้รับวัคซีนครบทุกคน และมีเด็กพิการ จำนวน ๑ คน ร้อยละ ๐.๒๙ เด็ก ๖-๑๒ ปี ๔๑๒ คน ร้อยละ ๔.๑๒ ของประชากรทั้งหมด

การดูแลกลุ่มวัยเด็กโดยองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ ร่วมกับสถานศึกษา หน่วยบริการสุขภาพ และทุนทางสังคมในพื้นที่ มีบริการอย่างน้อย ๔ เรื่อง ได้แก่ ๑) การพัฒนาศักยภาพและสร้างการเรียนรู้ เช่น การอบรมครู ผู้ดูแล ผู้ปกครองในการ สร้างการเรียนรู้ จัดทำหลักสูตรปฐมวัย การเรียนรู้ตามแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น ๒) การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การจัดห้องเรียนให้มีมุมเสริมประสบการณ์ ส่งเสริมการทำแปลงผักใน ศพด. มีสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เป็นต้น ๓) การดูแลสุขภาพ เด็กปฐมวัย เช่น การตรวจคัดกรองสุขภาพ การอบรม ครู ผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแล สุขภาพ การตรวจประเมินภาวะโภชนาการ การตรวจประเมินพัฒนาการ DSPM เป็นต้น ๔) การจัดการอาหารปลอดภัยใน ศพด. เช่น ส่งเสริมให้ครูและเด็กปฐมวัยปลูกผักอินทรีย์

จัดทำอาหารตามเมนูอาหารตาม Thai school lunch วัตถุประสงค์ในการประกอบอาหารนำมาจากชุมชน เป็นต้น ประสบการณ์องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ ในฐานะเป็นศูนย์ประสานงานการจัดการเรียนรู้เด็กและเยาวชน พบว่าพื้นที่สร้างสรรค์ พื้นที่ทำกิจกรรม พื้นที่เล่น สำหรับเด็กมีความสำคัญต่อพัฒนาการ และการเรียนรู้ ช่วยพัฒนาทักษะสมองตามช่วงวัย

องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ ได้สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์ฝึกอบรมการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา พร้อมจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับตำบลเครือข่ายในกลุ่มจังหวัด ที่สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีเป้าหมายในการสร้างและการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒ ส่วน (๑) จัดการเรียนรู้แนวทางในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาสำหรับตำบลเครือข่ายที่สมัครเข้าร่วมโครงการ (๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา แนวทางการจัดการ และใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องโดยมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อย ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วงอายุ ๒-๔ ปี จำนวน ๑๑๐ คน เพศชาย ๕๙ คน เพศหญิง ๕๑ คน (๒) กลุ่มเด็กนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒ แห่ง ที่เข้ามาเรียนรู้เป็นช่วง (๓) เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี ๔๓๑ คน ร้อยละ ๗.๖๑ พร้อมผู้ปกครอง มีเป้าหมายให้องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ มีทักษะในการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียน จนสามารถจัดการความรู้จากกระบวนการพัฒนาพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาได้ รวมถึงการเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปจัดการ และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาที่ถูกต้องตามหลักการ เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเด็กที่เป็นเป้าหมายและครอบครัวในพื้นที่ตนเองได้

จากประสบการณ์ในการพัฒนา และจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเด็กด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ในฐานะเจ้าภาพหลัก มีการจัดการข้อมูลในการดำเนินการ ได้แก่ (๑) ข้อมูลกลุ่มเด็กที่สามารถใช้บริการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เช่น กลุ่มเด็กช่วงอายุ ๓-๕ ปี ต้องเล่นภายใต้การดูแลของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี เมื่อเล่นต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง (๒) เครื่องมือ หรือกลไก

ประกอบกำรจัดกำรสนำมเด็กล่นฯ ประกอบด้วย ๒ ส่วน ได้แก่ (๑) คณะกรรำนกำรพัฒนำสนำมเด็กล่นสร้ำงปัญญำและเครือข่ำยในและนอกพื้นที่ที่สนับสนุน (๒) แนวทงกำรสร้ำงสนำมเด็กล่นสร้ำงปัญญำ รูปแบบ วิธีล่น วัสดุอุปกรณ์ มีขั้นตอนในกำรดำเนินกำรประกอบด้วย ๓ ระยะ ได้แก่ ๑) **ระยะก่อนสร้ำงสนำมแบบมีส่วนร่วม** โดยกำรทบทวนข้อมูลทุนทงสังคม และศักยภาพในพื้นที่ เพื่อนำใช้ในกำรพัฒนำกำรดำเนินงำน และสร้ำงสนำมเด็กล่นสร้ำงปัญญำ ซึ่งมีทุนทงสังคมและศักยภาพที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ องค์กรบริหารส่วนต้ำบลวังใหม่ ผู้บริหาร สำนชิกสภาองค์กรบริหารส่วนต้ำบล กรรำนกำรศูนย์พัฒนำเด็กเล็ก ผู้ใหญ่บ้ำน กำนัน คณะผู้ปกครองเด็ก ผู้นำแหล่งเรียนรู้อย่าง สภำเด็กและเยำวชน โรงเรียนผู้สูงอำยุ ชมรมผู้สูงอำยุต้ำบลวังใหม่ หรือกลุ่มจิตอำสภำ เช่น ช่างไม้ ช่างปูน อบรม. เป็นต้น แต่งตั้งทีมคณะทงำน เป็นคณะกรรำนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ผู้บริหาร สำนชิก อบรม. กำนัน ผู้ใหญ่บ้ำน เจ้ำหน้ำที่ทุกกอง ผู้ปกครองเด็ก ประชาชนจิตอำสภำที่เชื่อมขำญด้ำนช่าง กลุ่มผู้สูงอำยุ โดยได้อบรมและศีกษำด้ำนกำรทำสนำมเด็กล่นสร้ำงปัญญำ จัดส่งเจ้ำหน้ำที่ จำนวน ๔ คน ประกอบด้วย ปลัด อบรม. ผอ.กองช่าง นักวิชาการศีกษำ ครู ศพด. ไปร่วมอบรมและฝึกทำสนำมที่เทศบาลต้ำบลปริก อำเภอสะเดำ จังหวัดสงขลำ แล้วสำรวจพื้นที่ และประชุมทีมวำงแผนศีกษำ ออกแบบสนำมเด็กล่นสร้ำงปัญญำ มอบหมำยผู้รับผิดชอบและจัดตำรำงกำรก่อสร้างสนำม

๒) **ระยะสร้ำงสนำม** โดยดำเนินกำรก่อสร้างสนำมฯ ตำมแผนที่วำงไว้ ประกอบด้วย (๑) ทีมจัดกำร มีบทบาทจัดกำรกลุ่มเรียนรู้อยู่ทำฐำนทั้งแบบแปลนของฐำน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น กลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมในกำรดำเนินกำรแต่ละฐำน พร้อมผู้ประสำนฐำนย้อยซึ่งเป็นพนักงานขององค์กรบริหารส่วนต้ำบล และ (๒) ทีมช่างประกอบด้วยทีมหลักมำจากกลุ่มจิตอำสภำแรงงำน ตำมความเชื่อมขำญงำนช่าง และพนักงานกองช่าง ได้แก่ ฐำนที่ ๑ สระน้ำนอิน จัน มีช่างก่อสร้าง ปูน ทราย และพนักงาน อบรม.ทำโครงสร้ำง ฐำนที่ ๒ สระทรำก (สำหรับเด็ก ๑-๒ขวบ) มีช่างปูน และเจ้ำหน้ำที่ อบรม.รับผิดชอบ ทำระบบน้ำน ฐำนที่ ๓ ค่ำยกลสไปเดอร์แมน มีทีม อบรม.และชุดครูฝึกอบรม.จำกจังหวัดจันทรบุรีมำช่วยทำกำรผูกเชื่อมรูปแบบต่ง ๆ ให้มีลักษณะคล้ายใยแมงมุม ฐำนที่ ๔ เรือสลัดลิ่ง ช่างไม้ช่างเชื่อม จำกชุมชน พร้อมเจ้ำหน้ำที่ อบรม.และ ฐำนที่ ๕ หัดว่ำยน้ำน มีช่างปูน เจ้ำหน้ำที่ อบรม.ในกำรเดินระบบน้ำน ซึ่งมีการจัดตำรำงกำรใช้สนำมเด็กล่น กำหนดกฎกติกำในกำรใช้สนำม เช่น เครื่องแต่งกำยชุดสุภำพ ห้มนำอำหำรเข้ำมำรับประทำนในสนำมเด็กล่น ห้มนล่นตำมลำพั่ง มีผู้ปกครองดูแล มีเจ้ำหน้ำที่ดูแลในขณะล่น มีการมอบหมำยผู้ดูแล

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เจ้าหน้าที่ดูแลเป็นคนงานทั่วไป และพนักงานจ้างกองการศึกษา ในการเปลี่ยนน้ำทุก ๓ วัน ตลอดทั้ง จัดทำคู่มือการใช้สนาม ๓) **ระยะหลังสร้างสนาม** ได้แก่ (๑) การใช้บริการสนามเด็กเล่น เช่น มีการเปิดใช้บริการสนามเด็กเล่น และ อบต. จัดบริการรถ รับ-ส่ง (๒) การบำรุงรักษาและซ่อมแซมสนามเด็กเล่นในแต่ละฐาน ดังนี้ ฐานที่ ๑ การดูแลและทำความสะอาดทุกวัน โดยเจ้าหน้าที่กองการศึกษา และคนงาน ทั่วไป ฐานที่ ๒ การล้างสระและเติมน้ำในสระว่ายน้ำ ๓ วันหรือตามความถี่ที่เด็กเล่น ฐานที่ ๓ มีการตรวจสภาพเชือกทุกวัน และเปลี่ยนเมื่อพบการชำรุด ฐานที่ ๔ การดูแล และทำความสะอาดทุกวัน ตรวจตราดูความแข็งแรงและฐานที่ ๕ การดูแลและทำความสะอาดทุกวัน เปลี่ยนน้ำ ๓ วันหรือตามความถี่การเล่นที่เห็นว่าสกปรก (๓) การสร้างการเรียนรู้ เช่น การอบรม ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ในการใช้สนาม การจัดทำคู่มือการใช้งานสนามเด็กเล่น จัดทำตารางการเรียนรู้ และจัดครู ศพด. ประจำฐานการเรียนรู้ เป็นต้น และ (๔) การติดตามผล และประโยชน์ที่เกิดขึ้น เช่น การประเมินพัฒนาการเด็กก่อนและ หลังการใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และการสังเกตพฤติกรรม ที่ผ่านมาผลที่เกิดขึ้นต่อ เด็กช่วง ๒-๔ ปี ที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ เด็กได้รับการเสริมพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาได้อย่างเหมาะสมตามวัยเด็ก ๑๒๐ คน ที่เข้าใช้ บริการสนามเด็กเล่นมีพัฒนาการสมวัย เด็กเรียนรู้การดูแลกัน ฝึกการรอคอยและความมี วินัย กล้าคิด กล้าทำรู้จักยับยั้งชั่งใจ และกล้าเล่นน้ำ

“น้องเกรช อายุ ๓ ปี ๙ เดือน ห้องที่ ๒ อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ มาโรงเรียนชอบ แยกตัว ไม่เล่นกับเพื่อน ไม่ค่อยพูด หลังจากได้เล่นที่สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ประมาณ ๓-๔ ครั้ง น้องเกรชมีพัฒนาการที่ดีขึ้น กล้าพูด กล้าคุย ในตอนแรกทีไปสนามเด็กเล่นไม่ กล้าลงน้ำกลัว แต่ครั้งหลังน้องเกรชกล้าลงน้ำ และเล่นน้ำ และชอบมาโรงเรียนทุกวัน”

“น้องตรุษจีน อายุ ๒ ปี ๑๐ เดือน ห้องที่ ๑ ในช่วงแรกๆที่คุณครูพามาสนามเด็ก เล่นสร้างปัญญา น้องตรุษจีนไม่กล้าเล่นน้ำ กลัวน้ำ พอมาสนามได้ประมาณ ๓-๔ ครั้ง น้องกล้าลงน้ำได้ไม่กลัวน้ำเหมือนตอนแรกๆ มีความมั่นใจและกล้าเล่นน้ำมากขึ้น”

“น้องเล่ม่อน อายุ ๓ ปี ๑๐ เดือน ห้องที่ ๒ เวลามาโรงเรียนจะร้องไห้ทุกวัน ไม่ชอบมาโรงเรียน ตอนที่อยู่ในห้องเรียนเป็นเด็กที่ไม่ค่อยพูด ไม่เล่นกับเพื่อน ไม่ชอบวิ่ง ไม่แข็งแรง แต่หลังจากทีไปเล่นที่สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา สัก ๓-๔ ครั้ง น้องเล่ม่อนมี นิสัยเปลี่ยนไป ดีขึ้นมาก ชอบมาโรงเรียนและจะถามคุณครูทุกวันว่าวันนี้จะไปเล่นน้ำ

หรือเปล่า กล้าเล่นกับเพื่อนมากขึ้น กล้าพูด กล้าวิ่ง กล้าลงน้ำ และแขนขาที่อ่อนแรง ก็ดีขึ้น วิ่งเล่นกับเพื่อนได้คล่องและเล่นกับเพื่อน ๆ ได้ดี”

เด็กและผู้ปกครองได้เรียนรู้การเล่นในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีส่วนร่วมในการดูแลเด็ก มีเวลาอยู่ร่วมกับลูกมากขึ้น และมีความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย เป็นเจ้าของในการสร้างและดูแลร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งการระดมทุน ระดมแรงในการสร้าง และจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เกิดความร่วมมือกันของภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร พื้นที่เป็นต้นแบบการบริหารจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ชุมชนมีพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก เป็นตำบลต้นแบบในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาแบบมีส่วนร่วม เป็นแหล่งเรียนรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

กลุ่มเป้าหมาย

- เด็ก 0-2 ปี ๒๓๕ คน (๓.๖๒%)
- เด็ก ๓-๕ ปี ๓๐๒ คน (๕.๖๖%)
- เด็ก ๖-๑๒ ปี ๗๖๓ คน (๑๑.๘๐%)

ร่วมรับผิดชอบ

- ผู้ปกครองร่วมดูแลความเรียบร้อยและปลอดภัย
- ครูที่ความรู้นักเรียน/ผู้ปกครอง และผู้มาเรียนรู้
- นักกรรการโรคดูแลความสะอาดปลอดภัย ระบบน้ำ และปรับปรุงภูมิทัศน์
- เทศบาลตำบลปริก สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการดูแลรักษา ปรับปรุง ซ่อมแซม
- อปพร. เฝ้าระวังความปลอดภัย ดูแลช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน
- ช่างอาสา ทำนุบำรุง ซ่อมแซม

ร่วมเตรียมและก่อสร้างสนาม

- จัดตั้งทีมและคณะทำงาน ๔ องค์หลัก
- ระดมแรงจากช่างอาสาสมัครก่อสร้าง
- ชุมชนร่วมกำกับติดตาม ประเมินผล

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับ

- ครู สพด. และ ร. ปริก
- ทำความเข้าใจ ๕ ฐานการเรียนรู้และวิธีการเล่น ที่ถูกต้องและปลอดภัย
- ประเมินพัฒนาการเด็กทั้ง ๕ ด้าน (ก่อนและหลัง)
- วิเคราะห์ข้อดีและข้อควรปรับปรุงในการใช้

สร้างการเรียนรู้

- ฝึกอบรมให้ความรู้ครู สพด. ผู้ปกครอง
- จัดทำคู่มือการใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา
- จัดทำแผนการจัดประสบการณ์สัปดาห์ละ ๒ เรื่อง
- จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่าย

ประเมินผล (ก่อน/หลัง)

- จัดทำคู่มือประเมินพัฒนาการ ๕ ด้าน (อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา)
- จัดทำแบบประเมินพัฒนาการ ๕ ด้าน
- ประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย
- วิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาการ ๕ ด้าน
- ส่งเสริมและหาแนวทางพัฒนานักเรียนที่มีพัฒนาการล่าช้า
- รายงานผลให้ผู้ปกครองและผู้บริหารทราบ

สร้างการมีส่วนร่วม

สร้างการเรียนรู้

การติดตามผล และประโยชน์ที่เกิดขึ้น

การบำรุงรักษา

- ฐานที่ ๑ เกือบทรายและดินน้ำทุกสัปดาห์
- ฐานที่ ๒ ล้างสระและเปลี่ยนน้ำสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง
- ฐานที่ ๓ เปลี่ยนเชือกทุก ๒ ปี หรือเมื่อชำรุด
- ฐานที่ ๔ ซ่อมแซมตามสภาพการใช้งาน
- ฐานที่ ๕ ล้างสระและเปลี่ยนน้ำสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง

ออกแบบและกำหนดกติกาการใช้

- จัดตารางการใช้งาน
- กำหนดการแต่งกายให้เหมาะสม
- สำรวจความสะอาดปลอดภัยก่อนใช้
- ห้ามนักเรียนเล่นในสนามตามลำพัง
- ห้ามเล่นในวันหยุดราชการ
- ห้ามนำอาหาร/เครื่องดื่มมารับประทาน

ทีมงานสังเกตที่ดำเนินงาน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- ทต.ปริก
- สพด.
- กำนัน
- อปพร.
- ช่างอาสา
- ผู้ปกครอง
- ร.ร. (สพฐ.)
- รพ.สต. ปริก
- ครู
- คกก. ชุมชน
- ผู้ใหญ่บ้าน

ชุมชน

- เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- เกิดความร่วมมือกันในชุมชน
- เป็นพื้นที่ต้นแบบการบริหารจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาแบบมีส่วนร่วม

ครอบครัว

- ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดสร้างสนามเด็กเล่น
- ได้ใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกัน

เด็ก

- รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
- ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
- ส่งเสริมการใช้
- มีพัฒนาการสมวัย
- ส่งเสริมการใช้
- กล้าเมื่อนั่งรถเข็น มัดใหญ่

ด้านสังคม

- เคารพกฎระเบียบ กติกา
- พัฒนาอุปนิสัยมีน้ำใจ
- เกิดการเรียนรู้ที่จะดูแลช่วยเหลือผู้อื่น

ภาพที่ ๒.๒๑ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลปริก

เทศบาลตำบลปริก

อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

นายสุรียา ยี่ขุน
นายกเทศบาลตำบลปริก
เบอร์โทร ๐๘๑-๕๕๕๘๘๐๒

เทศบาลตำบลปริกมีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน ๗ ชุมชน ๑,๙๔๒ ครัวเรือน จำนวนประชากร ๖,๔๗๕ คน ชาย ๓,๑๕๗ คน หญิง ๓,๓๑๘ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๕๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๙ ของประชากรทั้งหมด เป็นเพศชาย ๒๖๖ คน เพศหญิง ๒๗๑ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๒ ปี ๒๓๕ คน ร้อยละ ๓.๖๒ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๓๐๒ คน ร้อยละ ๔.๖๖ โดยเด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนในศพด.ในพื้นที่ จำนวน ๒๐๗ คน ร้อยละ ๖๘.๕๔ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด การอาศัยอยู่ของเด็กปฐมวัยนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ จำนวน ๑๗๔ คน ร้อยละ ๕๓.๖๐ รองลงมาอยู่กับอยู่กับปู่ย่า ตายาย จำนวน ๖ คน ร้อยละ ๓.๒๐ อยู่กับญาติ จำนวน ๖ คน ร้อยละ ๓.๒๐ เด็กสุขภาพปกติ ๑๗๕ คน ร้อยละ ๘๔.๕๔ มีปัญหาสุขภาพ ๑๕ คน ร้อยละ ๗.๒๕ มีพัฒนาการล่าช้า ๒ คน ร้อยละ ๐.๙๗ พันฟู ๑๐๖ คน ร้อยละ ๕๑.๒๑ และมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ๘ คน ร้อยละ ๓.๘๖ ได้รับวัคซีนตามเกณฑ์ครบทุกคน เด็ก ๖-๑๒ ปี ๗๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๘๐

การดูแลกลุ่มวัยเด็กโดยเทศบาลตำบลปริก ร่วมกับสถานศึกษา หน่วยบริการสุขภาพ และทุนทางสังคมในพื้นที่ให้บริการอย่างน้อย ๔ เรื่อง ได้แก่ ๑) การสร้างการเรียนรู้ เช่น การพัฒนาศักยภาพครูใน ศพด. การพัฒนาสื่อนวัตกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย จัดตั้งศูนย์บริการยืมสื่อเพื่อนำไปเล่นที่บ้านร่วมกับพ่อแม่ผู้ปกครอง โครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์ โครงการเรียนรู้สู่โลกกว้างโดยให้เด็กเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น ๒) การส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการ เช่น การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยทั้ง ๔ ด้าน ส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปาก การส่งเสริมภาวะโภชนาการ การส่งเสริมกิจกรรมออกกำลังกาย ๓) การเฝ้าระวังและควบคุมโรค เช่น การกำหนดจุดล้างมือ การกำจัดและป้องกันลูกน้ำยุงลาย การทำความสะอาดเครื่องเล่นทุกสัปดาห์ การตรวจคัดกรองและ

การรักษาความสะอาด เป็นต้น ๔) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็ก เช่น การปรับปรุงภูมิทัศน์ การปรับพื้นสนามเด็กเล่นเป็นดินทราย และจัดทำสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเพื่อเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ ในการส่งเสริมการเรียนรู้จากการเล่น สำหรับเด็กมีความสำคัญต่อพัฒนาการ และการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้สัมผัสกับธรรมชาติ และช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ช่วยพัฒนาสมองตามหลักการเรียนรู้ผ่านการเล่น สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลปริก คือ สถานที่เล่นกลางแจ้ง เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้านของนักเรียนในระดับปฐมวัย ให้มีพัฒนาการที่ดีเหมาะสมตามวัย ซึ่งนักเรียนจะได้เล่น ทำกิจกรรมที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ เป็นสถานที่จัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์นอกห้องเรียนให้นักเรียนมีประสบการณ์ มีทักษะชีวิต รู้จักการคิดแก้ปัญหา เด็กมีโอกาส เล่น สัมผัสกับของเล่นกลางแจ้ง เช่น ดิน หิน ทราย น้ำ โคลน ต้นไม้ ใบไม้ เป็นต้น ช่วยให้เด็กนักเรียนเกิดอารมณ์สงบสุข ส่งผลให้สมองสร้างคลื่นแห่งความฉลาดหรือคลื่น Alpha สมองหลังสารเอ็นดอร์ฟิน ช่วยให้เด็กอารมณ์ดี ฉลาด ความจำดี เลี้ยงง่ายโตเร็ว สุขภาพแข็งแรง เป็นเด็กไม่ดื้อไม่ซน นอกจากนั้นแล้วสารเอ็นดอร์ฟิน ยังช่วยล้างสารพิษ (คอรัติซอล) ที่อยู่ในกระแสเลือดของเด็ก ซึ่งถ้ามีมากในกระแสเลือดจะทำให้เด็กสมองทึบ ติดเกม สมองเจริญเติบโตช้า กินจุ อ้วน ขี้เกียจ ไม่สนใจการเรียน เป็นเด็กดื้อ เด็กเกเร โตขึ้นเป็นภัยและภาระของสังคม ดังนั้นการเลือกของเล่นและสถานที่เล่นให้กับเด็กเป็นสิ่งสำคัญในการปูพื้นฐานการเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยให้เป็นคนดี ประสบความสำเร็จในชีวิต และสามารถค้นพบปัญญาด้วยตนเอง

เทศบาลตำบลปริกเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์ฝึกอบรมการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา พร้อมจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับตำบลเครือข่าย ที่สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีเป้าหมายในการสร้างและการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒ ส่วน (๑) จัดการเรียนรู้แนวทางในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาสำหรับตำบลเครือข่ายที่สมัครเข้าร่วมโครงการ (๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา แนวทางการจัดการ และใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องโดยมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อย ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี จำนวน ๒๐๗ คน (๒) กลุ่มเด็กนักเรียนจากโรงเรียนเอกชน ๑ แห่ง โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒ แห่ง ที่เข้ามาใช้บริการ พร้อมผู้ปกครอง (๓) เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี จำนวน ๒๒๑ คน เข้ามาใช้บริการพร้อม

ผู้ปกครอง เทศบาลตำบลปริกมีเป้าหมายในการจัดทำสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เพื่อส่งเสริมและสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียนให้มีพัฒนาการที่ดีจนสามารถค้นพบปัญญาด้วยตนเองผ่านการเล่นในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ พื้นที่ประชาชนในพื้นที่ได้ใช้ประโยชน์ ช่วยแบ่งเบาค่าใช้จ่ายในการนำบุตรหลานไปใช้บริการในสถานที่ที่ต้องเสียค่าใช้จ่าย สามารถจัดการความรู้จากกระบวนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รวมถึงการเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา สามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปจัดการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาที่ถูกต้องตามหลักการ เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเด็กที่เป็นเป้าหมายและครอบครัวในพื้นที่ตนเองได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

จากประสบการณ์ในการพัฒนาและจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเด็กปฐมวัยและเด็กวัยเรียนด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลปริกในฐานะเจ้าภาพหลัก มีการจัดการข้อมูลในการดำเนินการ ได้แก่ (๑) ข้อมูลกลุ่มเด็กที่สามารถใช้บริการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เช่น กลุ่มเด็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี ต้องเล่นภายใต้การดูแลของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี เมื่อเล่นต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง (๒) เครื่องมือหรือกลไก ประกอบการจัดการสนามเด็กเล่นฯ ประกอบด้วย ๒ ส่วน ได้แก่ (๑) คณะกรรมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาและเครือข่ายในและนอกพื้นที่ที่สนับสนุน (๒) แนวทางการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รูปแบบ วิธีเล่น วัสดุอุปกรณ์ มีการดำเนินการ ดังนี้ ๑) ร่วมเตรียมและก่อสร้างสนาม โดยจัดตั้งทีมและคณะทำงานจาก ๔ องค์กรหลัก ดังนี้ เทศบาลตำบลปริก องค์กรท้องถิ่น ภาคีเครือข่าย หน่วยงานรัฐ และภาคประชาชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการชุมชน ศพด. กองช่าง ผู้ปกครอง อปพร. รพ.สต.ปริก ครู ช่างอาสา เป็นต้น กำหนดบทบาทหน้าที่ทีม และร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างและดำเนินกิจกรรมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ประกอบด้วย (๑) ทีมจัดการ มีบทบาทจัดการกลุ่มเรียนรู้ทำฐานทั้งแบบแปลนของฐาน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น กลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการแต่ละฐาน พร้อมผู้ประสานฐานย่อยซึ่งเป็นพนักงานจัดทำแบบแปลนการก่อสร้าง จัดทำข้อมูลการดำเนินงาน ได้แก่ งบประมาณ แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ ระยะเวลาก่อสร้าง การใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่น การกำกับติดตามและประเมินผล ๒) การร่วมรับผิดชอบ ได้แก่ ผู้ปกครองร่วมดูแลความเรียบร้อยและความปลอดภัย ครูให้ความรู้แก่นักเรียน ผู้ปกครองในการเล่นอย่างถูกวิธี ให้ความรู้แก่ผู้มาเรียนรู้ การสร้างประโยชน์ที่ได้รับและการจัดการสนาม นักการภารโรงดูแลความสะอาด ความปลอดภัย ระบบน้ำและปรับปรุงภูมิทัศน์ เทศบาลตำบลปริกสนับสนุน

งบประมาณในการดำเนินการดูแลรักษา ปรับปรุง ซ่อมแซม อบรม ฝึกระวังความปลอดภัย ดูแลช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน และช่างอาสา ทำนุบำรุง ซ่อมแซม ๓) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับครู ศพด.และโรงเรียนปริก ได้แก่ การทำความเข้าใจ ๕ ฐานการเรียนรู้และวิธีการเล่นที่ถูกต้องและปลอดภัย การประเมินพัฒนาการเด็กทั้ง ๔ ด้านก่อนและหลังการใช้สนาม การวิเคราะห์ข้อดีและข้อควรปรับปรุงในการใช้สนาม ๔) การจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การฝึกอบรมให้ครู ศพด. ผู้ปกครอง การจัดทำคู่มือการใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ สัปดาห์ละ ๒ เรื่อง และจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่าย ๕) ออกแบบและกำหนดกติกาการใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ได้แก่ จัดตารางการใช้งาน กำหนดการแต่งกายให้เหมาะสม สำนวญความปลอดภัยก่อนใช้ ห้ามนักเรียนเล่นในสนามตามลำพัง ห้ามเล่นในวันหยุดราชการ ห้ามนำอาหาร เครื่องดื่มมารับประทานในสนาม ๖) การติดตามผล และประโยชน์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ จัดทำคู่มือประเมินพัฒนาการ ๔ ด้าน จัดทำแบบประเมินพัฒนาการ ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา วิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาการ ๔ ด้าน ส่งเสริมและหาแนวทางพัฒนานักเรียนที่มีพัฒนาการล่าช้า และรายงานผลให้ผู้ปกครองและผู้บริหารทราบ ๗) การบำรุงรักษาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ดังนี้ ฐานที่ ๑ เกลี่ยทรายและเติมน้ำทุกสัปดาห์ ฐานที่ ๒ ทำความสะอาดสระและเปลี่ยนน้ำ สัปดาห์ละ ๒ ครั้ง ฐานที่ ๓ เปลี่ยนเชือกทุก ๒ ปี หรือเมื่อชำรุด ฐานที่ ๔ ซ่อมแซมตามสภาพการใช้งาน ฐานที่ ๕ ทำความสะอาดสระและเปลี่ยนน้ำสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง

การทบทวนข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในพื้นที่ เพื่อนำใช้ในการพัฒนาการดำเนินงาน และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ซึ่งมีทุนทางสังคมและศักยภาพที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ เทศบาลตำบลปริก ผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล กรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน แต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการ และคณะทำงานหลัก ประกอบด้วย ทุกส่วนราชการในสังกัดเทศบาล โดยกองการศึกษารับผิดชอบโดยตรง กำหนดบทบาทหน้าที่ทีม และร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างและดำเนินกิจกรรมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ประกอบด้วย (๑) ทีมจัดการ มีบทบาทจัดการกลุ่มเรียนรู้ ๕ ฐานทั้งแบบแปลนของฐาน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น กลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการแต่ละฐาน พร้อมผู้ประสานฐานย่อยซึ่งเป็นพนักงานของเทศบาล และ (๒) ทีมช่าง ประกอบด้วย ทีมหลักมาจากกลุ่มจิตอาสาแรงงานตามความเชี่ยวชาญงานช่าง พนักงานกองช่าง และเจ้าหน้าที่ออปพร. ได้แก่ ฐานที่ ๑ สระน้ำอิน จัน มีช่างก่อสร้าง ปูน ทราย ทำโครงสร้าง ฐานที่ ๒ สระทราย (สำหรับ

เด็ก ๑-๒ ขวบ) มีช่างปูน ช่างประปา ทำระบบน้ำ ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปเตอร์แมน มีทีมอาสาสมัคร ทำการผูกเชือกรูปแบบต่าง ๆ ให้มีลักษณะคล้ายโยแมงมุม ฐานที่ ๔ หัดว่ายน้ำ มีช่างปูน ช่างประปา ทำระบบน้ำ และ ฐานที่ ๕ เรือสลัดลึง จัดทำบ้าน ลักษณะคล้ายเรือใต้ถุนสูง ชั้นบนเป็นลานกว้างอากาศเย็นสบายใต้ถุนยาง ให้เด็กทำกิจกรรมต่างๆได้หลายกิจกรรม มีข้อตกลงในการใช้บริการ ๒) ระยะเวลาการจัดการหลังสร้าง และดำเนินการแล้วเสร็จ เมื่อดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเสร็จเรียบร้อย คณะทำงานผู้ปกครอง ได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลง ในการเรียนรู้สำหรับเด็ก โดยครูศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้ดูแล และบริหารจัดการดูแลความเรียบร้อย ประสานการซ่อมบำรุงกับกองช่าง จัดตารางเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เปิดให้เป็นสถานที่เรียนรู้สำหรับโรงเรียนในระดับประถมศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่ นอกเวลาราชการเจ้าหน้าที่เวรของเทศบาลเป็นผู้ดูแลความเรียบร้อย และเฝ้าระวังความปลอดภัย เนื่องจากจะมีผู้ปกครองพา ลูกมาเล่นในช่วงเย็น และปิดบริการหลัง ๑๘.๐๐ น. ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ประเมินผลและติดตามผลการเล่นด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยใช้แบบประเมินพัฒนาการ ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม และประเมินด้วยการ สังเกตความสนใจ ทักษะการเล่น ทักษะทางอารมณ์ ทักษะด้านร่างกายของเด็กโดย ครูประจำชั้น ดำเนินการ ๒ ช่วงเวลา ได้แก่ (๑) จะตรวจคัดกรอง สังเกต และประเมิน พฤติกรรม และการเจ็บป่วยทุกวัน (๒) ตรวจประเมินพัฒนาการก่อนและหลังการใช้สนาม เด็กเล่นสร้างปัญญา

ที่ผ่านมาผลที่เกิดขึ้นต่อเด็กช่วง ๒-๕ ปี ที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ เด็กได้รับการเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาได้อย่างเหมาะสมตามวัย มีทักษะการคิด เด็กรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มีพัฒนาการสมวัย ได้รับการส่งเสริมกล้ามเนื้อมัดเล็กมัดใหญ่ และมีทักษะด้านสังคม เช่น การเคารพกฎระเบียบ กติกา พัฒนาอุปนิสัย มีน้ำใจ และเกิดการเรียนรู้ที่จะดูแลช่วยเหลือผู้อื่น

“น้องฮิลอาม อายุ ๒ ขวบ ๑๑ เดือน อาศัยอยู่กับแม่และตายาย ช่วงที่เข้ามาเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแรกๆ เป็นเด็กที่ชอบแยกตัว ไม่เข้าสังคม ไม่เล่นกับเพื่อน และมีปัญหาเรื่องภาษาและการพูดที่ช้ากว่าปกติ เมื่อครูประจำชั้นได้จัดตารางให้เล่นในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อย ๒ ครั้ง ใน ๑ สัปดาห์เวลาผ่านไป ๓ เดือน สังเกตเห็นสีหน้า ลักษณะอารมณ์ของนักเรียนเปลี่ยนไปในทางที่ดี เช่น มีความสุขมากขึ้น เมื่อมาโรงเรียน เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ ได้อย่างปกติในช่วงเดือนที่ ๓ กล้ามเนื้อส่วน

ต่างๆ ของร่างกายแข็งแรงคล่องแคล่วขึ้น สามารถพูดได้เป็นประโยค เริ่มพูดกับเพื่อนและคุณครูได้มากขึ้น สามารถช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้อย่างคล่องแคล่ว และรักการมาเรียนมากขึ้น”

“น้องเฟิร์ส อายุ ๒ ขวบ ๗ เดือน จากการที่ครูประจำชั้นได้สัมผัสกับน้องเฟิร์ส เมื่อภาคเรียนที่ ๑/๒๕๖๑ พบว่า น้องเฟิร์สมีกล้ามเนื้อไม่ค่อยแข็งแรง เวลาเดินหรือวิ่งจะล้มบ่อย การทรงตัวไม่ค่อยดี และมีสมาธิสั้นกว่านักเรียนคนอื่นๆ เมื่อครูประจำชั้นได้จัดตารางให้เล่นในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อย ๒ ครั้ง ใน ๑ สัปดาห์เวลาผ่านไป ๓ เดือน น้องเฟิร์สสามารถใช้กล้ามเนื้อใหญ่เล็กในการปีนป่ายเครื่องเล่นในสนามได้ดีขึ้น สามารถทรงตัวได้ดีขึ้น มีสมาธิในการทำงานและกิจกรรมต่างๆได้มากขึ้น”

“น้องมาอัฟ อายุ ๔ ขวบ ๑๑ เดือน อาศัยอยู่กับแม่และย่า น้องร้องไห้และไม่ชอบมาโรงเรียน ชอบเล่นคนเดียว ไม่แบ่งของเล่นให้เพื่อนและไม่ฟังคุณครู เวลาวิ่งจะแกว่งปลายเท้าตลอด เมื่อครูประจำชั้นได้จัดตารางให้เล่นในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อย ๒ ครั้ง ใน ๑ สัปดาห์เวลาผ่านไป ๔ เดือน สังเกตเห็นพฤติกรรมและสีหน้าอารมณ์ของน้องอยากมาโรงเรียนทุกวัน มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเก่าดูยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่งอแง เมื่อคุณครูมีการจัดกิจกรรมที่สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา น้องมีความสนใจที่จะเล่นกับเพื่อน และรู้จักการแบ่งปันของเล่นให้เพื่อน และน้องมีความสนใจเล่นน้ำและทรายอย่างมาก กล้ามเนื้อใหญ่เล็กมีความแข็งแรงมากขึ้น”

“น้องแก้ว อายุ ๖ ขวบ เป็นเด็กออทิสติก เมื่อมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ผู้ปกครองจะใช้เวลาที่ทางโรงพยาบาลให้มาบำบัด น้องแก้วมีพฤติกรรมตามใจตัวเอง ร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนๆได้น้อย ส่วนใหญ่จะเล่นเมื่อตนสนใจอยากจะทำเล่น แต่จะเล่นโดยไม่อยู่ในกลุ่มเพื่อน เมื่อไม่ยอมเล่นก็จะเลิกโดยทันที ไม่สนใจใคร ปฏิบัติตามคำสั่งได้บ้างเป็นบางครั้ง น้องแก้วเป็นเด็กไม่ชอบอยู่นิ่งๆกับที่ แต่เมื่อครูประจำชั้นได้จัดตารางให้เล่นในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อย ๒ ครั้ง ใน ๑ สัปดาห์เวลาผ่านไป ๔ เดือน พบว่าน้องแก้วสนใจกิจกรรมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเป็นอย่างยิ่งและฐานที่ชอบมากที่สุด คือฐานหัดว่ายน้ำ ทุกครั้งที่ถึงวันที่จะได้เล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา น้องแก้วจะเตรียมความพร้อม ปฏิบัติตามคำสั่งและร่วมกิจกรรมกับเพื่อนได้มากขึ้น”

ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสร้างสนามเด็กเล่นและผู้ปกครองมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศพด. และชุมชน โดยเทศบาลตำบลปริกเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดความร่วมมือกันในชุมชน เป็นพื้นที่ต้นแบบการบริหารจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาแบบมีส่วนร่วม

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา อบต.บาไอง

องค์การบริหารส่วนตำบลบาไอง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

เด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี ๒๑๔ คน (๘.๐๑%)

กลุ่มประชากรเป้าหมาย

เด็ก ๖-๑๒ปี ๒๙๑ คน (๑๐.๒๐%)

ระยะเตรียมงาน

แต่งตั้งคณะกรรมการสร้างสนามเด็กเล่นแบบมีส่วนร่วม

อบต.บาไอง

ผู้นำท้องถิ่น

ผู้ปกครอง จิตอาสา

รพ.สต.บาไอง

ศูนย์พัฒนาครอบครัว

ระยะก่อสร้าง

สภาเด็กและเยาวชน

- จัดตารางการก่อสร้างและประชาสัมพันธ์ในชุมชน
- ระดมแรงช่วยเหลือการก่อสร้างจากทุกภาคส่วน

ดำเนินการตามแผนการก่อสร้าง

ประชุมคณะทำงาน การประชุมชี้แจงคณะทำงานเพื่อวางแผนออกแบบสนามตามวิถีชุมชนและคัดเลือกพื้นที่

ระยะหลังก่อสร้าง

กำหนดกฎ กติกา

- แต่งกายชุดที่เหมาะสมในการเล่น
- ห้ามนำอาหารเข้ามารับประทานในสนาม
- ห้ามเล่นตามลำพัง

การบำรุงรักษา

- ฐานที่ ๑ เดิมหน้าทุกสัปดาห์
- ฐานที่ ๒ ล้างสระเปลี่ยนน้ำทุกสัปดาห์
- ฐานที่ ๓ เปลี่ยนเชือกเมื่อชำรุด
- ฐานที่ ๔ ซ่อมแซมตามสภาพ
- ฐานที่ ๕ ล้างสระและเปลี่ยนน้ำทุก ๒ สัปดาห์

การสร้างการเรียนรู้

- มีกิจกรรมให้ความรู้ ครู สหต. ผู้ปกครอง นักเรียนในการใช้สนามเด็กเล่น
- จัดทำคู่มือการใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา
- จัดตารางการเรียนรู้
- จัดวิทยากรประจำฐานการเรียนรู้ในแต่ละฐาน

กำกับ ติดตาม ประเมินผล

- ดูแลความสะอาด และเรื่องขยะภายในสนาม
- ดูแลและบำรุงรักษา อุปกรณ์ต่างๆให้อยู่ในสภาพที่ใช้ได้ เพื่อลดอุบัติเหตุ
- สนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาและบำรุงรักษาสนามเด็กเล่น
- ประเมินพัฒนาการเด็กก่อนและหลังใช้สนาม

ค่ายกล Spiderman

สระตารก

ฐานหัดว่ายน้ำ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

อปท. มีศูนย์เรียนรู้ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

เด็กปฐมวัย

พัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ มีทักษะชีวิตในการเล่น เด็กมีระเบียบวินัย เด็กสามารถรอคอยได้ เด็กมีความคิดสร้างสรรค์

ครอบครัว

ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

ภาพที่ ๒.๒๒ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลบาไอง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลบึงไผ่ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

นายยาการิยา ชิมะ

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบึงไผ่

เบอร์โทร ๐๙๗-๒๘๖๕๕๕๗

องค์การบริหารส่วนตำบลบึงไผ่มีพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน ๔ หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน ๗๑๐ ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด ๒,๖๗๑ คน แบ่งเป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๒๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๑ ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็นเด็กอายุ ๐-๒ ปี ๑๐๕ คน ร้อยละ ๔๙.๐ เด็ก ๓-๕ ปี ๑๐๙ คน ร้อยละ ๕๑.๐ โดยเด็ก ๒-๕ ปี เด็กมีพัฒนาการสมวัย ๑๘๖ คน ร้อยละ ๘๖.๕๑ เด็กที่มีน้ำหนักตามเกณฑ์ จำนวน ๑๘๖ คน ร้อยละ ๘๖.๕๑ ต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน ๒๕ คน ร้อยละ ๑๑.๖๘ เกินเกณฑ์ จำนวน ๓ คน ร้อยละ ๑.๔๑ เด็กปฐมวัยที่มีฟันผุ จำนวน ๖๐ คน ร้อยละ ๒๐.๘๑

การดูแลกลุ่มวัยเด็กโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบึงไผ่ ได้ร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงไผ่ สถานศึกษา ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และทุนทางสังคมในพื้นที่ มีบริการอย่างน้อย ๓ เรื่อง ได้แก่ (๑) การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ครบทั้ง ๔ ด้าน ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาให้เหมาะสมตามวัย และเต็มตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรมของชุมชน ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม โดยผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข และการเรียนรู้ในชุมชน โดยการฝึกภาวะผู้นำ การดูแลพัฒนาการเด็กให้เหมาะสมตามวัย การฝึกวินัยการอยู่ร่วมกัน การสร้างความรักความสามัคคี การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้น (๒) การบริหารจัดการ ได้แก่ การจัดการศึกษาและการให้บริการแก่เด็ก ต้องจัด

อย่างต่อเนื่องและเหมาะสมเพื่อให้เด็กเล็กได้รับการศึกษาและการพัฒนาเป็นไปตามวัยแต่ละช่วงอายุ สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และหลักสูตรการศึกษา ให้เด็กเล็กพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงต่อไป เช่น ต้องมีการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน คณะกรรมการบริหาร ศพด. แกนนำ กลุ่มองค์กรต่าง ๆ และผู้ปกครอง โดยการฝึกอบรมให้ความรู้ทั้งในและนอกสถานที่ ทักษะศึกษา การให้บริการด้านอาหารว่าง อาหารกลางวัน อาหารเสริมนม ตลอดจนสื่อวัสดุ อุปกรณ์การศึกษา และเครื่องเล่นพัฒนาการเด็ก (๓) อาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยทั้งภายในและภายนอก ต้องคำนึงถึงความมั่นคง แข็งแรง ถูกสุขลักษณะ มีความเหมาะสมและปลอดภัยแก่เด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและสุขภาพของเด็ก ให้ผู้ปกครองมีความมั่นใจ ไว้วางใจ การก่อสร้างและพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์จะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กเล็ก การจัดสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ จะส่งผลต่อสุขภาพโดยตรงในการป้องกัน การแพร่กระจายของโรคติดต่อ สามารถลดความเสี่ยงจากการเกิดอุบัติเหตุ ส่งเสริมความปลอดภัยให้กับเด็กและฝึกสุขนิสัยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ

องค์การบริหารส่วนตำบลบาโงยได้เข้าร่วมโครงการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพชุมชน (สำนัก ๓) และมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ซึ่งได้รับคัดเลือกให้เป็นต้นแบบในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และเป็นหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับงบประมาณจาก สสส.ให้ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาต้นแบบให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเครือข่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลบาโงย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ที่สนใจ เป้าหมายในการสร้างและการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญามี ๒ ส่วน (๑) จัดการเรียนรู้แนวทางในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา สำหรับตำบลเครือข่ายที่สมัครเข้าร่วมโครงการ (ลูกข่าย) (๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา แนวทางการจัดการ และใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง โดยมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อย ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วงอายุ ๒-๔ ปี จำนวน ๒ แห่ง (๒) กลุ่มเด็กนักเรียนจากโรงเรียนสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๒ แห่ง (๓) กลุ่มเด็กนักเรียนจากโรงเรียนเอกชน จำนวน ๑ แห่ง เป้าหมายในสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีสถานที่เล่นแบบธรรมชาติ และทำกิจกรรมต่างๆ เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น เป็นแบบอย่าง

การเล่นกับลูกให้กับพ่อแม่ผู้ปกครองสามารถนำไปปรับใช้ที่บ้านได้ และเป็นการปรับ ภูมิทัศน์ของคุณย์พัฒนาเด็กเล็กให้รุ่มรื่น น่าอยู่ น่ามอง และเป็นลานอเนกประสงค์

การสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา (สนามเด็กเล่นตามรอยพระยุคลบาท) นอกจาก เด็กจะได้เรียนรู้จากธรรมชาติโดยตรงแล้ว ยังก่อให้เกิดการร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน หลักการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญานี้ใช้หลัก “บ ช ร” คือ บ้าน ชุมชน โรงเรียน และดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมสร้าง เพื่อให้ชุมชนรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่ง ของสนามเด็กเล่นสร้างปัญญานี้ เพื่อให้เด็กไทยมีคุณภาพ นำมาซึ่งการพัฒนาประเทศ อย่างยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบันที่มุ่งสู่สังคมดิจิทัล ส่งผลให้เกิดการ ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก โดยการใช้อินเตอร์เน็ตเป็นสื่อทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น การปล่อยให้เด็กอยู่กับหน้าจอเพียงลำพังเกินวันละหลายชั่วโมง อาจส่งผลให้เด็กจดจ่อกับ เรื่องที่ผ่านตาเร็วเกินไป ไม่สนใจสิ่งรอบข้าง ส่งผลให้เกิดการใช้สมองในส่วนของความจำ ลดลง และหากสะสมนานอาจจะทำให้เกิดอาการ “สมาธิสั้น” จากการสำรวจ IQ เด็กไทย ปี ๒๕๕๙ พบเฉลี่ยอยู่ที่ ๙๘.๒ ยังต่ำกว่ามาตรฐานสากล ส่วน EQ พบขาดความมุ่งมั่น พยายาม ขาดทักษะการแก้ปัญหา และการสื่อสาร

การสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาขององค์การบริหารส่วนตำบลบวญไยมีการ ดำเนินงาน ประกอบด้วย ๓ ระยะ ดังนี้ ๑) ระยะเตรียมงาน ประกอบด้วย (๑) การ แต่งตั้งคณะทำงานโดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาแบบมี ส่วนร่วม ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบวญไย ผู้บริหาร สมาชิกสภา อบต. กรรมการบริหารศพด. พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องที่ รพ.สต. หน่วยกำลังในพื้นที่ ทหารพราน และกลุ่มจิตอาสา ซึ่งกองการศึกษา ของ อบต. ศาสนาและวัฒนธรรมจะเป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อน และประสานงาน (๒) การประชุมคณะทำงาน ทั้งนี้เพื่อชี้แจงคณะทำงานในการวางแผน ออกแบบสนาม เด็กเล่นตามวิถีชุมชนและคัดเลือกพื้นที่ ๒) ระยะก่อสร้าง มีการดำเนินงานกิจกรรม ได้แก่ (๑) การจัดทำตารางคณะทำงาน เช่น การจัดตารางการก่อสร้าง และการประชาสัมพันธ์ ในชุมชน (๒) การระดมแรงช่วยเหลือก่อสร้างจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ เช่น จิตอาสา ช่างไม้ ช่างปูน อปพร. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (๓) ดำเนินการก่อสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ประกอบด้วย ๕ ฐาน ดังนี้ ๑ ฐานสระน้ำอิน จัน ฐานนี้จะช่วยกันโดยมีช่างเป็นตัวหลัก ในการขุดดิน ปูพลาสติก ฐานที่ ๒ สระทารก (สำหรับเด็ก ๑-๒ ขวบ) จะมีช่างปูน ช่างก่ออิฐ ช่างประปา ระบบน้ำ ฐานที่ ๓ ค่ายกลสไปเดอร์แมน มีทีมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยจังหวัดยะลาการทำกรผูกเชือก โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย ได้มาตรฐานและ

ความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญในการผูกเงื่อน เพื่อให้เด็กได้ใช้จริงๆ และปลอดภัยสำหรับเด็กเล็ก ฐานที่ ๔ สระหัดว่ายน้ำ มีช่างปูน ช่างประปา ทำระบบน้ำ และฐานที่ ๕ เรือสลัดลึง กำลังดำเนินการเนื่องจากต้องมีการเซ็นรับรองแบบจากวิศวกรในการก่อสร้าง ฐานเรือให้ปลอดภัยและมั่นคง สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาขององค์การบริหารส่วนตำบลบาโงย ตั้งในบริเวณที่ทำการของสำนักงานและใกล้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบาโงย เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้ามาเล่นได้สะดวกและอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ อบต. ๓) **ระยะหลังก่อสร้างสนาม** มิงงาน กิจกรรม ได้แก่ (๑) กำหนดกฎกติกา การใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เช่น การแต่งกายชุดที่เหมาะสม ห้ามนำอาหารมารับประทานในสนาม ห้ามเล่นตามลำพัง เป็นต้น (๒) การบำรุงรักษา ดังนี้ ฐานที่ ๑ เติมน้ำทุกสัปดาห์ ฐานที่ ๒ ล้างสระเปลี่ยนน้ำทุกสัปดาห์ ฐานที่ ๓ เปลี่ยนเชือกเมื่อชำรุด ฐานที่ ๔ ซ่อมแซมตามสภาพ และฐานที่ ๕ ล้างสระและเปลี่ยนน้ำทุก ๒ สัปดาห์ (๓) การสร้างการเรียนรู้ เช่น ฝึกอบรมให้ความรู้ครู ศพด. ผู้ปกครอง นักเรียนในการใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา จัดตารางการเรียนรู้ จัดวิทยากรประจำฐานการเรียนรู้ในแต่ละฐาน (๔) กำกับ ติดตาม ประเมินผล เช่น การดูแลความสะอาดการจัดการขยะในสนาม การดูแลบำรุงรักษาอุปกรณ์ต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่ใช้ได้ เพื่อลดอุบัติเหตุ การสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาและบำรุงรักษาสถาปัตยกรรมเด็กเล่น เป็นต้น ซึ่งกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้มีการกำหนดข้อตกลงในการใช้สนาม โดยจะเน้นเฉพาะในเวลาราชการเท่านั้น ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ หลังเวลาราชการผู้ปกครองต้องดูแลเอง เพื่อความปลอดภัยของลูกหลาน และประเมินพัฒนาการเด็กก่อนและหลังการใช้สนาม

สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลบาโงยได้มีการใช้สนามแล้วบางส่วน เช่น สระทารก และสระหัดว่ายน้ำ ซึ่งส่งผลต่อเด็ก ได้แก่ เป็นการพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ มีทักษะชีวิตในการเล่น มีระเบียบวินัย สามารถรอคอยได้ มีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เด็กบางคนที่ไม่กล้าที่จะสัมผัสน้ำ กล้าที่จะลงเล่นน้ำ บางคนสนุกสนานจนไม่ยอมหยุดเล่น ทำให้เด็กรู้จักการเล่นน้ำในระดับต่างๆ รู้จักเอาตัวรอดจากการเล่นน้ำ ทำให้เด็กมีความสุข จากประสบการณ์ที่เด็กกลัวไม่กล้าที่จะสัมผัสน้ำ จนทำให้เด็กเหล่านั้นกล้าที่จะเล่นน้ำ มีดังนี้

“น้องลุดพี ยีหมะ น้องฮาริส ชิมะ น้องอินฟาน ปือราเฮง น้องอวาตีฟ กาเจตอแล และน้องรอกีเยาะสะลี” เป็นเด็กที่กลัวน้ำ ไม่ยอมลงเล่นน้ำ ไม่กล้าที่จะไปสัมผัสน้ำมีแต่พอ คุณครูพามาเล่นที่สระน้ำ ทำให้น้องกล้าลงเล่นน้ำ จนทำให้ไม่อยากจะขึ้นจากสระน้ำ อยากมาเรียนทุกวัน เพื่อจะได้มาเล่นน้ำที่ศูนย์เด็ก”

การสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เกิดการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงการสร้างการทำงานเป็นทีม ร่วมกันสร้างและร่วมกันดูแลร่วมกัน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีการระดมทุน ระดมแรงในการสร้าง เกิดการร่วมมือกันของภาคีเครือข่ายในตำบล ภายใต้งบเดสที่ว่า บาโงยซือญาตี (มิตรภาพที่แท้จริงของคนบาโงย) และเป็นแหล่งเรียนรู้ใหม่ของชุมชนที่จะสร้างความภาคภูมิใจไปด้วยกันของชาวบาโงย

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอกู่หว้า จังหวัดสตูล

สถานการณ์เด็กปฐมวัย

เด็ก ๐-๕ ปี จศ๑ คน
ชาย ๓๓๖ คน หญิง ๓๔๑ คน
เด็ก ๐-๒ ปี ๓๒๙ คน (๕.๔๘%)
เด็ก ๓-๕ ปี ๓๔๘ คน (๕.๗๔%)
เด็กและเยาวชน ๑,๕๑๓ คน (๒๐.๖๕%)
เข้าเรียนในสพด.ในพื้นที่ ๒๓๑ คน (๓๔.๐๑๒%)
สภาพการอยู่อาศัย
อยู่กับพ่อแม่ ๑๘๘ คน (๘๔.๑๐%)
อยู่กับตายาย ๒๓ คน (๑๐.๙๐%)

ทุนทางสังคมที่ดำเนินงาน

สพด.นาทอน สพด.วังเจริญราษฎร์
สพด.ท่าศิลา สพด. รพ.สต.นาทอน
รพ.กู่หว้า อบต.นามอน ชมรมผู้ปกครอง
ผู้นำชุมชน ประชาญุ่มชน กลุ่ม อสม.
คณะกรรมการ สพด. กำนัน

วิธีดำเนินงาน

#ระยะเตรียมการ

๑. การสร้างทีม

- จัดตั้งคณะกรรมการ
แบบมีส่วนร่วม

๒. ทำความเข้าใจงาน

- ประชุมชี้แจงทีมงาน

๓. สำรวจพื้นที่

- ลงพื้นที่สำรวจพื้นที่

๔. วางแผน

- ออกแบบงาน

#ระยะก่อสร้าง

#ระยะหลังก่อสร้างและดูแลรักษา

การบริหารจัดการ

- จัดทำ กฏ กติกา ข้อตกลงการใช้สนาม
- จัดทำมาตรการความปลอดภัย
- ประเมินและซ่อมบำรุง
- จัดทำแนวทางการดูแลรักษาความสะอาด

พัฒนาศักยภาพผู้ดูแล

- การฝึกอบรม
- การจัดทำคู่มือ

การสร้างการเรียนรู้

- การสร้างการเรียนรู้
- จัดตารางการเล่น

พัฒนาศักยภาพพ่อแม่

- การให้ความรู้
- จัดทำคู่มือการใช้สนาม
- การแนะนำช่วยเหลือ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

ครอบครัว

- สร้างสัมพันธ์ที่ดีของพ่อแม่และเด็กให้มีเวลาทำกิจกรรมร่วมกัน

เด็ก

- เด็กปฐมวัยมีพื้นที่สร้างการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการ
- ด้านสติปัญญา เช่น กล้าแสดงออก ส่งเสริมทักษะการสื่อสาร
- ด้านอารมณ์ เช่น เด็กมีความสุข ชำนาญ
- ด้านร่างกาย เช่น ส่งเสริมกล้ามเนื้อใหญ่
- ด้านสังคม เช่น มีทักษะการปรับตัว

ชุมชน

- มีพื้นที่ให้สมาชิกในครอบครัวและคนในชุมชนร่วมมือร่วมใจกัน
- เกิดบรรยากาศในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานในชุมชน

ภาพที่ ๒.๒๓ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอกู่หว้า จังหวัดสตูล

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

นายสมยศ ฤทธิธรรมนาถ

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน

เบอร์โทร ๐๘๑-๐๙๘๒๕๒

องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน มีพื้นที่รับผิดชอบ ๙ หมู่บ้าน ๒,๑๐๗ ครัวเรือน ประชากร ๓,๓๕๓ คน เพศชาย ๓,๖๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๕๔ เพศหญิง ๓,๗๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๔๖ เป็นเด็ก ๐-๕ ปี จำนวน ๖๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๒๐ ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็นเด็ก ๐-๒ ปี จำนวน ๓๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๘๘ เด็ก ๓-๕ ปี จำนวน ๓๔๘ คน ร้อยละ ๔.๗๔ เด็กเยาวชน จำนวน ๑,๕๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๖๔ โดยเด็ก ๒-๕ ปี เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ ๒๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๙๒ เข้าเรียน ศพด. นอกพื้นที่ ๑๙๕ คน ร้อยละ ๔๓.๓๓ ของเด็กปฐมวัยทั้งหมด สภาพการอยู่อาศัยของเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่และแม่ จำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๙.๑๐ รองลงมาเด็กปฐมวัยอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย จำนวน ๒๓ คน ร้อยละ ๑๐.๙๐ มีเด็กพิการ ๓ คน ร้อยละ ๐.๔๕ เด็กสุขภาพปกติ ๒๔๓ คน

การดูแลเด็กปฐมวัยในพื้นที่ตำบลนาทอนโดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมีจำนวน ๓ ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านนาทอน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าศิลา โดยมีหลักการทำงานดังนี้ ๑) การส่งเสริมพัฒนาการตามวัย มีการฝึกอบรมผู้ปกครองและครูผู้ดูแลเด็ก พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ “หลักสูตรท้องถิ่น” การประเมินพัฒนาการของเด็ก ส่งเสริมโภชนาการ ของเล่นภูมิปัญญาท้องถิ่น และโครงการรักการอ่าน ๒) สร้างการเรียนรู้แบบบูรณาการ กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมการเรียนรู้การจัดการขยะ จัดทำแปลงเกษตรอินทรีย์ จัดมุมของเล่น และจัดตั้งศูนย์ยืมสื่อการเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๓) การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อเด็ก มีการจัดสนามเด็กเล่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุมชน การจัดมุมของเล่น จัดทำมาตรการความปลอดภัย จัดให้มีการล้างมือก่อนเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และนวัตกรรม การฆ่าเชื้อด้วยแสง UV ๔) การดูแลสุขภาพโดยชุมชนเพื่อเด็กปฐมวัย การใช้โปรแกรม

Thai School Lunch คำนวณโภชนาการอาหารของเด็ก การตรวจสุขภาพปากและฟัน คัดกรองเด็กก่อนเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดพื้นที่ดูแลเด็กป่วยในศูนย์ จัดระบบส่งต่อการดูแลรักษา จัดทำฐานข้อมูลการเจ็บป่วย และการตรวจสุขภาพประจำปีของครูผู้ดูแลเด็ก ๕) การจัดกองทุนและสวัสดิการ โดยการสนับสนุนทุนการศึกษา การจัดสวัสดิการเกิดป่วย ตาย ๖) การพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น โครงการพัฒนาศักยภาพสตรีและครอบครัว ๗) การจัดการข้อมูลแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการจัดทำข้อมูลโดยชุมชนมีส่วนร่วม จัดเวทีให้ชุมชนร่วมวิเคราะห์ วางแผน และนำใช้ข้อมูล การจัดการเรียนการสอน ภายใต้กรอบแนวคิด เรียนปนเล่นเน้นพัฒนาการ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ พร้อมผู้ปกครองมีเป้าหมายให้องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน มีทักษะในการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียน จนสามารถจัดการความรู้จากกระบวนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาได้ รวมถึงการเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปจัดการ และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาที่ถูกต้องตามหลักการ เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเด็กที่เป็นเป้าหมาย และครอบครัวในพื้นที่ตนเองได้

องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอนเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์ฝึกอบรมการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา พร้อมจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับตำบลเครือข่ายในกลุ่มจังหวัด ที่สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีเป้าหมายในการสร้างและการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒ ส่วน (๑) จัดการเรียนรู้แนวทางในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาสำหรับตำบลเครือข่ายที่สมัครเข้าร่วมโครงการ (๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา แนวทางการจัดการ และใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องโดยมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อย ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี (๒) กลุ่มเด็กนักเรียนจากโรงเรียนเอกชน ๒ แห่ง โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๕ แห่ง ที่เข้ามาเรียนรู้เป็นช่วง (๓) เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี ที่อยู่ในชุมชน

จากประสบการณ์ในการพัฒนาและจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเด็กด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน มีการจัดการข้อมูลในการดำเนินการ ได้แก่

(๑) ข้อมูลกลุ่มเด็กที่สามารถใช้บริการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เช่น กลุ่มเด็กช่วงอายุ ๓-๕ ปี ต้องเล่นภายใต้การดูแลของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี เมื่อเล่นต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง (๒) เครื่องมือ หรือกลไก ประกอบการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาซึ่งมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงาน ประกอบด้วย ๕ ส่วน ได้แก่ คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ (๕ เสาร์่วม) คณะกรรมการฝ่ายสถานที่ คณะกรรมการฝ่ายดูแลความปลอดภัย ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายการเงิน แนวทางการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รูปแบบ วิธีเล่น วัสดุอุปกรณ์ มีขั้นตอนในการดำเนินการประกอบด้วย ๓ ระยะ ได้แก่ ๑) ระยะเตรียมการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการทำงาน โดยทบทวนข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพในพื้นที่ เพื่อนำใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานและสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาซึ่งมีทุนทางสังคมและศักยภาพที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน ซึ่งประกอบไปด้วย องค์กร ๕ เส้าหลักในพื้นที่ ได้แก่ ท้องที่ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ท้องถิ่น ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร พนักงาน ครู ผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การศาสนา ประกอบด้วย พระสงฆ์ โต๊ะอิหม่าม หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ประกอบด้วย โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น และภาคประชาชน ประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชน ชมรมผู้ปกครอง ผู้นำแหล่งเรียนรู้ จิตอาสา เป็นต้น หลังจากนั้นมีการประชุมคณะทำงานเพื่อทำความเข้าใจการทำงานร่วมกัน มีการลงสำรวจพื้นที่ในชุมชนที่จะใช้ในการสร้างสนามเด็กเล่น และร่วมจัดทำแผนการดำเนินงานร่วมกัน

๒) ระยะก่อสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีการกำหนดแผนการทำงานและมีการกำกับติดตามประเมินการทำงานอย่างต่อเนื่องโดยคณะกรรมการ โดยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญามีทั้งหมด ๕ ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย (๑) ฐานสระน้ำอิน จัน เหมาะสำหรับเด็กทุกเพศทุกวัย เด็กเล่นเต็มที่ไม่ต้องกลัวสกปรก เพราะเป็นสระโคลน (๒) ฐานสระทาร์ก เป็นสระที่มีความลาดเอียงซึ่งเหมาะสำหรับเด็กเล็ก ไว้ฝึกว่ายน้ำ (๓) ฐานค่ายกลสไปเดอร์แมน เป็นฐานที่ใช้การปีนป่าย ผูกเชือกกับต้นไม้ มีเชือกผูกเป็นใยแมงมุมให้เด็กได้ไต่ ด้านล่างปูทราย ป้องกันเด็กตกลงมาจะได้ไม่เจ็บ มีเปลไม้ มีล้อย่างผูกให้เด็กได้ห้อย โทน (๔) ฐานเรือสลัดลิ่ง การก่อสร้างเป็นรูปเรือ มีสไลเดอร์ ทำจากท่อพีวีซี ให้ได้เล่นสามารถสไลด์ ลงมาในสระว่ายน้ำได้ (๕) ฐานสระว่ายน้ำ เป็นสระวงกลมมีความสูง ๖๐ เซนติเมตร เชื่อมต่อกับฐานเรือสลัดลิ่ง เด็กโตจะชอบมาก การจัดการดูแลสนามเป็นไปในลักษณะที่ดูแลน้อง ผู้ปกครองจะช่วยกันดูแลลูกหลาน การเปลี่ยนน้ำในสระ จะเปลี่ยน

สัปดาห์ละ ๒-๓ ครั้ง การทำความสะอาดสระว่ายน้ำและการดูแลความสะอาดพื้นที่สนามเด็กเล่น เด็กและผู้ปกครองช่วยกันดูแลร่วมกับครูและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ๓) ระยะเวลาจัดการหลังก่อสร้างและการดูแลรักษา มีการบริหารจัดการ คือ เมื่อดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเสร็จเรียบร้อย คณะทำงาน ผู้ปกครอง ได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลงในการเรียนรู้สำหรับเด็ก โดยครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้ดูแล และบริหารจัดการดูแลความเรียบร้อย ข้อตกลงการใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาโดยชุมชนท้องถิ่นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน ๑) บริเวณสนามเด็กเล่นเป็นเขตปลอดบุหรี่ สุรา เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ยาเสพติดและการพนันทุกชนิด ๒) ห้ามนำหรือพกพาอาวุธ วัตถุระเบิด และสิ่งของผิดกฎหมายเข้ามาในบริเวณสนามฯโดยเด็ดขาด ๓) ห้ามเด็กมาเล่นโดยลำพัง ต้องมีผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ๔) ทิ้งขยะในถังที่ อบต.นาทอนจัดไว้ และช่วยกันรักษาความสะอาดขณะใช้ (ห้ามอาเจียน อุจจาระ ปัสสาวะ ลงในสระน้ำ) และช่วยกันรักษาความสะอาดหลังจากการใช้สนามเด็กเล่น ๕) ห้ามขนย้ายหรือเคลื่อนย้ายวัสดุอุปกรณ์ที่อยู่ในสนามออกนอกบริเวณก่อนได้รับอนุญาต ๖) ห้ามนำภาชนะที่เป็นแก้วเข้าไปในสนาม เพราะจะทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ที่มาใช้บริการ ๗) ผู้ใช้บริการสนามเด็กเล่นหากทำลายทรัพย์สินของทางราชการชำรุดเสียหาย ต้องชดใช้ตามจำนวนที่ อบต.นาทอน กำหนด ๘) ห้ามก่อเหตุทะเลาะวิวาท บริเวณสนามเด็กเล่น ๙) กำหนดการเปิด - ปิด (เปิดบริการวันจันทร์ - ศุกร์ เวลา ๐๖.๐๐ - ๑๘.๐๐ น. วันเสาร์ - อาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์ เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๘.๐๐ น.) นอกจากนี้ยังมีการสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้ดูแลโดยการฝึกอบรมและจัดทำคู่มือการดูแลสนามเด็กเล่น และการให้ความรู้ คำแนะนำแก่พ่อแม่ในการใช้สนามเด็กเล่นอย่างถูกวิธี

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อเด็กช่วง ๒-๕ ปี ที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ เด็กได้รับการเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาได้อย่างเหมาะสมตามวัยมีทักษะการคิด เด็กกล้าคิด กล้าทำ กล้าเล่น กล้าตัดสินใจ เด็กไม่กลัวน้ำสร้าง ความคุ้นเคยจากการประเมินพัฒนาการเด็ก โดยใช้เครื่องมือ DSPPM ทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่และมัดเล็กดีขึ้น เด็กสามารถเล่นกับเพื่อนได้ดีขึ้น กล้าแสดงออก มีความมั่นใจ กล้าซักถาม รู้จักการแก้ปัญหา เด็กมีความสุข และสนุกสนาน สนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น ในส่วนของเด็กที่โตกว่าระดับปฐมวัย เด็กมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกันหลังเลิกเรียน เป็นศูนย์รวมของผู้ปกครองที่มาดูแลเด็กหลังเลิกเรียนได้มาพบปะพูดคุยกัน ผู้ปกครองมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

“น้องรอมฎอน เด็กชาย นิติพัฒน์ ปานแขวง อายุ ๒ ปี ๘ เดือน กล้ามเนื้อขาไม่แข็งแรง เดินแล้วล้มทำให้ได้รับบาดเจ็บเป็นประจำ เนื่องจากน้องมีอายุน้อยและเข้าเรียน ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๑ ทำให้เด็กไม่ค่อยเล่นกับเพื่อน ยังกลัวครู ครูได้พูดคุยกับผู้ปกครองให้นำเด็กมาเล่นในตอนเย็นทุกวัน ผู้ปกครองเข้าใจและให้ความร่วมมือในช่วงแรกเด็กมีความกลัวและไม่กล้าเล่น ผู้ปกครองต้องช่วยดูแลอย่างใกล้ชิด ผ่านไป ๑ สัปดาห์เด็กสามารถเล่นได้ด้วยตนเองโดยผู้ปกครองคอยดูแล เด็กสามารถเล่นได้อย่างมีความสุข เล่นร่วมกับเพื่อนได้ มีความสนิทกับเพื่อนและครูดีขึ้น เมื่อครบสามเดือนประเมินพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ น้องสามารถทำได้ดี สามารถช่วยตนเองได้ในการทำกิจวัตรประจำวันของตนเอง”

“น้องเบน เด็กชายปฏิพล จึงประเสริฐ อายุ ๔ ขวบ เป็นเด็กที่ไม่สนใจ ไม่ตั้งใจฟังขณะครูสอน เล่นคนเดียวไม่สูงสิงกับเพื่อน แก้ปัญหาด้วยตนเองไม่ได้แม้จะเป็นปัญหาเล็กน้อย เมื่อมีสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา น้องเบนชอบจะถามครูทุกวันว่าวันนี้เล่นน้ำหรือไม่ วันไหนเล่นน้ำน้องจะกระตือรือร้นมาก เพราะมีข้อตกลงกับครูว่า น้องต้องฟังครูสอนก่อนจึงจะเล่นได้ น้ำได้ น้องจะเล่นน้ำสัปดาห์ละ ๓ วัน วันไหนเล่นน้ำน้องจะเตรียมชุดสำรองมา มาซักถามจะตลอดว่าถึงเวลาหรือยัง น้องมีความสุขในการมาโรงเรียนผ่านไป ๓ เดือน น้องมีพฤติกรรมดีขึ้น สนใจฟังขณะครูสอนมากขึ้น มีสมาธิ มีความรับผิดชอบในการทำงานมากขึ้น สามารถเล่นกับเพื่อนได้ดีขึ้น”

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

เทศบาลตำบลท่าจี่ อำเภอยะยง จังหวัดตรัง

กลุ่มประชากรเป้าหมาย

เด็ก 0-2 ปี ๑๔๒ คน (๒.๘๗%)

เด็ก ๓-๕ ปี ๒๐๐ คน (๔.๐๔%)

เด็ก ๖-๑๒ ปี ๑๐๗ คน (๒.๒๒%)

เด็กและเยาวชน ๑๑๓ คน (๒๓.๑๐%)

ภาพที่ ๒.๒๔ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลท่าจี่ อำเภอยะยง จังหวัดตรัง

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

นางสาวปราณี เยาว์ดำ
ปลัดเทศบาลปฏิบัติหน้าที่แทนนายกเทศมนตรีตำบลท่าจิว
เบอร์โทร ๐๙๔-๕๙๔๑๙๙๕

เทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง มีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน ๘ หมู่บ้าน ๑,๕๗๕ ครัวเรือน ประชากร ๔,๙๔๐ คน เด็กอายุ ๐-๕ ปี จำนวน ๓๔๒ คน ร้อยละ ๖.๕ เพศชาย ๑๘๔ คน ร้อยละ ๕๖.๘๐ เพศหญิง ๑๕๘ คน ร้อยละ ๔๓.๒๐ เด็ก ๐-๒ ปี ๑๔๒ คน ร้อยละ ๒.๘๗ เด็ก ๓-๕ ปี ๒๐๐ คน ร้อยละ ๔.๐๔ เด็ก ๖-๑๒ ปี ๑๐๗ คน ร้อยละ ๒.๒๒ เด็กและเยาวชน ๑๑๓ คน ร้อยละ ๒๓.๑๐ ของประชากรทั้งหมด ข้อมูลด้านสุขภาพ พบว่า เด็กปฐมวัยน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ๑ คน ร้อยละ ๐.๓๐ น้ำหนักเกินเกณฑ์ ๒ คน ร้อยละ ๐.๖๐ เด็กปฐมวัยได้รับวัคซีนไม่ครบตามเกณฑ์ ๔๑ คน ร้อยละ ๑๑.๙๘ เด็กพัฒนาการล่าช้า ๖๔ คน ร้อยละ ๓๖.๓๖ เด็กมีพัฒนาการสมวัย ๑๑๒ คน ร้อยละ ๖๓.๖๔ มีจำนวนเด็กที่เข้าเรียนใน ศพด.ในพื้นที่ ๑๑๒ คน ร้อยละ ๓๕.๓๕ ไม่เข้าเรียนใน ศพด.ในพื้นที่ ๑๓๕ คน ร้อยละ ๕๔.๖๕

การดูแลกลุ่มวัยเด็กโดยเทศบาลตำบลท่าจิว ร่วมกับสถานศึกษา หน่วยบริการสุขภาพ และทุนทางสังคมในพื้นที่ มีบริการอย่างน้อย ๕ เรื่อง ได้แก่ ๑) การดูแลสุขภาพและป้องกันโรค ใน ศพด. โดยการฝึกอบรมพ่อแม่ ผู้ปกครอง การประเมินพัฒนาการและการเจริญเติบโต การบริการด้านทันตกรรม จิตอาสาเยี่ยมบ้านเด็ก เป็นต้น ๒) การเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เช่น การทำขนมบ้า การตีกลองยาว การรำโนราห์ เป็นต้น ๓) การส่งเสริมพัฒนาการตามวัย เช่น การฝึกอบรมครูผู้ดูแล การจัดทำสื่อ การเล่านิทานก่อนนอน การเรียนรู้ภูมิปัญญา เป็นต้น ๔) การจัดสวัสดิการแบบมีส่วนร่วม เช่น การจัดตั้งกองทุน การส่งเสริมการออม เป็นต้น และ ๕) การพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ภายในอาคารหรือพื้นที่ทำการ และภายนอก มุมของเล่น สนาม BBL มุมบทบาทสมมติ โครงการรักการอ่าน การปรับพื้นที่สนามเด็กเล่น และการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เป็นต้น

เทศบาลตำบลท่าจี้ว ได้สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์ฝึกอบรมการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา พร้อมจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับตำบลเครือข่ายในกลุ่มจังหวัด ที่สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีเป้าหมายในการสร้างและการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ๒ ส่วน (๑) จัดการเรียนรู้แนวทางในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาสำหรับตำบลเครือข่ายที่สมัครเข้าร่วมโครงการ (๒) ดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา แนวทางการจัดการ และใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องโดยมีประชากรเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาอย่างน้อย ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) เด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วงอายุ ๒-๕ ปี ๑๑๒ คน เพศชาย ๖๓ คน เพศหญิง ๔๙ คน (๒) กลุ่มเด็กนักเรียนจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๓ แห่ง ที่เข้ามาเรียนรู้เป็นช่วง (๓) เด็กช่วงอายุ ๓-๑๒ ปี ๔๐๙ คน มีเป้าหมายให้เทศบาลตำบลท่าจี้ว มีทักษะในการจัดการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียน จนสามารถจัดการความรู้จากกระบวนการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาได้ รวมถึงการเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปจัดการ และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาที่ถูกต้องตามหลักการ เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเด็กที่เป็นเป้าหมายและครอบครัวในพื้นที่ตนเองได้

จากประสบการณ์ในการพัฒนาและจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเด็กด้วยสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เทศบาลตำบลท่าจี้วในฐานะเจ้าภาพหลัก มีการจัดการข้อมูลในการดำเนินการ ได้แก่ (๑) ข้อมูลกลุ่มเด็กที่สามารถใช้บริการสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เช่น กลุ่มเด็กช่วงอายุ ๓-๕ ปี ต้องเล่นภายใต้การดูแลของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี เมื่อเล่นต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง (๒) เครื่องมือ หรือกลไกประกอบการจัดการสนามเด็กเล่นฯ ประกอบด้วย ๒ ส่วน ได้แก่ (๑) คณะกรรมการพัฒนาสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาและเครือข่ายในและนอกพื้นที่ที่สนับสนุน (๒) แนวทางการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา รูปแบบ วิธีเล่น วัสดุอุปกรณ์ มีขั้นตอนในการดำเนินการประกอบด้วย ๒ ระยะ ได้แก่ ๑) ระยะเตรียมการ โดยการทบทวนข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในพื้นที่ เพื่อนำใช้ในการพัฒนาการดำเนินงาน และสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ซึ่งมีทุนทางสังคมและศักยภาพที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ เทศบาลตำบลท่าจี้ว ผู้บริหาร

สมาชิกสภาเทศบาล กรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ปกครอง ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน ผู้นำแหล่งเรียนรู้ ครู สภาเด็กและเยาวชน โรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มจิตอาสาแรงงาน เป็นต้น จัดตั้งคณะกรรมการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการ และคณะทำงานหลัก ประกอบด้วย ทุกส่วนราชการในสังกัดเทศบาลฯ โดยกองการศึกษารับผิดชอบโดยตรง การประชุมทีม กำหนดบทบาทหน้าที่ทีม และร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างและดำเนินกิจกรรมสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา การคัดเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ต้องดำเนินการตามเงื่อนไขในการสร้างสนามเด็กเล่น สร้างปัญญาให้เป็นไปตามบริบทของพื้นที่ มีข้อจำกัดขั้นต่ำคือ ขนาดพื้นที่ ต้นไม้ ลักษณะที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เปิดใกล้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คนทั่วไปเข้าถึงได้สะดวก ชุมชนเห็นชอบ และมีข้อตกลงในการใช้พื้นที่ ตลอดทั้งการมอบหมายงานผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น **๒) ระยะเวลา** ก่อสร้างสนามแบบมีส่วนร่วม เมื่อดำเนินการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ได้มีการร่วมวางแผน ร่วมออกแบบให้เหมาะสม ร่วมระดมทุนในชุมชน ร่วมมือลงแรง ตลอดทั้งประสานงานหน่วยงานในพื้นที่ และจิตอาสาสร้างสนามเด็กเล่น **๓) ระยะเวลา** หลังก่อสร้าง โดยมีการบริหารจัดการ ได้แก่ กำหนดข้อตกลงในการใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา การกำกับติดตามประเมินผล การจัดหาวัสดุครุภัณฑ์ และจัดทำมาตรการความปลอดภัย และ **๔) การสร้างการเรียนรู้** ได้แก่ การฝึกอบรมให้ความรู้ จัดทำคู่มือการใช้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา จัดตารางการเล่น แนะนำช่วยเหลือวิธีการเล่น และจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่าย

ที่ผ่านมามีผลที่เกิดขึ้นดังนี้ **๑) ผลต่อเด็ก** ด้านสุขภาพ คือ ส่งเสริมพัฒนาการ ส่งเสริมสุขภาพ ได้ฝึกการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่ ประสานสัมพันธ์อวัยวะต่างๆ สร้างภูมิคุ้มกันโรค สร้างสุขภาพจิตที่ดี ด้านสติปัญญา คือ พัฒนาทักษะการสังเกต รู้จักแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้า ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ รู้จักการตัดสินใจ ได้ฝึกการลองผิดลองถูก ด้านสังคม คือ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักกฎ กติกา การรอคอย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่น **๒) ผลต่อครอบครัว** คือ สมาชิกในครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกัน ปฏิสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว สร้างการเป็นเจ้าของร่วมกันในการดูแลสนามเด็กเล่น และ **๓) ผลต่อชุมชน** คือ เป็นแหล่งเรียนรู้ เกิดความร่วมมือกันของคนในชุมชนและองค์กรในชุมชน เป็นต้นแบบการบริหารจัดการสนามเด็กเล่น

